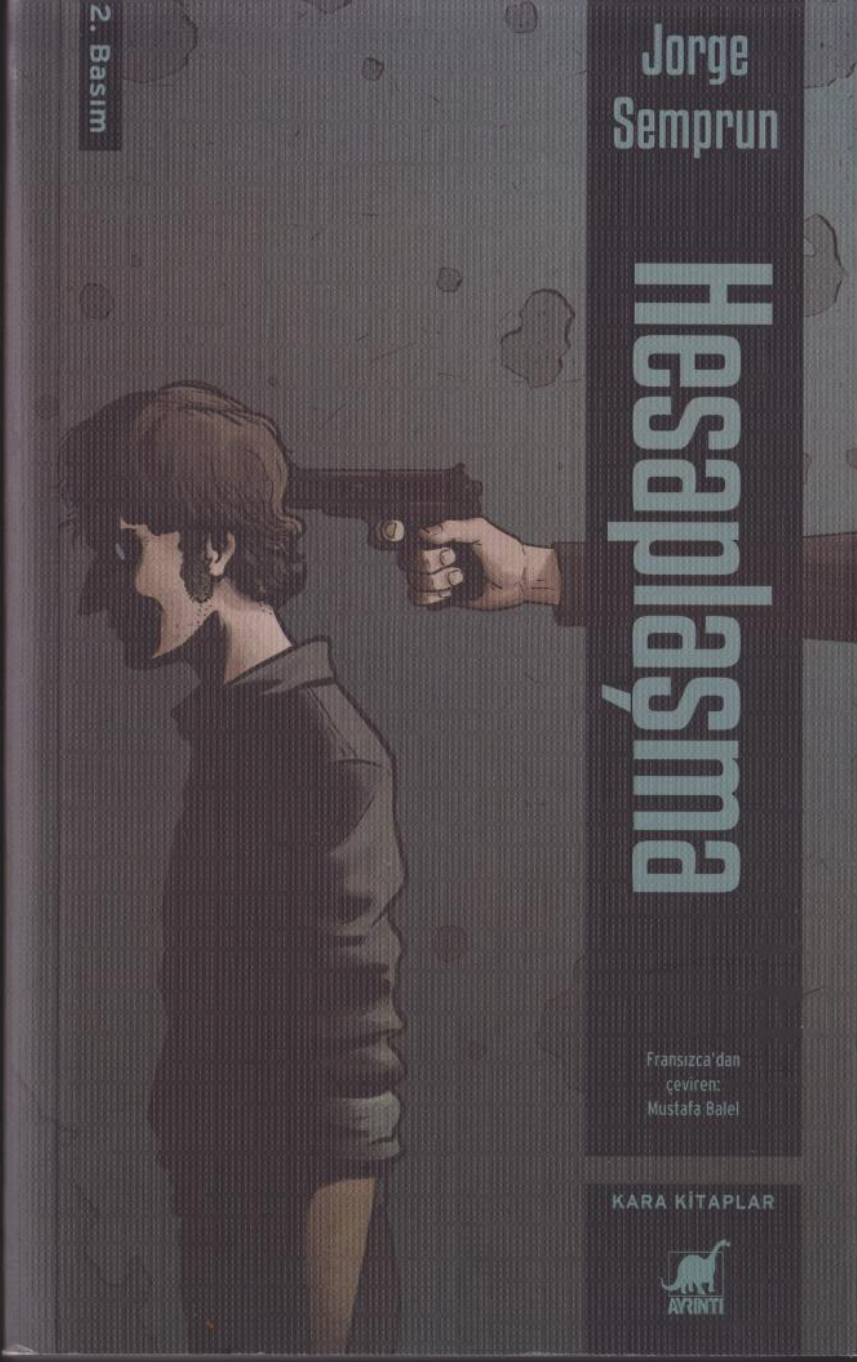

2. Basım
Jorge Semprun
Hesaplaşma
Fransızca'dan çeviren: Mustafa Balel
KARA KİTAPLAR
AYRINTI

hesaplaşma

jorge semprun

ayrıntı: 215 | kara kitaplar: 9

hesaplaşma (neçayev dönüyor) / jorge semprun

orjinal adı / netchaïev est de retour

fransızca'dan çeviren / mustafa balel

yayıma hazırlayan / ışık ergüden

son okuma / barış özdemir

© 1987 by editions jean - claude lattès

bu kitabın türkçe yayım hakları
ayrıntı yayınları'na aittir.

türkçe yayım hakları kalem ajans aracılığıyla alınmıştır.

kapak illüstrasyonu / berat pekmezci

kapak ve görsel tasarım / gökçe alper

dizgi / esin tapan yetiş

baskı: yazın basın yayın mat. tur. tic. ltd. şti.
çevre sanayi sitesi 8. blok no: 38-40-42-44
başakşehir / istanbul / tel no: (0212) 565 02 55
sertifika no: 12028

birinci basım, istanbul, 1988 / baskı adedi 2000
ikinci basım, istanbul, Nisan 2016 / baskı adedi 1000

isbn 978-975-539-213-4 / sertifika no.: 10704

ayrıntı yayınları basım dağıtım san. ve tic. a.ş.
hobyar mah. cemal nadir sok. no: 3 cağaloğlu - istanbul
tel.: (0212) 512 15 00 faks: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr • info@ayrintiyayinlari.com.tr

twitter.com/ayrintiyayinevi
facebook.com/ayrintiyayinevi
instagram.com/ayrintiyayinlari

jorge semprun

Hem Castilla dilinde hem de Fransızca yazan İspanyol yazar 1923'te İspanya'nın Madrid ilinde doğdu. 1939'da Paris'te sürgün yaşamaya başladı. İspanyol Komünist Partisi militanı oldu. 1964'te partiden çıkarıldı, Buchenwald'a sürüldü ve ardından kimi otobiyografik yapıtlar yazdı: *Le Grand Voyage*, (1963) (*Büyük Yolculuk*, Çev. Nedim Gürsel, Can Yayınları, 1985); *Montand: La vie continue*, (*Yves Montand ve Hayat Devam Ediyor*, Çev. İlkay Kurdak, Afa Yayınları, 1989); *La Deuxième Mort de Ramón Mercader*, 1969; *Autobiographie de Frederico Sánchez*, 1978. Aralarında *Costa-Gavras'ın Z* (1968) ve *İtiraf* (I'Aveu) (1969) adlı filmlerinin yer aldığı birkaç senaryo da kaleme aldı.

Mathieu L.'ye,
IV. Henri Lisesi geleneğini sürdürsün diye.

birinci bölüm
zapatanın ölümü

"Hepsi de, tehlikeli çağ dediğimiz yirmi-yirmi dört yaşlarında beş delikanlı; kendilerini bekleyen gelecek, seraplar, tuzaklar ve sonsuz yalnızlıklarla dolu bir çöl gibiydi."

Paul Nizan, *Fesat**

"... grubunuzun dört üyesini, muhbirlik yaptığı bahanesiyle beşinciyi öldürmeye itiniz; kan döktükleri anda birbirlerine bağlanacaklardır..."

Dostoyevski, *Ecinniler*

* Kitapta geçen tüm alıntılar, Özdemir İnce çevirisiyle 1975 yılında Bilgi Yayınevi'nden yayımlanmış olan eserden alınmadır.

bir

Zapata'nın arabasının Froidevaux sokağından çıktığını görmüştü. Bir Jaguar'dı bu. Eski haydutun, hiç değilse bu konudaki beğenisinde bir değişiklik olmamıştı.

Araba Boulard sokağı kavşağını geçtikten sonra, Silberberg'in bekleyeceği kaldırım boyunca ağır ağır ilerliyordu. Ne var ki Silberberg orada değildi. Birkaç metre ötede, meydanın ortasındaki küçük bahçede, cılız bir iki ağacın gerisinde saklanıyordu. O da birtakım önlemler almıştı. Zapata'nın bu beklenmedik buluşma isteği konusunda neden bu kadar gizemli davrandığını doğrusu bilmek istiyordu.

Bir saat önce telefon çalmıştı. Saat sabahın yedisiydi. Alışılmadık bir şeydi bu. Sırf telefonun bu saatte çalması değil, yalnızca çalmış olması da alışılmış türden değildi. Elie Silberberg'in son zamanlarda telefonla arandığı pek olmuyordu. Unutulmuş gibiydi adeta.

Şaşırmış bir halde ahizeyi kaldırmıştı.

Kendisine hitap eden, adını söyleyen sesi hemen tanıyıverdi. Tuhaftı doğrusu: Aniden ortaya çıkacak, unutulmuş, geçmiş bir an, küllenmiş bir anı, fark edilmeden, hatırlanmadan bile önce sanki tanıdık gelebilirmiş gibi. Garip bir biçimde samimiydi telefondaki bu erkek sesi.

"Silberberg'le mi görüşüyorum? Sizi görmem gerekiyor. Derhal... Çok önemli!"

Kısa bir suskunluk oldu.

Ses amacına ulaşmış, yankılar uyandırmıştı. Sonunda kendi yankısına kavuşuverdi: Ta kendisiydi, Luis Zapata'nın sesi.

Elie, Daniel Laurençon'u düşündü, mantıklıydı bu.

"Beni duyuyor musunuz, Silberberg? Sesimi tanıdınız mı?"

Evet tanımıştı. Sanki telefonun öte ucundaki kimse onu görebilecekmiş gibi başını sallayarak onayladı.

"Elbette" dedi.

O zaman Zapata ona, bir saat sonra Denfert-Rochereau yakınlarında beklemesini söyledi. Tam olarak nerede beklemesi gerektiğini belirtti. Kendisini gördüğünde hiç istifini bozmamasını, yanına gelmeye kalkışmamasını, onun, yani Zapata'nın ona doğru yaklaşmasını ve laf atmasını beklemesini, özellikle yerinden kımıldamamasını, tanışıklık göstermemesini, uzaktan bile olsa en ufak bir işaret yapmamasını söyledi. Hiçbir şey yapmayacak, sadece bekleyecek. İşte hepsi bu. Ama en ufak bir hata yapmak yok. Aslolan bu. Hecelerin üzerine bastıra bastıra vurguluyordu: As-lo-lan bu! Tam saat sekizde!

"Neden ben?" demişti Silberberg sonunda.

"Nasıl?"

Zapata'nın sesinden sabırsızlandığı, hatta öfkelendiği fark ediliyordu.

"Şu eski hikâyeyle ilgili, değil mi?" diye ısrar ediyordu Silberberg.

Beriki, suskunluğuyla bir bakıma onun bu sorusunu onaylamıştı.

"Neçayev'in ölümüyle ilgili, değil mi?"

"Hele bir gelin, o zaman açıklarım" dedi Zapata, yavan bir sesle.

"Peki ama hepimiz arasından neden özellikle ben?" diye soruyordu Silberberg yine.

Zapata'nın sesi yumuşuyordu.

"Marc Amerika'da" dedi, "ne zaman döner bilemiyorum... Serguet ise şu sıralarda Cenevre'ye gitmek üzere. Elimin altında yalnızca siz varsınız."

Tekrar kısa bir sessizlik oldu.

"Özellikle, Elie" diye sürdürdü Zapata, "size şunu hatırlattığım için beni bağışlayın: Beşinizin arasında en az tanınmış olan sizsiniz... En az siz göze çarparsınız."

Silberberg sinirlenmeye başlıyordu. Bu ne demek oluyordu? Kimden gizlenmesi gerekecekti ki?

"İşte bu nedenle listede yoksunuz" diye sözünü bağladı Zapata, donuk bir sesle.

"Liste mi? Ne listesi?"

Telefonun öte ucundan Zapata içini çekti, galiba sabrı taşmıştı.

"Suikastlar listesi..."

Elie Silberberg, telefonda bağırdı, berikinin neden söz ettiğini öğrenmek istedi. Fakat Luis Zapata hiçbir açıklamada bulunmadı. "Siz hele bir gelin, o zaman açıklarım" diye yineledi. Bir kez daha tam saatinde orada olmasını, tedbirli davranmasını hatırlattıktan sonra, allahaısmarladık diyerek ahizeyi kapatıverdi.

Zapata haklıydı.

Hepsinin üyesi oldukları aşırı solcu Proletarya Öncüsü grubunda toplumsal başarı gösterememiş olan tek kişi Elie Silberberg'di.. Böyle bir şeyin peşinde de olmamıştı zaten: Bu gibi şeyler onu hiç mi hiç ilgilendirmemişti. Ötekiler, yıkmak, en azından tepeden tırnağa değiştirmek istedikleri bu toplumu sonunda buyrukları altına almışlardı. Eskiden, değiştirme isteğine ne kadar tutkuyla sarılmışlarsa toplumsal başarıya da o kadar tutkuyla sarılmışlardı. Sonunda güç ve

para elde etmişlerdi. Ama Silberberg, titizlikle seçilmiş rafine okurlar için kitaplar yazarak toplumdan uzak yaşamıştı.

Gerçekte, içlerinden ortalıkta en az görünen oydu.

Ya da en azından hayatta kalan dördü içinde öyleydi. Çünkü Daniel Laurençon ölmüştü. Onu öldüren onlardı; kendileri hayatta kalsın diye öldürmüşlerdi. "Neçayev" denilen Daniel Laurençon. Acaba Silberberg neden bu çağrının hemen şu eski hikâyeyle ilgili olduğunu düşünmüş olabilirdi ki? Hiç şüphe yok ki, sonunda, tam olarak Proletarya Öncüsü'nün feshedilmesi sırasında, "son" kelimesini yazmak istediklerinde bu işe Zapata karıştı diye olmuştu bu. Yani kendi kendilerini feshettiklerinde demek daha yerinde olacak. Çünkü polis zaten örgütlerini yasaklamış ve bir süre önce feshetmişti. Çalışmalarını yeraltından sürdürmüşlerdi. Ama 1974'te, kod adı olarak "Neçayev"i seçmiş olan Daniel Laurençon, örgütün kendi kendini feshetmesine şiddetle karşı çıkmıştı. Daniel tam tersine –sanırım bir avuç dizginlenemez militandan güç alarak– patronların kaçırılmasıyla, partizan savaşlarıyla, gerektiğinde bunların dozunu artıracak silahlı mücadelenin sürdürülmesini istiyordu. Terörizm de içinde olmak üzere bu mücadele için ne gerekiyorsa yapılmasını savunuyordu. "Ne biçim devrimcisiniz anlamıyorum, terörizmden korkuyorsunuz!" diye bağırıyordu.

Onu etkisiz hale getirmek gerekmişti.

Yatağının kenarına oturmuş olan Elie Silberberg, düşüncesinin sessiz dilinde nasıl örtmece kullandığını fark edince kendini tutamayıp sırıttı. Etkisiz hale getirmek de ne söz! Tam anlamıyla ortadan kaldırmışlardı Laurençon'u! Luis Zapata'nın yardımıyla açıkça infaz etmişlerdi.

Ama Silberberg, bugün değilse bile günün birinde bunun cezasını çekeceğini düşünmüştü hep. İşte o gün gelmişti belki de!

Belleğin flaş ışığında, nerdeyse gözleri kamaştıran aydınlıkta bir resim parlayıverdi: Daniel Laurençon, kendi yaşlarında bir yeniyetmeyle IV. Henri Lisesi'nin avlusunda tartışarak dolaşıyordu. Oydu, Elie Silberberg'di tabii. İkisi 1967'de Yüksek Öğretmen Okulu hazırlık sınıfındaki karşılaşmalarından bu yana sık sık tartışırlardı.

"İç savaş kavramı halka malolmuş bir düşüncedir" diye cevap verdi Rosenthal. "Bunun patentini almak gerekmez."

Okulun açıldığı ilk günlerdi, belki de tam açılış günü. Elie Silberberg, Paris'in güneyindeki bir liseden geliyordu. Daniel Laurençon ise tüm öğrenimini IV. Henri Lisesi'nde yapmıştı. Bu ilk teneffüsün güneşinde sırtını bir duvara yaslamış, çevrenin gürültü patırtısına aldırış etmeden kitap okuyordu.

Elie, kalbi güm güm atarak kitabın başlığını okumayı sonunda başarmıştı: *Fesat*.

Bunun üzerine, rolünü iyi bilen, onunla tamamen özdeşleşen bir aktörün kendine güvenen sesiyle Nizan'ın romanının ilk cümlesini ezbere söyledi. Gözde kitaplarından biriydi bu.

"Uzun lafın kısası, bu derginin adı *İç Savaş* olmalı diyorum ben..."

Daniel Laurençon gözlerini kaldırmıştı. Şaşırmıştı ilkin, ardından da gülümsemeye koyulmuştu.

"Neden olmasın" dedi, romandaki Laforgue'nin metnini tekrarlayarak. "Hiç de fena değil, isim olarak üstelik bizim söylemek istediklerimize de denk düşüyor. Ama bu adı kullanma hakkını daha önce başkalarının almadığından emin misin?"

Daha sonra açık, hatta sert ve tiz bir sesle romandaki şu cümleyi birlikte söylemişlerdi: "İç savaş kavramı halka mal olmuş bir düşüncedir. Bunun patentini almak gerekmez!"

Birbirinin suç ortağı olarak gülmüşlerdi.

1967 yılının eylül ayıydı. Tanışmaları işte böyle, Paul Nizan'ın *Fesat* adlı kitabı sayesinde, Yüksek Öğretmen Okulu hazırlık sınıfına başladıkları ilk günün güneşi altında olmuştu.

Erkeklerin dostluğundan bahsederken yıldırım aşkından söz edilebilir mi? Aslında edebilmeliydik. Bu deyimin yalnızca bir erkekle bir kadının cinsellik ve arzu içeren karşılaşmaları için kullanılmaması gerekirdi. Gerçekten de erkeklerin dostluğunda arıtılmış, aşkın da olsa bir tür cinsellik yok mudur? Hayatın fırtınalarına göğüs gererken tensellik içermeyen sürekli bir erkek dostluğu düşünülebilir mi?

Her neyse, o gün Elie Silberberg ile Daniel Laurençon arasında doğan dostluk için ölçülü bir biçimde yıldırım aşkından söz edilebilir.

Tek ortak zevkleri yalnızca Nizan'ın *Fesat* ve *Kara Kan, Paludes, Umut...* gibi başka birkaç kitap değildi tabii. Her neyse, şu anda hemen bunun tam bir envanterini çıkarmanın gereği yok. Düşünce alanında, genç kızlar, tarih ve aileleri hakkında aynı şiddetli, coşku dolu isteğe sahiptiler.

Elie'nin annesi Carola Blumstein, 1945'te Auschwitz'den dönmüştü; tümüyle yok edilmiş bir ailenin son bireyiydi ve tam yirmi yaşındaydı. İki yıl sonra, Nazilerden kellesini kurtarmayı başarmış bir genç olan David Silberberg ile evlenmişti. Fakat Paris'teki MOI-FTP mücadele gruplarından yakayı kurtaran ender kimselerden biri olan David, asıl Direniş hareketi sırasında ölümden kurtulmuştu. Komünistti ve –daha sonra bir onur nişanı olmaktan çıkıp yüz kızartıcılığın işaretine dönüşecek olan– Stalin'in inançlı bir yandaşıydı. Onu bundan hiçbir güç caydıramadı. Ne ellili yıllarda SSCB'nin İsrail sorunu hakkındaki stratejik çark edişinden itibaren komünist harekette dalga dalga yayılan Yahudi düşmanlığı, ne XX. Kongre'nin açıklamaları ve Macaristan ile Polonya halk devrimleri, hiçbir şey onu bu görüşünden vazgeçiremedi.

David Silberberg, gençlik inancıyla davada kısmen bile olsa hiçbir teslimiyeti kabullenmeden, inatçı, gözü bir şey görmeden, donmuş bir biçimde, adeta gitgide yalnızlığa itilerek, belirsizliklerden oluşmuş bir dünyada yekpâre taştan oyulmuş bir anıt gibi kaldı. Öyle ki görüş ayrılığı yüzünden neredeyse aile yaşamı bozulacaktı.

Daniel Laurençon, tutuklanıp Buchenwald'a gönderilmiş olan önemli bir direnişçinin oğluydu. 1948'de, babasının gönderildiği toplama kampında ölümünden tam üç ay sonra dünyaya gelmişti. Kuşkusuz idealleştirilmiş olan bu meçhul babanın kişiliği dolayısıyla Daniel'in, dönemin tarihiyle çelişen, tutkulu, acılı bir bağı vardı. Babasıyla aynı dönemde, aynı okulda okuyan ve direnişte onunla omuz omuza mücadele vermiş olan annesinin ikinci kocasına korkunç bir kin besliyor gibiydi. Ne var ki bundan söz etmeye, nedenini açıklamaya yanaşmıyordu: Hem tartışmaya yer vermeyen hem de ifade edilmemiş bir duyguydu bu.

Belki ifade edilmesi mümkün de değildi.

Daha sonra Marc Liliental'i –kısa bir süre sonra Marc Laloy adını kullanmaya başladı– tanıdıklarında ve bu üçlü, aynı üniversiteden olmayan ve onlar gibi yüksek öğretmen okulunda okumamış olan ama yine de 1968'den sonra birlikte Proletarya Öncüsü'nü kurdukları Julien Serguet ve Adriana Sponti'yi yanlarına aldıklarında, gruplarından söz etmek için yine Paul Nizan'ın bir başka cümlesini kullanıyorlardı: "Hepsi de tehlikeli çağ dediğimiz yirmi-yirmi dört yaşlarında beş delikanlı; kendilerini bekleyen gelecek, seraplar, tuzaklar ve sonsuz yalnızlıklarla dolu bir çöl gibiydi..."

Bu durum onlara çok uygun düşüyordu, diye düşündü Elie Silberberg, Luis Zapata'nın vakitsiz telefonunun ardından.

"Seraplar, tuzaklar ve sonsuz yalnızlıklarla dolu bir çöl" diye yineledi belli belirsiz bir sesle.

Luis Zapata'nın kızı, kendi adını aynen korumuştu: Sonsoles.

Hiç gereği yokken Fransızca aksanıyla vurgulu söyleniyorsa da, genç kız bu adı seviyordu. Castillalılara özgü bu adın heceleri gerçekte güneşin ışınları gibidir. Ama soyadını değiştirmiş, Alberdi'yi seçmişti, herkes onu öyle çağırıyordu. Yüzünü bile görmediği bir anneden almıştı bu soyadını. Babası ondan hiç mi hiç söz etmezdi, bu konuda konuşmayı umutsuz bir öfkeyle, şiddetle reddederdi.

Fakat soyadını değiştirmesinin nedeni, öğrenim yıllarında birlikte okuduğu liselilerin alayları değildi. Onu sinema meraklısı arkadaşlarının arasına katmak için kendisine "Viva Zapata" diye bağırıyorlardı. Kimi gerçeklerin ise onu sinirlendireceğini düşündüklerinden olacak, "Zavatta" diyorlardı ona. Annesinin soyadını kullanmasının nedeni bu değildi. Luis Zapata bir gün eski bir davayla ilgili olarak bir soruşturma dolayısıyla adli polise çağrılmıştı. Tam bir saatliğine, hem de görgü tanığı olarak, hepi topu bu. Ne var ki bu durum gazetelerden birine yansımış ve Sonsoles babasının geçmişini öğrenmişti.

O güne kadar Sonsoles bu konuyu daha çok onur verici bir aile romanı olarak hayal etmişti. Hatta bir kahramanlık romanı. Genç kız, defalarca sorduğu birtakım ustaca sorular sonucu edinebildiği bazı bölük pörçük hikâyelerden ve Luis'in üstü kapalı imalarından yola çıkarak hayranlıkla şu sonucu çıkarmıştı: Babası, neden gizlediğini bir türlü anlayamadığı kahramanlıklarla dolu bir dönemde, Franco karşıtı birtakım gizli etkinliklere katılmıştı. Babasının karanlık geçmişini hiç değilse bir ölçüde keşfettiğinde çok sarsılmıştı.

Taparcasına sevdiği bu baba, tarih mastır tezinin konusu olarak "Franco Karşıtı Direniş"i seçecek kadar yaşam öyküsünü idealleştirdiği bu adam –sanki yayımlanmamış bir belgenin üstü kapalı anlatımında efsanevi bir Luis Zapata

kişiliğiyle karşılaşacağını belli belirsiz bir biçimde ummuş-çasına– başarısızlığa uğramış bir melek gibi suç dünyasında eriyip yok oluyordu.

Belki tuhaf gelecek ama Sonsoles, bu karanlık ve suçlu geçmişe öfke kusacağı yerde, babasının o anki konumundan, başarılı, alabildiğine varlıklı, saygın işadamı konumundan dolayı ondan şiddetle, ödünsüz bir biçimde nefret etmeye başladı. Babasının bir haydut olduğunu keşfetmesini sağlayan şey, burjuvaziye duyduğu öfkeydi.

O sabah yedi yirmi beşte, babası kapıyı çaldığında Sonsoles Zapata çalışma masasının başındaydı çünkü ineklemeyi seven biriydi, üstelik de sabahları çok erken kalkardı. Uykudan kalkmış, bir fincan koyu mu koyu bir kahve içmiş ve en yakındaki bayiden aldığı gazeteye şöyle bir göz atmıştı. Sonsoles, Edgar-Quinet bulvarında, büyükçe bir tek odada oturuyordu. Odası üst kattaydı. Montparnasse mezarlığına bakan kapanmaz bir manzarası vardı. Herkes gibi *Libération* gazetesi okuyordu. Ve o da herkes gibi kültür ve okur mektuplarına ayrılmış sayfaları okurken zaman zaman öfkeden kuduruyordu.

O gün, 17 Kasım 1986 Çarşamba günü, *Libération* gazetesi bir AIDS dosyası yayımlamıştı. Gazetenin ortasında iki sayfada, *hard* desenlerin yardımıyla metin, virüsün yalnızca eşcinsel ilişkilerle değil, karşı cinsle ilişkilerle de bulaşabileceğini açıklıyordu.

Sonsoles gazeteyi katlayıp çalışma masasının başına geçmek üzereydi ki –o sabah, Antonio Téllez'in yazdığı, 1974'te Editions Ruedo İbérico yayınları arasında çıkmış olan ve General Franco'nun diktatörlüğü döneminde anarşist kent gerillasını anlatan bir İspanyol kitabı üzerinde çalışıyordu– kapısı çalındı.

Gelen babasıydı.

Ve babası ömründe ilk kez olarak ilişkilerinin yazılı olmayan kurallarını böylesine çiğniyordu. Israr edilmedikçe evine gelmezdi, hele de böyle uygunsuz saatte hiç gelmezdi. Genç kız da babasının Boulogne ormanı yakınlarında, Marechal-Maunoury caddesindeki göz kamaştırıcı dairesine haber vermeden hiç mi hiç gitmezdi.

Luis Zapata, orta boylu, Roma madalyonlarının üzerindeki portreleri çağrıştıran güzel yüzlü, şakaklarına kır düşmüş, çok esmer ve donuk tenli, güçlü kuvvetli biriydi: Tanrı vergisi bir güç, bu bir bakışta anlaşılıyordu. Her zaman yaptığı gibi Sonsoles'i başıyla selamladı. Hiçbir zaman çok açık yürekli biri olmamıştı. Sonra odayı bir uçtan diğerine geçip camlı geniş kapıya yaklaşmıştı. Buradan mezarlığı seyretti. Bir yararı olmayacağından emin olduğu için genç kız hiçbir şey sormadı. Bekledi, hepsi o kadar.

Babası bir süre sonra omuzlarını silkerek arkasını döndü.

"Ne akıl ya" diye mırıldandı, "pencerenin önünde göz alabildiğine bir mezarlık uzanıyor!"

Genç kız şöyle hafifçe dönerek tepki gösterdi.

"Umarım, ölülerin ilgini çektiğini söylemeyeceksin bana!"

Adamın yüzünde, biraz bezgin, kısa bir gülümseme belirmişti, kızın sinirine dokunan bir acıma ifadesi...

Luis Zapata, bu sabah, kızının saldırgan bir tavırla da olsa dile getirdiği duygularıyla ilgileniyora benzemiyordu pek. Ciddiydi. Ne gergin, ne sinirliydi, hayır: Sakin ve ciddiydi. Genç kız, tıpkı tehlikenin sıkıntısını geride bırakmış, çaresiz durumda bulunan biri gibi, diye düşündü daha sonra. Umutsuz ama korkusuz. Üstlendiği bir durumun hüzünlü bilinçliliğiyle: Orada, oraya gidiyor. Babasının içinde bulunduğu durumu nitelemek için Sonsoles'in aklına İspanyolca bir deyim geldi: *dar la cara.* Tam anlamıyla, karşı karşıya durmak. Ama buna bir de boğa güreşçilerine özgü yan anlam katmak gerekiyordu: Boğayla karşı karşıya durmak. İşte söz

konusu olan tam buydu: Dövüş boğası, yazgının eğretilemesi. Ve gerçekte, arenada ona her zaman karşı koyman gerekiyordu. Yüzünü hiçbir zaman kaçırmamalı, rezil olmamalıydın, hiçbir zaman!

"İşte anahtarlar" diyordu Luis Zapata ve kızına bir deste anahtar uzatıyordu. "Bunlar bir kasanın anahtarları; kasa Fromont'da, küçük salonda *İstanbul Manzarası*'nın arkasında gizli. Şifresini de veriyorum. Ezberle..."

Saatine bakmıştı.

"Bugün başıma bir iş gelecek olursa, hemen oraya gitmen gerekecek. İşitiyor musun, vakit kaybetmek yok, hemen!"

Yüzü ani bir gülümsemeyle aydınlanmıştı.

"Bu arada, başıma gerçekten bir iş gelecek olursa, beni buraya, şu karşıya gömme. Biliyorum aslında bu senin için çok pratik olur, şuracıkta hemen elinin altında olurum! Ama ben Fromont'u tercih ederim, köy mezarlığını!"

Sonsoles, öfkeyle omuzlarını silkmişti.

"Çok komik, değil mi? Neden söz ediyorsun, Tanrı aşkına? Şu senin işlerinden hiçbir şey anlamıyorum doğrusu!"

Gelgelelim babası başka hiçbir açıklama yapmadan devam etti:

"Kasada para var, bir paket... İsviçre frankı ve Alman markı... Sakla onu, miras hesabına kaydedilmesine gerek yok, senin işini görür. Üzerindeki damgada Marroux yazan bir de zarf var... Adlî Polis Başkomiseri Roger Marroux'dan söz ediyorum. Bu belgeler ona verilecek, çok acil..."

Bir anının bulanıklığında kaybolmuş bakışları dalgınlaşıyordu.

"Bir zamanlar onunla bir yolculuk yaptım. İspanya'ya... Çok eğlendik."

Yeniden saatine baktı.

"Kasanın şifresiyle birlikte sana komiserin telefonunu da not ettim..."

Odanın kapısına doğru yürümeye başladı.

"Sana güveniyorum, Sonsoles... Marroux'ya son derece acil olduğunu söyleyeceksin..."

Kızının omzuna hafifçe dokundu.

"Ona konunun Neçayev ile ilgili olduğunu söylersin... O anlar..."

Sonsoles şaşırmıştı:

"Neçayev mi?" diye haykırdı. "Hakiki Neçayev mi? Yani, geçen yüzyılda yaşamış Rus'tan mı söz ediyorsun?"

Beriki, başını salladı.

"Tanıyor musun? Ben seni İspanya Çağdaş Tarihi üzerine çalışıyorsun sanıyordum..."

Sonsoles kasıldı:

"Evet, öyle! İspanyol anarşist hareketi üzerine çalıştım. Başlangıçta bu harekete esin kaynağı olan Bakunin üzerine. Ve işte tam o sırada Neçayev'i tanıdım!"

Beriki gülümsedi.

"Tabii" diye bağırdı, "bunu düşünmem gerekirdi!"

Bunun üzerine Sonsoles Zapata, Sergey Gennadieviç Neçayev'in *Devrimcinin El Kitabı* adlı makalesini vurgulu bir sesle üzerine bastıra bastıra okudu:

"Devrimci her doktrinden nefret eder; dünya biliminden vazgeçti, onu gelecek kuşağa bıraktı. Tek bir bilim tanıyor: Yıkımın bilimi!"

"Doğru" diye homurdandı Luis Zapata, "yıkım!"

Kapının eşiğindeydiler. Sonsoles, en sonunda birlikte konuşabilecekleri gibi bir duyguya kapılmıştı. Aralarında bir düğüm çözülüyor gibiydi. Ama Luis Zapata saatine son bir kez daha bakıyordu.

"Ben tüyüyorum" diyordu. "Saat on iki, on iki çeyrek arasında ararım. Dışarı çıkmayacaksın, değil mi?"

Hayır, dışarı çıkmıyordu.

"Eyvallah!" diyordu Zapata.
Çekip gitmişti.

Saat sekizde Zapata, Jaguar'ının direksiyonunda yalnız olarak, Froideveaux sokağına geliyordu.

Arabayı ağır ağır sürmeye devam etti, sonra park etmiş arabaların arkasında durdurdu, motoru çalışır durumda bıraktı ve arabadan indi. Zapata, asfaltın orta yerinde, sırtını arabanın yarı açık kapısına dayadı, gelip gidenleri bir süre süzdü. Bakışlarıyla yalnızca Silberberg'in beklemesi gereken kaldırımın kenarını değil; aynı zamanda alanın ortasındaki küçük bahçeyi de ağır ağır, soldan sağa taradı: Her bankı, her köşeyi, etraftaki seyrek çitleri...

Bakışları, Silberberg'in iyi kötü gizlenerek beklediği yere varmak üzereydi. Beriki ortaya çıkmaya karar vermişti bile. Hırsız-polis oyunu oynamaya gerek yoktu artık. Gizlendiği yerden çıkıp kendini gösterecekti.

İşte tam o sırada Luis Zapata vuruldu.

Luis ayaktaydı, sağ kolunu Jaguar'ın açık kapısının üst kenarına dayamış öylece duruyordu; gözü tetikteydi, Silberberg'in varlığını, belki de kuşkulu başka kimselerin varlığını ortaya çıkarmaya çalışıyordu.

Zapata'nın başını ağır ağır hareket ettirişiyle kısmen kesintiye uğrayan ya da parçalanan katışıksız şimdiki zamanın hareketsizliğinde donmuş bu süre parçasında, kısmen sabit bu resimde, Silberberg birden farklı olaylar keşfetti.

Son derece sınırlı görüş alanında bir genç kadın beliriyordu. Hatta birden fazla: iki kadın. Asfaltta, park etmiş arabaların yanı sıra Zapata'ya doğru yürüyen birincinin hemen ardından, ikinci bir kadın ortaya çıkıyor ve kaldırımda ilerliyordu.

Silberberg yüzlerini seçecek vakit bulamadı. Ama iki kadın bugünün olağan elbisesini giyinmişlerdi: Uzun etek, etek üstü gömlek, şal, truvakar ceket, bunların hepsi üst üsteydi;

giysiler, evet, süslü giysiler, yaygın moda olduğu gibi mat renkte: grimsi gri, uçuk yeşil, taşlanmış açık mor, uçuk fuşya. Yüz hatlarını görmese de, bunu düşünmese de kılıklarından hareketle bu iki kadının genç oldukları sonucuna anında varmıştı, davranışlarından da bunu çıkarmak mümkündü, belki bir amaçları varmış gibi davranıyorlardı.

Al işte bir amaç! Daha da iyisi, bir hedef!

Öndeki genç kadın, asfaltta yürüyeni, Luis Zapata'nın durduğu yere gelmişti. Tam o anda elbiselerinin altından bir silah çıkarıp ayakta dikilmekte olan eski haydutun üzerine ateş etti. Yalnızca iki boğuk patlama duyuldu, sanki şerefe şampanya patlatılıyordu. Aynen şöyle: flop, flop! Tabancaya kuşkusuz susturucu takılmıştı, daha sonra düşündüğünde namlunun boyutunun alışılmışın ötesinde olmasını açıklıyordu bu.

Genç kadın hiç istifini bozmadan yürüyüşüne devam etti, başını bile çevirmeden, acele etmeden: Dersin ki canlı bir makine, ölüm makinesi, yürümekte olan bir robot. Zapata yığılıp kaldı; asfaltın üzerinde, artık başarının geçici bir simgesine dönüşmüş olan Jaguar'ın yanında yok oldu.

İşte tam bu sırada, iki arabanın arasına sokulmuş olan ikinci kadın kaldırımdan indi. Zapata'nın görünmeyen cesedine yaklaştı, son bir kurşun da o sıkıverdi kafasına. Elie, üçüncü bir silah sesi duydu. Bu ikinci kadının hareketlerini gördü: gerilen bir kol, yere doğru eğiliyor, sonra kol yeniden kıvrılıyor, silah, kalın pamukludan biçimsiz ceketin altına sokuluyor.

En son olarak da gürültüyle çalışan bir arabanın sesi.

Silberberg'in gözü önündeki bu korkunç, insanın gözünü alamadığı görüntünün içine siyah bir BMW girdi. Araba aniden fren yaptı ve kapıları açıldı. Yürüyüşlerini, hiç istiflerini bozmadan, etraflarına bakmadan, aynı adımlarla sürdürmüş olan iki kadın otomobile bindiler ve araba hızla Denfert-Rochereau alanına doğru uzaklaştı.

Artık hiçbir şey yoktu: Sessizlik, güvercinler, kentin gürültüsü, Montparnasse mezarlığının üstünde kış sabahının gökyüzü.

Silberberg, Georges-Lamarque alanıın orta yerindeki parkta kıpırdayamadan öylece kalakaldı. Çitin arasından Zapata'nın delik deşik olmuş gövdesini görüyordu. İçindeki bir ses kaçmak, mümkün olduğu kadar hızla oradan uzaklaşmak gerektiğini söylüyordu; ama bacaklarında onu taşıyacak güç yoktu! Cinayetten çok kısa bir süre sonra küçük bir Peugeot, lastiklerini gıcırdatarak ani bir fren yaptı. Sürücüsü asfaltın üzerinde, arabanın açık kapısının dibinde yatmakta olan cansız gövdeyi görmüş olmalıydı. Sürücünün yanında sarışın bir kadın bulunuyordu, yüzü Silberberg'e dönüktü. Bakışları karşılaştı, Silberberg fiziksel bir temas hisseder gibi oldu. Ama araba derhal yel gibi oradan uzaklaştı.

Elie kendini toparlamaya başlamıştı, alandan ayrıldı. Cesedi henüz gören olmamıştı. Kimse yardım çağırmamıştı. Yalnızca güvercinler, yaşam, Montparnasse mezarlığının bitişik mezarları üzerinde berrak bir gökyüzü vardı.

iki

"Daniel dönmüş!"

Roger Marroux sıçrayarak uyandı... Karısı Juliette, onu uyandırmak için omzundan yakalamış sarsıyordu.

Şöyle bir göz attığında saatin sabahın beşi olduğunu gördü. Juliette'in bakışları deli gibiydi ve dişleri krizin en berbat anlarında olduğu gibi kenetlenmişti. Başına bir tehlike gelmemesi için yanında uyuyan genç kadının gözetiminden kaçmış olmalıydı.

Doğruldu, onu bağrına bastı:

"Döndü mü? Anlat bana, Juliette..."

Aceleye getirmemek, ona karşı çıkmamak, birden bu dönüşün imkânsız olduğunu söylemek gerekiyordu. On iki yıl önce, oğlunun kayboluşu sırasında Juliette önceleri olayı soğukkanlılıkla karşılamıştı, Daniel'in hava değişikliğine ihtiyaç duyduğunu, her zamanki militanca etkinliklerin açmazından kurtulup şöyle biraz hava almak istediğini düşünmüştü. Ama yakında dönerdi, nihilist takıntılardan kurtulmuş ve yaşama yeniden başlamaya hazır olarak dönerdi. O kadar yetenekliydi ki her şey onun için çocuk oyuncağıydı, her şey ona açıktı, tüm evren ona açıktı.

Bununla birlikte, iki ay sonra, Daniel'in Orta Amerika'da bir yerden postalanmış bir mektubu, onun ölme, bundan böyle hiç önemi kalmamış bir yaşamdan çekilme konusundaki kararını açıklıyordu. Annesinden özür diliyordu ve üvey babası Marroux'ya da dostça bir şeyler söylüyordu, ki bu gerçekten de alışılmışın dışında bir şeydi.

Juliette önceleri şiddetle, umutsuz bir şekilde Daniel'in canına kıyma niyetini uygulamaya koymayacağını ümit etti. Fakat üç hafta sonra Fransa'nın Ciudad Guatemala Konsolosu onlara resmi bir yazı gönderdi. Daniel Laurençon'un cesedi, otomobilinin hurdahaş olduğu bir uçurumun dibinde, yarı yarıya kömürleşmiş bir halde bulunmuştu. Konsolos ayrıca Daniel'e ait birkaç özel eşyayı da yolluyordu: Yüksek Öğretmen Okulu giriş sınavlarını başarıyla verdiği için annesinin hediye ettiği kol saati, babasının taktığı altın bir zincir gibisinden şeyler. Yer yer yanmış pasaportunda kimlik ve fotoğraf sayfası hiç zarar görmemişti.

Juliette, oğlunun uyduruk bir fotoğrafçıya çektirdiği ama yine de Daniel'in, tıpkı bir kuzey tanrısı gibi küstah sarışınlığını sergilemekten geri kalmayan bu resmi karşısında uzun uzun ağlamıştı.

Roger Marroux, üvey oğlunun cenazesini ülkesine getirmek için gerekli işlemleri yapmıştı; ama bunlar hiçbir işe yaramamıştı. Daniel'in arabasının kazaen ya da kasıtlı olarak uçurumdan yuvarlandığı bu bölge, gerillanın hâkim olduğu bir bölgeydi. Cenaze alelacele dağdaki bir mezarlıkta ortak bir çukura gömülüvermişti ve hangi cesedin kime ait olduğunu ayırt etmek kesinlikle olanaksızdı.

Bu olayın ardından –her ne kadar son yıllardaki gibi hırçın, küstah ve saldırgan da olsa– Daniel'siz geçen aylarda Juliette depresif bir melankoliye sürüklenmişti. Odasına kapanıp haftalarca dışarı çıkmadığı oluyordu. Bir koltuğa uzanıyor ya da oturuyor, gözleri dalgın, öylece hareketsiz

kalıyordu. Bu dönemlerde tek uğraşı, bıkıp usanmadan aile fotoğraflarını birer birer elden geçirip Daniel'in çok küçük yaştan itibaren bütün resimlerini ayırmak oluyordu. Onları, nedeni –daha çok da saçmalığı– bir sır olarak kalan ya da hiçbir nedene dayanmayan değişken ölçütlerle bir bir çeşitli albümlere yapıştırıyordu.

Depresyonlu bu dönemler gitgide uzamaya, sıklaşmaya başladı, sonu çoğu kez intihar girişimleriyle sonuçlanan öfke nöbetleri de geliyordu. Bu nedenle gizli ama sürekli bir gözetime ihtiyaç duyuldu. Nöbetleri çoğu kez Juliette'in kendisi haber veriyordu: Birden Daniel'in döndüğünü, kimselere duyurmadan kendisiyle konuştuğunu söylüyordu.

Bu kış gecesinde Roger Marroux'nun karısı, genç hasta-bakıcısının dikkatini çekmeden odasından sıvışmayı başarmıştı. Kocasının kollarında titriyor, Daniel'in döndüğünü ve onunla konuştuğunu mırıldanıyordu: Bu bir düş değildi, hayır, daha önceleri olduğu gibi değildi, bu defaki gerçekten Daniel'di, Daniel'in kendisi!

Roger Marroux onu göğsüne bastırıp öylece tuttu, kurşun gibi ağır geçen bu son yıllarda uydurduğu umutsuz bir tatlılıkla kulağına uzun uzun bir şeyler mırıldandı. Juliette yeni baştan bir tür uyku haline geçti ya da hayaller içinde kendinden geçti. Kocası, uçmakta olan bir kuş tüyü gibi hafif ve ılık karısını kucağına alıp zemin kattaki büyük bahçeye açılan yatak odasına taşıdı. Yatağa bıraktı, pencerenin açık olduğunu görüp kapattı. Perdeleri çekerken uzaktan Paris'in ışıklarını, Eyfel kulesinin, aydınlık ve soğuk bir gecenin ufkundan kopup gelen aydınlatılmış siluetini gördü.

Birkaç yıl önce, başkentin kuzeyinde, Montmorency ormanı eteğinde, Montlignon'u Saint-Leu'ye bağlayan tepenin üzerindeki bu evi satın almıştı. Maksadı Juliette'in orada, rüzgârın ve ağaçların ortasında sakin bir yaşam sürmesiydi. Bu arada, kırk yılı aşkın bir süre önce, –tam olarak 1942'de–

Juliette Blainville'i Saint-Leu'de tanımış olmasının da payı vardı bunda. Ortak bir kız arkadaşlarının, yani Yüksek Öğretmen Okulu hazırlık sınıfından bir arkadaşın kız kardeşinin yaş gününde.

Hepsi aşağı yukarı yirmi yaşındaydı: Tehlikeli çağ.

Michel Laurençon yirmi yaşındaydı. O da, Saint-Leu'deydi. En yakın dostu Roger Marroux da neredeyse hep orada oluyordu. Juliette Blainville'i ilk tanıyan galiba Michel olmuştu. Ama maymun iştahlı genç kız, kararsız, ayrıca da tutkulu bir halde birinden ötekine gidiyordu. Onlar, Michel ve Roger, kendilerini çılgın mutluluğun tinsel acılarına sürükleyen bu durumu yazgısının bir çözüme bağlamasını bekliyorlardı.

Çözüme bağlayan ölüm oldu.

Roger Marroux, yıllar önce –fakat sakın yüzyıllar önce olmasındı, bir başka zaman diliminde, tarihin bir başka görünümünde olmasındı? – Nazi Almanya'sının göbeğine kadar giren, General Patton komutasındaki III. Amerikan ordusunun peşi sıra Avrupa'yı katetmişti. Kentler harabeye dönmüştü, uçuk benizli kadınlar ("*Deutcshland, bleiche Mutter*" diye yazmıştı şair), ilerleyen müttefik birlikleri tarafından hapishanelerden salınmış binlerce mahkûm, yolları dolduruyorlardı: Bir bakıma Mahşer tablosundan farksızdı ortalık.

11 Nisan 1945'te, Patton'ın ordusunda öncü zırhlı birliklerinden biri, Buchenwald toplama kampının bulunduğu Weimar yakınlarındaki tepeleri sarıyordu. Ertesi gün, Marroux kampın girişine kadar arabayla geliyordu, yanında iki kişi daha; Naziler tarafından toplama kampına gönderilen eylem ve bilgi servisi ajanlarının izini en kısa sürede bulmakla görevlendirilmiş iki İngiliz askeri. Buchenwald'da bu ajanlardan bir sürü olmalıydı ama yaşıyorlar mıydı acaba? Ne olursa olsun, Marroux, Michel Laurençon'a mümkün olduğu kadar çabuk kavuşmak için bu görevi kabul edivermişti.

Michel'i en son, bir önceki yılın, yani 1944'ün şubatında görmüştü. Michel, Yonne'dan, Marroux ise Bretagne'dan geliyordu. Paris'te buluşmuş, birlikte Jean Anouilh'in *Antigone*'unun ilk temsilcilerinden birini seyretmeye Atelier tiyatrosuna gitmişlerdi. Şubat başı diye hatırlıyordu. Her neyse işte ama ayın 15'i olmamıştı henüz, bu kesindi çünkü Michel'in Gestapo tarafından yakalanışı 15 şubattaydı.

Antigone'u seyrettikten sonra bütün gece konuşmuşlardı. Örgütün, Blainville sokağında gizli bir buluşma yeri vardı. Ne ilginçti ya: Juliette'in soyadıydı bu ve çocuklukları bu mahallede geçmişti. Gülmüşlerdi. İki adım yürüdün mü, Thouin sokağındaydın, IV. Henri Lisesi'nin duvarını aşmalarına yardım eden fener yükselirdi karşısında, yatılı okudukları felsefe yılıydı. Bağlandıkları düşünceleri yücelten kültürel ayrımı da alaya alıyorlardı. İnsan kendini bir tür ünlü Plutarkhos gibi yaşıyor sanırdı! Yüksek Öğretmen Okulu'nun hazırlık sınıfında, gerçekte, yaşlı Yunanca öğretmenleri kışın bir bölümünü onlara Sophokles'ten söz etmeye ayırmıştı. Genellikle tragedyadan söz etmişti. Ülkenin yabancı işgalinde –geçici bir süre başarı kazanmış olan ikiyüzlü Kreonların işgali– bulunduğu bir dönemin sorunlarına değinirken açıkça ahlaki öğütler vermeyi de ihmal etmiyordu tabii.

Ertesi yıl, 1943'te, edebiyata elveda demiş, grup halinde Jean Paul Sartre'ın *Sinekler* adlı oyununu izlemeye giderek gizli örgüt işlerine kesin ve tam olarak girmişlerdi. Haziran ayı, Paris'i, kır kokularıyla ve farksız sonsuzluktaki gökyüzünün mavi ipeğiyle örten belirsiz umutlarla dolduruyordu. Juliette ağlamıştı: İçlerinden hangisini seçeceğine karar veremiyordu bir türlü; ikisinin de ona olan sevgisi eşitti ve işte şimdi ikisi birden çekip gidiyordu!

Bir yıl sonra, Anouilh'in *Antigone*'u onların tartışma konusu oluyordu. "Yüksek Öğretmen Okulu hazırlık sınıfında okuyan derin bilgi sahibi ve mücadeleci öğrenciler için

gerçekten ideal bir dönem!" diyordu Laurençon, o gece, Blainville sokağında.

Roger Marroux, 1945 ilkbaharında, Patton'ın tanklarının ardından, Michel'i bulmak, onu yokluğun ve unutulmuşluğun uçurumundan çekip almak amacıyla bozguna uğratmış, harap olmuş Almanya'yı katetmişti. Birkaç gün sonra Atelier tiyatrosundaki oyunun ardından Michel'i yakalamışlardı. Tam da bu Blainville sokağındaki buluşma yerinde. Öğrendiklerine göre korkunç işkenceler yapmışlardı ona. Fransız-İngiliz örgütlerinin ajanlarından oluşan özel bir konvoyla Almanya'ya, Buchenwald'a göndermişlerdi. İçlerinden bazıları kampa geldikten sonra kurşuna dizilmişlerdi. Geride kalanların akıbeti ise belli değildi. Bu nedenle bu araştırma görevi çok acildi.

12 Nisan 1945 sabahı Marroux, Buchenwald toplama kampının Gestapo bölümü olan *Politische Abteilung*'un bürolarının önünde arabadan iniyordu. Dövme demirden parmaklıkları olan anıtsal giriş kapısı, şöyle bir kırk elli metre kadar ötede, üzerinde Hitler kartallarının yükseldiği sütunlarla çevrili olan ve Buchenwald istasyonuyla söz konusu kampı birbirine bağlayan caddenin bitiminde bulunuyordu.

Genç bir adam –ama tam yaşını çıkarmak zordu: Yirmi yaş civarındaydı, diye hesap etti– Gestapo barakasının kapısında nöbet tutuyordu. Ayaklarında yumuşak deriden Rus çizmeleri, sırtında birbiriyle uyumsuz elbiseleri vardı. Saçları dibinden kazınmıştı. Ama göğsünden, otoritenin kesin simgesi olan bir Alman mitralyözü sarkıyordu. Şafak vakti, Patton'ın motorize öncü birliklerinin hattı yarışından sonra, Buchenwald'daki antifaşist direnişin, kampın kurtuluşunun son aşamasına katılan otuz kırk insanı silahlandırmayı başardığını Amerikan irtibat subayları onlara söylemişlerdi. Bu delikanlı da bunlardan biriydi kuşkusuz. Gelenlerin cipten çıkışlarını, kampın dikenli tellerle çevrili duvarı boyunca uzanan gürgen

ormanının yoğun, garip sessizliğinde, ilkbahar güneşi altında gerinişlerini seyrediyordu. Marroux kendini kadidi çıkmış, kemikli bu yüzdeki cıvıl cıvıl bakışın yıkılmış soğukluğuna kapılmış hissetti. Öte dünyanın ya da yaşam ötesinin gözleriyle gözlendiği, didik didik edildiği gibi bir duyguya kapıldı. Bu bakıştaki duygusunu ele vermeyen, düz ışık ona, sönmüş bir yıldızdan, kayıp bir varlıktan geliyor gibiydi. Bu bakış sanki barbar soğukluğa bulanmış halde ona ulaşıncaya kadar donuk, mineral bir çevrenin bozkırlarını dolaşmıştı. Onulmaz yalnızlığa bulanmıştı. İki arkadaşına, yani kendisinden daha yaşlı İngiliz özel hizmet subaylarına döndü ve onların da benzer bir rahatsızlık, hatta kaygı duyduklarını gördü.

Delikanlı, Marroux'un sırtındaki asker ceketinde, üstünde Fransa yazan üç renkli armayı görmüştü. Ona Fransızca olarak seslendi:

"Fena halde şaşırmış görünüyorsunuz... Neden? Sizi böyle şaşırtan, yörenin sessizliği mi? Bu ormanda hiçbir zaman kuş yoktur... Galiba krematoryumun dumanı onları kaçırmış olmalı..."

Ufak yollu gülmüştü.

"Ama krematoryum dünden beri çalışmıyor... Artık duman falan olmayacak bir daha... Çevrede bir daha asla yanık et kokusu olmayacak."

Yeniden gülmüştü.

Marroux'un midesi bulandı. Arkadaşlarına göz attı, onlar da bozulmuştu.

"Belki kuşlar da bir daha dönmezler artık..." diye mırıldandı yine genç tutsak.

Gördüğü dehşet sahnelerinden bulanıklaşmış, sönük, ölgün, silik, çılgın bir bakışı vardı. Ve onlara tekdüze, kaba bir sesle seslenmişti. Anlayamayacaklarına, görünmeyen ama aşılamaz bir sınırın öte tarafında sonsuza kadar kalacaklarına inanmıştı kuşkusuz.

Bununla birlikte delikanlının sesindeki bu şiddet, bu umutsuz küstahlık da yine bir hayat belirtisi, bir canlılık işaretiydi. Marroux bunu bir saat sonra, Michel Laurençon'u bulduğunda anlamıştı.

Michel Laurençon, ya başka yere sevk edilecekleri ya da karantinaya alınmış olduklarından, yahut da işe elverişli olmadıklarından Buchenwald üretim makinesine katılmamış binlerce tutuklunun üst üste yığıldıkları "Küçük Kamp" adı verilen barakalardan biri olan 56. blokun kerevetlerinden birine uzanmıştı. 56, bir sakatlar blokuydu. Leş gibi kokan bir tür ölümhane. Burada barınan kimselerin çoğu kıpırdamaktan bile acizdi, fokur fokur kurt kaynayan, kokuşmuş dizanteri kurbanlarıydı.

Böylece, pırıl pırıl güneşli bir nisan sabahında –Thuringe tepelerinin mavi-yeşil ufkunda yumak yumak, çok hafif birkaç bulut uzaktan, yolunu şaşırmış, geliyordu– demir ve ateş yağmurunun hemen ardından Avrupa'yı katetmiş ve Michel'i bulmuştu.

Kuşkusuz onu tanıyamamıştı. Çullar içerisindeki işkence görmüş vücudu ona göstermişler, bu sefil kemik ve safran sarısı deri yığınının bunu kanıtladığını söylemişlerdi. Bunun üzerine, hâlâ kıpırdamakta olan, açlık, sıtma ve pislikten bir deri bir kemik kalmış olan bu cesedin omzuna umut gibi, şefkat gibi hafif bir eli, dostluk elini koymuştu. Adını mırıldanmıştı. Michel gözlerini açmış, onu tanımıştı. Michel'in olanca gücüyle, bedeninde uyuklayan tüm enerjisiyle attığı ne var ki sıradan bir mırıltının, bir tür sert iç çekişin ötesine geçmeyen bu sevinç çığlığının anısını hiçbir şeyin silmesi asla mümkün değildi. Hayır, fısıltı halindeki bu çığlığı hiçbir şey asla ve asla unutturamazdı. Michel şimdi sessizce ağlıyordu; arkadaşı onun kulağına yavaşça, çok alçak sesle ama açık seçik bir şekilde konuştu.

Michel'e, uğrunda ölümü göze aldıkları tüm yaşama nedenlerini aktardı: Kurtuluştan söz etti, kirazların çiçek açtığından, ölen ve hayatta kalan dostlardan söz etti, onu bekleyen Juliette'in gözyaşları ve kahkahalarından söz etti –çünkü artık kendisinin ortalıktan çekilmesi, Juliette'i Michel'in sevgisine, Michel'i Juliette'in sevecen ellerine bırakması gerekiyordu– ona yeni gazetelerin adlarından söz etti, son çıkan kitaplardan söz etti: Camus'nün romanlarından, René Char'ın şiirlerinden söz etti.

Michel onu dinlemişti. Sözleri adeta içerek dinlemişti. Edebi bir dille söylemek gerekirse, onlara ruhunu, belleğini, bedenini sulatarak, kendisini, tüm bedenini onlara açarak, duydukça canlanarak dinlemişti. Ama suskunluğunu korumuştu; Roger Marroux, bakışları, kerevetin üzerine serilmiş ve gözleri adeta felç edici bir şaşkınlıkla kendisini süzen canlı cesetlere çevrildiğinde, manzaranın dehşet vericiliği karşısında soluğunu kısıp monoloğuna ara verdikçe, devam etmesini isteyen kesin ve kısa bir emirle yetiniyordu, hepsi o.

Michel ancak ertesi gün, akşama doğru konuşmuştu.

Eisenach'ta konuşmuştu; el konularak toplama kamplarında hayatta kalmayı başarmış kimseleri yurtlarına döndürme merkezi ve kır hastanesi haline getirilmiş bir otelde. Marroux bütün gün başından ayrılmamış, onunla ilgilenen hemşirelere yardımcı olmuştu. Akşamüzeri, Michel gözlerini açmış, onu baş ucunda görmüştü. Bir şeyler söylemişti ama sesi öylesine zayıftı ki bir türlü anlaşılmıyordu. Marroux, arkadaşının söyleyeceği ilk sözleri yakalayabilmek için yüzünü dudaklarına yaklaştırdı. Michel sesini duyurabilmek için insanüstü bir çaba sarf ediyordu. Sonunda, çok yavaş, bazı kelimelerin arasında sıkıntı verici uzun aralıklarla, düşüncesini dile getirmeyi başardı.

"Tanrı sorunu... Kesinlikle çözümlendi... Onun varlığı..."

Michel'in dudakları kuruydu, ateşten çatlak çatlak olmuştu. Ona içecek bir şeyler verdi, yalnızca birkaç damla, Yüksek Öğretmen Okulu hazırlık sınıfında, Thomasçı felsefe konusunda bilgilerini derinleştirmeye karar verdiklerindeki tartışmalarını anımsadı.

"Bundan sonra... tasarlamak imkânsız..."

Michel, son bir sav ileri sürmek için tüm gücünü topladı.

"Tanrı... düşünülemez bir şey... Ya da bir çılgın... Gaddar bir çılgın..."

Son derece yorulmuştu, başı gerisin geri yastığın üstüne düşüverdi.

Daha sonra üç yıl boyunca Michel Laurençon, Buchenwald'da yaşadıkları hakkında tek kelime etmedi. Bu konuda ortaya çıkan her türlü fırsatı –eski sürgünler toplantısı, anma törenleri– düzenli bir şekilde atlatarak geçmişi hatırlamaya yanaşmadı. Ne var ki, tam kendini toparlayıp hemen hemen sağlığına kavuşmuş gibi göründüğü bir sırada, Juliette'in ondan bebek beklediği anda, kısacası tam, hiçbir zaman sözünü etmediği geçmişin korkunçluğunu üzerinden atarak varlığının yeni baştan bir anlam, bir gelecek kazanmaya başladığına inandığı bir anda, Michel Laurençon, birden hatırlamaya koyuldu. En azından, anılarından söz etmeye başladı. Anılarının ayrıntılı, daha da ötesi gereksiz yere uzatılmış hikâyelerini anlatmaya koyuldu, sanki en küçük bir olayın en ince, en anlamsız ayrıntısını bile hatırlaması için sıkıştırılıyormuş gibi bir hali vardı; sanki vakit yokmuş gibi davranıyordu. En küçük ayrıntının unutulduğunu, en korkunç bir anı kırıntısının ziyan edildiğini düşünmek bile ona sıkıntı veriyordu adeta. Her şeyi bir bir anlatmak, bitkin düşene kadar, midesi bulanana kadar, kusana kadar anlatmak; saplantı halini alan tekrarlar artık onun kafasını meşgul eden tek şey gibiydi. 1948'deki bir nisan gecesine kadar, on altı yaşına geldiğinde oğluna –en azından, bir oğlu

olacağını umuyordu– verilmek üzere mühürlü büyük bir zarf bıraktıktan sonra hayatına son verdiği o geceye kadar bu böyle sürdü.

Michel Laurençon'u getirmek için yangın yerine dönmüş Avrupa'yı bir baştan bir başa katedişinin ama onu hayatta tutamayışının üzerinden yüzyıllar geçmiş gibiydi. Belki de Michel daha önce Buchenwald'da ölmüştü, belki de oradan Marroux'nun getirdiği onun öldükten sonraki hayalinden başkaca bir şey değildi.

Roger Marroux, perdeleri çekti, karısının yıllar yılı katlandığı mırıltılar ve sızlanmalar içeren derin uykusuna daldığından emin olduktan sonra odadan ayrıldı.

"Üzgünüm" diyordu Véronique, hastabakıcı yatağının bulunduğu sofada. "Bütün gece gözümü üstünden ayırmadım. Çünkü çok tedirgin bir hali vardı. Bu nedenle külçe gibi sızıp kalmışım, o yüzden hiçbir şey duymadım!"

Marroux bir gülümseme ve bir el hareketiyle onu yatıştırdı. Bu tür durumların her zaman olabileceğini söyledi ona.

Birden, Véronique'in omzuna koyduğu elinin altında genç kadının sıcaklığını hissetti.

Bu hareket, o zamana kadar uygulamada hastabakıcı ya da refakatçi kız olarak yaptığı işle sınırlı görünen bir varlıktan, duyarlı ve şehvetli varlığın doğmasına, vücut bulmasına yol açmış gibiydi. Kızın ona doğru çevrilmiş, rengini bile bilmediği gözlerine baktı: Yakası ve kol ağızları eski usul güpür dantellerle süslü beyaz poplin geceliğin oyuntusundan göğüslerinin güzelliği dikkatini çekti. Nedeni belirsiz, bir tür mutluluk sardı her yanını. Neredeyse unutmuş olduğu bir yaşama isteği, bir iştah doldurdu içini. Uzun zamandan beri çoğu kez para karşılığında şıpın işi aşklardan başka bir şey gördüğü yoktu. Ödediği fiyat ne olursa olsun hemen hemen her defasında böyle olmuştu.

Véronique'in omzuna koyduğu eli tam anlamıyla karar verip vermediği bile belli olmadan koltukaltlarına, memelerinin yuvarlaklığına kaydı. Kızın bir anda gevşediğini hissetti. Onu kendine doğru çekti, arzuları birbirine karışıverdi, karşılıklı olarak birbirlerini yaktılar. Daracık yatağın üstüne düştüler. Aşk oyunlarıymış, yok efendim hazırlık aşamasıymış türünden girişlere gerek duymadan içine dalıverdiğinde kız hemen zevkten inlemeye başladı.

Çeşitli yolları deneyerek uzunca süre kızın içinde kaldı.

Sevişme, konuşma, kendilerini toparlamalarına yardım eden bir kahvaltı derken, iş uzadıkça uzadı ve Roger Marroux o sabah işe geç kaldı. Saat sekiz buçukta telefonu çaldığında, hâlâ evindeydi.

"Komiser" dedi genç bir müfettişin sinirlenmişe benzeyen sesi. "Biraz önce size iletilmek üzere bir mesaj aldım. Acildi... Konuşan Luis Zapata idi... Zapata'yı anımsıyor musunuz?"

Luis'i tanıyor muymuş? Şimdi bu soruya kahkahayı basmanın tam yeriydi ama kendini tuttu.

"Hatırlıyorum, Dupré, çok iyi hatırlıyorum... Bu konuyu büroya geldiğimde konuşuruz..."

Beriki, heyecanla sözünü kesti.

"Komiser... Zapata'nın mesajı saat yedi on beşteydi... Ve şu anda, zaten asıl bunun için arıyorum sizi, haber geldi... Zapata, Lamarque alanında, Denfert yakınında vurulmuş!"

Marroux, birden telaşlandı.

"Bu mesaj kayıtlı mı, Dupré?"

"Sizi teybe bağlıyorum" dedi müfettiş.

Anlaşılmayan birtakım hışırtılar, çatırtılar oldu, sonra Luis Zapata'nın aceleci, telaşlı sesi güçlükle duyuldu:

"Mesajımı başkomiser Roger Marroux'ya dinletin. Çok acil. Öğleden önce gelip benimle temas kursun. Gerçekten acil. İnsanların hayatları buna bağlı. Konu Neçayev ile ilgili..."

Marroux irkildi, benzi kireç gibi oldu.

Kısa bir sessizliğin ardından Zapata'nın sesi doğrudan ona yöneldi:

"Bunu İspanya yolculuğunun hatrına yapınız, komiser..."

Manyetik band bir saniye daha metal homurtular çıkardı. Sonra müfettiş Dupré sözü aldı. Meraktan kekeme gibi konuşuyordu:

"Komiser, Zapata ile yolculuk mu yaptınız?"

Beriki, kısa kesti:

"Hemen geliyorum, Dupré..."

Véronique ona yeni bir fincan kahve getirmekteydi, Marroux'nun yüzündeki heyecanı görünce aklı karışmıştı. Komiser, genç kadına gülümsedi, bacağını okşadı, çok yakından, eli baldırlarından yukarı doğru uzandı.

"*Tüm arzumla yüklendim - sabah güzelliğine senin...*" diye mırıldandı.

Birdenbire aklına gelmiş olan bu dizeleri unutalı kaç yıl oluyordu acaba? Hiçbir kadının, onda sabahın alacakaranlığında, yeni günün başlamakta olan gürültüsünde arzu uyandırmaz oluşunun üzerinden kim bilir kaç yıl geçmişti?

"Nasıl, ne dedin?" dedi Véronique, gözleri buğulu ve onun okşamalarına açık bir tavırla.

Roger Marroux, René Char'ın sözcüklerinin geçmişin küllerini neden canlandırdığını anlamıştı. Kitap 1945 şubatında çıkmıştı. Char'ın şiirlerini bu vesileyle tanımıştı. İki ay sonra, Patton'ın zırhlı birliklerinin ardından kurtulmuş Almanya'yı bir baştan bir başa katederken incecik kitabı erzak torbasında taşıyordu.

Eisenach hastanesinde ve birkaç gün sonra dönerken yolda Michel'e ondan şiirler okumuştu. İç karartıcı bir suda her türlü palamardan kurtulmuş olan, can çekişir haldeki Michel, yalvaran bir bakışla, el kol hareketleriyle "Özgürlük" şiirini bir daha, bir daha okumasını istemişti:

Hem tan sökümü için bir çıkış yolu hem de alacakaranlıkta bile kandil anlamına gelebilecek olan o ak yoldan geldi özgürlük...

Son buluyordu kalleş suratlı cayma, yalanın kutsallığı, celladın alkolü...

Ancak yokluğun ardında yönünü bulamayan bir adımla, geldi o, yara üzerindeki kuğu, şu ak yoldan.[*]

Fakat *Yalnız Kalırlar*'daki bir başka şiirin sabah güzelliği, Juliette'in sabah güzelliğiydi tabii.

Juliette'i Michel ile paylaşmışlardı, tıpkı ekmeği, şarabı, geleceği paylaşır gibi. İkisinin ortak arzuları birlikte çökmüştü onun üstüne. Ama Juliette bundan böyle artık yok olmuştu. Ve Roger, Michel'i hayatta tutmayı başaramamıştı; Michel ile Juliette'in oğulları Daniel'i hayatta tutmayı başaramadığı gibi.

* *Seçilmiş Şiirler*, René Char, Çev. Tahsin Saraç, Adam Yayınları.

ÜÇ

Elie Silberberg, Georges-Lamarque alanını terk ederken tabanları yağlayıp koşmamak için kendini zor tutmuştu.

Victor-Schoelcher sokağının köşesinden dönmüş ve yoluna Froidevaux sokağından devam etmişti. Biraz ötede, ilk trafik ışığında, Montparnasse mezarlığının giriş kapılarından birini bulmak üzere sağa dönmüştü.

Cinayet yerinden bir an önce uzaklaşmak amacıyla çok acele giderken siyah meşin giysiler giymiş, başı kasklı bir motosikletliyi fark etmedi. Adam yolun öte yakasında Boulard sokağının köşesinde, park ettiği motosikletinin üzerinde ata biner gibi duruyordu.

Silberberg koşar adım alandan uzaklaştığında, adam motosikletinin marşına bastı; motor, keskin bir homurtuyla hemen harekete geçti. Motosikletli, Silberberg'i, düşük viteste, oldukça uzaktan takip etmeye başladı; o gün Silberberg'i kolayca takip etmek mümkündü. Sırtında, kolayca fark edilmesini sağlayan cart yeşil, uzun, bol bir ceket vardı.

Yüksek Öğretmen Okulunda okudukları dönemde, Paris mezarlıklarına az gidip gelmemişlerdi. Buluşmalar, gezmeler, düşünmeler için aranıp da bulunamayacak yerlerdi

mezarlıklar. Kentin sıkıntı verici merkezinde sakin yerlerdi buralar. Üstelik, her taraf, etrafında buluşulan eş dost mezarından geçilmiyordu. Montmartre'daki Henri Beyle'in mezarı da elbette bunlardan biriydi. Bu tür mezarların sayılarının göreceli olarak hayli kabarık olduğu Montparnasse'ta özellikle tercih edilen mezar, Perulu usta şair César Vallejo'nun mezarıydı. "XX. yy.'da İspanyolca yazan şairlerin en büyüklerinden biri" diyordu, şiirlerinden bazılarını onlara okuyan Julien Serguet.

Çünkü öleceğim Paris'te, sağanak yağmurun indiği bir günde
Öyle yakın ki çoktan yer etmiş anısı içimde...

Onu Latin Amerika hayranı eden, Julien'di.

İspanya'yla, edebiyatı, çılgınlığı, sadeliği, tumturaklılığı, bayağı çirkinlikleri, neredeyse doğa üstü güzelliğiyle, çocukluğundan beri tutkulu bir ilişkisi olmuştu onun.

Babası Robert Serguet, Aix-en-Provence Üniversitesinde çok uzun bir süre İspanyol edebiyatı profesörlüğü yapmıştı. Gongora ve Baltasar Gracian'ın yapıtları üzerine kendisini otorite durumuna getiren denemelerle birlikte, pikaresk roman üzerine anıtsal bir tez yazmış olan Julien'in babası, Nazi işgali sırasında Komünist Parti'ye katılmış ve bu partinin sıkı bir militanı oluvermişti. 1956'da Polonya ile Macaristan'da meydana gelen olayların ve Kruçev'in açıklamalarının ardından düşünceleri ya da inançları tükendikten sonra da orada kalmıştı. Gerçekte partiden ancak 1968'de, Çekoslovakya'nın işgali sırasında ayrılmıştı.

Julien Serguet'nin ENA sınavlarına hazırlanmak üzere Paris'e gitmesi de aynı yıl olmuştu. Ve Silberberg, Laurençon ve Liliental mayıs ayındaki bir öğrenci toplantısı sırasında –tam Flins baskınının hemen öncesinde– tanıdılar onu.

Kısa süre içerisinde ayrılmaz dost oldular.

Sonraki kış, Daniel Laurençon, Marc Liliental –Serguet ona bir türlü Laloy demeye alışamadı, içinden gelmiyordu– ve Elie Silberberg, Ulm sokağında, okulda yaşıyorlardı ve okula giriş sınavlarında her üçü de parlak başarılar göstermişti. Julien Serguet ise, Lhomond sokağında, emekli öğretmenlerin yanında bir oda kiralamıştı. Gelgelelim vaktinin çoğunu arkadaşlarının Yüksek Öğretmen'deki odasında geçiriyordu.

Dört kişi oldukları ve birbirlerinden ayrılmadıkları için, onlara üç silahşörler deniyordu. Ya da kısaca, troyka. Ama troyka sözü yalnızca 68 Mayısı çıkışlı solcu hareketin meclisleri için kullanılan bir terimdi. Konserlere gittikleri gibi, Marx ve Platon üzerine seminerlere ve siyasal toplantılara da katılıyorlardı. Aynı derin bilgi, aynı kavgacı ve iğneleyici ruhla. Ne yazık ki, mutlak zevkleri de aynıydı!

Kızları birlikte tavlıyorlardı. Daha doğrusu, kızlar, bunların oluşturdukları dörtlü karşısında, seçim yapamadan, kendinden geçmiş bir halde kalakalıyorlardı. Ya da seçime boyun eğiyorlardı: İlkel toplumlarda olduğu gibi maçoca bir paylaşıma.

Yine de, birbirlerine benzer yanları yoktu. Çok farklıydılar. Gelgelelim fiziksel çekiciliklerine entelektüel çekicilikleri de eklenince, fırsat düştüğünde, her birinin yararlanabildiği bir etki çıkıyordu ortaya.

Kendisine Laloy dedirten Marc Liliental, olasılıkla en göze batanı, en yakışıklısıydı: Düşüncesi en derli toplu ve kesin olanıydı. Tıpkı cerrah neşteri gibi acımasız bir kesinliğe sahip bir düşünce. Ayrıca yeşil gözleri, siyah cübbe giyinmiş başmeleği andıran tavrı ile de içlerinde en baştan çıkarıcıları –ya da kadınlar tarafından en çok baştan çıkarılanı– olanı da oydu.

Elie Silberberg tartışmasız bir biçimde aralarında en kültürlü olanıydı: Her şeyi, çeşitli dillerdeki tüm edebiyat ürünlerini okumuştu. Uzun perçemler halinde alnının üzerine dökülen yumuşacık sarı saçları, miyop gözlüklerinin gerisinde insanı

allak bullak eden bakışları olan ince, narin bir gençti. İçlerinde kızlara karşı en çekingen davrananı oydu: Her ne olursa olsun, ahlak kurallarına en bağlı olanıydı.

Daniel Laurençon'a babasından Vikingleri çağrıştıran bir siluet, adeta soyunup güneşlenmek için yaratılmış bir beden miras kalmıştı: Geniş omuzlar, dar kalça, demir gibi kaslar. Sportif görünümüne rağmen ("Daniel, eğer otuzlu yıllarda yaşamış olsaydı ya" diyordu okuldaki ortak sevgilileri olan yırtık genç kız, "Claudine Dupuy, Pierre-Richard Willm'in rollerini rahatlıkla kıvırabilirdi!"), düşünce açısından aralarında en sistematik olanıydı: En doktrineri.

Daha az kusursuz ve arkadaşlarına oranla daha az yetenekli biri olan Julien Serguet'ye gelince; uzun seyirlerin ve uzun vadelerin adamıydı: Sebatı, çalışma kapasitesi sınırsızdı; belleği ve şefkati de öyle. Marc ve Daniel kadar hovarda görünmek için gösterdiği tek tük çabaya karşın, duygusal açıdan, daha çok Silberberg'e benziyordu; bir tek kıza duyacağı büyük aşka inanıyordu, ki bu, tanım gereği olanaksızdı.

Şu unutulmaz 1968 yılının sonunda, Aix-en-Provence'ta tanıdığı Adriana Sponti'yi gruplarına katan Julien Serguet oldu. Adriana, Giorgio Amendola'nın yoldaşı olan ve yirmili yılların sonunda Fransa'ya sığınmış bulunan bir İtalyan komünistin torunuydu.

Bakışları çakmak çakmak, cin gibi zeki bu kız, hünsa bir güzelliğin insanı adamakıllı sarsıveren göz kamaştırıcılığıyla aralarında boy gösterir göstermez, hemen âşık oluverdiler ona.

Gelgelelim Elie Silberberg çok çelebi bir yapıya sahip olduğundan onu elde etme şansı hiç mi hiç yoktu. Ona ezbere şiirler, *Fesat*'tan sayfalar okuyordu: "Martin-Eglise'e yemeğe giderken bir kent elbisesi giymiş olan Catherine çantasını, eldivenlerini aldı: bu sırada, şöyle bir doğrulayım derken, çorabın bittiği yerden kalçasının acımasız dolgunluğuna

kadar bacağı açıldı. İpek ve yünün karmaşık bulutları arasından ortaya çıkan bu çıplaklık karşısında Bernard'ın yüzü kızardı, yüreğinin fırlayacakmışçasına çarptığını hissetti."

Gelgelelim boşuna zahmet. Adriana, onu sıkılmadan dinliyordu ama fısıltı halinde söylediği çağrısını işitmeye hiç mi hiç yanaşmıyordu.

Sonunda gönlünü Marc Liliental'in çelmesine izin verdi Adriana. Herhalde tutkunun söze sığmaz hoyratlığını kendisine en iyi tattırabilecek kişinin o olduğunu keşfetmiş olmalıydı. Zevk sahibi bir kadındı, anlaşılması güç arzuları vardı.

1971'de –tümünün de mücadeleye ilk başladıkları yer olan ama artık gerçek anlamıyla Leninist bir atılım yapamayacağı hükmüne vardıkları aynı karizmatik sıfatlı sol örgütün bir hizbi olan– Proletarya Öncüsü'nü birlikte kurduklarında Julien Serguet onları sık sık César Vallejo'nun, Montparnasse mezarlığındaki mezarına götürüyordu. Kendi sonunu önceden görmüş Perulu şairin, aralarında "*Çünkü öleceğim Paris'te, sağanak yağmurun indiği bir günde...*" diye başlayan sonesinin de yer aldığı bazı şiirlerini kendilerine okuyan oydu. Ve Vallejo gerçekten de, şiirinde peşin peşin söylediği gibi Paris'te öldü, gerçekten de sağanak yağmurun indiği bir gün.

Bununla birlikte, bugün aralık ayının alabildiğine berrak gökyüzünün altında Elie Silberberg'in bir zamanlar Julien'in yüksek sesle okuduğu César Vallejo'nun şiirlerini anımsadığını ileri sürmek abartma olurdu doğrusu.

Mezarların arasındaki yolları çok hızlı katetmişti.

Her ne kadar önceden tasarlamamışsa da adımları onu Perulu şairin mezarına götürmüştü. Oraya, bu bildik yere varınca, durdu, bir mezar taşının üstüne oturup olup bitenleri anlamaya çalıştı.

Luis Zapata endişeliydi, sesinin sinirli oluşu bu durumu hemencecik ele veriyordu. Kolay kolay etkilenecek bir insan

olmaması bu durumu daha çarpıcı kılıyordu. Ve bu telaşın şu eski hikâyeyle, Daniel Laurençon'un öldürülmesi olayıyla bir bağıntısı vardı. Doğrudan kendisine soruyu yönelttiğinde Luis bunu inkâr etmemişti.

Üzerinde düşünülmesi gereken işte bu iki olguydu.

Fakat ani bir kımıltı, düşüncelerini kesintiye uğratıyor.

Önce bir gürültü duyuluyor. Silberberg bir motorun homurtusunu duyuyor. Başını kaldırıyor. Orada, yirmi otuz metre ötede, Vallejo'nun mezarına ulaşmak için geçtiği dikey yolda bir motosikletlinin ilerlemekte olduğunu görüyor.

Yoo, hayır, gördüğü bu değil!

Yalnızca siyah meşin bir ceket giymiş bir insan gövdesi oluyor gördüğü. Başı kasklı bu kara gövde, adeta havada kayarmış gibi, sıra sıra dizili mezarların üstünde dalgalanırmış gibi geliyor. Motoru görmüyor, onu yalnızca varsayıyor. Gerçekte mantıken, sadece bir motosikletli böyle ilerleyebilir. Boğuk ve düzenli bir motor gürültüsü de bu hükmü doğruluyor zaten. Bu motosikletli kanıtlanabilir bir varsayım sanki. Ampirik bir gerçek.

Hatta tehlikeli.

Elie Silberberg, motosikletlinin yaklaşışını daha iyi görebilmek için doğruldu. Belli belirsiz telaşlanmıştı. O zamana kadar sırtını Vallejo'nun mezarının bitişiğindeki bir mezar taşına yaslamış duruyordu. Gösterişli bir haçın dibinde cilalı mermerin üstüne adeta yığılmıştı. Daha iyi görebilmek için yerinden doğruldu.

Motor gürültüsü kesiliveriyor, motosikletli motorunu durduruyor. Elie, tıpkı bir kâbustaymış –ya da çoğu kez kâbusa en yakın görünür gerçek olan bir polisiye filmdeymiş– gibi motosikletlinin meşin ceketinin fermuarını açtığını ve sol koltukaltından ağır bir otomatik tabanca çıkardığını görüyor. Silahı iki eliyle kavrayıp üzerine doğrulttuğunu fark ediyor.

Tıpkı panayırda, atış talimi yaparmış gibi.

Burada böyle kalmanın uygun olacağını şimşek hızıyla düşünecek zaman buluyor! Zapata'nın öldürülüşüne tanık oluşunun üstünden daha on dakika bile geçmedi: Şimdi de kendi öldürülüşüne tanık olacak. Bu onu fena halde sıçırtıyor, duygularına daha terbiyeli, daha doğru bir terim bulmak mümkün değil. Şu andaki duyguları ancak bu şekilde dile getirilebilir. Kendi öldürülüşüne tanık olmak düşüncesi şaşılacak derecede sıçırtıyor onu. Buna karşılık, bu öldürme girişiminden kurtulursa çok ama pek çok memnun olacaktır, böylece bundan söz edebilir, yaşanmış bir deneyimi aktarabilir. Ne var ki kendi öldürülüşünün tanığı olmak, hayır: Yapacak bir şey yok. Sözüm ona Zapata onun suikastler listesinde yer almadığını söylemişti!

Her şey çok hızlı gelişiyor, her şey bir anda olup bitiyor.

Motosikletli, silahının tetiğine iki kez dokundu. Kısa, neredeyse yellenmeyi andıran bir fısırtı, susturucunun bastırdığı patlama sesleri duyuluyor. Aşağı yukarı tam o anda, Silberberg'in sırtını dayadığı haçın mermeri, mermilerin çarpması sonucu iki yerinden yıldız biçiminde çatlayıveriyor.

Ama tam ikinci bir yaylım ateşi kafatasını parçalamak üzereyken Silberberg yere yapışıyor, daha doğrusu bir kütle gibi yığılıveriyor. Tıpkı ölümcül bir biçimde yaralanmış biri gibi, bir ceset gibi. Zaten onu kurtaracak olan da işte bu şekilde yığılmaydı. Motosikletli, hedefi tam on ikiden vurduğunu sanacak ve bir süreliğine ilgisi dağılıverecekti.

Elie Silberberg bir tür savunma, hayatta kalma refleksiyle yığıldı. Bu şekilde ölmek düşüncesi ona dayanılmaz geliyordu. Ama onun böyle yığılıvermesine yol açan, yalnızca korunma güdüsü değildi kuşkusuz; ani heyecanın da bunda payı vardı. Kendisine ateş eden şu salak, herhalde Zapata operasyonunun başarısı için yerleştirilmiş olmalıydı. Onun alandan ayrıldığını görmüş, cinayete tanık olduğunu tahmin

edip kendisini derhal temizlemeye karar vermiş olmalıydı. Silberberg, Luis Zapata'nın neden bu kadar telaşlı olduğunu şimdi anlıyor: Bu itler, gözünü kan bürümüş çılgın katillerdi! Aslında karılar da hiç fena değildi hani!

Elie, motorun gözüktüğü yoldan uzaklaşarak, mezar taşları arasında sürüne sürüne ilerlemeye başlıyor. Babasının bir zamanlar, Direniş'ten kalma bir sürü silahla birlikte kendisine verdiği Smith Wesson 11.43'ü yanına almadığına pişman oluyor.

Altmışlı yılların sonunda David Silberberg, oğlunu yanına çağırmış ve şöyle demişti: "Tam olarak ne yaptığını bilmek istemiyorum. Zaten sorsam da bir şey söyleyeceğin yok. Ama aşırı sol grupların militanı olduğun kesin! Sizinle aynı görüşte olduğum bir nokta var" diye devam etmişti David Silberberg. "Sınıf mücadelesinde acımaya, can bağışlamaya yer yok. Emperyalist burjuvaziye karşı savaşa hiçbir zaman ara vermemek gerekiyor!" Sonunda oğluna, hâlâ elinde bulundurmakta olduğu, Direniş'ten kalma silah stokunu ona ve arkadaşlarına vermeyi önermişti.

Aralarında, Direniş sırasında İngilizlerin paraşütlerle indirdikleri nadide silahlar olan, pas önleyiciyle cilalanmış uzun namlulu üç Smith Wesson'ın da yer aldığı yaklaşık on kadar tabanca, birkaç makineli tüfek –gerçi biraz eskiydiler ama son derece bakımlıydılar, büyük bir şevkle temizlenmiş, yağlanmışlardı– vardı. İlk eylemlerini bu silahlarla yapmışlardı. Daha sonra, tabii, Filistinlilerin aracılığıyla, Doğu silahları, özellikle de son model Çek silahları geçmişti ellerine.

Elie, nedenini şu anda pek iyi anımsamıyordu ama ağır Smith Wesson tabancalarından birini elden çıkarmamıştı. Bir dolabın alt gözünde saklıyor, yılda bir kez çıkarıp temizliyordu. Bu sabah Zapata'nın randevusuna gideceği sırada, az kalsın yanına alacaktı.

Şöyle bir otuz kırk metre sürünerek ilerledikten sonra bir sıçrayışta doğruluyor. Elie ve mezar taşlarının arasından zigzaglar çize çize çılgınca koşmaya başlıyor.

Çok seçik bir çığlık, bir küfür duyuyor. Katilin İtalyanca bağırdığı izlenimine kapılıyor.

Koşmasını sürdürürken arkasına bakıyor. Katil, Elie'nin yığılıp kaldığı yere doğru yaya olarak ilerliyordu. Herhalde ölüp ölmediğini kontrol etmek, gerektiğinde öldürücü darbeyi indirmek niyetiyle. Öldüğünü sandığı bu bedenin şimdi böyle birdenbire çılgınca koşmaya başladığını görünce şaşırıp ne yapacağını bilemeden öylece kalıyor. Ardından, motosikletine binmek için geri dönüyor.

Elie, motosikletlinin onu göremeyeceği bir yol seçerek dalıyor, aradan birkaç saniye geçmiyor ki mezar anıtlarının arasında gözden yitiyor. Şimdi dolu dizgin gazlamakta olan motorun homurtusunu duyuyor. Motorlu onu takibe koyuldu.

Ama Silberberg, Montparnasse mezarlığının, Edgard Quinet bulvarı ile Froidevaux sokağını birleştiren adını bilmediği bir geçiş şosesine açılan çıkışına ulaşabilmek için yeterince mesafeyi koruyor. Orada insanların bulunacağını umuyor: arabalar, gelip geçenler. Belki de peşindeki katil, ortalıkta bir hayli tanık olduğunu, kaçmasını sağlayan yeterince engel olduğunu görünce ateş etmeye cesaret edemez.

Silberberg kendinden, bedeninden, koşmasından, nefes hâkimiyetinden memnun. Vay canına, formunda yani!

Elie, koşar adım şoseye çıktığında, oldukça kalabalık bir cenaze alayının ilerlemekte olduğunu görüyor. Kortejin ön sıraları neredeyse Montparnasse mezarlığının öte kıyısındaki Yahudiler –yolu işaret eden tabelada İsrailliler bölümü diye belirtilmiş– bölümüne yönelmek üzere.

Elie Silberberg, arkasındaki motosikletin homurtusunu tekrar duyuyor. Cenaze alayına doğru koşuyor, aralarına sokuluyor, itip kaktığı insanların suskun ayıplamaları ara-

sında, dirsek darbeleriyle kendine bir yol açıyor. Az sonra kendini küçük kalabalığın ortasında buluyor. Sıcacık, korunaklı bir halde. O zaman kortejin önünde, ellerinde bayraklar taşıyan bir grubun bulunduğunu görüyor. Bayrakların çoğu kızıl ama içlerinde üzerinde Hazreti Davut'un yıldızının yer aldığı mavi beyaz olanları da var.

Omzuna bir el iniyor, hırçın bir ses duyuyor:

"Elie, seni burada gördüğüme sevindim!"

Kendisine gözle görülür bir sevinçle gülümseyen, yüzü hayatın cilveleriyle adamakıllı çökmüş, kır saçlı adamı tanıyamıyor. Aslında, bu yaşlı adamı tanıdığını bal gibi biliyor ama neden ve nereden tanıdığını çıkaramıyor.

Silberberg başını sallıyor, durumu idare edici bir tavır takınıyor:

"Eh, bunu yapmam gerekiyordu" diye fısıldıyor.

Beriki, koruyucu bir tavırla onu kolundan tutuyor.

"Max'ın cenazesine katılmasını istediğimde baban bana etmediğini bırakmadı, haberin var mı? Satılmışlarla, ölü bile olsalar işim yok benim!, dedi bana."

Tamam, Elie anladı.

Şu anda Direniş sırasında komünist MOI-FTP'nin vurucu timlerinin şeflerinden biri olan Max Reutmann'ın cenazesine katılmakta demek ki. Reutmann, babasının kavga arkadaşlarından biriydi ama Komünist Parti ile ilişkisini koparmıştı. Gerçekten de basın ölüm haberini duyurmuştu. Karşısındaki Maurice Zehrfluss'dü. Aniden kortejdekiler ona kuşkuyla bakmaz oluyor artık. Biraz kabaca, hatta şiddete dayalı aceleciliği, anlaşılan bu yaşlı dosta bir an önce kavuşmak içinmiş. Çünkü Zehrfluss eski direnişçilerin küçük dünyasının destanlaşmış bir kişiliğiydi.

"Carola nasıl?" diye soruyor yaşlı adam.

Elie omuz silkiyor. Söyleyecek bir şey yok, Maurice bunu biliyor olmalı.

"Her şeye karşın, burada bir Silberberg'in bulunması beni sevindirdi" diyor Zehrfluss onun kolunu sıkarak.

Gerçekten memnun, bu açıkça görülüyor.

Elie, çevreye şöyle bir göz atıyor.

Motosikletli, mezarlığın Yahudilere ayrılmış kesiminin girişinde kalmış. Korteji uzaktan izlememiş. Tam Elie arkasını döndüğünde, adamın kaskının siperliğini kaldırmak üzere olduğunu görüyor. Bir yüz ortaya çıkıyor, bir bakış: Temsil ettikleri ölüm gibi, anonim bir yüz, anonim bir bakış.

* * *

"... Grubunuzun dört üyesini, muhbirlik yaptığı bahanesiyle beşinciyi öldürmeye itiniz; kan döktükleri anda birbirlerine bağlanacaklardır..."

Nutuklar atılmış, ölünün ardından düzülen övgüler sıralanmış, Max Reutmann'ın üstün çalışmaları anılmıştı, epey vakit geçmişti. Sıra, ölüler için İbranice olarak dua etmeye gelmişti.

Kollarını kavuşturmuş, olduğu yerde hareketsizce duran ve düşüncelere dalmış Elie Silberberg, Dostoyevski'nin bu cümlesini tam bu sırada anımsadı. Neçayev davasından esinlenmiş bir roman olan *Ecinniler*'den alınma bir cümle.

Silberberg gerçekten de duruma cuk oturanların cümlelerini, şiir bölümlerini hatırlamakta ustaydı. Geçip giden, kaçan anları bir edebi referanslar sistemine dahil etmeden yaşayamayacağı gibi bir izlenim bırakıyordu insanda. Sanki yaşayan insan adeta edebiyatın güzellikleriyle tanıtlanmış, zenginleştirilmiş, aydınlanmış olduğu sürece var olabiliyordu.

Ama on iki yıl önce Daniel Laurençon'un kanı onları birbirine bağlayamamıştı. Hem de hiç. Tam tersine çözülüp dağılmak için onu ortadan kaldırmaya karar vermişlerdi.

Kuşkusuz silahlı mücadele gibi çılgınca bir fikirden kurtulmak için, dahası, birbirlerinden de kurtulmak için: Sivil topluma bağlanmak, kendileri olmak için.

1974 yılında, Proletarya Öncüsü'nde siyasal stratejiyi kötü bir biçimde değiştirmek gerektiği kanısına varmışlardı. Düşünü kurdukları ve Fransız toplumunun derinliklerinde olgunlaştığını göreceklerini sandıkları devrim, bugünden yarına olacak iş değildi. Hatta, diğer aşırı sol örgütler gibi, tasarladıkları projeye uygun olarak, cepheden ani bir saldırı sonucu belki de hiç olmayacaktı. Leninist tipte bir devrimin –zorunlu olarak otoriter, kararlı bir azınlığın öncülüğünde anlık olarak birleşen, ortak nedenlerle harekete geçmiş kitleler– habercisi olmayan, daha ziyade, bir kitle demokrasisi içinde siyasal sağduyunun, toplumsal ilişkilerin, kültürün ve geleneklerin liberter bir reformuna işaret eden 68 Mayıs hareketinin gerçek anlamını yanlış analiz etmişlerdi.

Aslında, örgütlerine verdikleri Proletarya Öncüsü adı, bakış açılarındaki hatayı mükemmel bir şekilde ortaya koyuyordu. Çünkü öncü devri tamamlanmıştı; evrensel sınıf olarak proletarya da tabii. Uzun lafın kısası, girişimlerinin başarısızlığa uğrayacağı, açmazı bizzat kendileri seçiyorlardı. Gizli örgütlerini feshetmeleri, şiddet eylemleri gerçekleştirmek amacıyla oluşturmaya başladıkları askeri aygıtı tasfiye etmeleri, değerlerini ve yaşamsallığını aptalca –belki de canice– hiçe saydıkları sivil topluma ve siyasal demokrasiye kavuşmaları gerekiyordu.

1974 yılındaki tartışmaları sırasında vardıkları sonuçlar bunlar olmuştu.

Ama Daniel Laurençon buna şiddetle karşı çıkmıştı. Tutumlarının nesnel bir analiz sonucunda ulaşılmış bir nokta değil, ödleklikleriniin çürük meyvesi olduğunu söylemişti. Çizilmiş olan yolda devam edilmesi, silahlı mücadeleye

geçişin temel olması ve geçişe ivme kazandırılması, ödünsüz bir strateji izleyerek kitlelerin uyandırılması gerekir, diyordu.

Julien Serguet –yönetim kademesinde gizli eylemler sorumlusu oydu–, Laurençon'un projesini, tartışmanın işte bu noktasında keşfetti. Daniel, dar bir kadroyla birlikte, polis konumunda, çok uluslu kapitalist şirketlerine, sanayi ve askeri alanda önemli kişilere karşı bir dizi infial uyandırıcı, kaçınılmaz olarak kanlı suikastler hazırlamıştı.

Bu terörist eylem, doğal olarak düzenin kolluk kuvvetlerinden karşılık görecekti. Böylece sivil yaşam, dönüşün, demokratik kuruluşlara dahil olmanın olanakları olarak kapanmış olacaktı. Kendilerini polis güçlerine karşı savunmak için bile olsa çatışmaya zorlanacaklardı.

Laurençon'un etkisiz kılınması gerekiyordu.

Ama onlar bu kararın pratik sonuçları karşısında, eyleme geçiş karşısında geri çekiliyorlardı. Etkisiz kılmak mı? Söylemesi kolay ama uygulaması hiç de öyle değildi. Bu olaylar üzerine Daniel onlarla tüm bağlarını kopardı, ardından da izini yok etti. Kendisini doğaya adadı. Örgütün gizli aygıtında yardımcılığını yapmakta olan Pierre Quesnoy'u da yanına alan Julien Serguet, iş işten geçmeden onu bulmakla görevlendirildi.

Serguet, Laurençon'un izini bulmak amacıyla yaptığı soruşturmalar sırasında o ana kadar bilmediği bir şeyi öğrendi: Daniel, Kurtuluş'tan bu yana her türlü siyasal kepazeliklere bulaşmış bir adli polis başkomiserinin üvey oğluydu. Oysa bundan hiç kimseye söz etmemişti. Hatta, en yakın arkadaşı, gruptaki *alter ego*'su olan Elie Silberberg bile bu konuda en ufak bir bilgiye sahip değildi.

Daniel, acaba yaşam öyküsünün bu önemli yanını neden saklamıştı?

Daniel'e duyduğu dostluktan ve özel yaşamının en gizli kapaklı yanlarını bildiğinden emin olan Elie, arkadaşının bu

suskunluğuna ya da unutkanlığına akla yatkın bir açıklama bulmaya çalıştı.

Toplama kampından kurtulan bir direnişçinin, 1948 yılında ölümünden sonra dünyaya gelen oğlu olan Daniel, babasının yerinin yine babasının, daha IV. Henri Lisesi'ndeki öğrenim yıllarından beri en iyi dostu tarafından doldurulduğunu görmüştü. Bu adam yalnızca, Michel Laurençon ile aynı gizli örgütte yer aldığı Direniş'ten anlı şanlı bir biçimde paçayı kurtarmakla kalmamış, karısının yatağında merhumun henüz soğumamış yerini de almıştı. Sakın, diyordu kendi kendine Silberberg, Daniel gibi duyarlı bir yeniyetmeyi son derece sarsıp bu çok özel, acımasız ve öfke dolu –ayrıca da utanç verici, kim bilir– suskunluğa sürükleyen bu olmasın?

Gelgelelim Elie'nin bu aklama girişimi ötekiler tarafından kabul görmedi. Neler söylüyordu Tanrı aşkına? Yoksa bir salon psikanalizi tarihsel yoğunluğa, sınıf mücadelesinin vurucu güdülendirmelerine baskın mı çıkıyor? Mesele yok! Sigmund Freud amca Londra'daki arafına gönderildi.

Daniel'in üvey babasının kimliğinin ortaya çıkması umulmadık bir şeydi. Bu, durumun, uzun bir devrimci geleneğe dayanarak, kuşkusuz süratle, açık bir biçimde ele alınmasını sağlıyordu. Bu konu üstüne kitaplar, tiyatro oyunları, yüzlerce sayfa yazı yazılmıştı. Fazla uzağa gitmeye de gerek yoktu, ellerinden düşmeyen kitaplardan biri olan Nizan'ın *Fesat* adlı eserinde muhbir Pluvinage vardı.

Daniel Laurençon da onların Pluvinage'ı idi, bu bu kadar.

Oysa toplumu, dünyayı değiştirmek isteyen devrimci örgütlerde, yeni insan adına hareket eden örgütlerde hainlere ve provakatörlere nasıl davranıldığı biliniyor. Bu hatta en iyi bilinen şeylerden biri! Daniel'in kendisi, Sergey Neçayev'in *Devrimcinin El Kitabı* kitabıyla az mı kulakları şişirmişti? Elbette, Neçayev, İvanov muhbirini öldürterek tam olarak izlenecek yolu göstermişti. Çünkü Laurençon'un aşırı

maceracılığı sadece yanlış bir siyasal çözümlemenin ürünü değil, aynı zamanda polis üvey babanın Makyavelci hilelerinin ürünüydü. İpleri yöneten işte bu polis üvey babaydı: Polisin provokasyon tekniği çok eskidir, devletin kendisi kadar eskidir!

Böylece Daniel Laurençon'un, ele geçirildiğinde öldürülmesine karar verildi.

Fakat dökülen kan, onları birbirlerine bağlamamış; tam tersine, çılgınlıklarından, küstahlıklarından uzaklaştırmıştı: Daniel, onların hayata dönmelerini sağlayan bir günah keçisi, bir tür boşaltım kanalı olmuştu.

İbranice dualar hâlâ sürmekteydi. Elie Silberberg, başı önünde, gırtlaktan okunan *Kadiş*'i dinliyordu. Birden babasını düşündü.

Artık nutuklar atılmış, şarkılar söylenmiş, dualar edilmişti; bayraklar katlanıyordu. Küçük kalabalık dağılmaya başladı. Fransızca, Polca ya da Yiddiş diliyle konuşmalar duyuluyordu sağda solda. Onun David Silberberg'in oğlu olduğu haberi cenazeye katılan insanlar arasında yayılmış olmalıydı. Tanımadığı kimseler ona selam veriyor, gelip elini sıkıyorlardı. Elie'nin artık adını anımsamadığı ama annesinin Port-Royal bulvarındaki evine hâlâ gidip gelmekte olan bir hanımın kızı, iri gözlü, dolgun dudaklı yirmilik bir genç kız, bir fırsatını yakalıyor ve hemen atılıp Elias Berg takma adıyla yazdığı romanlar konusunda sorguya çekiyordu kendisini. Kız bu romanları matrak bir şekilde başarılı ama bir o kadar da cüretli buluyordu! Evet, diyordu Elie nobranca, benim kitaplarımda insanlar bol bol sikişiyor ama söylesenize, hayatta da böyle değil mi? Genç kız kızarıyor, bozarıyor, renkten renge giriyor, sinirinden gülüyordu; şıppadak, Elie'nin özel yaşamında da gerçekten sikiş sahnelerinin bu kadar bol olup olmadığını soruyordu. Annesi, duyduğu sözlerden biraz

utanıp başını çeviriyordu; ama belli mi olur, evliliğin hali başka! Elie, ne yazık ki hayır, diye yanıtlıyordu kızı. Çok isterdi ama bu iş için biraz fazla utangaçtı, şimdiki zaman için fazla romantik kalıyordu. Genç kız hemen atılıyor ve romantiklere bayıldığını belirtiyordu, romantik erkekler rüyalarını süslüyordu onun! Beriki bunu fırsat bilip hemen kızın kulağına telefon numarasını fısıldayıveriyordu. Kız, mutluluktan uçarak numarayı anında belleğine kaydediyordu. Elie bu cüretkârlığına kendisi de son derece şaşırmıştı. Pes doğrusu, diye düşündü, üzerime ateş açıldığı gün ben hiçbir şey olmamış gibi burada durmuş kadınlarla konuşabiliyorum!

Maurice Zehrfluss bu özel konuşmayı kesiyordu.

"Nereye gidiyorsun, Elie? Seninle gelebilir miyim?"

Victoires alanına gitmek niyetindeydi. Julien Serguet'nin yönettiği *Action* dergisinin yönetim merkezine. Motosikletli, mezarlığın kapısında değildi. Elie, onu şöyle bir göz atarak kontrol ediyordu; ama bir yere saklanmış, Silberberg'in yalnız kalmasını bekliyor olabilirdi.

Elie, Zehrfluss'u bir kenara çekip başındaki derdi anlattı. Sonunda, yaşlı savaşçıyı coşturmaya yetecek bir şeyler söyledi. "Bu sabah şüphe çekici bir motosikletli beni takip etti" dedi Elie. "Galiba bir işe tanıklık etmemi önlemek istiyorlar. Arkadaşım Serguet'nin gazetesine, başıma bir iş gelmeden ulaşmam gerekiyor. Onu hatırlıyor musun, Maurice? Bir zamanlar görmüştün onu, bizim evde, henüz gençtik!" Maurice gülerek bunak olmadığını söylüyordu. Evet, hem de çok iyi anımsıyordu. Zaten *Action*'a aboneydi. Dar kafalılık etmeden solda kalmayı bilen Serguet'nin yayınlarını izliyordu: Ustalık ürünü şeylerdi doğrusu!

Zehrfluss şimdi babacan ciddi bir ses tonu takındı. "Şu anda polise gitmemek için geçerli bir nedenin mi var?" diye soruyordu.

Elie başını sallıyordu. "Son derece geçerli bir neden" diye mırıldanıyordu. "Söz konusu iş, terörizmi ilgilendiriyor" diye açıklıyordu. "Bu konuda polis servisleri arasında sürtüşmeler söz konusuyken, kime başvurabilirdin ki, birbirini yiyen bu insanlardan etkili olmalarını bekleyebilir miydin? Serguet iyi akıl verirdi."

Maurice Zehrfluss ikna olmuştu. Yaşlı arkadaşlarından birkaçını topladı, onlara Elie'nin pek bir şey anlamadığı birtakım açıklamalarda bulundu. Çünkü Yiddiş diliyle ve çok hızlı konuşuyordu. Ve işte Silberberg, mezarlığın kapısına doğru ilerlemektedir, Zehrfluss'un arabasının çevresinde MOI'nın mücadele gruplarından hayatta kalan birkaç kişi var: Külakları kirişte, yumrukları sıkılı.

Elie, birden Zapata'nın biraz önce söylediği bir sözü anımsadı. "Serguet, Cenevre'ye hareket etmek üzere" demişti. Terörizm ile ilgili bir kolokyum söz konusu, doğru. Çok isabetliydi! Julien ona bu konudan geçen hafta söz etmişti. Ama Fabienne, ona nerede katılacağını biliyor olmalıydı mutlaka.

Beş dakika sonra, araba Raspail bulvarında, Seine nehrine doğru ilerlemekteyken, motosikletli yeniden gözüktü.

Birdenbire, arabayı kullanmakta olan Zehrfluss'ün hizasında bitiverdi motosikletli. Arabaya bakmadı bile, kasklı başını arabanın içindekilere doğru da çevirmedi. Şeytani muhafız Kara Kentauros gibi orada bitivermişti ve onlarla aynı hızda gidiyordu.

Elie Silberberg, Maurice Zehrfluss'ü uyarmak için bağırdı. "İşte, bu o!"

Birkaç saniye önce, Montparnasse bulvarı kavşağını aştıktan sonra, araba Afrika el sanatları ürünlerinin satıldığı bir dükkânın önünden geçmişti. Elie, Marc Liliental'i düşünmüştü. Onun Panthéon alanındaki dairesinde birbirinden güzel

zenci maskları vardı. Elie, son aylarda yaşamını Amerika Birleşik Devletleri'nde geçirmekte olan Marc'ı düşünmüştü. Herhalde tüm bu gezilerin haklı bir gerekçesi vardı.

Motosikletlinin ortaya çıkışı onu bu düşünceden koparmıştı.

Elie, ötekileri uyarmak için bağırmıştı. Bunun üzerine Maurice Zehrfluss "Oraya vardığımızda, arabadan inerken dikkatli olmak gerekiyor!" demişti. Motosikletli katilin duymasından çekinirmiş gibi kısık sesle konuşuyordu.

Adam başını ağır ağır onlara doğru çevirdi.

Kaskın daracık siperliğinin gerisinden, arabanın içini süzdü. Elie'nin kesin yerini saptamaya çalışıyor olmalıydı. Yani, Zapata'nın ölümünden hemen sonra, alanı terk ettiğini gördüğü yeşil renkte uzun bir ceket giymiş olan şu adamın yerini.

Elie arka koltuktaydı, sağ kapının yanında.

Motosikletli, birden onların görüş alanından çıktı. Fren yapmış, arabanın biraz öne geçmesini sağlamıştı. Sonra yeni baştan gaza basarak, motorunu Zehrfluss'ün arabasıyla kaldırımın arasına sokmuştu. Yeniden onların hizasına ulaştı, bu kez sağ taraftan. Ve elinde kocaman otomatik bir silah vardı, Elie'nin şakağının elli santim ötesinde.

Zehrfluss, kendisini arabayı sürmeye öylesine kaptırmıştı ki hiçbir şey görmemişti. Gözünün biri dikiz aynasındaydı ama sol taraftaki aynada olduğu için işe yaramıyordu. Böylece motosiklete bindirmek amacıyla direksiyonu kırarak motosikletlinin dengesini kaybettirmeye kalkışamadı.

Biri haykırarak, Elie'ye yere yatmasını söyledi. Ne var ki Elie, adeta felç olmuş, yılan görmüş çöl tavşanı gibi, gördüğü sahne karşısında büyülenmişti. Kafasına doğrultulmuş namluya bakıyordu ve arabanın camının tıpkı filmlerde olduğu gibi, çarpma sonucunda tuzla buz olup olmayacağını düşünüyordu. Kafaya takmak için oldukça garip bir soru.

Hayatını kurtaran Ramirez oldu. Daha çok da Ramirez'in bastonu.

Pepe Ramirez, komünist MOI'nın Paris mücadele müfrezelerinden hayatta kalmayı başaran ender İspanyollardan biriydi. Tüm arkadaşları ölmüştü. Nazi afişlerinde resimleri vardı: Mont-Valérien'de kurşuna dizilmişlerdi. 1975'ten sonra Ramirez, İspanya'ya dönmüş, orada yaşamaya çalışmıştı. Castilla'da küçük bir köyde doğmuştu ve ailesi hâlâ oradaydı. Döndüğü akşam, hava almak için bir banka oturmaya gitti. Otuz yılı aşkın bir süredir bu gölgeli alanın hayalini kurmuştu: Çeşme, piskoposluk sarayının soğuk yüzü, yüzyıllık ağaçlar. Hemen bir banka yerleşti, tek başına. Bu ilk defasında yanında kimsenin bulunmasını istememişti. Bıkıp usanmadan hayatını anlattıran yirmi yaşında küçük yeğenleri vardı. Ee, sonra? diye soruyorlardı ısrarla. Amcaları onlara tarihin rüzgârını ve sürgündeki bir İspanyol'un destansı ve serüvenlerle dolu hikâyesini getiriyordu. Gençler yürekleri çarparak kızıl ve kara yılanların hikâyesini dinliyorlardı.

Ama Pepe Ramirez o akşam yalnız olmak istemişti. Taş banka oturdu, bir yerlerde çanlar akşam duasını haber veriyordu. Sevinçten ağlama isteği duydu. Evet, kendini neden bu bulanık, nerdeyse çocuksu arzuya, mutluluk gözyaşları dökme arzusuna kaptırmasındı ki? Ne var ki, ansızın, alanın öte başında çocukluğunda görmediği atlı bir heykel karaltısı ilişti gözüne. İçini kötü bir önsezi kapladı, daha yakından görmek amacıyla ayağa kalktı. Heyhat, ne yazık ki oydu! General Franco'nun heykeliydi, bronzdan yapılmış kocaman bir atın üstünde kısa boyunu dikleştirmişti; gerili kolunda bir komutan asası vardı. Franco'culuğu simgeleyen bir heykeldi bu.

Pepe Ramirez, midesi bulanıp alanı terk etti.

Az sonra kimsenin bu anıtı devirmeyi akıl etmediğini anladı. General Franco'nun heykeli, genel ilgisizlik içeri-

sinde, orada öylece geçmişin bir kalıntısı olarak duruyordu. Kuşkusuz normaldi, söyleyecek bir şey yoktu. Pepe Ramirez zaten hiçbir şey demiyordu. Tarihin böyle seyretmesini seve seve kabulleniyordu. İspanya'da demokratik yaşama geçişin sevinç ateşlerine, kısasa kısasa ya da yakıp yıkmaya ihtiyacı olmasındı. Yine de, dayanılır gibi değildi doğrusu. General Franco'nun atlı heykelinin dikilmesi anlayışının Franco'nun ardından da sürüp gitmesi dayanılır türden değildi.

Pek çok atlı heykelin bulunduğu ama hiçbiriyle alıp veremediği bir şeyin olmadığı Paris'e dönüp yeniden orada yaşamaya başladı.

Ama o gün, 17 Eylül Çarşamba günü, Ramirez sol bacağında korkunç bir sancıyla uyanmıştı. Son zamanlarda alışmıştı bu sancılara. Önceleri tabanda önemsiz ama ısrarlı ağrılarla başlamıştı. Mahallesinde bir pedikür ve pedoloji muayenehanesi işleten genç bir kadın, topuk kemiğinde bir iğnenin çıktığı şeklinde bir zırva ileri sürmüştü. Özenli radyografiler sonucunda teşhislerle doğrulukları onaylanmış zırvalar. Hastanede kendisiyle ilgilenen romatizma uzmanına, fazladan çıkmış olan bu küçük kemiğin, topuğundan fırlayan bu iğnenin, gerektiği gibi tedavi edilmez ve özen gösterilmezse, yeni bir Havva'ya dönüşüp dönüşmeyeceğini sormuştu. Doktor hanım, Ramirez'in çağrıştırdığı düşünceye katıla katıla güldü: Ramirez uyumaktayken topuğundan fırlayıveren ideal bir kadın.

Topuk kemiğinden fırlayan iğnenin çıkışı tamamlandıktan sonra, ağrıların dineceği söylenmişti. Şimdi o da sabırla, yeni Havva'nın, bedeninde bir an önce büyüyüp olgunlaşmasını bekliyordu. Kimi zaman, çok canı yanıyordu: Sol bacağı bu kemik nedeniyle yarı felçli gibiydi.

O sabah da çok acı çekiyordu. ama kadim dostu Max'ın cenazesine gitmesini hiçbir şey engelleyemedi. Bu tür durum-

lar için önerilen bastonu aldı ve denilen saatte Montparnasse mezarlığına ulaştı.

Ve işte Elie Silberberg'in hayatını, Ramirez'in gökten düşermiş gibi tam vaktinde ortaya çıkıveren bu bastonu kurtaracaktı.

Anlık bir refleksle Pepe, kapı camını aşağı indiren otomatik kumanda düğmesine dokundu ve cam yeterince açıldığında da bastonunu aralıktan sokuverdi. Bileğine indirdiği sert bir darbe, motosikletli adamın elinden silahın düşmesine yol açtı. Ağır otomatik silah kanalın içerisine yuvarlanıverdi.

Aynı anda Maurice Zehrfluss, olup bitenin farkına vardı. Direksiyonu hafif çevirerek aniden fren yaptı. Otomobilin önü motosiklete çarptı. Ama motosikletli işinin erbabıydı. Motorunun direksiyonunu elinden kaçırmadı. Ön tekerleği havalandırıp kaldırıma çıktı, kontağı kapattı ve ok gibi Fleurus sokağına doğru fırladı.

Elie Silberberg duran arabadan bir an çıkıp kaldırımın kenarında, asfaltın üzerine düşmüş olan silahı aldı. Sonra az çok allak bullak olmuş bir halde beşi de birbirine baktılar. "Pekâlâ" diye bağırdı Ramirez taklit edilemez bir ses tonuyla, "henüz çalışır durumdayız, arkadaşlar!"

Sinirlice güldüler.

dört

Başkomiser Roger Marroux, sirenini, jirofarını takmış, kuzey otoyolunda çılgın gibi araba sürüyordu. La Chapelle'e doğru çevre yoluna sapmış, Orléans kapısından önce, Jourdan bulvarı ve Tombe-İssoire sokağının çıkışında bu yoldan ayrılmıştı.

Müfettişler, Dupré ve Lacourt cinayet yeri olan Georges-Lamarque meydanında onu bekliyorlardı.

"Konu Neçayev ile ilgili."

Roger, Zapata'nın bu mesajını evirip çevirip her anlamıyla değerlendiriyordu. Gerçekten önemli, anlamlı tek cümle. Ama "Neçayev" 1974'te öldüğüne göre, bu cümle gerçek anlamında kullanılmış olamazdı. Çünkü Juliette'in oğlu, yani kendisinin üvey oğlu Daniel Laurençon, Guatemala'da öleli tam on iki yıl oluyordu. Şu halde, Zapata, ölmüş bir adamın adının arkasına sığınarak mesajının Proletarya Öncüsü grubu ilgilendirdiğini söylemek istemiş olmalıydı. Bu grubun tüm yöneticileri toplumsal yaşamda ve iş dünyasında göz kamaştırıcı yerler elde ettiklerine göre, durum oldukça karışıktı. Sakın içlerinden biri ya da birkaçı terörist çevrelerle bağlarını el altından sürdürüyor olmasındı?

Marroux olay yerine varmak ve harekete geçmek için acele ediyordu.

Eskiden, meslek yaşamına yeni atıldığında, hani polis oluşuna şaşıran olduğunda, kendisine neden bu mesleği seçtiği sorulunca Başkomiser Roger Marraux, hemen atılıyor ve bunun felsefeye olan ilgisinden kaynaklandığını söylüyordu. Can sıkıcı bir zevkti doğrusu, hiç değilse kısmen.

On dokuz yaşında Yüksek Öğretmen Okulu'nu terk etmişti, sonraki olayları Direniş macerasına dalacak kadar parlak geçmişti. Daha sonra olanlar malum: İğneden ipliğe, yaşamın ta kendisi. Müttefiklere bağlı bir casusluk ve mücadele örgütünden sağ olarak kurtulunca, 1945'te, henüz elini kolunu sallayarak gezen ajanları yakalamak ve işgal yıllarındaki birtakım karışık işleri aydınlığa kavuşturmak için Gestapo ve Abwehr dosyalarının analiziyle görevli bir komisyonda yer aldı. Kendisini o dönemin karşı-casusluk örgütünde geçici bir göreve sürükleyen şey, gönlünün sesindense rahatlık oldu. Sonra yine hayatın cilevesi sonucu adli polis giriş sınavlarına katıldı.

Bütün bunların felsefeyle ne ilgisi vardı ki?

Roger Marroux –mesleğin ilk günlerinde tabii, bugün kendisine bu konuda bir şey soran yoktu– felsefenin temel sorununun, herkesin de bildiği gibi hakikat sorunu olduğu yanıtını veriyordu. Her türlü felsefi soruya hükmeden tek gerçek sorun buydu. Hakikati oluşturan, oluşturabilen bir ölçütün, dahası doğrulamanın biçimsel ölçütlerinin bile olmadığı sonucuna ulaşılıyorsa, bu, felsefeyi en azından metafizik biçimiyle yararsız ya da saçma kılma pahasınadır.

"İşte benim de asıl gelmek istediğim nokta buydu" diyordu Marroux konuştuğu kimseye, –ya da sorulan sorular bittiğinde, kendi kendine konuşuyordu– "o halde, eğer gerçek çok gerekliyse, polislik mesleğini anlamak mümkün: Polislik, hakikati araştırmayı, hakikatin altında yatan temel unsuru araştırmayı hâlâ iş edinen ender mesleklerden biri. Hakikatin ortaya çıkarılmasının –allak bullak edici ifade!– hâlâ söz konusu olduğu bir meslek. Aristoteles ne der biliyor

musunuz?" Hayır, genellikle konuştuğu kimseler "Güneş ışığı karşısında yarasaların gözleri nasıl kamaşırsa, bizler de olayların gerçekliği karşısında aynı öyleyizdir" diyen Aristoteles'i tanımıyorlar.

"Gerektiğinde gözlerimizi kamaştırsa da, hakikatin gerçekliğini ortaya çıkarmak: İşte mesleğim bu benim."

Bu temel kuralın tutarlılıkla uygulanışı, Roger Marroux'nun kariyerini iniş çıkışlarla, hır gürle ve öfkeyle dolu fırtınalı bir hale getirmişti. Şimdi emekliliğine çok az bir süre kala, inisiyatif almasının gerekmediğini, dahası istenmediğini, adli polisteki bir görevin sakin sularında önünü arkasını görerek seyrediyordu. Kısacası, genç müfettişlere birbirini tutmaz görüşler belirten, normların dışında yaşayan önemli adam olarak hayat sürüyordu. Ama hepsi ona hayran, en azından saygılıydı: Görüşleri konusunda ne düşünülürse düşünülsün, efsanevi bir insandı.

Ama hakikate düşkünlüğü, Neçayev olayında şu ana kadar, iflas etmişti. Daha doğrusu, olaylardaki gerçek ona hiçbir zaman hakikat gibi görünmemişti: Biraz fazla açıktı.

1974'te, Ciutad Guatemala'daki Fransız konsolosu, Daniel'in evraklarını geri gönderdiğinde, Roger Marroux bir aylık izin almıştı. Fransız diplomatik servislerinin olay mahallinde temin ettiği bazı bilgilerin yardımıyla üvey oğlunun izini aramaya gitmişti.

Başkentin batısındaki dağlık bölgelerde yaptığı yolculuk ne de garipti! İki büyük ticaret kasabası olan Quezaltenango'dan Huehuetenango'ya, sonra volkanik bölgelerde kaybolmuş bir yerli köyünden diğerine Daniel'in izlediği güzergâhın –görünüşte hiçbir nedeni yokken birtakım zigzaglar ve gelgitler çizmesine karşın– görece yeniden katedilmesi kolaydı. Vikingleri çağrıştıran kalıbı ve sarışınlığıyla, Daniel Laurençon hayli dikkat çekmişti.

Ne var ki kimsenin onun hakkında söyleyecek hiçbir şeyi yoktu, gerçekten kimse onunla konuşmamış gibiydi. Evet oradan geçmişti. Ne yapıyordu? Nereden bilsinlerdi ki? Bar ve otel sahipleri ile garson kadınlar ve pazarcılık yapan yerli kadınlar böyle söylüyorlardı.

Gerçekten de, *Quien sabe?**

Tek bir şey giderek kesinleşiyor gibiydi. Gezisinin bir bölümü sırasında, Daniel'in *-el Rubio-*** yanında bir başka erkek vardı. Bu ikinci adamla ilgili tasvirlerin hiçbiri ötekini tutmuyordu. Ve bulanıktı. Yine de ne olursa olsun ortaya şu çıkıyordu: Daniel'in bu yol arkadaşı işlek bir şekilde Castilla diliyle konuşuyordu. Bu da bu kişinin Julien Serguet olduğu kadar Luis Zapata da olabileceğini ortaya koyuyordu. İkinci adamın yaşı konusundaki daha net bir yanıt, bu sorunun kesin şekilde yanıtlanmasını sağlayabilirdi; ama Roger Marroux bu yanıtı bir türlü elde edemedi.

San Juan Sacatepéquez'de, Marroux, sırtlarında uzun beyaz önlükler, yüzlerinde atalardan kalma putların maskları, başlarında üzerlerine şeritler çekilmiş hasır şapkalarla ayakçaklar üzerine tünemiş karnaval kişilerinin geçtiği Katolik ayin alayını seyrettikten sonra, Daniel'i çok iyi anımsayan yerli bir genç kadını sorgulamayı başarmıştı. Bu kadın, daha önceki tanıkların çoğunun yaptığı gibi fatihlerin dilinin sahte ya da gerçek bilgisizliğine sığınmayarak, Castilla diliyle konuşmayı kabul ediyordu. Gelgelelim Marroux'nun kadının ağzından sözcükleri adeta cımbızla alması gerekmişti.

Evet, doğru, *el Rubio* iki ay önce San Juan'dan geçmişti. Hayır, yalnız değildi, yanında bir adam vardı. Bu adamın yaşı mı? Genelinde tüm erkeklerin yaşındaydı. Hayır, kadın bu adamla hiç konuşmamıştı. Orada birlikteydiler. Bütün gün

* (İsp.) Kim bilir?
** (İsp.) Sarışın.

açık havada sandalyenin üstünde sallanıp duruyorlardı. Evet, birkaç gün San Juan'da kalmıştı. Neden mi? Nereden bilsindi? Kalmıştı, işte hepsi bu kadar. Peki, neden gitmişti? Geldiği gibi gitmişti, hepsi o. Ama bir şey bekliyordu. Ya da birini, bu açıkça anlaşılıyordu. Belki de San Juan Sacatepéxuez'e değil başka yere gitmişti. Ama bir randevusu vardı. Kendince, boşu boşuna vakit öldürerek, kendisi için hayli dolambaçlı yollardan oraya dönüyordu.

"Randevu mu? Kiminle?" diye sormuştu Marroux. Genç yerli kadın, olumsuz anlamda başını sallıyor, konuşmaya yanaşmıyordu. Sonunda yüzünü yeni baştan omuzlarına atılı işlemeli şalın bir ucuyla örtmüştü. Yalnızca çakmak çakmak yanan kara gözleri görünüyordu.

Con la muerte,* diye mırıldanmış, cinsellik taşan oynak bedenine iğreti gelen kıvrım kıvrım kumaşlar içerisinde derhal oradan uzaklaşmıştı.

İki hafta sonra, Daniel Laurençon'un yeryüzünde izlediği güzergâhın son noktasına ulaşıyordu Roger Marroux. Burası Samala vadisinde, yaklaşık üç bin metre yüksekliğinde küçük bir köy olan San Francisco el Alto idi. Daniel, şu uğursuz geziye çıkmadan önce, son üç gününü işte burada, yerli mahallesine yakın bir *posada*'da** geçirmişti. Kaldığı odanın penceresinden, Santa Maria volkanının çoğu zaman bulutlarla kaplı konik kütlesi görülebiliyordu.

Roger Marroux, bu odaya girebilmek için küçük hanın sahibine hayli yüklü bir bahşiş ödemişti. Pencerenin yanına tahtadan ağır bir sandalye çekmişti.

Bir süre sonra, uzun laf kalabalığının, karanlık laf dolaştırmaların ve Roger'yi ilgilendirecek bir şeye ilişkin temcit pilavı gibi yineleyip durduğu anıştırmaların ardından, han sahibi, ona bir zamanlar Daniel'e ait olan ve berikinin

* (İsp.) Ölümle.
** (İsp.) Han.

arabasıyla bir uçuruma yuvarlanarak öldüğü gün, ayrılırken odasındaki çekmecede unuttuğu bir ajanda getirmişti. Handa garsonluk yapan kız, onu, ölünün kişisel eşyaları Fransız konsolosluğuna gönderildikten sonra, odada kıyı köşe temizlik yaparken (bir ölünün ardından, kaldığı yerin bol suyla bir güzel yıkanıp kireçle güzelce badana edilmesi gerekiyordu) bulmuştu.

Roger Marroux, tepesinde yumak yumak bulutlar bulunan volkanın göründüğü pencerenin önüne oturmuştu. Daniel'in ajandasını açmıştı. 11x18 ebadında, dikdörtgen biçiminde, karton kaplı, kırmızı renkte, *Made in China* bir not defteriydi bu. İçerisine Daniel, bir dizi düşünceler ve aforizmalar not almıştı, bazen tarihli, bazen tarihsiz; fakat bir ikisi hariç tümüyle Sergey Genadiyeviç Neçayev ile ilgiliydi. Ya da onun vasıtasıyla, onun sözleriyle terörizmle devrimin bağlantıları sorunuydu.

Marroux, Daniel'in notlarını, intihar yolunu seçmiş olan bir adamın son mektubunu okurmuş gibi, bu kendini öldürme kararının nedenlerini çözmeye çalışarak bir solukta okuyuvermişti. Bu bakış açısından yaklaşıldığında Daniel'in notlarını çözmek mümkün değildi, konuya hiç ışık tutmuyordu. Tersine, izleri daha çok anlaşılmaz duruma getiriyordu. Kırmızı not defterinde kimi zaman gündeme gelen ölüm, gerçekte mücadelede riski kabullenilen ölümdü, şatafatı ve belirtileriyle kolektif bir macerayı besleyen ölüm. Dolayısıyla, duygularla ve kendini kurban etmenin şerefli kanıyla dolu, yaşama dönük, devrim ihtişamına yönelik, anlam yüklü bir ölüm. Daniel'in, birkaç hafta önce, annesine gönderdiği son mektupta sözünü ettiği bireysel bozgun ve umutsuzluğun ölümü kesinlikle değildi.

Roger Marroux, biraz da yaşamının, gerçeği asla öğrenemeyeceği temel bir bölümüyle ilgili sayfayı çevirdiği izlenimine kapılarak defteri kapatıvermişti.

Michel Laurençon'un ölümünden yirmi altı yıl sonra, bu kez Daniel hiçlikte yok olup gidiyordu. Marroux, suçluluk duygusundan ezik bir halde, dik ve sert arkalıklı sandalyede uzunca bir süre hareketsiz kalmıştı. Michel'i hayatta tutmasını becerememişti. Michel ve Juliette'in oğulları olan, kendi öz evladı gibi sevdiği ve yeniyetmelik çağına kadar kendisinden bu sevgiyi esirgemediği Daniel'i hayata hazırlamayı becerememişti.

Peki Juliette ne olacaktı?

Endişeden donup kalmış bir halde, uzun süre volkana ve Samala vadisine açılan açık pencerenin önünde kalmıştı.

Paris'e döndüğünde, Luis Zapata'yı görmeye gitmişti. Maksadı Guatemala yolculuğu sırasında Daniel'in yanında olan kişinin o olup olmadığını öğrenmekti. Ne var ki Luis bunu kesin olarak reddetti. Daniel Laurençon'u tanımazdı bile. Marc Liliental'in tanıdığı tek dostu Julien Serguet idi. Zaten Laurençon'un ortadan kaybolduğu sırada Paris'ten bir yere ayrılmadığını kanıtlayabilirdi. Gerçekten de bunun kanıtı vardı elinde. Böylesine ayrıntı bolluğu ve bir sürü açıklayıcı bilgiler ister istemez kuşku çekiyordu doğrusu. Bu hikâyenin bütününde, ortada senaryo kokusu varmış gibi bir hava esiyordu. Ama yapacak bir şey yoktu. Marroux'nun Luis'i gerçeği anlatmaya zorlaması için elinden gelen bir şey yoktu.

Birbirlerinden soğuk bir şekilde ayrılmışlardı. Ve o gün bu gündür görüşmemişlerdi. Bir daha da, bu sabahki yardım çağrısına kadar Zapata'dan haber almak mümkün olmamıştı.

Georges-Lamarque alanında iki müfettiş, Lacourt ve Dupré iyi çalışmışlardı.

Biraz da şansları yaver gitmişti. Hani zaman zaman olur ya, işte öyle uğurlu günlerden biriydi! Bina muhafızları, sabahın erken saatinde tek başına gezinenler... İnsanın hani neredeyse, uygun saatte orada bulunmak için ağız birliği etmiş, diyesi

geliyordu. Müfettişler kısmi tanıklıklar toplayabilmişlerdi. Bunlar, dakika dakika, uç uca eklendiğinde tutarlı bir tablo çıkıyordu ortaya.

"Zapata'yı vuranlar kadın olmalı" diyordu müfettiş Dupré, "iki genç kadın..."

Roger Marroux başını sallamıştı.

"Bu sizi pek şaşırtmadı galiba!" diye bağırıyordu öteki müfettiş.

"Hayır, pek şaşırtmadı" diyordu Marroux kısaca.

"Yine de şaşırtmıştır!"

Müfettiş Lacourt'un şaşkınlığına bir anlam vermek mümkündü. Gerçekte, gangsterler arası savaşta hesapları görenler kadınlar olmuyordu. Bir bu eksikti! Kadınlar evlerinde kalır ya da normal denilen toplumdan çok daha maço olan ipsizler imparatorluğunda, kaldırımlarda fahişelik –kimi zaman da dönüşümlü olarak ikisini birden– yaparlardı. Toplumun siyasal eylem yolu olarak kabul ettiği ölme ve öldürme hakkının uygulanmasında kadın-erkek eşitliği devrimci aklın bir fethiydi.

"Önce olaylara şöyle bir göz atalım" dedi Marroux. "Daha sonra size hipotezimin ne olduğunu söylerim."

Müfettiş Lacourt serviste yeniydi ve şefi hakkında çok güzel şeyler söylendiğini duymuştu. Ama neredeyse tepki gösterecekti. Yani şimdi Marroux, olayları iyice öğrenmeden kendince bir hipotez mi yürütmüştü? Olacak şey mi Tanrı aşkına! Bununla birlikte sonunu beklemeyi tercih etti.

Dupré, cebinden, yanından eksik etmediği not defterini çıkarmıştı. Marroux'ya sorarsanız, müfettişin deftere ihtiyacı yoktu. Yardımcısının olağanüstü bir belleğe sahip olduğunu deneyimiyle biliyordu. Not defteri ona bir hava veriyor olmalıydı. Ya da bu tavrı komiser Colombo'dan yürütmüştü, olmayacak şey değildi hani bu da.

"Zapata tam saat sekizde Jaguarı ile geliyor. Arabayı park ediyor, dışarı çıkıyor, etrafına bakınıyor... Büyük bir binanın kapıcılığını yapan bir kadın onu görmüş... Hani adeta arabaya alacağı birinin gelmesini bekler gibi bir havası varmış... Bu nedenle doğru dürüst park etmemiş... Kapıcı kadının saptaması bu..."

Spiralli not defterinin sayfasını çeviriyor. Evet, tıpkı Colombo, hık demiş burnundan düşmüş!

Cinayet yerinde, kaldırımda duruyorlardı. Zapata'nın Jaguar'ı hâlâ oradaydı ama ceset kaldırılmıştı. Polisler herhangi bir ipucu bulurum düşüncesiyle bölgeyi iğneden ipliğe inceliyorlardı.

"Ayrıca kapıcı, iki kadının geldiğini de görmüş" diye devam ediyordu Dupré. "Kadınlardan biri kaldırımda, öteki yolda yürüyormuş... Kapıcı kadının dediğine bakılırsa, ikisi de gençmiş. Hippi kılıklıymışlar..."

Dupré başını kaldırdı.

"Bu söz benim değil, kapıcı kadının dediğini aynen aktarıyorum. Bildiğim kadarıyla bu sözü kullanan kimse kalmadı artık ama bu yaşlı kadın hayli eski kafalıya benziyor!"

İçlerinden hiçbiri bu anlambilimsel düşünceye tepki göstermedi.

"Pekâlâ! Bit pazarından alınma giysiler içinde hippi kılıklı kadınlar... Tam o sırada bir çöp bidonunu binanın giriş kapısının sundurması altına çekmeye uğraştığı için, gerisini görememiş... Ama üç boğuk patlama sesi duymuş. Önce üst üste iki el ateş edilmiş, sonra da tek bir el... Tıpkı şampanya patlatıyormuşsun gibiymiş... Öyle diyor. İkinci çöp bidonunu almak için dışarı çıktığında, Jaguar'daki adamın kayıplara karıştığını... Ve iki kadının, adeta uçarcasına, siyah bir BMW'ye binip fırtına gibi uzaklaştıklarını görmüş!"

Kısa bir suskunluğun ardından konuşmasını sürdürdü.

"Taş çatlasa bir dakika sonra, Froidevaux sokağı..."

Dupré başıyla sözünü ettiği sokağı işaret ediyordu.

" ... Tam Boulard sokağına çıkmadan önce, iki kadın BMW'den inmişler... Oralarda köpeğini dolaştırmakta olan bir adam görmüş onları... Gençlikleri, kılıkları... Tarifi tıpatıp kapıcı kadının tarifine uyuyor... Aralarındaki tek fark adamın onları çok şık giyimli bulması... Tamamen modaya uygun! Yaş ve zevk meselesi tabii... Adamın yaşı, kapıcı kadınınkine oranla daha genç. Onun da dikkatini çekmiş olan nokta şu: İndikleri araba, kadınları peşleri sıra adım adım takip etmiş... Sonrasını görmemiş çünkü ters yönde, Maine caddesine doğru yürüyormuş o..."

Müfettiş Dupré küçük not defterini yerine yerleştiriyordu.

"Müsaade eder misiniz, komiserim?" dedi genç Lacourt.

Sıkılgan bir şekilde gırtlağını temizledi. Marroux bir jestle onu konuşmaya zorladı.

"Katillerin Zapata'yı çok yakından takip ettiklerini söylemek mümkün. Bu arada tanınmamak için özel bir çaba gösterdikleri de söylenemez... Dikkat ettiniz mi? Kızlar BMW'den Zapata'nın gözleri önünde fırlayıvermişler! Adeta kaybedecekleri bir saniyeleri bile yokmuşçasına... Onu ortadan kaldırmak için önlerine çıkan ilk fırsattan yararlanıvermişler... Adam durmuştu, ani baskın yapmışlar... Bu iş plânlı bir saldırı gibi görünmüyor bana, hemen o anda kararlaştırılmış bir durum olduğunu düşünüyorum!"

Marroux onaylayıcı bir şekilde başını sallıyor.

"Söylediklerin tamamen akla yatkın, Lacourt! Olabilir, hatta..."

Etrafına bakındı.

"Luis'in üstünde silah var mıydı?"

İki müfettiş, aynı anda:

"Hayır" diye atıldı.

"Kaç kurşun yemiş?"

"Üç" dedi Dupré. "İkisi kalbinden... Biri kafasından..."

"Bu sonuncusu işi bitiren kurşun olmuş" diye mırıldandı Marroux.

Hırıltılı bir ses çıkardı.

"Zapata benimle konuşmak istiyordu, bunu biliyoruz... Ve nedenini de biliyoruz..."

Son sözcükler üzerine iki müfettiş, irkilerek birbirlerinin yüzüne baktılar. Konuşmak isteyişinin nedeni gerçekten biliniyor muydu?

" ... Şimdi, burada kime randevu vermiş olduğunu bulmak bize kalıyor... Tam olarak burada... Bunun mutlaka bir nedeni olmalı..."

Görünüşte kimseye hitap etmiyordu. Yalnızca yüksek sesle düşünüyordu.

"Sizinle konuşmak isteyişinin nedenini biliyor musunuz?" diye sordu Dupré, afallamış bir tavırla.

Marroux, arabasına doğru yürümeye başlıyordu.

"Gelin!" dedi kısaca. "Sizleri büromda bekliyorum... Durum saptaması yaparız..."

Lacourt onun uzaklaşışını seyrediyordu. Yürüyüşü adeta Amerikan western'lerinden fırlayıp gelmiş bir aktörün yürüyüşünü andırıyor, diye düşünüyordu.

Müfettiş Lacourt çok kızgındı. Bu işin giderek heyecanlı bir hal alacağı gibi bir duyguya kapılıyordu. Henüz duyguları körelmemiş genç bir adamdı. Belki de maceraya meraklıydı. Ya da gerçeği bulmaya. Bununla birlikte, onun Aristoteles'i okuduğuna kimse yemin edemezdi.

beş

Saat sabahın sekiziydi, birazdan kapısı çalınacaktı.

Marc Liliental geçen hafta ABD'ye gittiğinden beri, her gün, bu saatte ondan bir telgraf alıyordu.

Fabienne Dubreuil banyoda, ayakta, aynanın karşısında saçlarını taramaktaydı. Yarı çıplak. Gürbüz, parlak göğüsleri yeni alınan duşun serinliğinde dimdik olmuş. Bacakların uzunluğunu, belin inceliğini, kalçaların yuvarlaklığını iyice belirginleştiren parlak siyah bir tayt giymiş.

Saçlarını taramayı kesip birazdan Marc'ın kapısını çalacağını kaçamak yollu düşledi. Gidip kapıyı açacağını, içine girmesine izin vereceğini hayal etti. Kafasından imgeler, harelenen kabarcıklar geçti. İmgeler mi? Daha çok mahrem duygular, nefes kesici bedensel itkiler.

Aynaya şöyle bir baktı. Kendinden hoşlandı. Zaten fırsat buldukça kendinden hoşlanıyordu. İltifat falan değil, bedeni, kendisinin yansıması sonucu ikileştiğinde, onu tahrik ediyordu.

Aynada çok güzeldi, tıpkı eski hikâyedeki gibi, dedi kendi kendine. Buna sonsuz kadınlık denir.

Aynalar, daha geçen gün. İlk gün.

Marc onu Alma mahallesinde bir randevuevine götürmüştü. Burası bir bahçenin dibinde bir oteldi. Yöreye adını

vermişe benzeyen giriş katındaki barın adı *Styx Kıyıları* idi. Fabienne bunu biraz yapmacık bulmuştu. Hatta iğrenç. Ama şaşırtıcı derecede lüks ve sakin bir yöreydi.

Asansörde Marc, parmağıyla hafifçe genç kadının yay kaşlarını, şakağını, yüzünün profilini, ağzının köşesindeki elmacık kemiğini okşamıştı. Fabienne ona doğru dönmüştü.

"Ne kadar vaktin var?" diye soruyordu Marc.

"Vaktim mi?"

Hafifçe gülmüştü; keyiflenmişti demek daha yerinde olacak.

"Bir saat, bir saat kadar bir şey... Evet, sonra gazeteye gideceğim... Bugün sayfa bağlanıyor."

Sahanlıkta, bir oda görevlisi, genç bir kadın onları bekliyordu. Marc yakından tanıyor olmalı ki, ona Iris diye seslenmişti. Böylesi bir yerde, bu ad ona çok iyi uyuyordu. Küçük mutlulukların elçisi; ellerinde Styx'in soğuk suyu! Iris, ona bakarak kapıyı tutuyordu: Marc'ın tavladığı bu yeni kadının değerini ölçüyor gibi bir hali var, diye düşünmüştü Fabienne.

Marc'ın buradaki alışkanlıklarını düşününce birden sinirlendi. Çünkü Marc oraya özgü alışkanlıkları olduğu izlenimi veriyordu. Marc'ın ilk sevgilisinin kendisi olduğunu, yeni bir buluşma yeri bakmakla işe başlamasını elbette ki düşünemezdi. Aynı yanlışa bir daha düşmemeye karar verdi. Marc etkileyici bir erkekti, bu doğru. Birazdan kendisini ona verecek, altına yatacaktı. Neden olmasındı? Özgür bir kadındı, bağlı olduğu bir erkek yoktu, alımlıydı. Orgazm, küçük ölüm, küçük mutluluktu: Görecekti. Ne olursa olsun, yarınsız. Iris'in –orospu güzeldi üstelik!– bakışı onu hak ettiği yere yerleştiriyordu. Daha doğrusu, kadınlar dizisi içerisinde, kendisinin işgal etmek istemediği bir yere yerleştiriyordu. Marc Liliental'in tavladığı son kadın o olmayacaktı.

Odacı kadın, bir kapıyı açıyor ve kenara çekilip onlara yol veriyordu.

Resepsiyonda, Marc, görevliden mavi daireyi istemişti. Lükstü burası, biraz da deli saçması bir hali vardı. Fabienne şaşırmış bir halde arkasına baktı. Marc, dairenin kapısında Iris'e kocaman bir kâğıt para veriyordu. Sonra bir eliyle kalçasını, düz karnını, yuvarlak göğsünü okşuyordu. Galiba bu da bahşiş vermek gibi alışılmış bir şeydi. Genç oda görevlisinin bakışlarında her türlü vaat, meydan okuma, sinsi bir yenilgi parlıyordu. Tıpkı yağmurdan sonra manzaranın ışıl ışıl parıldaması gibi, diye düşünmüştü Fabienne.

Otuzlu yılların üslubunda son derece görkemli mobilyalarla şatafatlı bir şekilde döşenmiş salondan geçti. Yatak odasının girişine gelip durmuştu. Biraz tuhaf, neredeyse işitilmemiş bir ses çıkarmıştı. Keyifli, gençlere özgü bir tür yanılsama. Vauuv! İşte öyle bir şey, kızılderilivari, son hece üzerinde uzunca bastırarak çıkarılmış bir ses.

Gerçekten de her tarafta aynalar vardı. Marc'la oluşturdukları çift, aynalarda sonsuza kadar çoğalıyordu.

El çantası ile mantosunu bir koltuğun üzerine savuşturmuş, ayakkabılarını odanın bir ucuna fırlatarak çoraplarını çıkarıyordu. Fermuarı açılmış ve eteği kalçasından düşmüştü. Halının üzerine yığılmış yumuşak kumaşın üstünden atlayarak bir adım attı. Niyetinin cüretkârlığını biraz olsun yumuşatan ahenkli bir hareketle, kaşmir kazağını çıkarmıştı. Çıplak, diri diri, parlak göğüsler; şimdi artık bacağında tabii ki *Sabbia bianca*'dan alınmış, koyu gri işlemeli bir külot ve parlak siyah –yıldızlı gece siyahı– bir jartiyerli çorapla kalmıştı.

Binlerce yansıması önünde kıpır kıpır kıpırdanarak kendi kıpırdayan görüntüsünü seyrediyordu. Daha sonra kollarını indirerek Marc'a doğru dönmüştü.

Bedenini gösterirken, bedenini sonsuz yansısı içinde sunarken, onu bir yansı olarak takdim ederken, eveet, işte hazırım, der gibi bir hali vardı. İlk anlardan nefret ediyordu

Fabienne, hilelerden, çoğu zaman iğrenç olan kurallardan, hiçbir anlam ifade etmeyen sözlerden tiksiniyordu; çünkü her şeyin sonunun vardığı tek şey vardı: arzu!

Bu cüretkarlıklarını sonuna kadar sürdürmeyen, bu deneme, bu belirsizlik yoluyla sululaşıveren erkeklerin, buyurgan ama kaçak, dayanıksız bir duygu olan arzunun kuruması riskini de beraberinde getiren ilk cüretli hareketlerinden hoşlanmıyordu. Bu nedenle, cilvelerde kısa kesmek için, bazen hiç olmadık yerde, diyelim ki tam Wittgenstein'dan söz ederken, ilk hareketi o yapıyordu, hem de hoyratça, dosdoğru. Erkeklerin, yalnızca kendilerine verilmiş bir hak olduğunu düşündükleri birtakım davranışları gösteren oysa sadece ne istediklerini bilen kadınlara yakıştırdıkları çapkın ve uçkuru düşük, hafifmeşrep, bilmem ne hastası, fingirdek, şipsevdi gibi her türlü sıfatı göze alma pahasına yapıyordu bunu.

Fabienne'in, işte, ben hazırım, der gibi bir hali vardı.

Marc, Fabienne'e doğru iki adım attı. Gözleri parıldıyordu.

"Black illusion" demişti Fabienne kollarını açarak.

Sözcükleri özenle İngilizce olarak telaffuz etme yöntemiyle onları adeta tırnak işareti içine alırmış gibi bir havası vardı.

"Bu çorap markası" diye eklemişti, "bence çok güzel uymuş!"

Daha sonra, bir elektrik düğmesi bulup ayarlamaya, ışığı kısmaya gitmişti. Hemen hemen çıplak oluşu yürüyüşüne adeta dans edermişçesine bir nitelik kazandırıyor, göze ve ruha ziyafet çekiyordu.

Fabienne düğmeyi bulmuştu, ışık kısıldı, mavi harelere büründü. Bedeninin aynalarda çoğalmış olan konturu gizemli bir yoğunluk kazanarak silikleşiyordu.

Marc Lilienthal'i, bir tür kararsızlık, gizli bir üzüntü sarmış gibiydi. Genç kadın, şu anda güzelliğinin Marc'a erişilemez gibi göründüğünü anlayabilir miydi acaba? Fabienne ona yaklaştı.

Dalga patlamıştı, deniz yıldızının binlerce parçasının diken diken battığı çıplak, bağsız bedenleriyle dalganın altına yuvarlanmışlardı.

Birbirlerinden ayrılıp yaralı hayvanlar gibi hazlarının üzerine kapanarak, derin derin soluyarak yatağın üzerine yuvarlanıvermişlerdi. Sonra ikisi de yeni baştan, elleriyle yoklayarak, birbirlerinin her tarafına dokunarak, bedenlerine doğru yöneliyorlar ve öteki dilediği gibi kullanabilsin diye, bitkin düşmüş organlarını uygun pozisyonda ayarlıyorlardı: Topuklar, kalça kemikleri, popo, omuz çukuru, erkeğin obur ve sevecen elini dolduran kadının dik göğsü, kadının bedeninin derinliklerini hâlâ alev alev yakan sönmüş cinsel organ.

Vakit geçmişti.

Temkinsiz, her türlü özsaygıdan, her türlü sahiplenme ruhundan, çapsız kendini beğenmişlikten arınmış her yaşta insanın söyleyebileceği sözcükler mırıldanmışlardı; ilk günahın işlenişi kadar masum: aşktaki birlik, cinselliğin keşfindeki özgeci şiddet.

Zaman, fısıltılar içerisinde akıp gitmişti.

İkisi de çıplaktı, dalgalar onları dağınık yatağın beyazlığına fırlatıvermişti, bedenleri hâlâ titremekteydi.

"Demin senden nefret ettim" diye mırıldanıyordu Fabienne.

Marc, elini usulca onun bedeninin etrafında gezdiriyordu. Ayak parmağının ucundan kulak memesine, damarları görünen yumuşacık şakağına kadar.

"Bunu hissettim" diyordu Marc. "Oldukça belirgindi."

Birden, şaşırmış bir halde yüzüne bakmıştı Fabienne; utançla karışık bir telaş dalgasıyla.

"Kendini hazdan dalgalanmaya bırakmadan önce, bir an bana başkaldırır gibi oldun" diye sürdürüyordu beriki.

"Bunu da mı anladın?" diyordu Fabienne.

Yalnızca bedenim değil, diye düşünmüştü: onun zevkleri, susamışlığı, hazza ulaşma anındaki ritmi, en uzakta, kayna-

ğında aramaya gittiğin parçalanışı, isyanımı da mı anladın? Tam kendini gösterdiğinde bu zevki reddetmeyi arzuladığım anı da mı anladın?

Adam bir el hareketiyle özür dilemişti.

"Beni hayatta kadın ruhunun gizleri kadar etkileyen bir başka şey daha yoktur!" diyordu Marc, gülerek. "Ruh sözcüğünü özellikle kullanıyorum... Bedenin gizi yoktur... Yalnızca sırları, refleksleri, iğrençlikleri vardır... Beden bir sabır sorunudur... Ruh ise önsezi sorunu..."

"Peki, ya şefkat, lanet olasıca?" diye sormuştu Fabienne.

Bir yandan da alaylı alaylı gülüyordu.

Marc onu yüzüstü çevirmiş, sırtını, böğürlerini okşuyordu.

"Şefkat her şeyin temelini oluşturur! Taban tabana zıttı olan zalimliğin bile temeli şefkate dayanır... Şefkat duyulmayan bir varlığa hâkim olmak ya da onu aşağılamak keyifli olur muydu?

Fabienne onun dokunmalarından, bir o kadar da sözlerinden irkilmişti.

Marc genç kadına siyah çoraplarını çıkarttırmamıştı. Kalçalarının kıvrımı çorapların altından iyice belirginleşiyordu.

"Kadın, erkeğin geleceği mi yoksa bir yanılsamanın, bir *black illusion*'un geleceği midir?" demişti Marc neşeli bir tavırla.

"Yoksa bir geleceğin yanılsaması mı?" diye mırıldanmıştı Fabienne.

Marc onun böğürleri üzerinde yuvarlandığında, genç kadın çarşafı ısırmıştı.

Saat sabahın sekiziydi, kapısı çalınıyordu. Gelen Marc'ın telgrafıydı.

Fabienne güldü, sırtına kalçalarının yarısına kadar inen bir tişört geçirdi. Tamam, artık otel faresinden farksızım.

Sahanlıkta iki kişi vardı bugün.

Gelen her zaman olduğu gibi genç telgrafçıydı. Ama yanında *Action* dergisinin fotoğraf servisinin başında bulunan Pierre Quesnoy da vardı. İki adam yan yanaydı. Birbirleriyle konuşmuyorlardı. Birbirlerinin yüzüne de bakmıyorlardı.

İkisi de, yuvalarından fırlamış gözleriyle Fabienne'e bakıyorlardı.

Genç kadın telgrafı aldı, her sabah yaptığı gibi elinde hazır tuttuğu on franklık banknotu postacının avucuna sıkıştırdı. Delikanlı belli bir suç ortaklığı da içeren şu içten cümlesini haykırarak tabanları yağladı: "Yarına görüşürüz, matmazel!"

Fabienne, Pierre Quesnoy'un karşısında kendini yalnız buldu.

Adamın koltuğunun altında bir deste gazete vardı. Herhalde onları Fabienne'in paspasının üstünden toplamış olmalıydı. Gerçekten de, Saint-Germain bulvarında, *La Hune*'ün karşısındaki gazete satıcısı, kapısının önüne her gün yarım düzine kadar gazete bırakıyordu. Bir Fransızca, *Libération*; bir İspanyolca, *El Pais;* bir Almanca, *Frankfurter Allgemeine Zeitung;* bir İtalyanca, *La Repubblica* ve iki İngilizce, *Daily Telegraph* ve *New York Herald Tribune.*

"Bunların hepsini gerçekten okuyor musun?" diye sordu Pierre Quesnoy, paketi uzatırken.

Bir yandan da Fabienne'in siluetini süzmeye devam ediyordu.

"Bak" diye ekledi hemen ardından, "bugün *Libé* için vakit harcamana değmez! AIDS ile ilgili haber bahanesiyle tam anlamıyla erotik pozisyonlar içeren bir küçük katalog yayımlıyorlar. *Cunilingus*'un ne olduğunu biliyor muydun?"

"Sabahın sekizinde, bana bu saçmalıkları anlatmak için mi kapıma dayandın?" diye bağırdı kadın.

Fabienne gerçekten de fena halde sinirlenmişti.

Bir an önce yalnız kalıp Marc'ın telgrafını okumak istiyordu. Telgrafların tümünü peş peşe bir kez daha okumak istiyordu.

Quesnoy'un tutumu bir anda tepeden tırnağa değişiverdi.

"Özür dilerim" dedi, "çok ciddi! Ama beni eğlendirdin... Farkında mısın, çok gerginsin?"

Konuşurken, bir yandan da her türlü anlaşmazlığı ortadan kaldırmak isteyen bir tavırla omzuna dokunuyordu. Hani tıpkı bir erkek arkadaşın, çok sevilen bir hergelenin omzuna dokunurmuş gibi.

Action'da daha ilk günden itibaren Pierre'le ilişkilerinde bir anlaşmazlık olmamıştı. Sıcak, sırdaş, kimi zaman senli benli ama her türlü cinsellikten yoksun şeylerdi bunlar. Anlaşmazlık diye kabul edilen de bu sonuncusu değil mi zaten? Kadınla erkek arasındaki en doğal, en kendiliğinden ilişki sanki anlaşmazlık diye nitelenebilirmiş gibi. Fakat kuşkusuz bir başka bakış açısı da doğrudur. Kuşkusuz seksten daha zengin, daha garip, daha sarsıcı –sonuç olarak anlaşmazlık içeren– bir şey yoktur: Kadın-erkek arasındaki, yalnızca türün devamına değil hayal gücüne ve kültüre de bağlı olan en şeffaf ilişki.

"Ciddi mi dedin?" dedi Fabienne, "içeri girsene!"

Onu büyük odaya aldı, giyinmeye gitti.

Odanın ilk penceresi Abbaye sokağına ve Saint-Germain-des-Pès'nin orta sahanını duvara bağlayan dış yarı kemerlerine bakıyordu. Fabienne, daireyi, Furstemberg sokağının köşesindeki binanın küçük bir bölümünün sahibi olan yaşlı, tonton bir beyefendiden kiralamıştı. Ayrıca bu yaşlı beyefendi, onun ömründe görmediği resimli kitaplar ve özgün baskılar içeren bir kitaplığa da sahipti. Bu yaşlı beyefendi iki odalı bu daireyi satıp Paul Valéry'nin erotik şiirlerinden oluşan bir kitabın el yazmasını satın almak istiyordu. Ama Fabienne allem edip kallem edip adamdan burayı piyasa değerinin çok çok altında, adeta yok pahasına kiralamayı becerdi. Yaşlı adam, Valéry'nin el yazmasını aldı yine de: Parasız pulsuz bir yaşlı beyefendi değildi tabii o.

Fabienne elinde kahveyle dönüyordu. Bir etekle yuvarlak yaka bir kazak giyinmişti.

"Böyle daha mı iyi?" diye sordu, "gevşiyor musun?"

Pierre, onun kendisinin iyi niyetini birazcık kötüye kullandığını, bunun ateşle oynamak olduğunu söyledi. Ama sonuçta kurallara uygundu. Genç kadınla birlikte kendisi de güldü.

Bir yıl önce Fabienne Dubreuil, *Action*'un yönetim merkezine gitmişti. Yazı işlerinden bir bey, Fabienne'i karşılamış ve zeki bulmuştu doğrusu. Üstelik güzeldi, bu hiçbir şeyi bozmuyordu. Hemen müdürüne göndermişti. Neden gazetecilik yapmak istiyorsunuz? diye sormuştu Julien Serguet, yazı işlerindeki arkadaşının doldurduğu formu görünce. Genç kadın coşkuyla, dozu çok iyi ayarlanmış bir laubaliliğin de göz ardı edilmediği, yerinde, şarlatanlıktan uzak, kendine güvenir bir tavırla yanıt vermişti. Konuşması Julien'in hoşuna gitmişti. Tiki, moda tavırları, postmodern ve her yerde işe yarayan yapmacık konuşmaları, duygusallığı, özentisi yoktu. Serguet inanmamış olmalı ki, felsefe mezunu olduğunuz doğru mu? diye sormuştu. Doğruydu. Yirmi iki yaşında uzmanlık diplomasını almıştı. İlk görev yeri Montpellier olmuştu, birden kendini bir sürü zombinin yer aldığı bir lise son sınıfta bulmuştu. Öğrencilerin üçte birinin okuryazarlığı bile yoktu, öbür üçte biri hayatla ilişkisini kesmişti, kalan üçte biri de dangalağın tekiydi. Felsefe öğretme göreviyle bulunduğu burada, asıl bu çocukların kendisine felsefe öğrettiklerini çok çabuk kavradı. İyi ama hemen hemen tamamı ilgisiz insanların bulunduğu bu sınıfta ne halt edecekti? Kafaya takacak neleri vardı bunların? (Fabienne, ne zaman bunu düşünecek olsa kabalaşıveriyordu!) Ayrıca da onunla aynı yaştaydılar. Dövüştü, tartıştı, erdemli bir biçimde çabaladı, kızdı, sert davrandı ve sonunda bir tür ideolojik sis içinde engelleri aşmayı başardı.

Bunun üzerine, öğretmenliğe başladığı yılın şubat tatilinde, okul yönetiminden, doldurması için kâğıtlar verdiler kendisine. Bu arada, sıkıntı veren bir şey keşfetti; emekliliğe ayrılacağı kesin tarih belirlenmişti. İki bin yirmi küsur yılının belli gün ve saatinde derslere girmeye son vereceği, geleceğinin takviminde şimdiden yazılmıştı. Bu haddinden fazla programlı, başkalarıyla fazlasıyla uğraşmak durumunda kalacağı bir yaşam olacaktı doğrusu. Böylece paniğe kapılarak öğretim yılı biter bitmez istifa etti ve kendisine yeni bir iş aramaya koyuldu.

Bu iş arama konusu fazla uzun sürmedi: Julien Serguet ona hemen iş vermişti.

Fabienne Dubreuil, birkaç ay içerisinde *Action* dergisinde kendisine baş sıralarda bir yer edinmişti. Haftalık derginin kültür ve sanat sayfalarını yönetiyordu artık. Bunu en ufak bir entrika çevirmeden elde etmişti. Ayrıca yazı işleri sorumlularından biriyle yatması falan da gerekmemişti: Bir tür bilek gücüyle elde etmişti bu işi.

"Ee?" diye soruyordu Fabienne, Quesnoy'a.

Adam kahvesinden keyifli bir yudum alıyordu. Fabienne kahveyi İtalyan usulü, çok koyu hazırlıyordu.

"Julien'le acilen görüşmem gerekiyor!"

Elindeki fincanı bırakıyordu.

"Demin karısıyla telefonda görüştüm. Her zaman olduğu gibi uyuyordu ve bir şey anlayacak durumda değildi tabii! Zavallıcık gitgide eve kapanır oldu... Tatsız tutsuz bir sesle birtakım saçmalıklar anlattı bana... Güya Julien Grenoble'da, özel televizyonlarla ilgili bir toplantıdaymış... Ama Grenoble, geçen haftaydı... Kısacası bundan şu sonucu çıkardım ki dostumuz kaçıyor..."

Sesinde bir kıskançlık belirtisi vardı. Fabienne kol saatine bakıyordu.

"Şu anda Julien, Paris'ten Cenevre'ye doğru gitmekte olan bir uçakta bulunuyor... Grenoble değil, Cenevre... Gerçekten de bir kolokyuma katılıyor... Ama özel televizyonlarla ilgili değil, terörizm ile ilgili."

Quesnoy onun sözünü kesiyordu:

"Hay aksi, tam da üstüne gelmiş!"

Fabienne'in kafası karışmaya başlıyordu.

"Ne demek istiyorsun?"

"Ne zaman dönüyor?"

"Öyle hemen döneceği yok" diyordu Fabienne, "senin de dediğin gibi şöyle kırk sekiz saatlik bir kaçamak yapıyor... İsviçre'nin İtalyan kantonunda... Bu akşamdan itibaren, kolokyumdan sonra..."

"Bettina'sıyla mı gitti?"

Fabienne yanıt vermiyordu. Durum açıkça ortadaydı.

"Ona ulaşabilir misin?" diye sıkıştırıyordu Quesnoy.

Fabienne gözlerini dikti.

"Her zaman olduğu gibi yanına gidebilirim" diyordu biraz kışkırtıcı bir havayla, "öğlende Cenevre'de, akşamleyin Ascona'da... Yarın Lugano'da..."

"Onunla yatmadığına emin misin?"

"Daha neler, onunla yatacaktım da, Julien yanına gitmeyeyim diye elinden geleni ardına koymayacaktı ha!"

Birlikte gülüyorlardı.

"Kendini hafife alma!" diye haykırıyordu Pierre Quesnoy, "sen zavallı Engels'ten birazcık daha iyi ve bir lokmacık daha az aptalsın!"

1969'da, bu ağır ve hayalci yılların popülist hummasına yakalanmış olan Julien Serguet, ENA'dan, görkeminden ve işlerinden vazgeçmiş, işçi çevresinde çalışmak için Fransa'nın kuzeyine gidip aylarca orada kalmıştı. Orada Tekstil Sendikası'ndan genç bir militan kadınla, Suzanne Engels ile tanışmış ve evlenmişti. Bu kadının, hastalıklı sarışınlığını ve

ezilmişlikten kaynaklanan beceriksizliğini halk meclislerinde harikalar yaratan göz kamaştırıcı radikal bir dille ödünlenmesi Julien'i heyecanlandırmıştı.

1968 mayısından bu yana silik bir yaşam süren ve altı yaş büyük olmasına rağmen, Serguet'nin dümen suyunda giden Pierre Quesnoy, onu, başarısızlığa mahkûm olarak gördüğü bu evlilik macerasından kurtarmaya çalışmıştı. Kendisi gerçek anlamıyla işçi kökenli olduğundan Serguet'nin beğenisinden bir şey anlamıyordu. "Görüyor musun Julien! Bu kadın, çok çirkin, üstelik de surat bir karış... Yatakta da beş para etmeyen, hani şu ikide bir migreni tutan, aybaşları tam sekiz gün süren kızlardan değilse, bilmem neyimi keserim, al işte sana da yemin!"

Bazen, Quesnoy tartışmayı büyütüyor, genelleştirmeye çalışıyordu. "Bak Julien" diyordu arkadaşına, "gerçek bir proleterin tek ama tek hayali, inan bana deneyimimle söylüyorum, işçilik koşullarından kurtulmaktır... Gerektiğinde sınıfına ihanet etmek pahasına da olsa bunu yapmaktır! Devrim yoluyla ya da yaşam düzeyini yükseltmek suretiyle, el birliğiyle ya da bireysel olarak, işçi sınıfının içinde bulunduğu ağır koşulları ortadan kaldırmak. Ve sen, benim zavallı ahmağım, yalnızca işçi dünyasına dalmakla kalmıyorsun –aslında hiçbir riskin yok, dilediğin an basıp ayrılabilirsin benim sersem tavuğum!– üstelik işçi sınıfının yetiştirdiği en kokuşmuş karı, Roubaix-Tourcoing'in en geri zekâlı karısıyla evlenmek istiyorsun! Bunu pahalıya ödeyeceksin!"

Serguet, bunu gerçekten de pahalıya ödemişti. Özellikle de karısını yasal olarak ayrılmaya hazırlama konusunu halletmesi mümkün değildi: Boşanma, bir bakıma cinayet olacaktı.

"Neredeyse öğle olacak, kapıma dayanmanın nedenini açıklayabilir misin, Pierre?" diye soruyordu Fabienne.

Beriki, başını sallıyordu.

"Fazla uzatmadan hemen söylemem gerekiyor, pek beceremesem de yapmalıyım bunu! Yardımına ihtiyacım var."

Yanından eksik etmediği, içi fotoğraf makinelerinden, film rulolarından ve boy boy objektiflerden geçilmeyen meşin çantasını açıyordu. Ve içinde fotoğraf pozitiflerinin bulunduğu kraft kâğıdından bir zarf çıkarıyordu.

Pierre Quesnoy sabahın altısında irkilerek uyanmıştı. Kâbustan sırılsıklam ter içindeydi.

Buna benzer bir rüya görüşü ilk kez olmuyordu. Son zamanlarda düzenli olarak bu tür kâbuslar görüyordu. Ama rüyadaki beklenmedik olayları ilk kez bu denli net bir biçimde görüyordu. Ve ilk kez olarak bu, bu kadar ileri gidiyordu. Ayrıca her şeyi bu denli net bir biçimde anımsaması da ilk kez oluyordu. Hem de uyandıktan ne kadar zaman sonra!

Karanlıktaydı, yüreği çarpıyordu, her şeyi olduğu gibi anımsıyordu.

Dört-beş kişiydiler, sırtlarında üniformaları vardı. Gördüğü kâbusta Thérèse adında bir kadına işkence ediyorlardı. En azından bazıları ona Thérèse diyordu. Ama o, bu kadının gerçekte Duras, Marguerite Duras olduğunu biliyordu. Hayır hayır, işkence ettikleri bu kadının tanınabilecek bir yanı yoktu, hiç de Marguerite Duras'ya benzer bir hali yoktu. Fakat işkence aletini kullanan kendisiydi ve onun Marguerite Duras olduğunu biliyordu.

Thérèse adındaki bu kadına bir şeyi itiraf ettirmek için işkence yapıyorlardı. Ama neyi? Kendileri de bilmiyorlardı, korkunç bir şeydi bu. Dövüyor, bedeninin aşırı duyarlı yerlerine elektrik akımı veriyorlardı; gelgelelim neyi öğrenmek istediklerini kendileri de bilmiyorlardı. Unutmuşlardı. Thérèse inliyordu: "Hiç değilse benden ne öğrenmek istediğinizi bilsem!" Hayır, bilemiyorlardı artık. Bildikleri tek şey, onun itiraf etmesi gerektiğiydi. Bir gerçeği itiraf etmeliydi,

itiraf etsin de ne olursa olsun, önemli değildi. Onların da, kadının da huzura erebilmesi için gereken buydu. İtiraf edeceği gerçek neydi? Thérèse'in bir hazine teslim edermiş gibi onlara teslim edebileceği bir gerçek var mıydı? Dövmeye devam ediyorlardı, zaten yapacak başka bir şey de yoktu. Bu dehşetin sonu yoktu.

Pierre Quesnoy tamamen uyandı, gidip bir bardak soğuk su içti. Bu kâbusun nereden kaynaklandığını biliyordu.

Cezayir savaşı sırasında, sınıf bilincinden yoksun –dünyada modern işçilerin en az sahip oldukları şey!– genç proleter Quesnoy, kuradaki öteki askerlerle birlikte şüpheli FLN mensuplarını sorgulayan ekiplere katılmıştı. Açıkçası, işkence seanslarında hazır bulunmuştu. Yalnızca seyirci olarak kalmayıp zaman zaman etkin bir biçimde işkenceye katıldığı da olmuştu. Birçok defa, tutuklulara elektrik verilirken, astsubaylar kendisine manyetoyu kullanmasını emretmişler, o da bunu yapmıştı.

Aradan yıllar geçip de, Gay-Lussac sokağında, çatışmaların alevleriyle aydınlanmış bir 1968 mayısı gecesinde Julien Serguet onu tanıdığında, sivil yaşama, tamircilik mesleğine ayak uyduramamış olan Pierre Quesnoy, hâlâ bu anının dehşeti içerisinde yaşıyordu. Bunları anımsadıkça kendinden nefret ediyordu ve bu nefret inatla onu, ne yapıp edip yaşamını alt üst edecek bir şeyler bulmaya itiyordu.

Quesnoy, 1968'de, Quartier Latin'de, hani şu her türlü toplumsal düzenden açıkça nefret eden, yıkmaktan kesinlikle zevk alan isyankâr ayaktakımına dahildi (bu çetelerden biri "Katangalı" adıyla nam salmıştı).

O akşam, kavgadaki başarısıyla kalabalığın arasında, Julien Serguet'nin dikkatini çekti. Serguet yaklaşıp onunla konuştu. Özellikle de onun anlattıklarını dinledi. Başkalarının hikâyelerine ilgi duyması, anlatılanları, yalanlamaları, karalamaları cânı gönülden dinlemede gösterdiği olağanüstü başarı,

gerçekte Julien Serguet'nin temel niteliklerinden biriydi. Öylesine büyük bir sabırla, öylesine dikkatle dinliyordu ki, karşısındakiler kimi zaman onun kendilerine yerinde karşılıklar verdiği izlenimine kapılıyorlardı. Kısacası suskunluğu harika bir şeydi: Susarak konuşan tiplerdendi.

O akşam, 1968 mayısında, Pierre Quesnoy'u dinlemişti.

Hiç kimse onu böyle dinlememişti. Quesnoy, söyleyeceklerini, şimdiye kadar hiç kimseye, böylesine sonuna dek, kendi hikâyesinin dehşeti içinde kendini paralayacak ölçüde söyleyememişti: Hayatının önemli hikâyesiydi bu, hayatı bu hikâyenin etrafında saplantıyla dönüp duruyordu, yararsız bir pişmanlığı, kâbusu, kısır bir suçluluk duygusuydu bu.

O gün bugündür Quesnoy, Serguet'yi kendine kılavuz seçmişti. Julien'in yanında, yaşamayı, okumayı, sevmeyi yeniden öğrenmişti. Gizli örgüt Proletarya Öncüsü'nün yönetiminde onun yardımcısı olmuştu. Usta, son derece becerikli, sabırlı ve mükemmelliyetçi bir insan olan Quesnoy, örgütün yetkili sahte evrak düzenleyicisi olmuştu. Her tür sahte evrak düzenleyicisi olarak ünü Fransız sınırlarını aşmıştı. Daha sonra Proletarya Öncüsü'nün kendi kendini feshetmesinin ardından Serguet'nin peşinden *Action*'a geçmiş ve fotoğrafçılığa başlamıştı.

Birkaç ay önce Marguerite Duras'nın romanı *Acı*'yı ele geçirmişti. Quesnoy pek öyle edebiyat kitabı okuyan biri değildi. Özellikle tarihsel ve belgesel kitaplar okurdu. Örneğin, Cezayir savaşı konusunda yazılmış ne var ne yok, hepsini okumuştu. Ne var ki *Action*'da çalışan santral görevlisi kızlardan biri, Goncourt ödülleri sırasında okuması için kendisine *Sevgili*'yi vermişti. Gazetede tüm sekreterler, santralci kızlar bu kitaba bitiyorlardı. Neyse, onların coşkusuna kendini kaptırmış, kitabı okumuştu. Gerçekte, okuduğuna pişman da olmamıştı. Kısa bir kitaptı, kolay anlaşılır türdendi, tıpkı konuşuyormuş gibi bir üslupla kaleme alınmıştı, üstünkörü

bir şeydi: Sonuçta gazeteye gidip gelen, kendisinden daha genç yaşta kızların ve erkeklerin konuştukları dille yazılmıştı. Onların kötü alışkanlıklarıyla, onların konuşma tarzlarıyla: Fena değil. Kısacası, *cool.*

Okumayla ilgili bu güzel anının üzerinden kısa bir süre geçtikten sonra, santral görevlisi kızdan bu kez de Duras'nın *Acı* adlı romanını almıştı. Başından mutsuz olaylar geçmiş, irikıyım, güzel mi güzel bir kızdı: Bile bile acı çektiren bir tipe delicesine tutulmuştu. Dehle, gitsin! diye öğütlüyordu öteki kızlar. Ama bu adam, onun hayatıydı! İnsan hayatını terk edebilir mi?

Tamam işte, *Acı.**

Quesnoy, tavsamış bir ilgiyle bu hikâyeleri okumaya başlamıştı. Bu kitap, önceki romandan daha sert ve daha iddialıydı. Görünüşte, Duras kendini hiç önemsemiyordu. Bir akşam, kitabın aynı bölümünde bir araya gelmiş iki metinle, Albert des Capitales ve Milis Eri Ter'le ilgili kısa bir uyarıyı görünce birden irkiliverdi: "Thérèse benim. Muhbire işkence eden de benim. Aynı şekilde, milis eri Ter ile sevişmek isteyen de benim. İşkenceci kadını diğer metinlerle birlikte size veriyorum. Okumayı öğrenin: Bu metinler kutsaldır."

İşkence eden kadın mı? Quesnoy ürpermişti. *Albert des Capitales* adlı kısa hikâyeyi gitgide artan bir korkuyla okumuştu. Sonunda, kusmak zorunda kalmıştı. Uzunca bir süre bitkin bir halde, soluk soluğa kalmıştı. Hikâyedeki olay, Paris'te, Kurtuluş'tan birkaç günsonra bir grup direnişçi arasında geçiyordu. "İki gündür dövüşmüyorlardı, grup içinde yapılacak bir şey kalmamıştı. Yemek, uyumak, silahlar, arabalar ve kızlar konusunda tartışmak." İşte bunun gibi şeyler. Neyse, bu grubun başkanına içlerinde Alman polisi hesabına çalışan birinin olduğu haberi verilir. Gidip onu

* Marguerite Duras, *Acı,* Çev: Ayşe Kurşunlu Ortaç, 1989, Afa Yayınları.

bulur, lokallerine kapatırlar, konuşturmaya karar verirler. Muhbirlik yaptığı sanılan bu adam, içler acısı bir ihtiyardır. Onu soyunmaya zorlarlar, adamı dövmek, ustalıkla dövmek için irikıyım kimseler seçilir. "Rastgele vurmuyorlar. Belki sorgulamayı bilmiyorlar ama vurmayı bildikleri kesin. Akıllıca vuruyorlar..." Böyle yazıyordu, Quesnoy gözlerine inanamıyordu. Duras mı yapmıştı bunu? Yani Thérèse. Çünkü kumanda eden, işkence seansını yöneten Thérèse. Ama "Thérèse benim" diye yazmıştı Duras. Ona inanmalı mıydı? Quesnoy'un, bu ayrıntılı işkence tasvirinin iğrenç korkunçluğuna gömüldükçe heyecanı artıyordu.

Onun yadırgadığı şey bu davranış değildi; böyle bir olayın yazılması değildi. Quesnoy böyle şeylerin yapıldığını gayet iyi biliyordu. Saçları kazınan kadınlar, alelacele idamlar, intikamlar: Biliyordu, bunlardan söz edildiğini duymuştu. Benzer durumların ortaya çıkması onu kaygılandırmıyordu: Tarih'in durgun sularında çamur kabarcıklarıydı bunlar. Tersine, yazmayı becerebilse oturup bizzat kendisi yazardı işkenceyi. Yazıya geçirmek suretiyle bu anıdan kurtulmak için yapardı bunu. Dehşet salan ama pasif bu genç asker, bazı FLN zanlılarının işkencesine nasıl olmuş da katılmıştı? Üstelik de şimdiye kadar kimsenin yapmadığını yapıp bunu yazmak istiyordu. Aynı dönemde askere alınan hiçbir asker, en azından onun tanıdıkları, bu konuda yazmamıştı.

Hayır, Duras'nın anlattığı bu dehşetin hikâyesi aslında onu tiksindirmiyordu. Bu saçmalığın hikâyesi gerçekte onda şoke etkisi yaratmıyordu. Çünkü itiraf edin ki, Gestapo tarafından verilen kartın rengini söyletmek için bir zavallıya işkence etmek son derece saçma bir şey. Tamamen geri zekâlılara yaraşır bir tutum! Gestapo, muhbirlik yapan her kıytırık adama kart mı veriyordu yani! Unutmayın ki Gestapo tarafından muhbirlere verilen kart yeşildi. Thérèse bunu önceden biliyordu. Belki de onu ihbar edecekleri yerde çıkarıp ceple-

rinden Gestapo kartlarını gösterecek kadar kibar muhbirlerle düşüp kalkmıştı. Ama kartın rengi yeşildi, bu da bir şans. Ya turuncu olsaydı ne halt ederdi Thérèse, varın anlayın! Gestapo'nun kıytırık muhbirlerinin kartları turuncu, âla!

Pierre Quesnoy'u korkutan şey, bu iğrenç anıyı hatırlaması değil. İğrenç olanın anımsanması gerekir. İnsanı günahlarından arındırabilir bu. Hayır, onu korkutan, bu anımsamanın bakış açısı, tonuydu. Çünkü Duras hiç de öyle iğrenç bir anıyı betimlemiyordu. Onun belleği –Thérèse'inki– görkemli, doyurulmuş, kendi adaletinden emindi. "Bu anda insan kendi adaletini uygulamazsa, dünyada artık adalet hiçbir zaman olmayacak demektir" diye yazıyordu. "Eğer şu sefile işkence edilmiyorsa adalet diye bir şey yoktur. Kuşkusuz şişirme ama devrimci bir hak olan, haksızlığı giderme hakkını insan üstlenmiyorsa adalet diye bir şey yoktur. Hep aynı nakarat! Adalet, Thérèse sakin, içinde duyduğu sakin öfke tıpkı güçlü bir veri gibi gerekli sözleri bağırmasını sağlıyor. Adalet, Thérèse, dünyaya beş yüz yıldır böyle bir adalet gelmedi."

Kitap, ellerinin arasından kaydı, bu cümlede Pierre Quesnoy öfkeyle haykırdı.

1944'te, yüz elli yıl öncesi, geriye doğru saymak kolay, Fransız İhtilali idi bu. 89'dan bu yana, bu zavallı Fransa'da küllerinden adalet yeniden doğsun diye. Thérèse'in lanet olası bir muhbire işkence etmesini beklemek gerekmişti –ve ayrıca da elde bu zavallı adamın gerçekten bir muhbir olduğu sonucuna götüren en ufak bir veri yoktu. Dayağı kessinler diye Gestapo kartı konusunda bir kıtır atması, onun gerçekten muhbir olduğunu kanıtlamazdı!–, Thérèse'in sahnelediği ve yazıya geçirdiği şerefli ve devrimci işkence seansını beklemek gerekmişti.

Pierre Quesnoy kusmak için kendini tuvalete zor atmıştı.

Fakat onun gözünde işin kötüsü bu romanı okuması değildi. Keyfini kaçıran, genel ilgisizlik olmuştu. Tamam,

romandı, kurguya dayalıydı, üzerinde durmaya değmezdi! Quesnoy, etrafındakilere romandan söz ediyor, kampanya yürütüyordu. Hatta gazete ve dergilerde köşeleri olan tanınmış edebiyat eleştirmenlerine ayrıntılı mektuplar bile yazmıştı. Hiçbirinden bir ses çıkmamıştı.

Hatta Julien Serguet bile bu konuda onu hayal kırıklığına uğratmamıştı.

Julien, Duras ile yazar olarak ilgilenmiyordu. Olayla ilgileniyordu biraz. Gündemde bir olguydu, çarpıcıydı. Duras'nın kendi deyimiyle, Duras bakışıydı onu ilgilendiren. Julien bunu anlamlı buluyordu. Quesnoy'un aşırı ısrarı üzerine *Acı*'yı okudu, bir halk adaleti adına gerçekleştirilen bu işkence methiyesini tiksindirici buldu. Hepsi bu kadar! "İyi ama" diye bağırıyordu Quesnoy, "gazetende bir şey yazmayacak mısın?" Besbelli ki Serguet'nin herhangi bir şey yapma niyeti yoktu. "Duras'yı kim takar ki?" diye soruyordu. Beriki öfkeden küplere biniyordu. "Ama ahkâm kesiyor, bizlere ne yapacağımızı söylüyor, cumhurbaşkanıyla görüşüyor, sol adına konuşuyor!" diye haykırıyordu. Serguet omuz silkiyordu. "Cumhurbaşkanına da, sola da lanet olsun" diyordu, "beni iplemez hiçbiri!"

Ve hikâye bununla kaldı. Ama Pierre Quesnoy bu konuda kâbuslar görüyordu.

Bu 17 Aralık Çarşamba günü, gözüne uyku girmeyen Quesnoy sabahın saat yedisinde bacağına bir blucin, sırtına bir kazak geçirip oturduğu dairenin, fotoğraf laboratuvarına dönüştürülmüş olan eski mutfağına geçti.

Basacağı fotoğraflar vardı. Evvelsi gün, Paris'in Alma yakınlarındaki lüks otellerinden birinin holünde ve salonlarında gizlice çekilmiş fotoğraflar.

Action dergisinde, Fransa'nın Humeyni rejimiyle ilişkilerini normalleştirmek amacı güden diplomatik büyük manevranın

resmî dalavereleri arasında yer alan İran yararına bir silah kaçakçılığının izi üzerindeydiler. Serguet, tamamen güveneceğini, bir sızma olmayacağını bildiğinden, bu işi Quesnoy'a vermişti. Ve nitekim Quesnoy da belli başlı aracılardan birini, yani Suudi Arabistan pasaportu taşıyan Lübnanlı bir işadamının yerini belirlemeyi başarmıştı. Quesnoy, Suudi'nin anlaşma yapacağı kişileri suçüstü yakalamak ve bunların yüzlerini fotoğraflayabilmek için, kılıktan kılığa girerek her çeşit barda, otel salonlarında, lüks restoranlarda ve randevuevlerinde sipere yatmıştı. Hazırladığı dosya tehlikeliydi: Postu deldirmemesi gerekiyordu.

Elbette Serguet, bu işe Adli Polis'in terörle mücadele şubesindeki –İranlıları faka bastırdıklarını sanan ve gerçekte saf çocuklar gibi aldatılan bazı Fransız resmî servislerinin oyalamalarına, Makyavelci ve ödlek yalpalamalarına kızan– bir bölüm komiseri tarafından el altından bulaştırılmıştı.

Quesnoy birden irkildi.

Bu irkilme bir imge, bir eğretileme, laf olsun diye söylenmiş bir şey değildi. Kelimenin tam anlamıyla irkildi. Öyle ki kimyasal madde dolu küçük şişe elinden düşüp döşemenin üzerinde paramparça oldu. Felaket küfürler yağdırarak ortalığı temizledi.

Sonra yeni baştan, üzerinde çalıştığı negatife döndü.

Bir gün önce çekilen bir resmin bazı ayrıntılarını büyütmek üzereydi. Adım adım takip ettiği Suudi Arabistanlı, lüks bir otelin holünde bir grup insanla vedalaşıyordu. Quesnoy, art arda kadrajlama ve büyütme suretiyle bu ziyaretçilerin işe yarayabilecek portrelerini elde etmeye çalışıyordu.

Ve işte tam bu işlemler sırasında, resmin geri plânındaki bir adamın siluetini tanır gibi olmuştu.

Daniel Laurençon, söz konusu otelin resepsiyonuna dirseğini dayamış, hafifçe profilden, ayakta duruyordu.

Şaşırmamak elde değildi kuşkusuz. İçinde kimyasal madde bulunan cam şişeyi elinden düşürmemek elde değildi tabii!

Pierre Quesnoy, resmin bu parçası üzerinde çalıştı. Önce, zaman kazanmak için siyah-beyaz agrandismanlar yaptı. Ama renkli film kullanmıştı, uygun kadrajı bulunca yeniden renkliye döndü.

Hafif tombullaşmış –eh, aradan koskoca on iki yıl geçmişti!–, İngilizvâri bıyık bırakmış bu adam, Laurençon'un ta kendisiydi. Ya da ikizi. Bu onun kalıbı, onun sarışınlığı, onun şıklığı, onun etobur gülüşüydü; yüzde yüz oydu!

Quesnoy, kuralına uygun bir biçimde kurutmak için tüm agrandismanları astı. Odasına dönüp bir ocakta kendine kahve yaptı, içine bir bardak calvados rakısı katıp içti. Elleri titriyordu, geceki kâbus, belleğinde yeniden canlandı. Gecelerini dolduran kâbuslar belleğine üşüşüverdiler.

1974'te Daniel, suikast plânlarını uygulamaya koymak üzere örgütle ilişkisini kesince, "Neçayev"i –bu ad o zamanlar Daniel Laurençon'un mücadeledeki adıydı–, bulan oydu, Pierre Quesnoy'du. Daniel'in sevgilisi olan Christine denilen kızın izini bulmayı başaran da oydu. Bundan yola çıkarak kızın ilişki içinde olduğu kişileri takip etmiş ve Laurençon'u tuzağa düşürmüşlerdi. Gerisi kolaydı artık, Daniel'i kaçırmak ve kaçırdıkları önemli kişileri ağırlamak üzere hazırladıkları gizli yerlerden birine –"halk hapishaneleri" diyorlardı buralara, Tanrım ne iğrenç bir alaydı bu!– kapatmak çocuk oyuncağı gibi bir şey oldu.

Hikâyenin sonuna kendisi katılmamıştı. Olanları Julien Serguet anlatmıştı.

Fransa'da kalması durumunda örgüt tarafından ölüme mahkûm edilen Daniel Laurençon, şansını bir Orta Amerika ülkesindeki gerilla hareketinde denemeyi kabul etmişti. Ardından da birkaç ay sonra aynı ülkede intihar etmişti.

Quesnoy'un, işin bu yanı üzerinde her zaman birtakım kuşkuları oldu. Hiç değilse bu işin sonunun böyle bittiğine inanmıyordu. Orta Amerika'daki yolculuğun ve Guatemala'daki intiharın gerçeği saklamaya yönelik bir oyun olduğunu düşünüyordu.

Ama sonuçta, şu ya da bu şekilde Daniel Laurençon'un ölmesi gerekiyordu. Yapacak bir şey yoktu, gerçekten hiçbir şey yoktu. Ortadan kayboluşunun üzerinden tam on iki yıl geçtikten sonra, işte Paris'te bir lüks otelin salonunda ortaya çıkıveriyordu!

Pierre Quesnoy, banyo ettiği tüm agrandismanları bir zarfa koydu. Saat yedi buçuktu. Julien'i evinden aradı. Telefona Suzanne çıktı, miskin bir hali vardı. Bu haberi, duyduğunda yerinden fırlayacak olan Serguet'ye iletmenin tek bir yolu vardı: Gidip Fabienne'i bulmalıydı, o nasıl olsa onun nerede olduğunu bilirdi.

altı

"Mesajımı Başkomiser Roger Marroux'ya dinletin. Çok acil. Öğleden önce gelip benimle temas kursun. Gerçekten acil. İnsanların hayatları buna bağlı. Konu Neçayev'le ilgili... Bunu Madrid yolculuğumuzun anısına yapın, komiser!"

Marroux bir tuşa dokundu ve bandı durdurdu.

Şube şefi her üçünü de toplamıştı: Roger Marroux ve iki müfettiş, Dupré ile Lacourt'u. Soruşturmanın seyri hakkında bilgi edinmek istiyordu.

Zor inanır, hatta çok kızmış bir hali vardı.

"Zapata'yla yolculuk mu yaptınız?" diye haykırdı.

Müfettişler de Marroux'ya bakıyorlardı. Marroux onların daha başından beri kendisine bu soruyu sormak istediklerini biliyordu.

Ne var ki cesaret edememişlerdi.

"Evet, efendim" dedi.

"Peki ne zaman oldu bu? Ne sebeple oldu?"

Marroux bir sigara yakmamak için kendini zor tuttu: Sabahları asla sigara içmezdi. Bu durum özellikle bugün ağrına gidiyordu.

Gelgelelim şöyle demekten kendini alıkoyamadı:

"Fransa'nın onuru için, efendim. Hiç değilse özgürlüğünün onuruna."

Yavan bir ses tonuyla söylemişti bunu. Fakat hemen ardından birkaç ayrıntı daha eklemeyi de unutmadı. Aşırı resmî davranarak patronu boş yere sinirlendirmek istemiyordu:

"Bu olay, gizli savunma tarafından gizli tutulmuştu" dedi.

Dupré'ye göz kırptı.

"Fakat aradan çeyrek yüzyıl geçti. Benim dışımdaki tüm başrol oyuncuları öldüler. Ya da işte öyle bir şey: Emekli oldular, bunadılar!"

Müfettiş Dupré gülmekten katılıyordu, kendini toparladı. Lacourt ise donup kalmıştı.

"Anlat bakalım komiser" diyordu patron.

"İspanya'da bir görev söz konusuydu, efendim. OAS döneminde. Delta komandolarının şeflerinden biri olan eski bir yarbayı fiziksel olarak ortadan kaldırmakla görevlendirilmiştim. Herif, galiba, General'in bile çevresinden haber toplayan bir casusmuş, öyle ki özel tim mensupları bile adamı yakalayamamış. De Gaulle'e karşı da bir suikast plânı yapıyormuş... Bu köstebek yüzünden çok korkuluyormuş. Kısacası, radikal olmaya, sorunun kökten halledilmesine karar verilmiş... Yani eski hain subayın temizlenmesine. İşte bu görev de bana verildi..."

Üçünün de bakışları onun üzerine çevrilmişti.

Marroux sağ eliyle ak saçlarını sıvazladı.

Hiçbir zaman De Gaulle yanlısı olmamıştı. General'in 1958'de, kendini Fransa'ya empoze ediş tarzından nefret etmişti. Ya da belki de Fransa'nın onu kendi kendine empoze ettiriş tarzından. Vatan millet edebiyatından da hoşlanmıyordu. Büyüklük nutuklarından da. Ama dönemin koşulları içerisinde, General'i OAS'in düzenlediği bir suikastten korumaya hazırdı. General ve siyaseti hakkındaki görüşü ne olursa olsun, General'in o an için, gerçi biraz çelişkili gibi görünüyor ama demokrasinin kalesi olduğunu biliyordu. En azından kalelerinden biri; belki de en önemlisiydi.

Oysa şekil açısından illegal bir hareketin yasallığı konusunda bir hükme varmak için ölçüt –barış günlerindeki ahlakın bile tersine– şuydu: Demokrasinin, hukuk devletinin kurtulmasına –gerektiğinde yeniden kurulmasına– yardım ediyor mu, etmiyor mu? Bu kadar açıktı.

Marroux böylece eni konu düşünmüş ve bu görevi kabul etmişti.

"Peki Zapata?" diye soruyordu patron. "Zapata'nın işi ne?"

"Biri, bilmiyorum, hangi servisten olduğunu bile bilmiyorum, onu yanıma arkadaş olarak vermeyi akıl etmiş. Harika bir fikirdi! Zapata cesurdu, azimliydi, önsezi sahibiydi ve yırtıcı hayvan gibi ateşliydi. Üstelik İspanyol olduğundan öldürülecek adamın saklandığı yerin bulunduğu bölgeyi avucunun içi gibi biliyordu. Ve arkasında klandan farksız geniş bir ailenin büyük desteği vardı..."

Geçmişteki bir olayı anımsayarak gülümsedi.

"Paris'ten para gelmez olunca birlikte banka bile soymuştuk... Hani Paris bizi unutmuş gibiydi adeta!"

Gerçekten, unutmadan da beter bir durumdu bu. Neyse, ayrıntılara girmek istemiyordu.

Patron ve iki müfettiş katıla katıla gülmüşlerdi. Yeniden ciddileşiyorlardı.

"Zapata olmasa, bu Allah'ın cezası Franco İspanya'sından paçayı kurtaramazdım" diye sözü bağlıyordu Marroux.

Şefi, teybin düğmelerinden birine bastı. Birkaç saniye için, Zapata'nın aceleci, boğuk sesi yeniden duyuldu.

"Koca Zorro'yu etkilemek hiç de kolay değildi!" dedi patron. "Yine de bakın burada paniğe kapılmışa benziyor!"

Marroux başını sallıyordu.

"İtiraf edelim ki, haksız da sayılmazdı!" diye mırıldandı.

Bir an sessizlik oldu. Ötekiler ne düşünüyorlardı? Marroux bununla meşgul olmuyordu pek. O, kaçamak bir biçimde

ama uzun zamandır tatmadığı bir sevinçle Véronique'in vücudunu anımsadı.

"Marroux, sizce neden?" diyordu patron. "Luis on yıldır bu işleri bırakmıştı. Bundan eminiz. Geçmişin küllerini deşelemenin kime ne yararı olabilir?"

"Bu belki de yeni bir hesaptır, efendim!"

Patronun gözleri de pusudaydı.

"Bir fikriniz var mı?" diye sordu.

"Bir bakıma... Ve de ipuçlarım..."

Marroux yeni baştan sigara içme arzusu duydu. Ne var ki saat sabahın onuydu. Kendini sigaraya kaptırması için henüz çok erkendi.

"Birinci ipucu. Hatta daha da ötesi: Gerçek bir belirti söz konusu... Bunu bize Zapata kendisi temin etti..."

Marroux, teybin tuşlarına dokundu, bandın dinletmek istediği bölümünü seçti.

Cızırtılar işitildi ve eski haydutun sesi duyuldu.

"...insanların hayatı buna bağlı... Neçayev'le ilgili..."

"Ah evet, tam da bu!" diye haykırdı patron. "Ben de size sormak istiyordum... Kim bu Neçayev?"

Roger Marroux, Daniel'den söz etmek istemiyordu. Her ne olursa olsun, henüz bunun vakti değildi. "Neçayev"le kişisel bağı daha ilk anda ortaya çıksın istemiyordu.

Biraz önce, Saint-Leu'deki evi terk ederken, Marroux, Daniel'in on iki yıl önce San Francisco el Alto'da unuttuğu kırmızı not defterini aramıştı. Unuttuğu mu? Birden Roger Marroux'nun yüreği gümbür gümbür atmaya başladı. Peki ama ya Daniel kırmızı defteri unutmamışsa? Onu oraya bile isteye, bir mesaj olarak bırakmışsa? Marroux'nun onu aramaya geleceğini biliyordu, başka türlüsü düşünülemezdi. Hiç olmazsa onun izlerini aramak için yapacaktı bunu. Belki de defteri Marroux bulsun, durumdan haberdar olsun diye bırakmıştı. Peki ama haberdar olacağı şey neydi? Defter-

deki notları, bu bakış açısıyla yeni baştan dikkatle okumak gerekiyordu.

Sağ elini İrlanda işi tüvit ceketinin iç cebine götürdü. Daniel'in defteri oradaydı, onu bu sabah yanına almıştı. Kuşkusuz şu anda ona göz atmanın sırası değildi.

"Sergey Gennadiyeviç Neçayev" dedi yavan bir ses tonuyla, "XIX. yüzyılda yaşamış bir Rus devrimcisiydi... Genç bir nihilist, Bakunin'in arkadaşı..."

Fakat şefi afallamış bir halde sözünü kesiyordu.

"Daha neler Marroux! XIX. yüzyılla ne ilgimiz var!"

Çook, diyecekti az kalsın Marroux. Ama uzun zamandır bununla ilgilenmek için özel nedenleri olduğu doğruydu.

Neçayev'i Roger Marroux'nun yaşamına sokan Daniel olmuştu. Hayatına, evet evet, gerçekten de öyle. Tıpkı yaşayan, gözünün önünden hiç gitmeyen bugünün bir insanı gibi. Hani kimi zaman kötülük fikrinin insanı etkisi altına alması gibi insanı büyüleyen biri olarak...

Marroux'nun, Neçayev ile ilgili elbette önceden bir fikri vardı. XIX. yüzyıl tarihlerinde adı geçiyordu. Karl Marx, 1873'te Birinci Enternasyonal'de Bakunin'in fikirleriyle mücadeleye yönelik yazdığı broşürün büyük bir bölümünü ona ayırmıştı. Broşürü de Marx zaten Fransızca olarak yazmıştı: *L'Allience de la démocratie socialiste et l'association internationale des travailleurs* (Sosyalist Demokrasi ve Uluslararası Emekçiler Birliği). Kokosky tarafından yapılmış olan Almanca çevirinin başlığı daha da açıklayıcı nitelikteydi: *Ein Complot gegen die Internationale Arbeiter-Assoziation.* Ne olursa olsun, Marx söz konusu broşürün koca bir bölümünü sahte devrimci örneği olarak kabul edilen, terörizm ve suikastçılığın yıkıcı çılgınlığının kötü örneği Neçayev'e usulü dairesinde düzenlenmiş bir saldırıya ayırmıştı. Daha sonra, çok daha sonraları Albert Camus de *Başkaldıran İnsan* adlı eserinin bölümlerinden birinde Neçayev'den söz etmişti.

Daha sonra Venturi'nin kitabı, yıllarca adeta âşık olduğu nihilist hakkında Bakunin'in mektupları ve evrakları vardı.

Komiser, Daniel'in ortadan kayboluşunun üzerinden dört yıl geçtikten sonra, 1978'de, Aldo Moro olayı yüzünden Sergey Gennadiyeviç Neçayev'le yeni baştan ilgilenmişti.

Hıristiyan demokratların liderinin kaçırıldığı dönemde, Roma mahkemesinin istinabesi üzerine, olaya karışmış olan ve olasılıkla Fransa'da gizlenen şüpheli İtalyanları araştırmıştı. Bir gün, Marroux, Aldo Moro'nun, kaçırılmadan kısa bir süre önce, politik terörizm sorununu bütünü içinde incelemeye karar verdiğini bir belgeden öğrenmişti. Bu amaçla, sekreterlerinden birine kendisine temin edilmesini istediği kitapları içeren bir liste hazırlamıştı.

Bu listenin başına, Moro, Dostoyevski'nin *Ecinniler*'ini yerleştirmişti.

Roger Marroux bu romanın bir nüshasını kütüphanesinden çıkarıp yeniden okumaya başlamıştı. Ciltli bir baskıydı bu –kitabın adı da zaten *Cinler*'di, her iki ad da kullanılmaktaydı– ve bu baskının yararı, Dostoyevski'nin eserini yazarken tuttuğu notların da eklenmiş olmasıydı.

Romanı ilk okuduğunda on altı yaşındaydı. Onu okumak için normal yaştı bu. "Aşkın keşfi gibi, denizin keşfi gibi, Dostoyevski'nin keşfi de yaşamımızda unutulmaması gereken bir tarihi belirtir. Bu keşif genellikle yeniyetmelik çağına rastlar: Olgun yaştaki insanlar daha dingin yazarlar arar ve bulurlar."

Marroux, J. L. Borges'in bu görüşünü biliyor ve tamamen onaylıyordu. Ama 1939'da, büyük tatil sırasında, dünya savaşının patlak vermesinden tam önce –"Elveda, çok kısa yazlarımızın canlı aydınlığı..."– *Cinler*'i bir çırpıda okuyup bitirdiğinde, Neçayev'in tarihi kişiliğiyle, öğrenci İvanov'un katledilişiyle, Dostoyevski'ye esin kaynağı olan sonraki davayla ilgilenmemişti. Yalnızca romanın kurgusundaki pırıl pırıl

acı gerçekle yetinmişti. Kaynaklara, gerçeğin kurgularına ve eğretilemelerine ilgi duymak o yaştaki bir yeniyetmenin işi değildi.

Ama Daniel hayatına Neçayev'i sokalı, Roger Marroux onu düşünmeyi bir an olsun bırakmaz olmuştu.

"XIX. yüzyılla ne ilgimiz mi var?" diyordu. "Efendim, Neçayev tarihsel mesafeye, çok çok farklı koşullara karşın modern terörist figürünü, benzeri öteki kişilerden çok daha iyi temsil ediyor. Bir bakıma Kızıl Tugay ya da Doğrudan Eylem örgütlerine bağlı kimselerin atası. Daha dün, bizim Marksist-Leninistlerimizden biri tarafından bile yazılmış olabilecek bir metnin Neçayev'e ait olduğu düşünülüyordu: *Devrimcinin El Kitabı!*"

Marroux bir el hareketiyle bu düşünceleri uzaklaştırdı.

"Fakat önemli olan bu değil" diye sürdürdü, "hiç değilse bizi meşgul eden bu somut durumda... "Neçayev" yetmişli yılların başında, aşırı sol bir militanın da kod adıydı... İçişleri Bakanlığı tarafından feshedilen ve etkinliklerini yasadışı olarak sürdüren Proletarya Öncüsü adlı aşırı sol örgüte ait bir militanın... Emperyalist burjuvaziye karşı mücadeleyi savunuyorlardı... Hani canım şu kanlı saçmalıklar... Ve Luis Zapata, kesin bir biçimde onlarla ilişkideydi..."

Karşısındakilerin tümünün gözleri fal taşı gibi açılmıştı.

"Zapata mı? Solcularla ilişki içinde ha?" diye haykırıyordu patron.

Bunun üzerine, Marroux birkaç kelimeyle Proletarya Öncüsü'nün hikâyesini anlatıveriyordu. Ayrıntıya, aile bağlarına girmeden yalnızca işin özünü anlattı. Buna karşılık, Luis Zapata ile Laloy diye bilinen Marc Lilental'in, hapishane günlerinin ardından başlayan dostlukları üzerinde ısrarla duruyordu.

"Laloy mu?" diye haykırıyordu patron, "*Media-Monde*'daki adam mı? O, hapiste mi yattı?"

Kendini toparlayamıyordu. Elbette, böyle bir dönemde, bu tür ayrıntıları bilecek kadar önemli bir görevde bulunmak için fazlasıyla gençti.

Marroux anlatıyordu: 1970'te ya da 1971'de, kesin tarihi doğrulamak gerekiyor, Luis Santé'de hapisteydi. Silahlı bir soygun olayına bir kez daha adı karışmıştı, belki suçsuzdu ama ateş olmayan yerden duman çıkmaz. Neyse, sonunda Marroux'ya bir mesaj iletmeyi başarmıştı (görüyorsunuz ya o zaman da becermişti bunu!): "Komiser, boş yere buradayım (heyhat!). Ama Cinayet masasındaki meslektaşlarınız kudurmuş köpek gibiler. Madrid yolculuğumuz anısına konuşun onlarla." (Hiç kuşkun olmasın! diye haykırıyordu patron. Sürekli olarak anıp durduğu bir yolculuk bu!) Marroux gerçekte işi kovuşturdu ama meslektaşları onu kabaca baştan savdılar. Zapata ile birlikte gerçekleştirdikleri bu Madrid yolculuğundan söz etmesi hiçbir zaman mümkün değildi: Gizli savunma alanına giriyordu.

Luis, Marc Liliental'i işte bu sırada hapishanede tanımış oldu. Liliental, Proletarya Öncüsü'nün yöneticilerinden biriydi. Hiçbir zaman gerçekleşmeyen bir davanın açılması beklenip, sonunda takipten de vazgeçilmiş ama birkaç ay gözetim altına alınmıştı. Luis ise neyse oydu: Yeraltı dünyasının unutulmaz ismi Büyük Zorro.

Tüm tanıklıklar bu iki adamın birbirini baştan çıkardıklarını gösteriyordu. Zapata adeta bedevi kabilelerindeki büyük şef gibiydi, olaylar, mahkûmlar ve gardiyanlar üzerindeki doğal etkisi: ipek pijamaları ve şişe şişe Guerlaine parfümleri; cömertçe harcamaları; ardından gözyaşı döken çok sayıda sadık kadınları: Onun bu göz kamaştırıcı yaşamı Laloy'u fena halde şaşkına çevirmişti.

Roi-de-Sicile sokağındaki küçük esnafların oğlu olan Laloy, küçük ailevi mutsuzluklar, hırçın sızlanmalar, Shoah'ın büyük tarihsel felaketinin mirası halindeki küçük parçalar

olarak saçıp savurduğu için –diye düşünüyordu, köklerinden kopmuş ama olası köklerini reddeden, hatta onlardan tiksinen Laloy– daracık, bunaltıcı gibi görünen bir Yahudi belleğinden devrimin dünya çapındaki ütopyasının yolları sayesinde kopmayı denemişti. Sonunda anlam çıkarmak zorunda kalmamak için bunu aklından çıkardı. Kişisel bir ahlak çıkarmak da istemiyordu. Zapata ise her âna yayılmış bu adlandırılamaz sıkıntının ötesindeydi; başka yerdeydi, çeşitli risklere karşın, tarihin rüzgârı orada hiç mi hiç esmediğinden tuhaf bir biçimde daha sakin bir başka hayatın içindeydi.

Büyük Luis derseniz, Marc'tan serseriliğinin, adaletsiz bir topluma karşı, önüne çıkacak her şeyi acımasızca yıkıp geçecek haklı bir başkaldırı olduğunu hayranlıkla öğrendi. Risklere, silahlara, ya hep ya hiç oynamaya merakı Marc'ın nutukları sayesinde, en kötü içgüdülerine soyluluk kazandıran temel ve kurucu bir yıkım itkisine dönüşüverdi. Böylece Luis, işaretlerin karanlık evreninde yeni dostunun rahatlığına hayran oldu. Saatler boyu, akıl almaz bir hazla, onun dünyayı yeniden kuruşunu dinledi.

Daha sonra, ikisi de özgür kalınca –bu ünlü silahlı saldırıda parmağının olmadığı gerçekten ortaya çıktı–, birbirlerine bağlı kaldılar. Roger Marroux, Zapata'nın haydutluktan ve yeraltı dünyasındaki önemli yerinden vazgeçerek iş dünyasına katılmasında Liliental'in büyük payı olduğuna inanmıştı. Böylece Zapata'nın artık cinayet masası ile hiçbir ilişkisi kalmayacaktı. Bundan böyle polisle işi olsa olsa Mali Şube ile sınırlı kalacaktı ancak bu şubenin müfettişleri, aydınlatılması gereken bazı konularda kendisine birtakım sorular sorabilecekti.

"Sanırım, şu 'Neçayev'i en kısa zamanda sorgulayacaksınız, yanılıyor muyum yoksa, Marroux?" diye sordu patron bir suskunluğun ardından.

" 'Neçayev' öldü efendim! Tam on iki yıl oluyor... İntihar etti..."

"Ee, o zaman? Zapata'nın mesajına ne demeli, peki?"

"Sanırım bana, konunun Proletarya Öncüsü'yle ilgili olduğunu anlatmak istedi" diyordu Marroux... "Bu örgütün başında olan ve hayatta kalanları kastetti..."

Bir an kararsız kaldı.

" 'Neçayev'in gerçek adı Laurençon'du Daniel Laurençon... Öbür dördüne gelince... Marc Laloy sekiz gündür ABD'de... Galiba yarın dönecekmiş... Julien Serguet ise daha bu sabah Paris'ten ayrılıp Cenevre'ye gitti... Cinayet saatinde, Roissy'deydi... Kala kala Elie Silberberg ile Adriana Sponti'nin cinayet saatinde nerede olduklarını araştırmak kalıyor..."

Patron dişlerinin arasından ıslıksı bir ses çıkarıyordu.

"Cinayet saatinde nerede olduklarını mı?" diye haykırıyordu. "Ağır olun Marroux! Ayağınızı denk alın!"

Şeflerin şefini onaylıyordu Marroux. Elbette dikkat edecekti. Koca başlarla başı derde girecekti, bunu biliyordu. Bundan adı gibi emindi. Tam on iki yıldır bu işin gerçek yüzünü ortaya çıkarmaya çalışıyordu. Sonunda zararlı çıkacağını bilse de yapacaktı bunu!

yedi

Kış günü, gökyüzü kopkoyu maviydi. Adeta laciverttaşı renginde, diye düşündü.

Marc Liliental, Béa'yı anımsayınca gülümsedi. Hayır, kızcağız onun kendisine böyle demesinden nefret ediyordu. Béatrice, Marc'ın on dört yaşındaki kızıydı. "Benim küçük mucizem, prensesim." ABD'ye hareketinden birkaç gün önce Béatrice ona yeni yazdığı bir kompozisyonu okumuştu. IV. Henri Lisesi'nde üçüncü sınıfın Fransızca dersine giren öğretmen hanım, öğrencilerinden anlamlarını tam olarak bilmedikleri halde, tınıları kendilerini heyecanlandıran, esinlendiren, cezp eden sözcükleri yazmalarını istemişti. Ve Béa-Béatrice, "alize" ile başlayan ve "laciverttaşı" ile biten, arada da "Alyscamps"ın yer aldığı bir dizi sözcük üzerine çok güzel şeyler döktürmüştü.

ABD'de Maine eyaletinin küçük Ellsworth kasabasında gökyüzü, sabahın saat sekizinde laciverttaşı rengindeydi. Maimonide'in *Le Livre de la Connaissance*'ındaki gibi gök kürelerin safiri örneği saydam, pırıl pırıl. Marc gülümsedi. Fabienne telgrafımı okumak üzere, diye düşündü. Onu şu anda almış olmalı. Yok, yok. Aradaki saat farkını unutuyorum. Şu anda Paris'te saat on dört oldu!

Aynı akşam için verdiği randevuya Fabienne'in ondan çok daha yakın olduğu düşüncesiyle sarsıldı. Fabienne, bu bekleyiş gününün şimdiden yarısına ulaşmıştı; işte karşısındaydı genç kadın! Her gün, Fabienne'e, ertesi gün saat sekize doğru eline geçecek bir telgraf göndermişti. Son mesajında, ona dönüşünün yaklaştığını bildiriyor, genç kadına, bugün, yani 17 Aralık Çarşamba günü Lipp'te akşam yemeği için randevu veriyordu.

Marc Liliental, Ellsworth'un ana caddesinde yürüyordu. Kuru bir ayaz vardı. *Gazoline alley*'in yanında benzin istasyonları, süpermarketler, konfeksiyoncular, mobilyacılar, elektrikli ev aletleri ve video-kaset satan mağazalar sıralanmıştı: Kısacası sinema dünyasının derin Amerika'sı. Bir dakika için, yaptığı işle denk düşen bir adı olan *Mister Paperback* adlı kitap ve kırtasiye dükkânına girmek istedi. Béatrice'in istediği kartpostalları alacaktı. Dükkân bir büyük mağazalar zincirinin şubesiydi. Yarım saat sonra, Bangor havalimanında da aynı dükkânın bulunduğunu görecekti. Bir başka dükkân tabii ama adı aynı.

Dükkândan çıkarken cep kitapları boyutunda felsefi kitapların sergilendiği bir raf dikkatini çekti. Şöyle bir baktı, acelesi olduğunu unutarak göz atmak için birkaç kitap çıkardı, adı çok hoş bir kitaba yumuldu: *Portable Plato!*

Bu portatif Platon'da derlenmiş diyalogların seçiminin çok akıllıca olduğunu görünce güldü. *Gorgias*'ın kısa önsözünü okudu.

Birden, bir tür şaşkınlığa kapılıverdi.

Kim olduğunu, nerede bulunduğunu, kiminle birlikte olduğunu unutuverdi, kaç yaşında olduğunu da anımsamıyordu. Sanki tüm referans sistemleri yitivermişti. Ortada yalnızca bu yumuşak, yapış yapış, şekilsiz şey vardı: yaşam. Var olmanın kesinliği, kaba ama ilkel, tümden hiçlik dolu,

hiçbir hedefi olmayan. Hayatın kendisinden başka bir şey olmayan: aptalın aptalı bir yaşam.

Daha sonra, bir tür mağara olan bu hareketsiz hava çevrintisinden çıkınca kendini yeni baştan Ulm sokağında buldu.

Ama bu bir anı, belleğin bir anımsaması, yeniden kavuşulmuş zaman değildi. Hiçbiri değil, Ulm sokağındaydı şu anda, tıpkı bir düşün gerçeğinde olunduğu gibi. Arkadaşları Elie Silberberg ve Daniel Laurençon ile Platon üzerine bir seminere katılıyordu.

Daniel ona yüzünü dönmüştü ama bakışları yoktu. Hatta yüzü bile yoktu. Onun Daniel olduğunu biliyordu, bundan en ufak bir kuşkusu yoktu. Ne var ki Daniel'in çizgileri yerine sadece sert bir yüzey görüyordu. Tıpkı ponza taşı gibi, soğumuş yanardağ lavı örneği.

Bunun üzerine, –tıpkı kazara ya da beceriksizlik sonucu bir fotoğraf makinesinin karanlık odasını açmış gibi etrafındaki gerçeğin imgelerini görünmez kılan– bu mükemmel anın göz kamaştırıcı ışığında bu anının –daha uygun bir sözcük olmadığından, onu böyle adlandırmaya boyun eğmek gerekiyordu– çok kuvvetli aydınlığında sıkıntılı bir önsezinin korku ve telaşını yaşadı: mutsuzluğun adlandırılamaz kesinliği.

Hırıltılı sesler çıkardı, kendini toparlamak için büyük bir çaba gösterdi. Huysuz bir atın gemi sıkıldığında yaptığı gibi acıyla kendi üzerine kıvrıldı.

Elleri titreyerek, cep kitabı boyutunda basılmış Platon'u gerisin geri rafa koydu.

Bangor havaalanında, Bar Harbor'un Boston'a hareket edecek olan küçük uçağına binmeden önce, Béa'ya telefon edecekti. Béatrice! Kızcağız bugün okula gitmiyordu, öğleden sonra evde olmalıydı.

Her şey bir hafta önce, 10 Aralık'ta başlamıştı.

Başkomiser Roger Marroux, hastane odasında ifadesini banda kaydettiğinde, Laloy diye bilinen Marc Liliental,

hikâyesine işte asıl buradan başlayacak. Tereddüt etmeyecek. Kimi zaman ilgisizlik yüzünden donuklaşan açık bir sesle, bazen geriye, o günkü olaylara dönmenin verdiği heyecanla atılganlaşarak konuşmaya başlayacak.

Ne var ki, bu hikâye 10 Aralık'ta başlamamıştı. Bir hikâlyenin başlangıç noktasını kesin bir biçimde belirlemek pek kolay olmuyor kuşkusuz. Herhangi bir şeyin mutlak, tartışılmaz bir başlangıcı var mıdır ki zaten? Gerçek şu ki, hikâyeleri –gruplarının ve "Neçayev" denilen Daniel Laurençon'un ölümünün hikâyesi– kesinlikle 10 Aralık 1986'da başlamıyordu.

Bununla birlikte o, hikâyesine buradan başladı. Daniel'in hayaletinin başlarına musallat olduğu gün.

Sabahleyin aşağı yukarı saat sekize çeyrek kala yatak odasının kapısı yavaşça açılıverdi. Bunu bekliyordu biraz. Béatrice, altıncı sınıfa geçtiği yıl, babasının yanında yaşamaya başladığından bu yana babasının yaş gününü kutlamayı asla unutmuyordu.

10 Aralık Marc Liliental'in doğum günüydü.

Béatrice yatağın kenarına oturdu. Elinde iki paket vardı. Birinde, şekline bakılacak olursa kitap vardı. Üstüne selobantla bir kımızı gül tutturulmuştu. Öteki paket ise daha büyüktü. Ve daha düz.

"Güllü olan benim" diyordu Béatrice, "öteki annemin. Dün getirdi."

Adriana Sponti de doğum gününü kutlamayı asla unutmazdı.

Béatrice onun paketleri açışını seyrediyordu. Marc, işe güllü paketi açmakla başladı tabii.

"Kırk yaşında olmak, insanda nasıl bir duygu uyandırıyor?" diye sordu kız.

Otuz yaşında olduğundan on yıl daha az. Yirmi yaşında olduğundan yirmi yıl daha az. Çünkü Marc geçmiş yılları asla hesap etmezdi. Onun muhasebesinde yalnızca gelecek

vardı. Her doğum günü hayatından tam on iki ay götürüyordu. On iki aylık proje, on iki aylık eylem, on iki aylık düş, on iki aylık yeniden başlama, ufkundan yok oluveriyordu.

"Hiçbir duygu uyandırmıyor" diye kıtır attı. "Sen kırk yaşına geldiğinde ben yaşlanmaya başlayacağım! Daha önce yaşlanmak yok!"

İlk paketi açmıştı.

Bir değil, üç kitap vardı içinde. Arthur Arnould'un 1878'de Brüksel'de sosyalist kitabevi Henri Kistemaeckers tarafından yayımlanan *Paris Komünü'nün Halkçı ve Parlamenter Tarihi* adlı üç küçük ciltten oluşan kitabı.

Marc, yıllar yılı, Komün ile, özellikle de XIX. yüzyıldaki toplumsal hareketler tarihi ile ilgili zengin bir kitaplık oluşturmuştu.

"Harika!" dedi, kızına sarılarak. "Yoksa geçen gün Magis'e bu kitabı sipariş verdiğimi mi duymuştun?"

Birden kaşlarını çatıp ekledi:

"Baksana! Bunu vermemeliydin... Parayı nereden buldun?"

Béatrice, hırçın haline büründü ama gerçeği söyledi. Her zaman gerçeği söylerdi o. Gerçeğin engellenemez tadından dolayı ya da ahlaki düşünce bunu gerektirdiği için değil. Tamamen aptalca çünkü bu daha kolaydı, deneyimiyle biliyordu bunu.

"Gerekli parayı senden aşırdım... N'apıyım, benim keseme göre değildi!"

Marc gülmemek için kendini zor tuttu.

"Nasıl aşırıyorsun peki? Ceplerimi karıştırarak mı?"

Kız omuz silkti.

"Yoo, ceplerini neden karıştıracakmışım! Paraları sağda solda bırakıyorsun, babalık! Özellikle de banyoda. Ee, ben de on beş gün boyunca bu paraları bir kenara yığıp sana doğum günü armağanı aldım! Fena mı!"

Kahvaltıyı birlikte babasının odasında yaptılar. Gün iyi başlıyordu.

Ama 10 Aralık tarihi, yalnızca Marc Laloy'un doğum günü değildi. Ayrıca 5 Aralık'ı 6 Aralık'a bağlayan gece, Quartier Latin'de polisin şiddet kullanmasını protesto etmek amacıyla toplanan liseli öğrencilerin, aralarından bir delikanlının ölümüyle sonuçlanan gösterilerinin de anma günüydü.

Marc, kızının bu toplantıya katılacağını biliyordu. Ona dikkatli olmasını önerdi.

"Dikkatli olmak ne demek?" diye sordu kız. "İnsan binlerce arkadaşıyla sokağa dökülmüşse ve bunun için de haklı nedenleri varsa, dikkatli olmak ne demek, söyler misin?"

Beriki, bir fincan kahve içerken, kaçamak yollu kızını süzdü.

"Bu konuyu annenle konuştun mu peki? O ne dedi?"

Kız, boş ver dercesine bir el hareketiyle annesinin sözlerini kafasından uzaklaştırdı.

"Bir yığın saçmalık!"

"Örneğin ne?" diye ısrar etti babası.

"Ne olacak! Diyor ki, sokakta gösteriye katılacağıma oturup dersimi çalışsam daha iyi edermişim!"

"Bir küstahlık yapmadın inşallah..."

"Ona gerçeği söyledim!" diye haykırdı Béatrice. "Ona, on altıncı bölgede oturan bir burjuva olarak şimdi benimle konuşması için 68'de devrim istemiş olmanın zahmete değmediğini söyledim."

"Annen on altıncı bölgeden nefret eder" dedi babası soğukkanlı bir tavırla.

Béatrice katıla katıla güldü.

"O da öyle dedi... On altıncı bölgeden nefret edermiş ve oraya asla ayak basmazmış. Hem artık, zaman değişmiş, eski köprülerin altından çok sular akmış" diye sözünü bağladı kız.

"Yo, hayır!" diye haykırdı babası. "Her zaman en son sözü söyleyen sen oluyorsun. Sözü sonuca sen bağlamak zorunda mısın kuzum! Bu da yeni bir küstahlık."

Béatrice sevecen bir tavırla babasına baktı. Her şeyi anlıyordu o.

"Ona dedim ki, değişen zaman mı yoksa devrimciler mi?"

Gerçekte, güzel bir soru, diye düşündü Marc Laloy.

Bir yudum kahve daha içip saatine baktı.

"Duş almam, giyinmem gerekiyor... Bugün bir yığın işim var... Fakat akşam yemeğini birlikte yiyoruz, unutmazsın, değil mi? Yarın sabah Concorde'a binip New York'a uçacağım."

Kahvaltı masasından kalktı, elini kızının başına koydu.

"Döndüğümde" dedi düşünceli bir ses tonuyla, "söz veriyorum: Devrimcilerden söz edeceğim sana..."

Tam banyoya giden koridorun yarısına gelmişti ki arkasından Béatrice'in sesini duydu:

"Annemin hediyesini açmıyor musun?"

Beriki, arkasını döndü, sesini kontrol etmeye çalışarak:

"Acelesi var mı? Uçmaz ya!"

Béatrice bu yanıtı açıkçası kaba buldu. Böylesine zeki bir erkek onu şaşırtıyordu. Paketi kendisinin önünde açmaktan çekiniyor olamazdı. Marc, paketi eliyle şöyle bir yoklamış ve içerisinde fotoğraf türünden bir şey olduğu izlenimine kapılmıştı. Fotoğraflar, Adriana'yla birlikte eskiden çektikleri fotoğraflar, bazen çocukların görebileceği şeyler olmuyordu. Ve Adriana, utanmazın tekiydi; bu doğum gününü kendi tarzında kutlamaktan, bu şekilde fotoğraflar göndermekten çekinecek biri değildi.

"Yoksa benim yanımda açmak istemiyor musun? Şunu açıkça söylesene!" diye haykırdı Béatrice, kırılmış bir sesle.

Beriki omuz silkti, paketi onun önünde açma riskini göze aldı.

Babasının, paketi açar açmaz benzinin atışı, bakışlarının birden kararışı Béatrice'in dikkatini çekti.

"Bakabilir miyim?" diye sordu.

Beriki, ani bir hareketle nesneyi uzattı.

Değerli ahşap bir çerçeve içerisine yerleştirilmiş siyah beyaz bir fotoğraftı bu. Béatrice resmi tutunca, arka tarafında el yazısıyla yazılmış bir notun bulunduğunu gördü. Annesinin yazısını tanıdı.

"Hepsi de, tehlikeli çağ dediğimiz yirmi-yirmi dört yaşlarında beş delikanlı" diye okumaya başladı yüksek sesle.

"... kendilerini bekleyen gelecek, seraplar, tuzaklar ve sonsuz yalnızlıklarla dolu bir çöl gibiydi..."

Genç kızın gözleri önünde duran cümleyi babası söyleyivermişti. Sesi, içten içe, iç karartıcı bir acının etkisiyle tuhaf bir biçimde perdelenmiş ve ezikti.

Kız, babasına baktı.

Marc –babasına oldu bitti adıyla seslenirdi; ya da "baba"nın dışında "babalık", "herif", "sen" gibisinden bir şeyler söylerdi!–, ayaktaydı, donup kalmıştı, yüzü düşmancaydı, robdöşambrının cebinde yumrukları sıkılıydı.

Beşi de fotoğraftaydı. Gerçekten de tehlikeli çağdaydılar. Resim, 1969 yazında, Bretagne bölgesinde, Fouesnant yakınlarında çekilmişti. Birlikte trenle Paris'ten gelmişlerdi. Quimper Garında Fouesnant'a gidecek olan otobüsün Le Mao denilen bir tipe ait olduğunu görünce pek sevinmişlerdi.

Adriana Sponti'nin omuzları açıktı. Son derece neşeli bir tavırla şöyle demişti: "Bir kıvılcım bir ormanı tutuşturabilir!" Silberberg ise, insanın elinin altında bir benzerinin bulunmasının çok pratik olduğunu söylemişti; bu, Büyük Timonier'in Platoncu soluk bir kopyası olsa bile olurdu! Dört hafta boyunca çok gülmüşlerdi buna. Çok da çalışmışlardı. Gerçekte, her ne kadar aşırı özgür davranıyor ve şamata edip duruyorlarsa da tatil değildi bu. Fouesnant'daki,

özellikle bir çalışma toplantısıydı. Devrimci şiddet, partizan savaşı kuramını ineklemişlerdi. Daniel, içlerinde en azılısı, en sistemlisiydi. Haftada iki kez uygulamalara katılmışlardı: patlayıcı kullanımı, terk edilmiş bir kum ocağında Elie'nin babasının kendilerine okuttuğu Smith Wesson tabancalarla gerçek atış talimleri, sahte kimlik belgesi düzenleme...

Kısacası hep aynı terane.

"Şuradaki, şu kim?" diye soruyordu Béatrice.

"Şuradaki, şu" dediği, grubun ortasında yer alan, saçları rüzgârda uçuşan, esnek vücutlu, göz kamaştırıcı sarışın bir erkek olan Daniel Laurençon'du.

"Ötekilerin hepsini tanıyorum ama onu tanımıyorum. Acayip yakışıklı ha! Kim bu, Marc?"

"Kimse değil" dedi babası.

Kendini toparlamak için çaba gösterdi.

"Öldü o, Béatrice... Boş ver, ondan söz etmeyelim, n'olursun... Şimdi bırak da giyineyim."

Bangor'da, Béatrice'e ulaşmayı başaramamıştı. Paris'te, Panthéon'daki dairenin telefonu sürekli meşguldü. Kızı arkadaşlarıyla konuşuyor olmalıydı, dayanılır şey değildi doğrusu!

Marc Liliental o anda, hasta yatağının başında ifadesini kaydedecek olan Başkomiser Roger Marroux'ya bakmış olacak. İyi anlamış mıydı acaba komiser? Tabii, tabii, polis, hikâyesini çok güzel izliyordu. O anda Marc'ın, Fransa'ya döndüğü günün akşamı, *Lipp*'te Fabienne'le buluşacağı 17 Aralık'a döndüğümüzü anlamıştı.

Özellikle Luis Zapata'nın öldürüldüğü gün.

Bangor'da, Liliental'in telefon kabininden ayrılması gerekmişti. Bar Harbor Airlines'in uskurlu küçük çift motorlu uçağı, havalanmak için onu bekliyordu. Uçağa bindi. Ondan başka üç yolcu daha vardı. Bir de iki pilot tabii. Uçak vınladı,

sarsıldı, sarsıldı ve sonunda havalanıverdi. Bir kez berrak ve tıkız gökyüzüne çıkınca bir kuş gibi dalgalanmaya koyuldu.

Marc, uçağın penceresine doğru eğildi, manzaranın güzelliği onu büyülemişti.

Az sonra Penobscot Körfezi'nin üzerinde uçtular. Adlarını birer birer bildiği –kimininki de Fransızca'ydı– adaları gördü. Uçak, güney-güneybatı yönüne yönelince, L'isle au Haut çift motorlu uçağın kanadının altında kaldı.

Yersiz bir heyecan boğazını bunalttı. Ormanları, ırmakları, ahşap beyaz evleri, gemilerinin yelkenleri, sayısız adalarındaki küçük koylarıyla uzaklaşmakta olan Maine kıyılarını seyretmenin onu bu kadar etkilemesine şaşırdı.

Et in Acadia ego, diye mırıldandı. Gözlerini kapattı.

Bir zamanlar, Elie Silberberg ancak uzanmış haldeyken düşünebildiğini ileri sürerdi. En azından, gerçek anlamıyla düşünebildiğini. Size her an dalga dalga saldıran ya da aklınızın bir ucundan girip diğerinden çıkan belirsiz düşünceler değildi bunlar. Hayır, düşünmek: Değişen bir gerçeği yakalamak amacıyla yeni fikirler yaratmak. Bu, hani şu uzanmadan düşünememe ihtiyacı ya da zevki diyelim, net ve farklı düşünme olanaklarını kısıtlıyordu kuşkusuz. İnsanın elinin altında her an uzanıvereceği eski bir Chesterfield koltuğu ya da uçak yoktu. Uçakta da insan uzanmış halde olduğundan çok daha iyi düşünüyordu. Eğer olanaklarım olsaydı, diyordu Silberberg, çözülecek bir sorunum olduğunda derhal uçağa binerdim. Hatta her şeye oranla çözüme en az ulaşılabilir nitelik taşıyan varoluş sorunlarında bile bu böyle olurdu. Bir, bir buçuk saatlik bir uçuş, ideal süre doğrusu. Örneğin Paris-Nice arası mükemmeldi. İndiğinizde her şey berraklaşmış olurdu, geriye sadece harekete geçmek kalırdı. Ya da tam tersine, yapacak hiçbir şey kalmazdı; hiçbir şey yapmadan olayları kendi gidişine bırakmaya dayanan karar, çoğu zaman en aklı başında karardı.

Marc Liliental, gözlerini kapatmıştı. Uçaktaydı, neredeyse uzanmış sayılırdı; düşünmek için ideal bir durum.

Doğum günü olan 10 Aralık'ta Fabienne, öğle vakti bürosuna gelmişti. Yanında Quesnoy vardı. Apar topar birkaç fotoğraf çekti, basıp gitti Quesnoy. İyi ya, Marc'ın bu adamla oldu bitti yıldızı barışmamıştı. Marc'ın, başkaları, özellikle de Serguet üzerindeki etki gücünü çekemeyen dırdırcının tekiydi Quesnoy.

O gün, Quesnoy büroya girer girmez, bir yandan fotoğraf makinesiyle uğraşırken, bir yandan da çevreye şöyle bir göz gezdirmiş ve hayran olduğunu belirten bir ıslığın ardından:

"Ne başarı ya!" demişti ortaya.

Marc, bir tepki göstermemişti. Onun aklı fikri Fabienne'deydi.

Bu randevuyu, sırf Serguet kendisini defalarca telefonla arayarak ısrar etti diye kabul etmişti. Ayrıca da üzerinde Fabienne Dubreuil imzasını taşıyan *Action* dergisine ait kâğıtlar dikkatini çekmişti. Filiz gibi bir gazeteciydi, kuşkusuz. Filiz gibi kız ve filiz gibi bir gazeteci, diye düşünüyordu şimdi, onun boydan boya gri halıyla kaplı zeminde kendisine doğru ilerlediğini görünce. Birden boğazı düğümlenivermişti. Tanrım, o ne yürüyüş, o ne güzellik, o ne saf kan, o ne kıpırdanıştı! Şu bedenini evrene sunuş tarzına bak, onu evrene sunuyor ve ardından kendini toparlayıp bakışlarının dizginiyle apar topar onu gerisin geri alıyordu. Şu gövdenin dikliğine bak tanrım, adeta dişi santor! Bu bedende bir ruh kendini gösteriyordu, saydam, içine girilemez bir ruh. Fethedilecek, kuşatılacak, yakıp yıkılacak bir ruh: cehennemî bir mutluluk kendini gösteriyor gibiydi.

"Buraya neden geldim, biliyor musunuz?" diye sormuştu.

Marc bıkkın bir havaya bürünmüştü.

"Eski altmış sekizlilerin toplumsal yaşamdaki başarıları üzerine bir röportaj yapıyorsunuz... Gazeteciler bana genellikle hep bu gibi konular için gelirler..."

Aletleriyle uğraşmakta olan Pierre Quesnoy'a şöyle bir göz attı.

"Evet, doğru, başarılı oldum" diye ekledi. "Hem de, bazılarına göre, fazlasıyla... Bunu söyleyenler kıskanç, bazen de kızgın kimseler..."

Fabienne, kısa saçlarını silkeledi.

"Özür dilerim... Ama sizin başarınız beni hiç mi hiç ilgilendirmiyor!"

Fabienne'in felsefe kitapları dışında ilgilendiği, karşı-toplumlar, altkültürler, kitlesel topluluklardaki mikro-gruplardı. Örneğin, Nice kentinde yaşayanlarla ilgili bir anketi yeni tamamlamıştı. Marc biraz şaşkına dönmüştü. Hangi Nice'liler? Daha neler, Pisier Kız kardeşler grubu, Michèle Cotta, Bernard Kouchner, küçük Dany Corbel... Hepsi aynı kuşağın insanıydı, çoğu zaman birlikte okumuşlardı; ünlü ya da etkili biri, bazen de her ikisini birden olmak için Paris'e gitmişlerdi.

"Aslında romancı olmalıymışsınız" dedi Marc.

Genç kadın, günün birinde bunun gerçekleşeceğini söyledi.

"İyi de, beni hangi mikro gruba kattınız?" diye bir kez daha sordu Marc.

Pierre Quesnoy, eyvallah deyip gitmişti: Pierre'den kurtulmuştu!

"Eski IV. Henri Liseliler grubuna!" dedi Fabienne gülerek.

Genç kadın, ses alma cihazını ikisi arasındaki alçak sehpanın üstüne yerleştirerek, bacaklarını açıp oturunca kadının arzusu uyandı. İki anlamda bir arzu söz konusuydu: onun genç kadına duyduğu arzu ve genç kadının kendi arzusu. Marc böylesi bir durumda asla yanılmazdı. Her zaman, daha saniyesinde, başkasının arzusunu ortaya çıkarmayı başarırdı. Hatta kimi zaman kadının kendisi bile bunun farkına varmıyordu.

Fakat Fabienne'in arzuladığı acaba o muydu? O, yani Laloy diye bilinen Marc Liliental, bugün kırk yaşına basmış olan,

irikıyım, uzun boylu, fırtınalı bakışlara sahip, dudakları kinik ve tensel duygular uyandıran, şimdilerde bir medya imparatoru olma yolunda ilerleyen eski devrimci miydi? Kim bilir, belki de başlangıçta, birinci derecede o değildi. Arzu, Fabienne'de tek anlama gelmiyordu: yalnızca erkeği arzulama, onu, yani Marc'ı, karşılaşır karşılaşmaz arzulama. Belki de bu kısmen, henüz doğmuş arzulama arzusundan başkaca bir şey değildi. Bu arzunun verdiği keyif ve şaşkınlıktı. Kendisinin sadece arzulanan biri değil, aynı zamanda arzulayan biri de olduğunu bilmenin şaşkınlığı.

Daha bu ilk andan itibaren Marc, Fabienne'in ayrılıp yeniden kenetlenen bacaklarına bakıp, onun tensel olarak kendisini altına bırakmaya hazır olduğunu hayal ettiğinde, genç kadının bedenine girmiş, erkekliğinin derinliğinde bir kadın vücudunun aniden uyuştuğunu, saçma bir şekilde, onun içine girmiş olduğunu abartılı bir kesinlikle hissetti. Belki biraz anlamsızdı ama bu kaçamak ve şiddetli duyguyu yaşadı.

Marc, bir bardak maden suyu ikram ederken genç kadının eline dokunmuştu. Teybi prize takmakta olan Fabienne'in bir an tüm bedeni titremişti. Ardından gülmüştü, aletin statik elektriği ile ilgili bir açıklama yaparak, bunların olagelen şeyler olduğunu söylemişti.

Marc, işi daha da ileri götürmüştü: Bunlar elbette ki olagelen şeylerdi canım!

Fakat henüz çok erkendi. Daha ilk karşılaşmanda elin eline değdiğinde olanca bedeninin titrediğini fark ettiğin bir kadının hemen o anda donunu alaşağı edemezsin elbette. Hemen o anda okşamaya başlayamazsın. Bir bakıma tamamen normal görülebilen böyle bir davranış, hayvanca diye nitelenebilirdi. Ayrıca aşağılayıcı ve tartışma götürmez bu hükümde bir gerçek payı vardı kuşkusuz. Burada insana yaraşmaz ya da ahlak dışı olarak görülen, yalnızca arzunun, cinsel güdünün hemen o anda doyurulması değil. Eyleme geçişi ahlaki

kılan, yalnızca aradan geçen birkaç gün, içilen birkaç kadeh şampanya ya da Marcel Proust üzerine kesilen birkaç ahkâm değil. Ne var ki zorlamanın olmadığı, kültürel uzlaşmalardan yoksun uygarlık yoktur. Kadın ve erkeğin, hayvanlardan farklı olarak, yılın her mevsiminde, gece gündüz her dakika, her an cinsel arzuya hazır olmaları, belki de alışılagelmiş ve uygun, yerinde davranışları sayesinde tensel ilişkilerine zaman boyutunu katabilmiş olmalarındandır. Belli bir norm bütünlüğü içerisine koydukları arzularını bu nedenle zamanlayabiliyor ve ılımlılaştırabiliyorlar. Ve tabii bu normların ihlalini de.

Bir süre sonra birbirleriyle sevişebileceklerini daha ilk anda anlamışlardı.

Bununla birlikte, Fabienne, Marc Liliental'in davetlerine ve kurlarına hiç yanıt vermedi. Körmüş ya da hiçbir şey anlamamış gibi de davranmadı elbette. Hayır, bal gibi anlıyordu ama önce yanıt vermedi. Beriki, boşu boşuna, görüşmeyi bürosunda değil de başka bir yerde, genç kadını Paris'in son derece değişik, büyüleyici yerlerinde gezdirerek sürdürmenin daha yerinde olacağını ileri sürüyordu. Bunların hiçbir etkisi olmadı. Konuşmanın kimi zaman edebe aykırı bölümler içerdiği de oldu, genç kadın bunlara karşı çıkmadı; arzu, doğal akışını sürdürüyordu. Fabienne sözcükleri, onların iç gıcıklayıcı sertliğini kabul etti ama aldırmıyormuş gibi göründü.

Kısacası, çalım atıyordu.

Ve sonra birden, hemen aynı gün, tam Marc vazgeçtiği an, bu kez Fabienne kendisi öne çıkıverdi.

Şu anda Marc'ın Panthéon meydanındaki evindeydiler. "IV. Henri Lisesi'yle ilgili bir konuşmayı bitirmek için ne güzel bir yer, değil mi?" demişti Marc. Büyük salonun pencerelerinden, özellikle sağa doğru, lisenin binalarının ve bahçelerinin üzerinden manzara uzanıp gidiyordu. Fabienne, onun evine gelirken kararsızlık içinde gibiydi. Eve gelmiş olmakla kendisinin ona daha fazla asılacağını mı düşünüyordu? Ya da

onun, bedeninin arzusuna kapılacağını mı? Bununla birlikte, korkacak hiçbir şey yoktu. Bir şey beklemesi de gerekmiyordu. Marc'ın hiçbir zaman bir kadını, kızı Béatrice ile birlikte yaşadıkları daireye sevişme amacıyla sürüklediği görülmemişti. Fabienne'den özellikle bugün bir şey ummadığı için onun Panthéon meydanındaki eve gelmesini istemişti.

Bir ara, genç kadına, bu sabah doğum günü nedeniyle Adriana'nın hediye ettiği hani şu beşinin bir arada çektirdikleri fotoğrafı göstermişti.

Fabienne, uzunca bir süre resme bakmıştı. Sorular sormuştu. Fakat Marc'a öyle geliyordu ki genç kadın gerçekte özellikle Adriana'nın yüzünü süzüyordu. Birden ayağa kalktı, hani Marc'ın çok hoşlandığı şu kendini beğenmiş ve mutluluk saçan tavrıyla kocaman odada Marc'a doğru ilerledi.

"Beni hâlâ arzuluyor musunuz?" diyordu Fabienne, "Seviş benimle!"

Akşamleyin, kararlaştırdıkları gibi Marc, akşam yemeğini kızıyla birlikte yemişti.

Daha sonra Béatrice, öğleden sonraki öğrenci gösterisini anlatmıştı. Ama babasının dalgın olduğunu hemen fark etmişti.

"Marc, beni mi dinliyorsun yoksa uyuyor musun?" demişti yavan bir şekilde.

Babası ona bakmıştı, kız pek memnun görünmüyordu. Ama kendisinin de uyuduğu falan yoktu; gerçi dinlemediği doğruydu. Fabienne'i, onunla birlikte geçirdiği günü düşünüyordu.

Béatrice gülüyordu.

"O halde hayal kuruyorsun. Ya da bir kadını düşünüyorsun... Bu da bir hayal kurma tarzı, değil mi?"

Marc, kızına böyle şeylere neden burnunu soktuğunu sormayı geçirdi içinden. Sonra, omuz silkti. Béatrice, altıncı

sınıfa geçince onun evine taşınıp kendisiyle birlikte yaşamaya başlayalı beri, her şeye karışırdı.

"Madem laf açıldı" diyordu Béatrice, "bir kadını düşündüğünde neler geçiyor aklından? Genellikle, kadınlarla aran nasıl? Eve hiç kadın falan getirdiğin yok. Kadın ayağı değmiyor eve. Annem geliyor binde bir. Ama o geldiğinde sen evde olmuyorsun ve zaten annemi becerdiğin falan da yok. Birlikte olduğun kadınları nerede beceriyorsun?"

Babasının lokması boğazında kaldı, neredeyse boğuluyordu.

O heyecanın arasında ağzından fışkırttığı maden suyunun ıslattığı çenesini, gömleğinin yakasıyla siliyordu.

"Béa!" diye haykırıyordu. "Düzgün konuşur musun?"

Kız, gözlerini iri iri açıyordu.

" 'Becermek' sözünün neresi yanlış anlamıyorum. Söz konusu şeyi adlandırmak için alabildiğine ölçülü bir fiil."

Marc kendini ciddi göstermeye zorluyordu.

"Béa, sen ne dediğini bilmiyorsun!"

Kız, öfkeden bembeyaz kesildi.

"Önce, bir kere bana Béa deme, nefret ediyorum o sözcükten! Hiç de kibar değil, küçümseyici bir ifade! Hem sonra ne dediğimi gayet iyi biliyorum ben!"

Babası utanmış gibiydi, konuşmanın yönünü başka tarafa çevirmeye çalıştı: Cinsel davranış konusunda Béatrice'in bilgisini tartmak istemiyordu.

"Eğer eve kadın gelmiyorsa" diyordu, "senin yüzünden gelmiyor Béatrice. Seni rahatsız etmemek için... Sana olan saygımdan, anlıyor musun?"

Kız, ciddi bir biçimde başını sallıyordu.

"Bunu anlamıştım zaten, yine de teşekkürler! Fakat tek nedeni bu değil..."

"Peki, öteki neden neymiş?"

Biraz merhamet dolu bakışlarla babasını süzüyordu.

"Neyin var senin bu akşam, babalık? Gayet basit!"

"Bana bak, haddini bil!"

Béatrice bir sıçrayışta doğruluyor, odanın dip tarafındaki kitaplığa doğru koşuyor, sonra elinde bir sözlükle dönüyordu.

" 'Haddini bilmez' Fransızca'da *impertinent* demektir, hanımlar için kullanıldığında sonuna 'e' alır. Sıfat, XIV. yüzyıl, yakın Latince'de, *impertinens*: uygun düşmeyen sözünden gelmektedir. İlk anlamı: vx... –kuşkusuz doğru–, yerinde olmayan, demektir herhalde, akla, sağduyuya ters düşen. Peki benim durumum bu mu? Oh! Ne âlâ! Dördüncü anlamı, modern (1670). Pekâlâ! Modern demek, tarihi eski olmayan demektir! Saygısızlık gösteren, densiz ve insanı şoke edici laubali tutumları olan..."

Sözlüğü halının üzerine bırakıyor ve babasına bakıyordu.

"İtiraf eder misin, aramızda nasıl bir laubalilik olabilir?"

Beriki gülüyor, bir yudum Apollinaris içiyordu.

"Doğru" diyordu.

Beriki hemen sürdürüyordu:

"Aslına bakılacak olursa, ben kendimi daha çok akla yakın bir insan olarak görüyorum. Çünkü senin kadınları buraya getirmemenin nedeni yalnızca beni korumak değil, ayrıca korkuyorsun da!"

Marc, donup kalmış bir vaziyette kızına bakıyordu.

"Şunu biraz açıklar mısın, ilgimi çekti!"

"İlişkide olduğun kadınlar sürekli olarak değişiyor, değil mi? O halde, gülünç duruma düşmekten çekiniyorsun. Her defasında farklı kadın getirdiğine bakarak senin düzeysiz biri olduğunu düşünmemden korkuyorsun... Bu herif de neyin nesi. Para kum gibi, habire bir şeyler icat ediyor, yakışıklı desen yakışıklı, genç desen genç... Ama bir kadını elinde tutamıyor... Bunun nedenini kendine sormamdan korkuyorsun, değil mi?"

Hiçbir şey demedi. Béatrice'in sözleri kafasına, bedenine ağır ağır nüfuz ediyordu.

Ama ben onları tutmayı istemiyorum Béatrice. Annen, belki onu elimde tutmayı arzu ettim ama yine de onu kaybetmek için elimden geleni yaptım. Ya da o beni kaybetsin diye... Birlikte kaybolduk, tam anlamıyla her birimiz bir yana dağılıverdik. Haklı olarak kadınları elimde tutmak istemiyorum. Onları yalnızca kaybetmek istiyorum. Ben yalnızca yitip gitmiş kızlardan hoşlanıyorum Béatrice. Yitip gidecek olmayan, baştan çıkacak olmayan, kendi yanılgısının, kendi kişisel alçaklığının baş dönmesini ortaya koymayacak bir kadın gerçekte beni hiç mi hiç ilgilendirmedi. Gerektiği gibi, dürüst, eşine bağlı, içten bir kadın gerçekte beni hiç mi hiç ilgilendirmedi. Aynen öyleydi, öyle olabilirdi kuşkusuz. Ne var ki aslında onu ancak ikiyüzlü, yalancı, acımasız olduktan sonra, yani kadın olduktan sonra çılgınca sevdim. Benim yüzümden, benim için, benim hoşuma gitsin diye ve beni kaybetsin diye yaptı bunu. Son büyük fethim olan Fabienne de –bunu henüz kendisi bilmiyor ama o bir fetih; aslında, gerçek fetih denen bir şey yoktur, Béatrice; insanlar ancak daha önce ellerinden alınmış, kaybedilmiş yerlere, düşüşün, boyun eğmenin baş döndürücülüğüne kapılmış kadınlara sahip olur–, onu bir kez görmem bana yetti, hemen bugün birkaç saat, son derece dürüst olabilirdi, tanrıçalara özgü, dans edermiş gibi, kanatlanmış davranışları, ruhunun yansıması olabilirdi ama onda, benim daha ilk anda hissettiğim ve kendisinin de hissetmiş olması gereken bir zayıf nokta var: sapkınlık arzusunun, girdap arzusunun tüketildiği bir girdap: Cehennem adı. Bunu daha şimdiden biliyorum. Ve Fabienne bunu hissediyor.

Béatrice'in sözleri etine, beynine gömülmüş, orayı köstebek gibi içten içe kemirip duruyordu.

Kız, suskunluğunun uzunluğuna bakarak babasını yaralamış olmaktan çekiniyordu.

"Seni üzdüm mü?" diye soruyordu telaşlıca.

Babası, hayır anlamında başını sallayarak gülümsüyordu.

Béatrice, her zaman olduğu gibi bu gülümsemenin güneşinde eriyordu. Babası ona ne zaman böyle gülümsese öyle olurdu. Yüreğini ısıtıveren bu güneş etkisindeki gülümseme onu uyuşturuyordu. Kedi hareketiyle kanapenin üzerinde yer değiştirdi ve gelip üstüne sıçradı. Babasının kucağında, onun sıcağında tensel olarak korunmuş bir halde düşünmeye başladı genç kız.

"Peki, madem Béa dememden hoşlanmıyorsun, o halde ne dememi istersin?"

"Hoşuna gidiyorsa, bana yine Béa diyebilirsin canım!" diye haykırıyordu. "Benim asıl kızdığım o değil ki!"

"Neye kızmıştın peki?"

"Ne dediğimi bilmediğimi söylemiştin ya, işte ona... Ben 'becermek' fiilini ciddiliğinden ve ağırbaşlılığından dolayı özel olarak seçmiştim!"

Marc, kızının onu ne denli eğlendirdiğini belli etmemeye çalıştı.

"Peki onun yerine sence hangi fiiller kullanılabilir?"

Doğrularak, bakışlarını kaldırıp babasına bakmaya koyuluyor.

"Örneğin şöyle diyebilirim..."

Kız, sağ elini kaldırarak parmaklarıyla olası fiilleri sıralamaya koyuluyor.

"Sikmek, düdüklemek, halletmek, düzmek, becermek, *fuck* yapmak..."

"Ne? Ne?" diye soruyordu Marc. "Şu son söylediğin..."

"İngilizce'den geçme bir sözcük" diyordu Béatrice, çok ciddi bir havayla. "*To fuck*... Bazıları bunu f ile yazıyor. Foklar yüzünden tabii: fok gibi oğlancı. Fakat o zaman sınırlı bir anlam kazanmış oluyor: Önden değil de arkadan düdüklemek anlamında kullanılıyor."

Babasının yüzündeki aşırı kızgın ifadeyi görünce, anında sesinin tonunu değiştiriyordu.

"Kısacası biz, İngilizce kelime ve deyimleri kendimize çeviriyoruz... Biz dediğim, ben ve IV. Henri Lisesi'ndeki arkadaşlarım!"

Babası onu, kırılgan ve genç tanrıçayı, yaşamının her anının ölümün karmaşık hiçliğine ittiği geleceğinin umudunu bağrına basıyordu.

"Örneğin neleri?" diye soruyordu.

Babasının dikkatini uzun süre çekmiş olmaktan mutluydu.

"Örneğin *fast food.* Biz 'acele tıkınma' diyoruz buna. Birtakım varyantlar var. Hamburgercilerden söz ediyorsak 'acele sığır'... Ama eğer hamburger boktansa, 'acele bok'... "

Beriki, keyifle gülüyordu.

" 'Acele sığır' bana ait değil" diyordu kız, vesveseli bir şekilde. "Mathieu'ya ait bir ifade. Mathieu bir arkadaş, üçüncü sınıfta okuyor; ama bizim sınıfta değil. Gerçekten hoş çocuk."

"Fransızca'da *cool* olurdu" diyordu Marc.

Béatrice çok hoşnuttu, birlikte gülmüşlerdi.

Çift motorlu küçük uçak Boston Havaalanına doğru inmeye başlıyor.

Marc saatine bakıyor. Béatrice'e telefon edecek vakti var. Kendisini, Concorde'a bineceği New York'a götürecek olan 527 sefer sayılı Panama uçağı ancak saat dokuz otuzda kalkıyor. Kaydettirecek bagajı yok. İçerisinde tuvalet malzemeleri, bir walkman ile klasik müzik ve dönemin ünlü blues kasetlerinin yer aldığı bir yol çantasından başkaca bir şeyi yok. İki de kitap: *Less than One,* Joseph Brodsky'nin denemelerinin toplandığı kitap ile Hemingway'in ölümünden sonra yayımlanan romanı *Cennet Bahçesi!* Fabienne birkaç gün önce, hafta sonunu geçirdiği Deer Isle'da onu okudu. Bu kitabı okumaya koyulması, bir bakıma Fabienne'in belleğine, mahremiyetine girmek gibi bir şeydi.

Bar Harbor uçağı sarsılarak Boston pistine iniyor.

sekiz

Bazıları siyah-beyaz, bazıları renkli olan fotoğraflar sehpanın üzerine yayılmıştı. Fabienne üçüncü kez olarak onlara birer birer bakıyordu.

Pierre Quesnoy, bu arada ona Proletarya Öncüsü'nün hikâyesini anlatmıştı. Velhasıl, işin aslı bu. Aslında öyle güzel anlatıyordu ki Fabienne şaşırmıştı. Hikâye etme, özetleme, on ikiden vuran ayrıntı yeteneği şaşırtıcıydı doğrusu.

Ne olursa olsun bu durum Fabienne'i şaşkına çevirmişti.

Geçen hafta Daniel Laurençon'dan söz ettiğini duyunca, Marc'ın, neden bu kadar altüst olduğunu şimdi daha iyi anlıyordu.

Marc, Paris kazan onlar kepçe, uzun uzun dolaşıp durduktan sonra sonunda onu Panthéon meydanındaki evine götürmüştü.

Onu pasajlara da götürmüştü tabii. İnsanlar kültürlüyse ve öldürülecek zamanları da varsa –hiç değilse erotik mağazalara yatırım yapmak şimdilik rantabl değildir– erkekler size her zaman Paris pasajlarını gezdirirler, demişti Fabienne kendi kendine. Lüks otellerin ketum barlarına oranla daha sakindirler: Geriye şu da kalıyor: Meurice'in barı örnek bir servis yapabilirdi. Her ne hal ise, pasajlar çok etkileyicidir, içlerinde hâlâ çok güzel olanları vardır. Hem sonra, beyefen-

di, bunun bize vurgun kimselere fiyaka yapmamızı sağlayan nitelikli edebiyat imalarını kolaylaştırması çılgınca bir şey! Aragon'dan Walter Benjamin'e, ondan Julio Cortázar'a kadar kendini göstermek için neden vardır.

Fabienne o gün, enayi olmadığını anlatmasını sağlayacak kadar alaylı bir tavırla Marc'ın dil dökmesine izin vermişti. Bununla birlikte en çok tercih ettiği pasajlardan biri olan Véro-Dodat'yı yeniden görmek doğrusu genç kadının hoşuna gitmişti.

Bir antikacının vitrininde, müzisyen maymunlar vardı. Daha doğrusu keman çalıyorlardı. Kurmalı maymunlar keskin, kaçıcı ve nostaljik bir müzik çalıyorlardı.

Marc Liliental, beti benzi kireç kesilerek haykırmıştı.

Kemancı kılıklı bu hayvanları daha önce, bundan tam yirmi yıl önce Jacop sokağındaki bir başka antikacıda görmüştü. Tuhaf olan bir şey yok, diyordu genç kadın: Nesneler gidiyor ve geliyor, el değiştirerek. Pazarın kuralı bu, dostum! Ama kurmalı maymunların müziği onda anıları çağrıştırır gibiydi. Ezbere okuyormuş gibi söylediği bir cümleyle geçmişi andı; oluşturdukları beşli grubu; hepsi de tehlikeli çağ denen yirmi ile yirmi dört yaş arasında beş delikanlı...

Fabienne, onun Nizan'dan bir bölümü ezbere söylediğini anlamıştı ama onun yanıldığını sandı. Kelimesi kelimesine anımsadığı gerçek metni yeniden kurarak düzeltti. Ardından karmaşık bir tartışma başladı. Sonunda Fabienne'in *Aden, Arabie* sandığı; oysa Marc'ın *Fesat*'ı kastettiği ortaya çıktı. Ne var ki Fabienne, Paul Nizan'ın romanlarını bilmiyordu. O, Paul Nizan'ın romanlarını değil; *Aden, Arabie, Les Chiens de garde* (Bekçi Köpekleri) gibi kuramsal ya da eleştirel parçalarını okumuştu.

Marc Liliental şaşırmıştı.

"Düşünebiliyor musunuz" diye haykırıyordu alaylıca, "az kalsın Paul Nizan'ın *Fesat*'ını okumamış bir kadınla yatacaktım!"

Fabienne şahlanıveriyordu:

"Kimseyle yatacağınız falan yoktu" diye haykırıyordu. "Benimle ancak ben karar verdiğimde yatacaksınız. Ben ıslık çalarım ve siz gelirsiniz!"

Beriki gülmekten katılmıştı. Sonra yeniden ciddileşiyordu.

"Pışıkk!" diye mırıldanıyordu Marc. "Hadi Fabienne, ıslık çalsanıza..."

Bitmek bilmeyen çok kısa bir an, bakışları birbirine karışmıştı.

Marc, gençlik arkadaşlarını ilk kez işte o zaman anmıştı: Julien Serguet, Elie Silberberg, Adriana Sponti. Fabienne ilk ikisini tanıyordu. Serguet, patronuydu. Elie Silberberg'e gelince, *Action*'a mizah yazıları getiriyordu. Bu yazıların hepsi de son derece akla yatkın entelektüel düzeyde ve derin bilgi içeren türden şeyler oluyordu. Ama Julien ve Fabienne bu yazıları şurasından burasından birer ikişer satır kesip yayımlanır boyuta getireceğim diye akla karayı seçiyorlardı.

Pekâlâ üç ediyordu. Dördüncüsü Marc Liliental'in kendisiydi. Hazır söz açılmışken, diyordu Fabienne, ad değiştirmek de nereden çıktı? Yoksa bir Yahudi adı taşımaktan korkuyor muydu? Marc, buz gibi soğuk bir gülümsemeyle genç kadına bakmıştı. Ben asla hiçbir şeyden korkmam, diyordu. Kuşkusuz doğruydu bu. Ama sözünü hemen tamamlayıvermişti. Daha doğrusu, kendimden başka hiçbir şeyden korkmam. Kısa bir sessizlik oldu. Hayır, diye sürdürmüştü Marc, samimi olmak gerekirse, bir korku meselesi değil bu. Ama başlangıçta dikkat çekmek istemiyordum. Ne iyilik ne de kötülük için ve ne de kin duysunlar diye. Yapmadığım ama üstüme kalan bir işten mimlenmiştim. Ben yalnızca kendimden sorumlu olmak istiyordum. Aynı nedenle Leninist olmaktan vazgeçtiğimi de bu arada belirteyim: Her türlü ortak kurtuluş kuramından kaçmak için yaptım bunu. Şu halde, Shoah'tan destek alanların ya da onun arkasına gizlenenlerin, ondan

dert yananların ve yeri geldiğinde onunla övünenlerin, bu referans için yaratılmış ya da bozulmuş olanların markajından kurtulmak istiyordum. Sadece kendi kendimin güvencesi olmak istiyordum: kendi eserlerimin çocuğu.

"Bugün hâlâ aynı şeyi mi düşünüyorsunuz?" diye sormuştu Fabienne.

Marc, kayıtsızlığını ya da sıkıntısını gösteren bir el hareketi yapmıştı.

"Evrensel tarih konusunda hiçbir şey düşünmüyorum artık" demişti. "Ama görüyorum ki partikularizmin batağına gömülmüşüz... Herkes kendi evinde, kendisi için, değişmez kimliğinin, sözle anlatılamaz inancının kenefine gömülmüş; gırtlağına kadar, kendi sürüsünün, halkının ya da imparatorluğunun tarihinin bokuna batmış bir halde... Hâlâ dünya hakkında vizyon sahibi olanlar, bir yanda çok uluslu şirketlerin yöneticileri, öte yanda KGB şefleri. Ekonomi dünyası ve polis dünyası... Ne de sevimli gelecek ya!"

Gülmüştü.

"Kısacası, ömrümde hiç bu kadar yurtsuz biri olmamıştım... Yahudi düşmanlarına kulak verecek olsam, bu belki de benim Yahudi olma tarzım derdim."

Marc Liliental onu kucaklamış, Véro-Dodat pasajından dışarı sürüklemişti. Maymunlar müzik çalmaya devam ediyordu. Ama hani şu beşinci kişiden hiç mi hiç söz etmemişti.

Daha sonra Marc'ın Panthéon meydanındaki dairesinde, Fabienne, IV. Henri Lisesi'nde okuyan öğrencilerle ilgili küçük fişlerini çıkarmıştı.

"Okuduğunuz hazırlık sınıfında" diyordu, "Elie Silberberg vardı. Tamam, onu tanıyorum. Sonra beni özellikle ilgilendiren Daniel Laurençon..."

Marc, neredeyse masanın üzerindeki çay fincanını devirecek ani bir hareket yapmıştı.

"Neden özellikle?.."

Liliental'in sesi hırçındı, kırıcıydı. Fabienne şaşkın şaşkın ona bakıyordu.

"Çünkü o, IV. Henri Lisesi'ndeki ikinci Laurençon" dedi. "Birincisi, Michel Laurençon, 1942'de aynı sınıftaydı. Toplama kamplarına gönderildikten sonra ölmüş. Sizinle aynı sınıfta olansa oğlu Daniel; babasının öldüğü yıl doğmuş. Babasının ölümünden sonra... Bu aile hakkında bilgi toplamaya çalıştım. Ama Daniel Laurençon'a ne olduğunu bir türlü öğrenemedim..."

İşte tam bu sırada Marc Liliental, aynı sabah Adriana Sponti'nin kendisine verdiği beşli grubun fotoğrafını göstermişti ona. 1969 yazında, Fouesnant'da çekilen fotoğrafı.

Daniel'in yüzünü işaret ettiğinde Marc'ın eli titriyordu.

"İşte bu" diyordu boğuk bir sesle. "Öldü... İntihar etti... Bir daha söz etmeyelim ondan Fabienne..."

Onun neden bu kadar allak bullak olduğunu şimdi anlıyordu Fabienne. Laurençon'un adını bile ağızlarına almıyorlardı çünkü onu öldürmüşlerdi, bu kadar basit. Daha doğrusu, onu öldürdüklerini sanıyorlardı.

Fabienne, Pierre Quesnoy'un çektiği fotoğrafların sonuncusunu sehpanın üzerine koydu.

"Kesinlikle haklısın, Pierre! Bu eğer Laurençon'un kendisi değilse, mutlaka ikiz kardeşi."

Pierre, ağzı bir karış açık, ona baktı.

"Bunu sen nereden bilebilirsin? Onu tanımadın ki!"

Fabienne, hayır dercesine başını salladı.

"Bir hafta önce bir fotoğrafını gördüm. Marc Laloy ile röportaj yaparken. İyi ama sen de oradaydın!"

10 Aralık, tam bir hafta olmuş. Akılda tutulması kolay bir tarih. Yalnızca Marc'ın doğum günü diye değil. Aynı zamanda Nobel edebiyat ödülünün verildiği tarih. Bütün gece, hakkında hiçbir şey bilmediği Wole Soyinka'nın eserlerine

yumulmuş olmalıydı. Yazısını hazırlamak için Fabienne, Nijeryalı yazarın romanlarından biri olan *Season of anomy*'yi okumuştu. daha sonra *Média-Monde*'daki bürosunda Marc Laloy ile randevusu vardı.

Quesnoy, alaylı bir gülümsemeyle ona bakmıştı.

"Oradaydım" dedi. "Ama geçtiğimiz çarşamba günü, Marc Liliental'in bürosunda Arroyo'nun bir tuvali, Max Ernst'in kolajları, Germaine Richier'nin bir heykeli vardı... Buna karşılık 'Neçayev'in fotoğrafından eser yoktu... Görsem dikkatimi çekerdi. Sen onu başka yerde görmüş olmalısın."

Fabienne kıpkırmızı olmuştu. Evet, başka yerde, peki sonra?

Ne var ki Quesnoy konuşmasını sürdürmüştü.

"Proletarya Öncüsü mensubu tüm tipler içerisinde sevmediğim tek insan Liliental. Ya da öyle söylemek daha yerinde olur... Beni korkutan tek insan, içimde tanımlayamadığım bir uğursuzluk duygusu yaratıyor."

"Neden ikide bir ona Liliental diyorsun?" diye soruyordu Fabienne öfkeyle.

"Çünkü onun gerçek adı Liliental" diyordu Quesnoy soğukkanlı bir tavırla. "Çünkü ben utangaç Yahudileri oldu bitti sevmemişimdir. Kimliğini saklamak normal bir tutum değil, insanı her şeyi kabullenmeye sürükler..."

"O, kendini gizleyen bir Yahudi değil" diye haykırdı. "Bu o kadar basit değil!"

Beriki, başını sallıyordu.

"Sana katılıyorum, asla bu kadar basit değil! Her neyse, Liliental, Laloy'dan çok daha iyi... Daha şiirsel."

Gülüyordu.

" 'Zambaklar Vadisi'... Yoksa sen ona 'Vadideki Zambak' demeyi mi tercih edersin?"

Genç kadın yeni baştan kıpkırmızı kesildi. Beriki, Fabienne'in bir elini avuçları içine almıştı.

"Telgraf ondan mıydı?"

Genç kadın, başıyla onayladı.

"O kadar yıkılmana gerek yok" dedi Quesnoy yavaşça.

Muhakkak, bu bir nakarattı. Hepsi neden onu korumaya bakıyordu ki?

Geçen perşembe, Liliental ile karşılaştığı günden bir gün sonra, Fabienne, *Action* dergisindeki bürosunda çalışırken ayak işlerine bakan bir çocuk ona bir zarf getirmişti. Marc'tan bir nottu bu. Aynı sabah, ABD'ye uçmadan hemen önce yazılmıştı. Genç kadının hafta sonunda Maine'e gelip buluşmalarını istiyordu. Notun ilişiğinde de gidiş-dönüş bir uçak bileti yer alıyordu.

Marc'la yaşayacağı bu macera ile ilgili daha bir gün öncesinden kafasından bir yığın fikir geçiyordu. Fabienne, kimi zaman randevuevinde, Iris'in bakışını yakaladığı ilk andaki kararlılığıyla yetiniyordu: Yeniden başlamayacaktı. Kimi zaman tam tersi bir hikâyenin –bir hayat, belli mi olur– başladığını düşlüyordu. Bu iki uç arasında tüm ayrıntılar, tüm atılım, kendini tutma, arzu ve içe atmalar ortaya çıkmıştı.

Fabienne, yapmakta olduğu işi bitirmiş, Marc'ın notunu ve bileti çantasına yerleştirip Julien Serguet'yi görmeye bürosuna gitmişti.

Serguet odanın dip tarafında, direkt hattın ahizesinde alçak sesle, neredeyse fısıltı halinde konuşuyordu. Bettina ile konuşuyordu mutlaka. Birkaç aydır, Serguet'nin yaşamına Bettina diye esrarengiz biri girmişti. Girmişti sözü biraz fazla oldu aslında. Yalnızca iki üç samimi arkadaş böyle birinin var olduğunu biliyordu ama yüzünü gören yoktu. Bu büyük bir gizli aşktı.

Julien, Fabienne'e oturup beklemesini işaret etmişti.

Serguet'nin masasının üstündeki dağınıklığın arasından Fabienne, Henriette Grindat'nın, metinleri Albert Camus'ye ait *La Postériorité du soleil* adlı fotoğraf albümünü rastgele çekmişti. Onu şöyle bir karıştırmış, birden kendisini üzen, kıpkırmızı kesilmesine yol açan bir cümle parçasına takılmış-

tı: "... kimi zaman hak edilmemiş bir mutluluğun kaçamak ve kekre tadını hissettim."

Gözlerini kaldırdı: Tamam, karar verilmişti, Maine'e gidip Marc Liliental'i bulacaktı.

Julien, konuşmasını tamamlamış, Fabienne'e doğru geliyordu. Genç kadın, ondan pazartesi akşamına kadar izin vermesini istedi.

Julien'in gözlerinde bir telaş parıltısı görüldü.

"Marc için, değil mi?"

Beriki, omuzlarını silkti.

"Neden bir başkası değil de o?"

Katıla katıla güldü.

"Çünkü her zaman bir başkası değil de o!" diye bağırdı Serguet. "Tam yirmi yıldır gördüğüm kadarıyla kızlar Marc'ın kucağına düşüyor, onun kollarında kendinden geçiyor, acı çekiyor, acılarından dolayı sevinç duyuyorlar... Bu herif kadınlar konusunda bir dâhi!"

"Dâhi mi?" diye soruyordu Fabienne. O zaman deha, topyekûn bir kullanılabilirlik, başkasını boyun eğdirmek için sevindirme peşinde koşan acımasız bir özgecilik, zamana ve söze hâkimiyetten başka bir şey değildir.

Julien sevecen bir tavırla genç kadına bakıyordu.

"Ama şeytani bir deha. Bir kadını, kendi benliğinde ortaya çıkarmasına yardımcı olduğu tutkuların alçaklığında boğacak kadar üstün yeteneklerle donanmış bir insan."

Genç kadın, bakışlarına direnmişti.

"Benim bu alçaklığa elverişli olduğumu nereden çıkardın bakalım?"

Julien, genç kadının üzerine doğru eğilmiş, hafifçe yanaklarını okşuyordu.

"Fakat hepimiz öyleyiz, güzelim, bu işlere elverişliyiz! Eğer baş döndürücülük varsa, bu baş döndürücülüğe kapılarak kendini mahvetme!"

"Mahvetmek mi?"

Bir anı, genç kadının ruhunu kavurmuştu. Evvelsi gün, *Rives du Styx*'te Marc'ın mavi daireye çağırdı şu hizmetçi kadın, Iris'in bakışı: Bakışı, bu bakışlardaki çıplaklık, bulanık sevinç.

"Git!" diyordu Serguet. "Ama salı günü burada ol, sana ihtiyacım olacak..."

Bir masa takviminin sayfalarını çeviriyordu.

"Gelecek hafta Cenevre'ye gitmem gerekiyor... Ayın on yedisinde, çarşamba günü... Terörizm konusunda bir kolokyuma... Sonra, iki gün İtalyan İsviçresi'ne uğrayacağım... Ben de..."

Fabienne şaşırmıştı.

"Ticino'ya mı? Sevdiğin kadınla mı? Ticino'da hangi müze var peki?"

Julien gülmekten katılıyordu.

"Daha neler! La Villa Favorita de Lugano Müzesi ne güne duruyor! Thyssen-Bornemisza koleksiyonu var orada... Unuttun mu yoksa?"

Birlikte aptallar gibi gülüyorlardı.

Fabienne'in, Julien'in sevgilisi Bettina hakkında bildiği tek şey, yakınlarda herhangi bir müze olduğunda bu kadının Julien ile yaptığı kaçamakların son derece başarılı geçtiğiydi. "Üstadın tuvallerini görmediyse ayağını sağlam basamaz!" demişti Julien bir defasında. Hemen ardından da bu kabalığı yaptığına pişman olmuştu. "Dert etme Julien!" demişti o da ona, "ortalık müzeden geçilmiyor. Bak, Castres'da bile müze var... Bettina'yı Castres'daki müzeye şehevi bir hafta sonu tatiline götürmek kimin aklına gelirdi? Bir isim* insanın tüm gücünü bir anda kesmeye yetiyor, öyle mi? Ve bununla

* "Castres" sözcüğüyle, "castrer" (iğdiş etmek) arasındaki benzerliğe gönderme. (ç.n.)

birlikte Castres müzesinde olağanüstü bir Goya var... En azından çılgınca bir geceye yeter!"

Böylece Fabienne, cuma günü Concorde'a binmişti.

Koltuğuna henüz yerleşmişti ki bir hostes yaklaşmıştı. "Matmazel Dubreuil mü, efendim?" Ona küçük bir paket verdi. Fabienne, meraktan elleri titreyerek paketi beceriksizce açmıştı. İçinden çıkan, Paul Nizan'ın *Fesat* adlı eseriydi. Yanında da Marc'ın küçük bir notu vardı.

"Saat farkları hep hoşuma gitmiştir, Fraulein F.! Bunların insana sunduğu romanesk olanakları düşlemişimdir. Örneğin, bu kitabın sana iletildiği şu anda saat senin için on bir iken, Maine'de henüz şafak sökmedi. Olasılıkla ben hâlâ uyuyor olacağım. Ama eğer düşümde uyluğumun yanlış bir pozisyonundan bir kadın doğarsa, bu sen olacaksın: Arzumun imgesine uygun yeni Havva. Üç saat sonra, Leidson'ların, okyanusun Eggemoggin boğazına açılan, manzarası şaşırtıcı derecede güzel Amerikan salonlarında kahvaltımı yapmakta olduğum sırada (bizim için, mutluluğumuz için Deer Isle'da, Noel'e kadar açık olan *Pilgrim's Inn* adındaki handa bir oda ayırttım: yenilikçi ve sevimli bir yer burası; kurallara da uymak gerekiyor, akşamın saat altısında pansiyonerler kendilerine ikram edilen özel ve çok lezzetli şarabı içmek için zemin kattaki salonlarda toplanıyorlar; ve ben, genellikle oraya gelen, hepsi de yakışıklı, hepsi de zeki, Amerika'nın gücünü ve güçsüzlüğünü – güçleri, böylesine bir kesinliğe, böylesine tarihi sebata sahip demokrasi anlayışlarıyla dünyada tek ülke oluşlarından; güçsüzlükleri ise, içlerinin temizliğinden ve artık çekip çevirmek istemedikleri ve ellerinde olmadan ve alışılmışın tersine homurdanarak hâlâ egemen oldukları bir dünyadan habersiz oluşlarından kaynaklanmakta– oluşturan öğretim üyesi ve sanatçı çiftlerin arasında senin geçireceğin değişimleri seyrederken, gece tadacağın hazzı düşüneceğim: 'Bana sessizliğini veren

çığlığın ne kadar güzelmiş meğer!' –bu söz, René Char'dan tabii–, gerilmiş, billur gibi tertemiz zaman içerisinde dalgalanacağın geceki zevkten inlemelerini düşüneceğim) kahvemi yudumladığımda, içinde bulunduğun Concorde, New York'a doğru inişe geçecek ve sen *Fesat*'ı bitirmiş olacaksın. Gelecekte bir an için bile olsa bu kitaba sahip olmakla ne kadar şanslısın! Sonra yetişkinlerin dünyasına, müptedilerin gizli kardeşliğine gireceksin: Biz çok kapalı bir kulübüz. Nizan'ın Bernard Rosenthal'in ailesiyle olan ilişkisini, Yahudi geleneğini anlattığı on altıncı sayfada, benden söz ettiğini –daha doğrusu, etmiş olduğunu–, evvelsi akşam senin bana sorduğun sorulara yanıt verdiğini görebilirsin..."

Fabienne, derhal Marc'ın mektubunu okumayı bırakıp Paul Nizan'ın romanının belirtilen sayfasını açtı.

"Yahudilerin özel bir kurtuluş, Tanrıyla yeni bir anlaşma hakları olabileceğine de artık aklı kesmiyordu: Bu kurtuluşun, adlarını, acılarının ve gönül eğilimlerinin hep birlikte yiteceği genel özgürlük ortamında boğulmasını bekliyordu. Bununla birlikte, özgür olmaktan başka bir şey de istemiyordu ama başkalarının özgürlüğü onu pek az ilgilendiriyordu..."

Marc Liliental'in mektubunu geçici olarak unutuverdi, romanın birinci sayfasından başlayarak okumaya koyuldu. Heyecandan donup kalmış bir halde, bir çırpıda okuyuverdi. Concorde uçağı Kennedy Havaalanına indiğinde, gerçekten de Marc'ın dediği gibi son sayfayı bitirmiş ve kitabı kapatmak üzereydi.

"Ee?" diyordu Fabienne, Quesnoy'a. "Diyelim ki o; Daniel Laurençon için ne yapıyoruz?"

"Julien ile öğlen mi buluşacaksın?" diyordu Quesnoy.

Fakat bir soru değlidi bu. Tam bir özetlemeydi. Soru olmadığına göre doğal olarak yanıt da beklemiyordu, bu yüzden konuşmasını sürdürmeye koyuluyordu.

"Bir şeyler yapmaya çalışacağız... Sen Athénée oteline gidersin Fabienne... Ben şapa oturdum... Dün, kapı görevlilerinden biri hilemi çaktı, beni kapı dışarı etti. Fotoğraflardan biri, bir bahşiş ve alışılmış ustalığınla –bununla dişiliğini kastetmiyorum, mesleki becerikliliğinle demek istiyorum!– bir fotoğrafçıdan ya da bir barmenden bu herif hakkında birtakım bilgiler elde etmeyi başarırsın... Kimmiş, neyin nesiymiş, öğrenirsin... Tamam mı?"

Parmağıyla bir fotoğraf üzerindeki bir ayrıntıyı işaret ediyordu.

"Kapıcı ona bir mesaj uzatıyor... Otelde kalıyor olmalı..."

Saatine bakıyordu.

"Saat sekiz kırk beş... Ben şöyle bir bakayım... On buçuk gibi *Bar des Théatres*'da buluşuruz... Durum değerlendirmesi yaparız."

Çantasını topluyor, Fabienne'in dairesinin kapısına doğru yürüyordu.

"Yine de dikkatli ol" diyordu tam çıkmadan önce, "ne tür bir bokluğun içinde olduğumuzu bilemiyoruz."

Genç kadın, hortlak Daniel Laurençon'u düşünüyordu. Hindistan ordusundaki İngiliz subaylarını çağrıştıran şu bıyıklı İsviçreli, gerçekten Daniel Laurençon muydu acaba?

Saat sabahın onuydu, Fabienne, Pierre Quesnoy'u beklemek için Montaigne caddesindeki *Bar des Théatres*'a gelmişti. Çevre henüz sakindi. Dip tarafa oturdu, kendisine bir duble kahve ile jambonlu yumurta söyledi. Kalın kahverengi ambalaj kâğıdından yapılmış zarftan Pierre'in kendisine verdiği fotoğrafları çıkardı.

Dikkatle inceledi onları. Önce, ön plandaki şu Suudi ile geri planda, resepsiyon tezgâhının yakınındaki şu bulanık siluetin bir arada göründüğü resmi inceledi. Sonra, büyütülmüş fotoğrafları ve yakın çekimleri peş peşe inceleyince, zamanın, rastlantının, adlandırılamazın sisinden kopmuşçasına Laurençon'un yüzü belirliveriyor.

Gerçekte o değilse bile, kendisine kardeşi kadar benzeyen birinin yüzü.

Walter Benjamin, bu konuyla ilgilenmekte haklıydı: Fotoğraf sanatının gizemli, büyülü bir yanı vardı. Ve bu alandaki teknik gelişmeler şaşırtıcı metafizik olasılıkları vurgulamıştır, diyordu Fabienne kendi kendine.

Böylece, 1839'da, Daguerre hani şu ünlü Paris bulvarından görünümü çektiğinde, hiçbir hareket, hiçbir canlı varlık görmek mümkün değildi bu resimde. Dört tekerlekli gezinti arabalarını, gezinenleri, gelgit halindeki insanları, kısacası yaşamı kaydetmek için gerekli olan poz süresi çok uzundu. Daguerre'in yaptığı fotoğraf makinesi daguerréotype, yalnızca değişmeyeni, sonsuzluğu kaydedebiliyordu. En azından sürüp gideni. Binaların cepheleri, anıtlar, taşlar, ağaçlar, dağlar, doğanın ya da yapma nesnelerin sürüp gitme yönündeki kalıcı arzusunu kaydediyordu. Daguerre levhasında, Paris bulvarının köşesinde, kime ait olduğu neredeyse belirsiz bu silik gölge, kuşkusuz hiçbir şeyin anlaşılmadığı, şekilsiz, insandan başka her şeye benzeyen görüntüsü fotoğrafın yaşama kayıtsız, kaygısız yüzeyinde izi kalsın diye uzunca bir süre orada hareketsiz, donup kalmış –belki de bir türlü gelmemiş olan bir kadını beklemekte olan– erkeğe aittir. İşte bugün bize hareketi, o ânı yakalamak için icat edilmiş gibi görünen ve başlangıçta bu konuda hiç mi hiç işe yaramayan bir sanat.

Buna karşılık, dün, Pierre Quesnoy'un, Paris'in eski yapı büyük otellerinden birinin giriş salonunda, oturduğu koltuğun dirsek yerine şöyle gelişigüzel uzanmış bir kolun ucundaki objektifini hiçbir poz süresi söz konusu olmadan gizlice çevirmesi, oradan şöyle bir geçmekte olan bir insanın anlık görüntüsünü saptamaya yetmişti. Anlık bir dikkatsizlik yeterli olur. En kaçamak resim, sonsuza kadar objektifin ve filmin tutsağı olur. Ve kuşkusuz, birkaç yıl içinde –ya

da yirmi otuz yıl içinde, önemli mi, zaman ölçüsünde fazla cimri olmayalım– film kesinlikle olmuş bitmiş ama esirimsi dalgası uzayda hâlâ titreşen olayları kaydetmeye yeterli olacaktır. Böylece tıpkı sönmüş bir yıldızın ışığının bize ulaşması gibi, mutlu bir kadının sokakta sevdiği erkeğe baktığı andaki gülümsemesi, öldürücü bir darbeyle yere yıkılışının üzerinden bir saniye geçtikten sonra yoldan geçen bir yabancının fotoğraf makinesi tarafından sonsuza kadar kaydedilmiş olur. Öte dünyadan bir gülümseme: İşte geleceğin fotoğraf sanatı bizler için bunu sonsuzlaştıracak, diye düşünüyordu Fabienne.

Fakat Fabienne'in gerçekten de şansı yaver gitmişti.

Bilgi alabileceği fotoğrafçıyı anında bulmuştu. Evet, fotoğraftaki adam otelde kalıyordu. Oraya geleli üç gün oluyordu. İsviçreliydi, adı Lachenoz, Frédérique Lachenoz'du. Bir işadamıydı. İyi bahşiş veriyordu. Cinsel ilişkiye çok düşkün, diye ekliyordu otel görevlisi. Bir İsviçreli için tuhaf doğrusu. Neden? diye şaşkınlığını dile getiriyordu Fabienne. İsviçrelilerin siki yok mu? Genç kadının konuşma tarzındaki sertlik, fotoğrafçıyı fena halde şaşırtmıştı. Neyse, daha ilk akşam İsviçreli, Gabriel'den –adı buydu onun: Kadınlar ve gedikli müşteriler ise Gaby derlerdi– odasına bir kız göndermesini istemişti. Ücreti pek önemli değildi ama İskandinav görünümlü olsundu. Sarışın, ince, uzun bacaklı, otuz yaşından küçük. Özellikle Doğulu havası asla olmasındı! Bu sözcük fotoğrafçıyı şaşırtmıştı doğrusu. Göbek mi attıracaktı, dersin?

Neyse, ona istediğini bulmuştu. Kara dizilerde olduğu gibi buğday başağı, bal peteği gibi sarışın bir kız. Kendisinin yakın bir kız arkadaşıydı bu. Vestiyerlere bakan, barda sigara satan, zaman zaman da uygun bir şekilde nazikçe pazarladığı bir kızdı bu. Şu lanet AIDS çıkalı prezervatif de satıyordu tabii. Gaby'nin buluşu harikaydı doğrusu! Kız arkadaşı, prezervatifleri sigara tezgâhının altına rengârenk ambalajlar içerisinde

saklıyordu. Tıpkı hakiki sigara paketi! Prezervatif dediğin kullanılır. Sözün kısası, Gaby'nin kontrolü altında ekstradan iş yapıyordu kız, zaman zaman da bodrum kattaki tuvalette şıpın işi bitiriverdiği bazı kaçamakları ondan gizlemeyi başarıyor, böylece komisyon vermekten kurtuluyordu. İşte bu kızı göndermişti İsviçrelinin odasına. Ertesi gün aynı şey. Yirmi üç yaş, garantili işti. İsviçreli de atlet yapılıydı. Gelgelelim Gaby daha fazlasını öğrenmek istememişti: Herkesin kendine göre onuru vardı!

Fabienne hiç ses etmeden onu dinliyordu. Tüm bu laf kalabalığı içerisinde belki işe yarar bir ayrıntı yakalayabilirdi.

Lachenoz, iki günü otelde paşalar gibi yaşayarak geçirmişti. Ama bir gün önce –genç kadın bunu kesinleştirmişti: bir gün önce dediği, gerçekten 16 Aralık mıydı? Evet, evet!–, her şey bir anda değişivermişti. Önce İsviçreli, vestiyerci kızın bacaklarının arasını kiralamamış, buna karşılık, öğleden sonra bir araba kiralamıştı. Ve sonra da kayıplara karışmıştı. Sonunda, geceyi başka bir yerde geçirmişti. Eşyaları oradaydı ama kendisi dönmemişti. Bu sabah saat dokuzda telefon etmişti. Kendisine mesaj bırakılıp bırakılmadığını öğrenmek istemişti. Hayır, mesaj yoktu. Onu görmek isteyen olmuş muydu? Evet, dün, akşamüzeri. Otuz yaşlarında bir çift. Adamın İtalyan aksanını andıran komik bir konuşma tarzı vardı. Nerdeyse taklit yapıyor, diyesiniz gelirdi. Hayır, mesaj bırakmamışlardı. Onu bir saat kadar beklemiş, sonra da çekip gitmişlerdi. Hayır, mesaj filan yoktu.

Fabienne, fotoğrafçıyı eğer bir gelişme olursa gazeteyi arayıp durumu kendisine iletmesi konusunda ikna etmeyi başarmıştı; bunda biraz cazibesinin, daha çok da verdiği bahşişlerin rolü vardı.

Birden, hantal gövdesiyle Pierre Quesnoy karşısına oturuverdi.

"Bir duble skoç" diye sipariş veriyordu garsona. "Johny Walker olsun, siyah etiketlisinden... Yanında buz da olsun, ben kendim katarım!"

Fabienne, saatine bakıyordu.

"Saat on yirmi beşte bir duble viski ha! Fıttırmış olmayasın?"

"Bak Fafa! Sen benim annem değilsin... Tamam mı?"

Genç kadın, tehditkâr bir tavırla elini kaldırdı.

"Eğer bana bir daha Fafa diyecek olursan, çeneni kırarım!"

Garson, duble viskiyi getirmiş, yanına da bir kâse içerisinde buz parçaları bırakmıştı. Quesnoy, yemekten önce bir dolu bardak alkol içiyordu. Sek.

"Ne tür bir bokluğun içerisine düşmüş olduğumuzu bir bilsen!" diyordu sonunda.

Genç kadın, kendisine sarışın bir Venedikli havası veren kısa saçlarını silkeliyordu.

"Nereye düştüm, dedin" diye düzeltiyordu. "Ben, bu akşam Boston'dan dönecek olan Marc'ı bekliyorum. *Lipp*'te randevumuz var... Ve Julien döner dönmez, bir süre onunla baş başa kalacağım."

Quesnoy ıslık çalıyordu. Viskisinden yeni bir yudum daha alıyordu. Artık içine buz da katmıştı.

"Yoksa balayına mı çıkıyorsunuz?" diye gırgır geçiyordu. "Liliental boğazına kadar bu boka gömülü!"

Genç kadın telaşlanmaya başlamıştı, bunların nedenini öğrenmek istiyordu.

"Önce sen" diyordu Quesnoy. "Adamımızı bulabildin mi?"

Hayır bulamamıştı; ama kimliğini belirlemişti. Ona tüm bilgileri veriyordu. Bu arada Lachenoz'un Gaby'nin kız arkadaşıyla yaptığı kaçamakları es geçti: Bunlar belirleyici şeyler değildi.

Pierre Quesnoy'un bu konuda artık hiç kuşkusu kalmamış gibiydi: Sahte Lachenoz, 1974'te bugün hâlâ sır olarak

çözülememiş bir nedenle ölmeyen ve intikam almak için geri dönen gerçek Laurençon'du.

Quesnoy, karşısındakinin bir şey söylemeden beklediğini görünce:

"Haberi duymadın galiba?" diyordu.

Hayır, haber falan duyduğu yoktu.

"Luis Zapata bu sabah öldürülmüş. Hani sabahleyin, elimde Laurençon'un fotoğraflarıyla kapının zilini çaldığımda, meğer Zapata, Denfert-Rocheau yakınlarında öldürülüyormuş."

Fabienne'den ayrıldığında, Maréchal-Maunoury caddesinde, Zapata'nın evine gittiğini anlatıyordu Quesnoy. Ona bildiklerini anlatmak ve fotoğrafları göstermek niyetindeydi. "Neçayev" denilen Daniel Laurençon'un kimliğini belirtmek için hiç kimse ve hiçbir şey ondan daha uygun düşmezdi. Liliental'la dostluğu nedeniyle hikâyenin sonunu yönetmiş olan Zapata'ydı. Gelgelelim eski haydutun evinde, ona kapıyı açan polisler olmuştu. Zapata'nın yanında çalışan hizmetlileri sorguluyorlardı. Bunlar İngilizce dışında hiçbir dil bilmeyen Filipinli bir çiftti. Bir de garip bir İspanyol. Quesnoy, tercümanlık yapmayı önermişti; ama Lacourt diye bir müfettiş onu başından savmıştı. Bir kere Zapata'nın öldüğünü nasıl öğrenmişti, bunu kim söylemişti? Müfettiş bunu öğrenmeyi çok istiyordu. O anda, gerçekte, saat dokuz buçukta, haber henüz kamuya duyurulmuş değildi. Ancak on haberlerine yetişecekti. Quesnoy'un bir şey bildiği yoktu ama her tarafta istihbaratçıları olan, her şeyi öğrenmiş bir gazeteci numarası yaptı. Kaynağı konusunda hiçbir şey söylemeyecekti: "Bu bir meslek sırrı sayın müfettiş!" Sonunda adam da onu Zapata'nın evinden kapı dışarı etmişti.

"İşte Fabienne, durum aynen böyle!" diye sonuca bağlıyordu Quesnoy.

Genç kadın, olup bitenleri anlamaya çalışıyordu.

Pierre Quesnoy, viskisini kenara itti.

" 'Neçayev'in Proletarya Öncüsü tarafından ölüme mahkûm edilişinin sorumlusu o. Laurençon'un intikam alması gereken biri varsa, o da tabii ki Liliental olacaktır!"

"Peki, sence intikam almak için neden on iki yıl beklemiş olabilir?" diye soruyordu genç kadın.

Beriki, bilmiyorum anlamında başını sallayarak Fabienne'in yüzüne bakıyordu...

"Tam isabet, Miss Watson! Laurençon'un dönüşü nedeniyle ilgili varsayımını çürütecek tek soru bu... Ve maalesef bu soruya herhangi bir yanıt bulabilmiş değilim!"

"Peki ne yapıyoruz?"

"Sen Gaby ile bağlantını sürdürüyorsun" diyordu. "İsviçrelinin yeniden ortaya çıkıp çıkmadığını öğrenmemiz gerekiyor... Ben de Adli Polis'in basın bürosuna sıvışıyorum, bakalım, belki birinin ağzından bir şeyler koparabilirim... Öğlen gazetede buluşur, Cenevre'ye Julien'e telefon ederiz... Daha fazla bir şey yapabileceğimizi sanmıyorum..."

Oysa Fabienne sanıyor... Ama düşüncesini kendisine saklıyor.

dokuz

Elie Silberberg kapıyı açtı.

Sahanlıkta, sırtı kapıya dönük, karşıdaki Normandiye bölgesine özgü orman evlerini çağrıştıran evi seyreden bir adam duruyordu.

Adam, arkasında birinin varlığını hisseder etmez hemen yüzünü dönüverdi.

Boyu uzun mu uzun –bir doksandan aşağı değil–, kır saçlı, pırıl pırıl parıldayan dondurucu bir soğukluğa sahip ela gözlerinin çevresi kırışıktan geçilmeyen, güneşte kavrulmuş yüz çizgileri oldukça belirgin bir adam.

Belki de güneş değil de yaşamın kendisi kavurmuştur, belli mi olur, çoğu kez bu yetiyor.

* * *

Silberberg, Port-Royal bulvarında, tek numaraların bulunduğu tarafta oturuyordu. Önce, birazcık Haussmann mimarisi izleri taşıyan hali vakti yerinde, sıradan bir binanın giriş tonoz kubbesi aşılıyor; yine tamamen sıradan bir ilk avlu geçiliyordu. Fakat ikinci kubbeyi geçince, alışılmamış, oldukça geniş bir yeşil alana çıkılıyordu; işte bu alanda birçok

müstakil ev bulunuyordu. Bunlardan biri, otuzlu yıllardan beri, Elie'nin annesi Carola Blumstein'ın ailesine aitti. Carola, kocasından ayrıldığında oraya dönmüştü. Elie, özellikle de IV. Henri Lisesi'nde okuduğu ilk gençlik yıllarını işte burada yaşamıştı. Kadıncağız, zararsız ama onulmaz hafif bir deliliğe yakalandığında, onu yalnız bırakmamak için işte buraya dönmüştü.

Yabancı, kapının açıldığını duyunca arkasını dönmüştü.

"Karşıdaki ev sizi ilgilendiriyor mu?" diye soruyordu Silberberg. "Orada kimin yaşadığını biliyor musunuz?"

Yabancı, hafifçe alaylı ya da küçümseyici bir dudak büküşle ona bakıyordu.

"Lucien Herr" dedi, "hayatının son yıllarını burada geçirdi."

Silberberg, adamın kendinden emin tavrı karşısında şaşırmıştı. Beriki, yeni baştan Herr ailesinin binasına doğru dönmüştü.

"İşgal yıllarında, zaman zaman oraya gelirdim" diye ekledi yabancı.

Elie Silberberg soğukkanlılığını yitirmemeye çalışıyordu. Sarı saçlarının uzun perçemini geriye doğru attı.

"İşgal yıllarında, Herr öleli çok oluyordu!" dedi.

Elie, bir tür acıma duygusuyla ona bakıyordu.

"Ailesi yaşıyordu henüz. Dul karısı, iki oğlu, bir kızı! Ben en küçük çocuğun yakın arkadaşıydım, Yüksek Öğretmen'de okuyordu...

Elie Silberberg'in belleğinde bir şeyler depreşmeye başladı. İçgüdüsel ama acı bir şeyler: İnsanı rahatlıkla yaralayabilecek türden.

Yabancı, gülümsüyordu.

"Bayan Lucien Herr, bir keresinde en küçük oğlu olan arkadaşımı okulun Ulm sokağındaki kütüphanesine soktu. O zamanlar henüz on yaşlarında bir yumurcaktı. Ona rafları dolduran binlerce cilt kitabı gösterdi. 'Baban tüm bu kitap-

ları okumuştu' dedi, 'sen de onun yaptığını yapacaksın!' Bu, çocuğu çok sarsmış olmalı, değil mi?"

Silberberg, paniğe kapılmaya başlıyordu.

Yabancı, konuşmasını sürdürüyordu:

"Buraya son geldiğimde, yıl 1943'tü..."

1943 mü? Evet, kıştı, o yılın sonlarına doğruydu. Port-Royal bulvarına, Herr ailesinin evine son geldiklerinde beş kişiydiler. Laurençon, genç Herr, Sonia W., "Kleber" kendisi. Hepsi öldü, diye düşündü. Tabii, benim dışımda. Ve belki Herr de ölmeyenler arasındadır. Sonra Lucien Herr'in bu eski çağları yaşamış olan oğlu hakkında hiçbir haber alınamadı. Ötekiler öldüler. Michel Laurençon toplama kampına gönderildikten sonra. Sarışın, göz kamaştırıcı, alt edilemez Sonia W. en sonunda Gestapo'nun tuzağına düşmüştü. Ölmeden önce silahını kullanacak vakit bulmuş ve hayatını onlara pahalıya ödetmişti. Ve sorgulamasının sekizinci gününde siyanür kapsülünü ısırmış olan "Kleber". İşkencenin darbelerine vücudunun artık dayanamaz olduğunu gören arkadaşının umutsuzluğunu tahmin edebilirdi. Bedeninin, her türlü acının sınırları ötesinde, aklı tarafından yönetilmek istemediğini görünce duyduğu öfke görülecek şeydi! "Kleber" belleğini, Gestapo'nun adamlarından aşırmak amacıyla, onları olasılıkla yaklaştıklarını hissettikleri korkunç bir zaferden yoksun bırakmak için zehir kapsülünü çiğnemişti. Ölümünün suskunluğu, lanet herifler, suratınıza fırlatıyorum, diye bağırmış olmalıydı sıkıntısının, yalnızlığının suskunluğu içinde. "Kleber" katışıksız kahraman, ruhunun ve bedeninin tüm haleleriyle bezenmiş "Kleber" sen bizi kayıtsızlık ve doygunluk içerisinde yaşatmak için Gestapo'nun susadığı canını verdin.

"1943'te, evet" diye yineliyordu yabancı. "Ben, Daniel'in babası Michel Laurençon ile birlikteydim..."

Elie'nin benzi kireç gibi oluyordu.

Adam, cebinden üzerinde üç renkli Fransız bayrağı bulunan bir kart çıkarmış, uzatıyor ve kendini tanıtıyordu.

"Başkomiser Roger Marroux!"

Evet, tamam, buydu, diye düşünüyordu Silberberg. Daniel'in üvey babasının adı buydu işte.

Ne var ki Roger Marroux beklenmedik bir el hareketi yapıyordu. Elini uzatıyor, Silberberg'in kazağının kumaşını elliyordu, dişi gıcırdattıran bir kahkaha patlatıveriyordu.

"Çok güzel bir kazakmış Silberberg! Biraz cart renkli, tabii... Bunu giymek cesaret ister! Ama gerçekten çok güzel."

Keyfi kaçmış olan Elie saçma bir açıklamada bulunuyordu.

"Yeni döndüm, kıyafetimi değişecek vaktim olmadı!"

Yeni döndüğü gerçekti. Victoires meydanında, *Action*'a uğramış, Fabienne Dubreuil'ü bulamamıştı. Dediklerine göre gazeteye saat on ikide gelecekti. Serguet'ye gelince, gerçekten de Cenevre'deydi. En azından gündüz için böyleydi. Silberberg, Fabienne'e bir not bırakmış, acil olarak kendisini görmesini istemişti ve Port-Royal bulvarındang geri dönmüştü. Motosikletli katilin otomatik silahıyla bütün gün Paris sokaklarında dolaşamazdı. Onu, babasının bir zamanlar kendisine verdiği emektar Smith Wesson ile birlikte bir dolaba kilitlemişti.

Marroux hâlâ gülüyordu.

"Doğrusu, arada bir bağ kuramadım" diyordu.

Alaycı bir tonla konuşmasını sürdürüyordu.

"Yine de, daha önce gördüm, kazağınızı! Sabahın saat sekizinde, Georges-Lamarque meydanında geziniyordu. Çok kesin iki tanığım var..."

Elie'ye bakıyordu.

"Luis Zapata adında birinin, bu sabah, o saatte aynı meydanda öldürüldüğünü bilmiyor olamazsınız..."

Elie, başını sallıyordu, bir şey söylemiyordu.

"Liliental, ABD'de, Serguet ise Cenevre'de... Bayan Sponti'ye gelince, belirtilen saatte masörüne masaj yaptırıyordu, bunu saptadık... Olay saatinde bir başka yerde olduğunu kanıtlamayan bir siz kaldınız..."

Silberberg, adamakıllı kızmaya başlıyordu. Bir tür ağır bir öfke nöbetine yakalanıyordu. Aynı sabah, bir katil ona da ateş ediyordu ve işte şu anda bir aynasız gelmiş, kendisini sorguya çekmeye kalkıyordu. Olamaz, bu kadarı fazlaydı doğrusu!

"Bunu kanıtlamaya ihtiyacım olacak mı, bayım?"

Son sözcüğü öfkeli bir şekilde üzerine basa basa söylemişti.

"Komiser" diye düzeltiyordu Marroux, "Başkomiser Roger Marroux..."

"Polislerle konuşma alışkanlığım yok" diye kestirip attı Elie.

"Benim var" diye atılıyordu Marroux, gülümseyerek. "Katillerle konuşma alışkanlığım bile var."

Silberberg, ağzındaki baklayı çıkardı, diye düşündü.

"Çünkü bir cinayet soruşturması sürdürüyorum Silberberg! Luis Zapata'nın öldürülmesinden söz ediyorum, elbette... Öteki, Daniel Laurençon'unki benim uzmanlık alanımı aşıyor, şimdilik... Ama ikisi arasında bir bağlantı olmadığını söyleyemem!"

Elie Silberberg kendine hâkim olmak için bir çaba gösterdi, sonunda başardı da.

"Neden biz... Komiser?"

"Siz mi?"

"Milyonlarca Parisli arasında yalnızca bizim mi olay anında başka yerde olduğumuzu kanıtlamaya ihtiyacımız var?.. Biz, bir zamanların grubu?"

"Ya!" diye hayret ediyordu Marroux. "Proletarya Öncüsü mü? Fakat bu konuda bilgiyi veren Luis Zapata'nın kendisi... Tam öldürülmeden önce, Adli Polis'i arayıp adıma bir mesaj bırakmış. 'Neçayev ile ilgili.' Anlıyor musunuz?"

Elie, tüm kozları elinde bulunduran bu adama karşı çok yalnız olduğunu anlıyordu. Hangi kartı oynayacağını bilemiyordu. Belki de gerçeğin kartını? Nereye kadar, gerçek?

"Kuşkusuz bana sormak istediğiniz sorularınız olacaktır, komiser... İçeride daha rahat ederiz..."

Silberberg, Roger Marroux'nun geçebilmesi için kapıdan çekiliyordu.

Roger Marroux son bir kez daha Lucien Herr'in yaşadığı müstakil eve baktı.

"Devrimci, kamuoyundan nefret eder ve tüm taleplerinde, tüm gösterilerinde güncel toplumsal ahlakı lanetler. Onun gözünde, devrimin başarıya ulaşmasını sağlayan her şey ahlakidir; ayak bağı olan ne varsa ahlak dışıdır..."

Marroux, cümleyi yüksek sesle okumuştu.

"Neçayev'in *El Kitabı*'ndan bu cümle" diye açıkladı Silberberg arkasından. "Fakat bilmeniz gerekir!"

Marroux, başını sallayarak arkasını dönüyordu.

"Doğru" dedi.

Silberberg'in onu aldığı büyük oda, kitap ve kâğıtlarla doluydu. Raflar, masaların üstü doluydu; yerde, parkenin üzerinde rulolar vardı. Fakat sevimsiz, hoşa gitmeyen bir dağınıklık değildi bu. İhmal ve terk etmenin yol açtığı türden ahlaki sallapatilik değildi. Canlıydı, oturulabilirdi. Tüm bu okumaların sonucu elde edilmiş olan inanç, bir düşünceyi besliyordu.

Marroux, işgal yıllarında gittiği, Lucien Herr'in şu karşıdaki müstakil evdeki özel kütüphanesini anımsamıştı. İki oda ona kırk beş yıl aradan sonra düşünce hayatının, faal yaratının kıyaslanabilir izlenimini vermişti. En azından fiilen.

Elie Silberberg'in evinde çalışma masası-kitaplığın ardındaki duvarın büyük bir bölümünü, üzerinde renkli raptiyelerle ya da şeffaf bantla çeşitli belgelerin tutturulduğu mantardan yapılmış bir pano kaplıyordu; gazete küpürleri, kitap

sayfalarından yapılmış fotokopiler, kitaplık fişleri, üzerine ezberlerin, aforizmaların, siyaset adamlarının demeçlerinin, yazarlarla yapılan görüşmelerin özetlerinin vb. not edildiği kâğıt parçaları.

Gözle görünür bir dağınıklığın içerisinde onlarca kâğıt vardı ama bir kırmızı ip bu parçaları birbirine bağlıyor gibiydi: Tümü de terörizmle ilgiliydi. Daha da dar anlamıyla söylenecek olunursa terör ile devrim arasındaki bağıntıyla.

"... devrimin başarıya ulaşmasını sağlayan her şey ahlakidir; ayakbağı olan ne varsa ahlak dışıdır..." diye yineliyordu Roger Marroux.

Yutmadığını gösteren bir el hareketi yapıyordu.

"Onların ahlakı ve bizim ahlakımız" diye ekliyordu. "Hep aynı hikâye!"

Silberberg tetikteydi, bu garip polisten tedirgindi. Adamın, kendisini adamakıllı çuvallatmak, ardından hiç beklemediği bir anda, ansızın can sıkıcı bir soru yağmuruna tutmak için kuramsal tartışmaya sürüklemek istediğini düşünüyordu.

Ne var ki haksızlık ediyordu.

Roger Marroux yalnızca onunla konuşmak, kendisini daha iyi tanımak istemişti. Proletarya Öncüsü'nün eski yöneticileri içerisinde sempatik bulduğu yalnızca Silberberg idi. Bunda bir ölçüde, Elie'nin, gençliğinde Daniel'in en yakın arkadaşı olmasının rolü vardı. Üvey oğlu, henüz kendisine yaşamı, okudukları ve arkadaşları hakkında bilgi verdiği dönemde ona Elie'den söz etmişti. Ayrıca Silberberg'in başkaları gibi başarı göstermeyişinin de bunda etkisi vardı. Bu noktada, tercihini yaşamıştı: Bu da Elie'nin mesafeyi koruduğunu, bunun bir ahlak sorunu olduğunu gösteriyordu. Yaşamda başarıya ulaşmak için birtakım becerilerden yoksun oluştan çok, bir seçimdi bu.

Dahası, Roger Marroux, Elie Silberberg'in Elias Berg takma adıyla yayımladığı bazı romanları çok kaliteli buluyordu.

Biçimsel açıdan yaklaşıldığında olağanüstü şeylerdi bunlar. Gerçekte, gürültü ve öfke dolu, cesetlerden, sürprizlerden, hiçbir şeyin olup bitmediği sıkıntılı bekleyişlerden geçilmeyen kara dizi, aksiyon romanlarıydı bunlar. En azından görünüşte, ilk bakışta, doğrudan, sanki oradaymışız gibi gözlerimizin önünde olup bitiyordu her şey. Anlatıcı hiçbir zaman gerekli yerde değildi, hep geç kalır ya da eylem tam onun cinayet yerinden ayrılmasından sonra gelişir. Hikâyenin özü böylece önsezi, düşünme ya da anımsamaya dayanır.

Bir tür Racine'vari romanlardı bunlar. Thésée'nin öldürülmesine katılan Théramène'in tarafını tutmuyordunuz. Théramène'in hikâyesinin içindeydiniz. Oysa yaşam, genellikle gerçek yaşam, –Marroux işte bunu öğrenmek için para alıyordu–, çoğu zaman bir hikâyeydi, bir hikâyeler karmaşası, eyleme geçişin anısı ya da eylemin kendisinden çok, sanki oradaymışız gibi, eyleme geçme arzusu. Çünkü hiçbir zaman orada değilizdir. Ya da pek az, pek nadir olarak orada bulunuruz. Edimin zaman tarafından ertelendiği fiziksel aşk sırasında böyle değil tabii: bellek ile zevk tasarısı. Aşk sevinçlerinin, eğlence ve hazlarının tasarısı. Fakat insanın hayatını aşk yaparak geçirmesi mümkün değil. Nihayet, bizler eylem öncesinde ve sonrasında, daha çok bir dizi hareketsizlik, bekleyiş, sabit imgeler içerisindeyizdir.

Marroux, Silberberg'in gözle görülür bir şekilde kuşkulu davranmasına karşın konuşmayı sürdürmeye çalıştı.

"Ne olursa olsun, temel sorun bu, değil mi? Sergey Neçayev'in cümlesi, kelimesi kelimesine bir Lenin, bir Troçki tarafından yazılmış olabilirdi, bugünkü Marksist-Leninistlerimizin herhangi biri tarafından yazılmış olabilirdi!"

Silberberg, tartışma hevesine daha fazla direnmedi.

"Marx tarafından olamaz!" dedi. "O *El Kitabı*'nın katı bir eleştirisini yaptı! Hani Arşimed'in hamamda bağırdığı ses tonuyla: Eureka!"

Roger Marroux başını salladı.

"Size katılıyorum" dedi, "en azından bir ölçüde. Neçayev'in ahlak ve devrim konusundaki aforizmasının arkasında, bunun mutlak iyilik olduğu gizli düşüncesi yatmaktadır... Oysa Marx, tarihin çoğu zaman kötü yanlarıyla ilerlediğini biliyordu..."

Silberberg, gitgide şaşırmış bir halde ona bakıyordu. Bu arada endişesi de gitgide artmaktaydı.

"Neyse" diye sürdürdü Marroux, "Marx'ta da, onun devrimin ve evrensel sınıfın mesihvâri kuramında da Mutlak'ın ahlaki göreceliğine düşüş olasılığı var!"

Silmberberg, Marroux'nun evine geliş nedenini, onu buraya getiren soruşturmayı, cinayeti unutmuş gibiydi. Aklı fikri kanıtlama, bu konuda dikkat çekip, muhatabından puan kazanmaktaydı.

"Devrim mutlak iyilikse, Neçayev'in sözü tutarlı, geçerli mi olurdu?"

İkisi de bir kitap dağının ortasında, ayaktaydılar. Marroux, bu soruyu uzaklaştırmak için densiz bir sineği kovarmış gibi bir el hareketi yaptı.

"Hayır, hayır, Silberberg! Devrim, mutlak iyilik ya da özgürlüğün hükümranlığı veya yabancılaşmadan kurtulmuş insanın epifanisi olsa bile, genellikle bu bayat saçmalıklardan herhangi biri olsa bile, Neçayev'in sözü yanlış olurdu. Devrimin başarıya ulaşmasını sağlayan hiçbir şey ahlaki olmaz... En başta, kabaca söyleyecek olursak, amaç, aracı haklı göstermediği için bu böyledir... Ve özellikle tarihsel bir eylemin ahlaki ölçütleri, eylemin doğrudan kendi içinde var olduğu için bu böyledir. Bunlardan bir hokkabazın şapkasından çıkarırmış gibi bir aşkınlık çıkarılmaması gerekir. Bunların tarihsel içkinliğin derinliğine yerleştirilmeleri, orada keşfedilmeleri, işletilmeleri gerekmektedir... Kuşkusuz kesinlikle yapılmaması gereken bazı şeyler vardır... ama olamaz bu,

kesinlikle olamaz! diye belirtilen bu kesin anları tarihsel eylemin göreceliliğinde bulmak gerekiyor."

Silberberg, başını salladı.

"Galiba haklısınız... Hiç değilse tutarlı ateist bir ahlak açısından... Ne var ki Hıristiyanlar sadece ve sadece aşkınlığa doğru yürürler... Ve ahlakları tarihsel açıdan olduğu kadar bireysel açıdan da şaşılacak derecede etkilidir..."

Marroux, söylenenleri yadsıdığını açığa vuran hareketler yapıyordu.

"Bunca kitap yığını arasında Maritain'in yapıtlarını biliyor olmanız gerekmez mi?" diye haykırdı. "Tanrı ve Kötülüğe İzin adlı makaleyi bir kez daha okumanızı öneririm... Orada, Thomasçı felsefenin 'iyiliğin yolu' diye adlandırdığı şeyde, aşkınlığı, Tanrı'ya açıklığı belirttiğini göreceksiniz... 'Kötülüğün yolu'nun tek sorumlusu insandır... Tanrı'nın, insanın topyekûn özgürlüğünü kullanmasına izin vermesi dışında, bu kötülükte hiçbir rolü yoktur. Kısacası, Auschwitz toplama kampından Tanrı sorumlu değildir... 'Kötülüğün yolu'ndan sorumlu olmadığına göre, bunda hiçbir rolü yoktur! İlk bakışta, elbette, utanç verici bir şey bu... Ama çok anlamlı bir utanç..."

Birden konuşmayı kesti.

Uzunca bir süre gözlerini yumdu. Sonra avluya açılan bir verandanın camlı boşluğuna doğru yürüdü. Kaskatı kesilip sessizce, karşıdaki Herr ailesine ait evi izlemeye koyuldu. Yeni baştan Silberberg'e döndüğünde, sesi kısılmıştı:

"Size 1943'te Herr'lere geldiğimi söyledim, değil mi? Bir karar almamız gerekiyordu. Örgütümüzde bir adam vardı, kod adı 'Mirabeau' idi, yoksul düşmüş bir ailenin oğluydu, gözünü budaktan sakınmazdı. Gestapo hesabına çalıştığından kuşkulanıyorlardı. En azından, ikili oynayan bir ajan olduğundan... İçimizden bazıları, ihaneti konusunda elde yeterince kanıtın bulunduğunu, bunun ahlaki açıdan

büyük tereddütlere yol açabileceğini ve bu nedenle onun öldürülmesi gerektiğini düşünüyordu. O gün, Lucien Herr'in evinde kesin kararımızı vermiştik. Öldürmeyecek, sağ bırakacaktık, belli bir süre kendisini göz hapsine alıp yalnızca örgüt içindeki eylemlerini sınırlandıracaktık. Gerçekte, tüm suç belirtilerini, çok büyük bir umursamazlığın, şansına duyduğu çılgınca bir güvenin kanıtları olarak yorumlamak da tamamen mümkündü..."

Marroux, sözüne devam etmeden önce derin derin soludu.

"Biri 'Mirabeau'yu yakalayıp karargâhlarımızdan birine kapatmamızı ve kendisini sorguya çekmemizi önerdi... Sorguya çekmek, anlıyor musunuz? Bu, kendisi ile ilgili gerçeği ağzından koparabilmek amacıyla gerektiğinde ona işkence edilmesi demekti... Bu öneriye karşı çıktık tabii... Her ne kadar gerçeğin bilinmesinde yarar varsa da, eğer 'Mirabeau' işkence sonucunda ihanetini kabul etmiş olsaydı, daha işkence başlar başlamaz bu işi yapmış olsa bile, bu gerçek, vicdanlarımızı çürütürdü... Eylemimizi de... O gerçeği işkence aracılığıyla ortaya çıkarmak, kavgamızın anlamını yok ederdi..."

Yeniden soluklandı. Silberberg, buz gibi bir elin kalbini sıkmakta olduğunu hissediyordu. Birazdan olup bitecekleri aşağı yukarı kestirebiliyordu.

"En açık davranan Michel Laurençon oldu... 'Mirebeau'nun hayatta kalması kararını o verdi... Birkaç hafta sonra da Laurençon, Blainville sokağındaki bir odada Gestapo tarafından tutuklandı... Onu ele veren 'Mirabeau' idi..."

Üzerlerine birden çöküveren suskunluk, yoğunlaşıyor, açıkça görülebilir boğucu bir hal alıyordu.

"Otuz yıl sonra" diye yeniden söze koyuldu Marroux, biri sözcükleri boğazından birer birer zorla söküp alıyormuş gibiydi, "otuz yıl sonra, oğlu Daniel Laurençon'a ne yaptınız?"

Elie Silberberg, kireç gibi bembeyaz kesilmişti.

Daha bu mavi gözlü, kır saçlı yabancının adını öğrenir öğrenmez kendisine bu sorunun sorulacağını anlamıştı. Uzun zamandır, tek gerçek sorunun bu olduğunu biliyordu.

Gelgelelim tam o anda kitaplığın kapısı açıldı. Elie'nin annesi Carola Blumstein apar topar içeri girdi, telaşla, uçarcasına. Genç bir kadın onu alıkoymaya, yatıştırmaya çalışıyordu.

"... ve gökten meşale gibi yanan büyük bir yıldız düştü ve ırmakların üçte biri, akarsu kaynaklarının üçte biri zehirlendi. Ve bu yıldızın adı Apsent idi. Ve suların üçte biri apsent gibi acılaştı ve insanlar öldüler..."

Carola Blumstein, Kıyamet'teki bu ayeti nasıl olmuş da ezberleyebilmişti?

Roger Marroux bunu söylemezdi. Konuşmanın zigzaglar çizen dolambaçlı güzergâhını hemen o anda yeniden kuramazdı. Ama Carola, Kıyamet'ten üçüncü melek davulunun çaldığı ayeti okuyordu.

Elie Silberberg, suratı bir karış, bir köşede duruyordu. Annesinin rüzgâr gibi odaya dalışından bu yana ağzını açıp da bir şey söylemiş değildi.

Komiber Marroux, Carola Blumstein ile ömründe hiç karşılaşmamıştı. On iki yıl önce "Neçayev"in ortadan kayboluşu hakkında kişisel soruşturma yaptığı sırada onun varlığını öğrenmişti kuşkusuz. O dönemde bu kadın hakkında edindiği ve yararlı olabileceğini düşündüğü tüm bilgileri not etmişti. Elie'nin annesinin Auschwitz kampından kurtulmuş olduğunu da bu şekilde öğrenmişti.

Şimdi, onun Kıyamet'ten ezbere bölüm okuduğunu görünce şiddetli bir heyecan sarmıştı onu. Çünkü nerede, hangi koşullarda olursa olsun Carola Blumstein'ın bakışlarını tanırdı. Toplama kampından sağ kurtulmayı başarmış bir

insanın çılgın bakışları: Issız Birkenau ovasında insan yakan fabrikaların dumanının mahvettiği, yıktığı, şaşırmış, boş bakışlar. Buchenwald'da 56. Blokun kerevetindeki Michel Laurençon'un bakışı. Hani şu uzaklarda kalmış 1945 ilkyazında *Politische Abteilung* barakası önünde kendisiyle konuşmuş olan genç mahkûmun –bir İspanyoldu bu: göğsünde üzerine siyah mürekkeple "S" harfi basılmış üçgen şeklinde kırmızı bir kumaş vardı– bakışı. Çılgınca bir kahkahayla şöyle demişti bu genç: "Ormanın üstünde bir daha yanık insan eti kokusu asla olmadı."

Carola Blumstein, o zamanlar takıntı haline getirdiği konu olan Çernobil'deki nükleer patlamanın yol açtığı felaketlerle ilgili düşüncelerini anlatmak için ondan daha ideal bir dinleyici bulamayacağını bildiğinden, Roger Marroux'nun varlığını görünce hemen fırsattan yararlanmıştı.

"Çernobil'in nerede olduğunu biliyor musunuz, bayım? Ukrayna'da, değil mi? Pekâlâ, aşağı yukarı yüz yıldır başımıza gelen felaketlerin birçoğu, Ukrayna kökenli, değil mi? İdamlar, Yahudi soykırımları, katliamlar..."

Marroux, başını sallıyordu, dikkatle onu dinliyordu. En azından öyle görünüyordu.

"Vay, vay, vay" diyordu yaşlı kadın. "Peki Çernobil sözcüğünün kelime anlamını biliyor musunuz?"

Hayır, bilmiyordu Marroux. Özür diliyordu ama bilmiyordu.

" 'Kara ot' demektir... Ya da 'acı ot'... Başka türlü söylemek gerekirse, apsent..."

Belki de bu küçük açıklama sayesinde Marroux'nun olup biteni anlayacağını umut ederek bakıyordu. Görünüşe bakılırsa Roger Marroux hâlâ hiçbir şey anlamış değildi.

"Ve bu yıldızın adı apsent idi..." diyordu yaşlı kadın birden. "Apsent yıldızını hatırlıyor musunuz?"

Hayır, Marroux hatırlamıyordu. Bütün bunlarla Carola Blumstein'ın sözü nereye getireceğini bile bilmiyordu.

"İncil'de, tabii. Daha da kesin ifade edilirse Kıyamet kitabında."

Carola, Kıyamet kitabından, yedinci mührün açılışından sonraki metni ezbere okudu. "Tanrı'nın önünde ayakta dikilen ve kendilerine yedi borazan verilmiş olan yedi melek gördüm..."

Marroux, birdenbire peygamberlere özgü bir gürlük kazanan bu zayıf ve kırılgan ses karşısında büyülenmiş bir halde onu dinliyordu.

"Ve üçüncü melek borazanı çaldı ve gökten meşale gibi yanan büyük bir yıldız düştü ve ırmakların üçte biri, akarsu kaynaklarının üçte biri zehirlendi. Ve bu yıldızın adı Apsent idi. Ve suların üçte biri apsent gibi acılaştı ve insanlar öldüler..."

Kadın, mutlu bir havayla Roger Marroux'ya bakıyordu.

"Bundan daha açık olamaz, değil mi? Çernobil, apsent yıldızıdır... Santral patladı, bir meşale gibi yandı, içme suları zehirlendi... Gelgelelim asıl korkuncu daha sonra gelecek... Çernobil, İsrail'in yıkılışına yol açacak bir savaşın habercisi... Çernobil, bizleri bu konuda uyarmak için seçildi, anlıyor musunuz? Dünyada sayısız nükleer santral var! Her gün felaketlerle burun buruna yaşıyoruz... Ama ilk patlama, tam olarak Çernobil'de meydana geldi... Yahudilerin her rejimde kıyıma uğradıkları şu Ukrayna'da oldu bu... Bu konuyu Elie ile de konuştum... Ama umurunda bile değil... Farklı farklı yorumlar söz konusuymuş, hangisine inanacağını tam olarak bilemiyormuş... Gidip hahamı görmeliymişim... Ama ben asla hahama falan gitmedim, gönlümdeki Tanrı'ya bıraktım işi. Tanrı, yüreğimdeki sesine kavuştuğu andan beri bu böyle..."

Heyecanlanmaya başlıyordu. Elleri büzüşüyor ve yalvarırcasına bir hareketle eğilip bükülüyordu. Bunun üzerine bir kenarda duran genç hastabakıcı, ödünsüz bir yumuşaklıkla

müdahale ediyor. Elie'nin annesini omuzlarından tutarak götürüyor.

Carola Blumstein'in sesi artık boğuk bir çığlığa dönüşmüştü. Yahudilerin İsrail devletini kurarken Tanrı'nın şimşeklerini üzerlerine çekip çekmediklerini, Apsent yıldızı ve Çernobil patlamasının Tanrı'nın öfkesinin belirtisi olup olmadığını kendi kendine soruyordu.

"Belki de bizler sonsuza dek sürgünde yaşamak için yaratıldık" diye bağırıyordu. "Belki de sürgün, bizlerin tek krallığı; bizim toprağa sahip olmaya hakkımız yok! Belki de Tanrı bizi ancak yıkıma uğramış, yok olmuş bir ülkede sürgüne gönderilmiş olarak görmek istiyor!"

Kapı iki kadının üstüne yeniden kapanıveriyordu. Marroux ve Silberberg yeniden baş başaydılar.

"Sizden, benimle Adli Polis'e kadar gelmenizi isteyeceğim" diyordu komiser. "İfadenize başvurmam gerekiyor..."

Silberberg omuz silkti:

"Sizi temin ederim, Zapata'yı ben öldürmedim!"

"Bunu tabii ki biliyorum!" diyordu beriki, soğukkanlı bir şekilde. "Onu iki genç kadın öldürdü... Ama siz de olay yerindeydiniz... Kanımca Zapata size randevu vermişti. Size ne söylemek istiyor olabilirdi?"

Silberberg, birden onunla gitmeye niyetlendi.

"Bilmiyorum... Açıklayacak vakit bulamadı... Her ne ise basbayağı yanıldı... Suikastler listesinde adımın yer almadığı konusunda bana güvence verdi... On dakika sonra Montparnasse mezarlığında bana ateş ediyorlardı..."

Marroux'nun ağzı açık kalmıştı.

"Bana anlatacaklarınız var, Silberberg!"

O anda kapı zilinin çaldığı duyuldu.

Marroux, iki adımda pencereye ulaştı, perdeyi hafifçe araladı. Genç bir kadın, çok da güzel görünüyordu, sahanlıkta bekliyordu. Bu kadını daha önce bir yerde görmüş gibiydi.

"Kim bu?" diye soruyordu Silberberg, biraz öfkeli.

"Gelin bakın... Ama sanırım tehlikeli bir şey yok!"

Elie yaklaştı, bir göz attı.

"Evet, evet, Fabienne bu... *Action*'da Julien'in yanında çalışıyor... Biraz önce ona bir mesaj bırakmıştım..."

Gidip kapıyı açtı.

Komiser Marroux, kılıfından çıkarmaya hazır olduğu Magnum 357'sinin kabzasını bıraktı. Yine de evin koridoruna açılan yarı açık kapının arasından Elie ile genç kadını gözetlemek amacıyla mevzilendi.

Fabienne Dubreuil ve Elie Silberberg alçak sesle, hararetli bir şekilde konuşuyorlardı. Genç kadın, çantasından kraft kâğıdından yapılmış büyük bir zarf çıkardı. Elie'ye bir şeyler, olasılıkla fotoğraflar gösteriyordu.

Roger Marroux kapıyı itti, koridora girdi, sessiz ve hızlı adımlarla genç kadına doğru yürüdü. Kadının olup bitenleri anlamasına fırsat kalmadan, Quesnoy'un fotoğraflarını ele geçirdi ve şöyle bir göz attı.

Benzi soldu, çatallı, boğuk bir sesle Fabienne'e yöneldi.

"Daniel'in bu resimlerini nereden ele geçirdiniz? Hangi tarihte, nerede çekilmiş bunlar?"

Fabienne, onu eni konu inceliyor ve komiseri hayran olunacak biri olarak görmekten kendisini alıkoyamıyordu. Genel görünüşünden anlaşılıyor. Ardından, bu herifin neyin nesi olduğunu soruyordu içinden.

Bakışlarıyla Elie'yi sorguladı.

"Başkomiser Roger Marroux" dedi beriki. "Fabienne Dubreuil... Komiser, Zapata cinayetini sorguluyor."

"Marroux mu?" diye haykırıyordu Fabienne keyifle. "Aman Tanrım! Ben de sizinle konuşmak istiyordum! IV. Henri Lisesi'nde Yüksek Öğretmen hazırlık sınıfındaydınız, Lachenoz'un babası Michel Laurençon ile birlikte..."

İki adam afallamış bir halde birbirini süzüyorlardı.

"Lachenoz da kim?" diye homurdanıyordu Marroux.

"Bir İsviçreli" diyordu kadın. "Galiba Daniel Laurençon'un son kullandığı ad..."

Marroux sert bir şekilde Fabienne'in lafını ağzına tıkıyordu.

"Ee, ya benim sorularım?" diye haykırıyordu.

Fabienne, yeni baştan onu seyretmeye koyuluyordu. Gerçekten de yakışıklıydı bu herif. Yaklaşık bir doksan boyunda, bir gram yağ yok, insanın sırtında buzdan bir bıçak hissetmesine yol açan bakışlar; ayrıca da sıcak.

"Bu fotoğrafları gazetemden aldım, komiser. Dün öğleden sonra çekilmişler... Mekân ise Paris'teki şu ünlü palaslardan biri..."

Roger Marroux içini çekti. Zapata'nın mesajı gerçekten de "Neçayev"le ilgiliydi. Neçayev, etiyle kemiğiyle ta kendisi idi, hiçlikten dönüvermişti.

"Odanızda içecek bir şeyler var mı, Silberberg? Üçümüz çene çalarken şöyle bir buzlu viski hiç de fena olmaz..."

Fabienne'i dirseğinden yakalıyor ve onu büro-kütüphaneye doğru sürüklüyordu. Elie Silberberg'e gelince, keyiften gözünden yaşlar geliyordu.

Daniel, yaşıyor!

Fakat bir düşünce, basit ama ürküntü verici bir düşünce, onun olduğu yerde donup kalmasına yol açıyor. Komiser ile Fabienne'in uzaklaşmalarına bakıyordu. Marroux hâlâ Fabienne'in kolunu sıkıyordu. Eğer Daniel hayattaysa, Montparnasse mezarlığındaki motosikletli katil belki de oydu... Daniel, belki de sırf öldürmek için ölümden dönmüştü...

ikinci bölüm
kayıp bir adam

"Devrimci kayıp bir adamdır. Özel çıkarları yoktur onun. Kişisel davası, kişisel duyguları, alışkanlıkları, mülkü de yoktur. Adı bile yoktur. Ondaki her şey tek ve ödünsüz bir çıkar tarafından, tek bir düşünce, tek bir tutku tarafından soğurulmuştur: Devrim."

Sergey Neçayev,
Devrimcinin El Kitabı

"Silaha sarılan el, bu hareketin şiddetinden de acı çekmelidir. Bu acının uyuşturulması devrimciyi faşizmin sınırlarına götürür."

Emmanuel Lévinas,
Güç Özgürlük

bir

V. George caddesinin bitiminde durdu.

Bir kadınla yatmadan sakin bir şekilde düşünmesi olanaksızdı. Bir beden, bir vajina, ayrılan bacaklar, mest olmuş bakışlar, zevkin çakan şimşeği: çığlık.

Bir kadın, evet.

Alma meydanında, her yönde ışıl ışıl araba konvoyları sel gibi akıyordu. Bir zamanlar, ruhuna kazınmış, içine işlemiş sözcükleri, yeni baştan alçak sesle kendi kendine tekrar etti.

"Devrimci, kayıp bir insandır. Devlet ve genel olarak tüm ayrıcalıklı-eğitimli toplum karşısında acımasız biridir. Ondan en ufak bir acıma duygusu beklenmemelidir."

Kalabalığın arasında, tek başına yürürken, vahşice güldü.

Neçayev'in metni, dile getirilişinden yüzyıl sonra gerçekliğini buluyordu. Kayıp bir insan olduğu gerçekti: tehlikeli bir şekilde gerçek. Yarım saatten beri, takside Luis Zapata'nın ölüm haberini öğrendiğinden bu yana, bunun ne ölçüde gerçek olduğunu biliyordu.

"Her gün ölmeye hazır olmalıdır." sözü de gerçekti. Ve işte bugün gelmiş çatmıştı.

Bir an gözlerini yumdu. Evren artık belirsiz bir gürültüden, tiz bir gürültü öfkesinden, sesli saldırılar öfkesinden başka bir şey değildi.

Başlangıçta duymamıştı. Radyo çalışıyordu, cızırtılıydı. Aklı fikri randevusundaydı. Artık ihtiyatlı olmak zorundaydı. Eskisinden çok daha ihtiyatlı. Tehlikeli bölgeye giriliyordu: Operasyonun başlayıvereceği an, köprüleri atıp tüymesi gereken an.

Köprüleri atmaya bir gün önceden başlamıştı bile.

Yaptığı bir şakayla dikkatini çeken taksi şoförü oldu.

"Zapata, bir film adı bu be! Viva Zapata!" diye haykırıyordu.

Derhal kulak kabartmıştı.

Bu sadece saat on haberlerinde verilen flaş bir haberdi. Luis Zapata, Denfert-Rochereau yakınlarında öldürülmüştü. Spiker, haydutun geçmişini bir iki kelimeyle andıktan sonra, bu ölümün eski hesapları kapatmaya dayalı bir iş mi yoksa gangsterler arası yeni bir savaşın habercisi mi olduğunu soruyordu.

Boş şeyler kısacası.

Sonra bildik radyo oyunları yeniden başladı. Karayip Adaları'nın bilmem hangi cennet köşesinde iki kişilik bir hafta tatil kazanma söz konusuydu. Aralık ayında, Parislilere allayıp pullayarak Karayipler cennetini kakalamaya çalışıyorlardı.

Victor Hugo meydanına geliyorlardı, şoförden bir saniye durmasını istedi. Sigara alacaktı. Şoför, sigaranın zararları konusunda uzun uzun nutuklar attı, o da kuzu kuzu dinledi. Hatta ona hak bile verdi. Ama çok az içtiğini söyledi. Yani çene çaldılar.

Sigara bayiine girdi, girmesiyle çıkması bir oldu. Şoföre, tesadüfen bir yakın arkadaşıyla karşılaştığını, onunla iki kadeh atacağını söyledi. Kısacası, taksinin parasını ödeyip şöyle yüklü tarafından bir bahşiş de bıraktıktan sonra yalnız kaldı.

Tekrar kahvenin tezgâhına geldi, bir duble kahve ile bir armanyak likörü ısmarladı.

Garson kız, aval aval yüzüne baktı. Sarışınlığına ve sportmen yapısına bakılırsa sabahın saat onunda armanyak içen birine benzemiyordu. Ne yazık ki, alkole gerçekten ihtiyacı vardı.

İri bir yudum aldı.

Luis Zapata'yla bir gün önce konuşmuştu; öğle sonrasının ilerlemiş saatlerinde, akşamüzeri. Akla gelen gelmeyen tüm önlemleri aldığına inanıyordu. Ve her şeyden önce, ötekilere Zapata'nın adından hiç mi hiç söz etmemişti. Onun bir zamanlar bu işte oynadığı rolden kesinlikle söz etmemişti. Bu elbette çok önemliydi. Zapata, onun oyununda jokerdi: Hani lokantalardaki şefin sürprizi gibi! Zapata'nın varlığını dün keşfetmiş olmalıydılar. Yalnızca dün. Bu da demektir ki, Fransa'ya gelişinden beri gece gündüz adım adım takip ediliyordu. Bu izlenmeyi önceden sezmiş, önlemler almıştı: Bu önlemlerin yetersizliği de ortadaydı.

Bir el hareketiyle, garson kızdan yeni bir armanyak daha getirmesini istemişti.

Kız, elinde şişeyle yaklaşıyordu. Üzgündü, yüzünden okunuyordu bu. Sapına kadar erkek olduğu her halinden belli olan böylesine yakışıklı bir insan, ne yazık ki alkolikti!

Balon şeklindeki kadehini doldururken, mırıldandı:

"Aşk acısından mı içiyorsunuz?"

Ne yazık ki garson kız tezgâhın öte yanından çağırılıyordu. Bu soruyu derinleştirmek için fırsat bulamadı.

Beriki, onun uzaklaşışını seyretti, güzel bir poposu vardı. Alkol ve bu güzel kalça, onun kasıklarının arasına ateş düşürdü.

Demek ki kendisini izlemişlerdi. Zapata ile randevusunu öğrenmişlerdi. Nereden çıkıyordu bu adam? Kimdi? Biraz çılgına dönmüş olmalılardı. Özellikle de daha sonra oteline dönmediğini görünce. Şu geri zekâlı Gaby, kendisini ziyarete geldiklerini ona henüz, akşamleyin söylüyordu. Pekâlâ

çılgına dönüyorlar, hemen müdahale etmek istiyorlar. Apar topar bir şeyler düzenlemiş olmalılar, doğru dürüst bir şeyler tasarlamaya vakit nerde!

Fakat onu şaşırtan, yalnızca reaksiyonlarının hızı değil, anlamıydı. Zapata'yı öldürerek, ona bu işin bittiği mesajını veriyorlardı. Devre dışı bırakılmıştı, savaştı bu. Ranelagh'ın randevusunda, onu sıkıştırırlardı kuşkusuz.

Garson kız, gözkapaklarını kırpıştırarak yeniden geliyordu. Beriki kızın kulağına usulca iç ezici bazı küçük sırlar çıtlatıverdi. Kızın yüreği paralanıyor. Üç dakika sonra kız, gizli bir randevuyu kabul ediyordu, saat on sekizde, iş bitiminde. Kızla oyun oynamıyordu, hiç de bile. Alay etmiyordu. Geleceğe yansımaya, ufacık da olsa, geçici de olsa bir nedeni olmaya, bu günün sonuna, bu randevu saatine ulaşmaya ihtiyacı vardı. Bu kızı beklemekle, hayatını bu vasat, allak bullak edici umutla, garson kız umuduyla dolduracaktı.

"Devrimci kayıp bir insandır" diye düşünüyordu. "Her gün ölmeye hazır olmalıdır."

Hazırdı, evet. Ama göreceklerdi, bu onlara çok pahalıya mal olacaktı.

Gözlerini V. George caddesinin bitiminde açtı.

Birkaç adım ötede, bir reklam direğinin panosunda göz kamaştırıcı bir aktris, Fransız bayrağı çekilmiş bir duvara sırtını vermiş, ayak üstü kendini düzdürüyordu. Paris'teki onlarca film afişinde edebince giyinmiş olan genç kadın, erkeğin girmesini kolaylaştırmak amacıyla havaya kaldırdığı çok güzel sağ bacağını gösteriyordu yalnızca.

Champs-Elysées birahanelerinden birinde, biri ona bu tür akrobatik pozun Fransız sinemasındaki kibar erotizminin son "must"larından biri olduğunu söylemişti. Bitişikteki masada oturan ve tüm bunları, birlikte öğle yemeği yedik-

leri genç kadına keyif vermek amacıyla açık saçık ayrıntılar ve açıklamalarla anlatan bu yabancının zırvalarını elbette dinlemek niyetinde değildi.

Daha sonra, Nana'nın –lafazan adam ona öyle sesleniyordu– bakışlarındaki ve davranışlarındaki bulanıklığın adım adım artışını görmek hoşuna gitmişti. O zaman söze katıldı, o da açık saçık şeyler anlattı, ta ki bitişik masadaki adam, kuşkusuz kızın artık yatak odasına atılacak hale geldiğine karar vererek yemeğin sonunu kısa kesip gürültülü bir kahkahayla tatlıyı başka yerde yemeye karar verdiklerini söyleyinceye kadar bu böyle sürdü.

Güzel aktrist, tüm o günler boyunca, toplu iğneyle tutturulmuş bir kelebek gibi, bu vatan ufkuna cinsel organından çivilenmiş olarak, saf yüzü orgazm bekleyişi içerisinde geriye doğru kaykılmış bir halde, Fransız bayrağının üzerinde Paris semalarında dalgalanmaya devam etti.

O, o günlerde başkentin her yerinde bu simgesel resmi gördükçe umutsuz bir hırçınlıkla üzgünce gülmüştü. Fransa'nın imajını artıran bu afişleri seyrederken boğazı sıkışıncaya kadar gülmüştü. Bir süre sonra da çok güzel aktristi düşünmez olmuştu. Ülkesinin onu, iflasını, gelecekteki teslimiyetini patavatsızca göstererek karşıladığını düşünüyordu. Evet, emperyalist zincirin en zayıf halkasıydı Fransa; terör stratejistleri, Leninizm ve İslami köktendincilik arasında gidip gelen, kendilerinden ve küstahça bilgilerinden emin, daima geri planda hazır ve nazır bulunan Doğu'nun özel hizmet servislerinden lojistik destek sağlayan laf cambazı küstah kuramcılar onu düşünmekte haklıydılar, bunu öğrenmek için para alıyordu. Her şeyden önce vurulması gereken bir yer varsa onun da Fransa olduğunu, ilk çökenin orası olduğunu, yani yaşama sevincinin ve hâlâ büyük bir güç olduğu gibi çılgınca bir inancın zayıf düşürdüğü, böldüğü tatlı Fransa olduğunu düşünmekte haklıydılar. Onların dize getirmek,

ağlatmak, erkeğin altına yatmış bir kız gibi bacaklarını ayırtmak istedikleri, Fransa'dır.

Gözlerini yeniden açtığında Alma meydanının köşesindeydi.

Göz kamaştırıcı güzellikteki aktris, reklam direğinin üzerindeki panoda gelip geçenlere kendinden geçmiş yüzünü, kalkık bacağını, hazzın açık saçık fantazmasını sunuyordu.

Victor-Hugo alanındaki garson kızın adını bile bilmediğini düşündü. Ne önemi var ki! Bir kadın, sevecenlik, minnettar bir bakış, anlamsız sözler, hayat demektir.

Deli gibi kendi kendine güldü.

Meydanın ortasına kadar yürüdü. Drugstore'un tuvaletinde, son zamanlarda biraktığı bıyığını kazıdı. Ardından fotoğraf çektirmek için Champs-Elysées'deki geçitlerde otomotik kabin aradı. Sonra, yeni vesikalık fotoğraflarını cebine koyup bir taksiye bindi, Belleville'e gitti. Taksinin parasını ödedi, bir bistroya girip kahve içti, dışarı çıktı, biraz dolaştı, çeşitli sokaklara kapıları açılan ucuzcu bir mağazayı bir baştan bir başa dolaştı, bir gazete aldı ve yayaları hızlı adımlarla yürümek zorunda bırakan, amaçsızca dolaşanların hemen dikkat çekeceği kuru ayaza aldırmadan açık havada okudu.

Bir saat kadar öyle gidip geldikten ve çeşitli manevralar yaptıktan sonra, o gerçekten dönüp bakmış olan değişik yaşlarda iki üç kadın dışında kimsenin kendisiyle ilgilenmediğine emin olunca, gidip Ressam'ın kapısını çaldı.

Adam onu tanıdı, atölyesine aldı.

Zaten resim yapmaktaydı. Atölyesinde, poz veren, çekingen olmayan çıplak bir kadın vardı. Ressam, onu bir koltuğa ama enlemesine, bacaklar koltuğun dirsek yerlerine gelecek şekilde oturtmuştu.

Birkaç adım attı, ressamın sehpasına yaklaştı, yarı bitmiş tuvale şöyle bir göz attı: Kılı kırk yarar nitelikte gerçekçi bir eserdi, bu arada beceriden, ustalıktan da yoksun değildi. Fakat bilinen şeydir: Taklitçiler her zaman gerçekçidir. Her

ne ise, Ressam'ın sadık bir müşterisi vardı, iyi de para veriyordu: Sırtı kalındı.

"Pembe koltukta siyah çoraplı çıplak kadın" dedi taklitçi ressam.

Kadın kikirdedi ve ona göz kırptı.

Mağmur yapılı, iyi giyimli biri olduğu, ressamdan çok, bir para babasına benzediği doğruydu.

Gelgelelim Ressam sabırsızlanıyordu. Kendisine parolanın verilmesini bekliyordu. Parola her ay değiştiriliyordu ve eğer geçerli parola bilinmezse, anlaşmak olanaksızdı. Sahte evrak siparişlerini kabul etmesi söz konusu değildi: Eğer parola bilinmiyorsa, bu demekti ki, o kişi gerçek kaynakları takip ederek gelmiyordu buraya. Ölçülü davranmaya falan gerek görmeden adamı yaka paça kapı dışarı ediyordu. Hatta bir keresinde sürekli müşterilerinden birine bile yapmıştı bunu.

Bugün gelen bu adam sürekli müşteri değildi. Ressam onu yalnızca bir kez, iki ay önce ekim ayında görmüştü. Ama büyük bir siparişi vardı. Çok iyi bir giriş yapmıştı ve dolar olarak peşin para ödemişti. Her ne kadar dolar düşmüşse de önemli bir miktardı bu.

Yeniden tuvale baktı.

"Baksana Ressam, insanın neredeyse gerçek diyesi geliyor! Millet sahici sanıp resme asılırsa, hiç şaşma!"

Kadın daha yüksek sesle kikirdedi.

"Oh, hayır! Resme değil, bana asılırlar!" dedi tahrik edici bir ses tonuyla.

"Gıdıklanmış kızların keskin çığlıkları" diye düşündü adam birden.

Valéry'nin bu dizesi belleğinden geçti. Bunu seven Silberberg'di tabii. Kendisine şiirin büyüsünden tat almayı çok çok eski yıllarda öğreten Elie'ydi. Zapata'nın ortadan kaldırıldığı şu sırada acaba Silberberg ile mi bağlantı kurmalı diye geçirdi içinden. Pekâlâ: Her şeyin sırası var. Önce şu evrak işi.

"Gıdıklanmış kızların keskin çığlıkları / Gözler, dişler, ıslak gözkapakları / ateşle oynayan sevimli göğüs / Teslim olan dudaklardaki parıldayan kan / Son armağanlar onları savunan parmaklar / Her şey toprağın altına gidiyor ve oyuna dönüyor!"

Kadın, bir sevinç çığlığı attı, poz vermeyi falan unuttu.

"Harika!" diye haykırdı.

Ne var ki Ressam memnun değildi bu durumdan.

"Evimde soytarılık istemem!"

Sonra modeline dönerek:

"Hadi amcık, sırtına bir gömlek geçir, doğru mutfağa! Bize bir kahve yap!"

Tahmin edilebilirdi: Kadın, cinsel organı konusunda açık saçık cinaslar yapmış. Bir sıçrayışta gerinerek doğruldu. İspanyol işi bir şal, fistolu bir baş örtüsü kapıp cinsel duyguları kamçılayıcı bir şekilde vücudunu sardı ve atölyenin dip tarafındaki bir kapıya yöneldi.

Ressam, gözlerini adama dikmiş, keyifsizce bakıp duruyordu.

"Ee? Biliyor musun, bilmiyor musun?"

"Uygun kaynağı izleyecek vaktim olmadı" dedi beriki, hoş bir sesle. "İşim acele."

"Benim de hiç vaktim yok" dedi Ressam, aynı tonla.

Beriki duymamış gibi yaptı.

"Bana toptan bir kimlik seti gerekli: nüfus cüzdanı, pasaport, sürücü belgesi, sigorta kartı. Tam takım yani! Ama zor bir yanı yok: kolay türden Fransız belgeleri! Fotoğraf getirdim."

Ressam hiçbir şey söylemeden ona bakıyordu.

"Hepsini Daniel Laurençon adına hazırlayacaksın. Gerekli bilgileri not ettim."

Ona içerisinde vesikalık fotoğrafların ve kimlik belgeleri için gerekli bilgilerin bulunduğu bir zarf uzattı.

Şimdilik, Frédérique Lachenoz adına düzenlenmiş eksiksiz bir İsviçre pasaportuyla dolaşıyordu. Bu pasaportu bırakmak, en azından yedekte tutmak zorunda kalışına üzülüyordu. Ama şu anda yapılacak ilk şey, kendisine Örgüt'ün tanımadığı yeni kimlik belgeleri hazırlatmaktı. Yazık! İnsan bir İsviçre pasaportuyla dünyanın dört bir yanında rahatlıkla dolaşabilir, herkesten saygı görür. Madame Turenge'in güzelim İsviçre pasaportunu sabote etmenin yolunu bulmuşlardı: Bir bu eksikti!

"Fotoğrafları bırak" diyordu Ressam. "İki gün sonra gel!"

Bu adam onu etkiliyordu. Onu kapı dışarı etmek istemiyordu. Gerçekten önemli biri olabilirdi. İki gün içerisinde nasıl olsa gerekli bilgileri toplayabilirdi.

"Tam takım bir kimlik setinin fiyatını biliyorsun" diye ekledi. "Yarısını peşin, hemen şu anda istiyorum!"

Beriki, Ressam'a gülümsedi, sol eliyle kibarca adamın yanağını tıpışladı. Birden, öteki elinde bir silah beliriverdi. Namlusu Ressam'ın göbeğine gömüldü.

"Çabuk ol!" dedi. "Eğer ayak sürüyecek olursan, önce bacaklarının canına okurum, sonra da ellerinin. Kaç kalibrelik olduğunu gördün mü? Yaman delikler açar..."

Evrakları hazırlayacaktı.Sesini yükseltmeden konuşuyordu ama mutlaka yapacaktı!

Kadın, göğüsleri açık, eşarbı beline bağlamış bir halde elinde kahve tepsisiyle mutfaktan döndüğünde ressam masasının başındaydı, eksiksiz ve el değmemiş bir kimlik belgesi seti hazırlamak için harıl harıl çalışmaktaydı.

Silahın namlusu ensesine çevriliydi.

Kadının yaptığı tek açıklama, dudaklarının arasından ıslık çalmak oldu. Fincanları koyup kahve servisi yaptı.

"Şeker?" diye sordu.

Adam, hayır işareti yaptı, fincanı sol elinde tutarak kahvesini yudum yudum içti.

"Koca bir tabancanız varmış!" dedi kadın işvelice.

Beriki, Ressam'ın omuzlarının üstünden baktı. İyi gidiyordu.

"Biliyor musun, pezo? Sen kimliklerimi bitirirken, arkadaşın da bizim ufaklığın işini bitirecek. Böylece her birimiz kendine göre ufak çapta meşgul olmuş oluruz!"

"O benim arkadaşım değil" dedi Ressam, hırçın bir tavırla.

Arkadaşı olsun olmasındı, kahkahayı bastı kadın.

"Gönüllü olarak değil Gustave, zorlayıcı nedenlerle yapıyorum bu işi! Silahlı bir adamı reddetmemi bekleyemezsin herhalde!"

Diz çöktü, adamın pantolonunun fermuarını indirdi, nazik hareketlerle operasyonu hazırladı.

"Hele de böylesine tepeden tırnağa silahlı bir erkeği reddetmek ha!" dedi az sonra.

Ardından sustu.

Adam dalıp gitmişti, geçmiş zamanları anımsadı.

Rahat rahat düşünebilmek için en iyi koşullar hangi koşullardır? Yıllar önce içlerinden biri sormuştu bu soruyu, Ulm sokağındaki okulun avlusunda. Silberberg insanın en rahat uçak yolculuğu sırasında düşünebileceğini ileri sürüyordu. Kendisi ise düşünmek için en çok kuaför salonunda kafasını şampuancı kızların yumuşacık ellerine emanet ettiği zamanları seviyordu. Marc'a gelince, metafizik meditasyon için en iyi zamanın şöyle iyi bir pipo yakıldığı anlar olduğunu söylüyordu. Bunun zekâyı uyandırması çılgınca bir şey, diyordu.

Doğru mu, değil mi, birazdan görecekti.

İki ay önce, ekim ayında, kısa bir Fransa gezisine çıkmıştı.

İnlerinden çıkartılacak insanlar, denetlenecek ya da hazırlanacak zulalar, tazelenecek enerjiler vardı. Birkaç silah ve patlayıcı deposunu Paris'e yaklaştırmak, saklanacak yerler ayarlamak, yeni destek üsleri yaratmak gerekiyordu. Kısacası yeni bir operasyon dalgası için lojistik hazırlık.

İşini kusursuz bir biçimde yaptı. "Tek bir düşünce, tek bir tutku, devrim!" Günlerini ve gecelerini çekimserler karşısında acımasız, aklı başında, ciddiyetle geçirdi. Kendisini gözetim altında tuttuklarını, her hareketini değerlendirdiklerini biliyordu. Hakkında tutulan raporlar olumlu olmalıydı. Ancak bu koşulda, operasyon için geri dönebilirdi. Ve bu işten kopabilme şansını yakalamak için dönmesi şarttı.

O kez, ekimde, Ortadoğu'dan gelmek için uzun ve dolambaçlı bir güzergâh çizmişti. Sonunda, Stockholm'de, sabah saatlerinde bir SAS uçağına binmişti. Birinci sınıfta yolculuk ediyordu. Uçak havalanır havalanmaz kendisine şöyle nefis tarafından bir kahvaltı önerildi. Rafadan hazırlanıp bir tabakta güzelce karıştırılmış yumurtaların, çok koyu bir kahvenin tadını çıkarıyordu. Aniden bir tür mutluluk yayılıyordu; huzur, bir tür fiziksel sevinç. Bu, yalnızca kahvaltının mükemmelliğinden kaynaklanmıyordu kuşkusuz. Paris'e doğru uçuyor olma düşüncesinden ileri geliyordu tabii. Oraya ayak basmayalı uzun zaman olmuştu.

Hostes sevimliydi. Beriki, ona biraz kur yaptı, Paris gazeteleri istedi. İstediği gazeteler hosteste vardı, verdi: "Bir gün önceki *Le Monde, France-Soir, Libération.*"

İşe *France-Soir*'dan başladı, spor sayfasından.

Gerçekte sporu iplemezdi bile. Yarışmalar, performans, beden kültü, kendinden geçme, *corpore sano, mens eadem:* Saçmalıktan başka bir şey değildi bu. O yalnızca futbolla ilgileniyordu ve bunu pek de sportif amaçlarla yapmıyordu.

Eğer Jean Giradoux'ya bakılacak olursa, Suzanne, 1914'te, Pasifik'teki ıssız adada, mucizevi bir biçimde eline ulaşmış bulunan ve sık sık Marne'dan söz edilen bir Fransız gazetesinin yardımıyla Fransa anılarını tazelemişti. Daha doğrusu, Marne akarsu ve kaplıcalarının tüm güzelliklerini biliyordu ama gazetelerin her fırsatta sözünü edip durdukları aynı adla anılan savaştan habersizdi.

Hatta gazeteciler hiç gereği yokken bile yapıyorlardı bunu.

Marne, Fransa'nın çekici yanlarının ve erdemlerinin, ışık saçan tinselliğinin olduğu kadar savaşçılık alanındaki öneminin de simgesine dönüşüyordu böylece. Her ne kadar Suzanne bilmiyorsa da savaşlar arasında ünlü olan Marne meydan savaşı yalnızca istilacı orduları durdurmakla kalmamış, Fransa'nın ruhuna yeni bir güç vermeyi ve onun evrensel tarihte yerini almasını da sağlamıştır.

Aynı şekilde, kendisi de, tüm bu yıllar boyunca Filistin kamplarında ya da tüm dünyanın lüks otellerinde; Avrupa'nın dört bir yanına dağılmış gizli yerlerde ya da Orta Amerika'daki gerille üslerinde; uzun, öfkeli ve meşum bekleyiş dönemlerinde birkaç futbolcu adı yardımıyla geçmişinin, ülkesinin imgelerini yeniden kurmuştu. Düzenli olmasa da Dominique Rocheteau'nun, Marius Trésor'un, Alain Giresse'in yazgısını takip ediyordu; onların başarı ya da formsuzluklarının haberlerini okuyor ve bundan canlılar dünyasından tümüyle sürgün edilmemiş olduğu gibi buruk bir izlenim çıkarıyordu. Bir parçası olmuş olan ölümün korkunç kardeşliğinden daha açık, daha geniş bir topluluğa hâlâ ait olduğu izlenimini ediniyordu.

Spor sayfalarını ilk satırdan son satıra kadar okudu. Şansı vardı. Gazete, Birinci Lig Fransa Şampiyonası'nın son gününü veriyordu. Böylece güne başlayabilidi.

Bir sigara yaktı, gözlerini kapattı, bu dönüşün keyfini çıkardı.

Elie Silberberg'i anımsadı. Herhalde Elie, on iki yıl önce, en iyi şekilde uçakta düşünebildiğini söyleyip durduğu için aklına gelmişti. "Stratejik sorunlarımıza ya da isterseniz, varlık bilimin temellerine çözüm bulmamı istiyorsanız" diyordu Elie, "Örgüt'e söyleyin, beni uçakla bir yere yollasın –birinci sınıfta, tabii! Turistik sınıfta insanın düşünebildiğini hiç gördünüz mü?– işte o zaman tüm sorunlarımıza uygun yanıtlar bulmuş olarak dönerim."

Fakat Elie Silberberg'i belki de sadece Paul Nizan'ın *Fesat*'ının ilk cümlelerini ezbere okuduğu günden beri hep tercih ettiği birisi olduğu için anımsamıştı. Grup içinde, en yakın olduğu kişi oydu.

Gözlerini açtı, sigarasını söndürdü, gözlerini gerisin geri kapattı, oturduğu koltuğun arkalığını geriye devirdi. Paris'e gelmeden önce, her şeyi düşünmek, bilanço çıkarmak, geleceği hesap etmek için bol bol vakti olmuştu. Mutluca gülümsedi. *Bilanço ve Perspektifler:* Marksist-Leninist örgütlerin onlarca rapor ve makalelerine onlarca yıl boyunca yeryüzünün tüm dillerinde bu başlık konulacak! Bilanço her zaman toptan olumluydu, perspektiflerse hep göz kamaştırıcı. Hiç değilse yüceltici. Tıpkı özverinin yüceltici olması gibi, diye düşündü acı acı. Ve kuşkusuz yararsız.

Gerçekten, düşünmek. Bu partide eli sıkışacaktı. Tek bir hata işlememesi gerekiyordu: Hayatı buna bağlıydı.

Yarım saat sonra koltuğun arkalığını doğrulttu, bir sigara daha yaktı, bir duble viski sipariş etti. Planı çok iyi, özenle hazırlamıştı. Ama alt tarafı plan tabii. Beklenmedik bir şeyler hep olabilir: Tarihi çekici –kimi zaman da korkunç– hale getiren de işte budur aslında.

Daniel Laurençon, kelleyi vermeden silahlı mücadele örgütlerinden nasıl tüymeli sorusuna eylül ayında Atina'da bir yanıt bulmuştu.

Birkaç gün önce Fransa'nın üzerinde yeni bir suikast kasırgası esmeye başlamıştı. Kör terörizm, diye tanımlamıştı bu olayı medya, aptalca. Sanki, kurbanların gelişigüzel seçilmesi, durumun çok iyi tespit edildiğinin kanıtı değilmiş gibi. Kör olan, teröristlerin kararları değil; hedef, kurbandı. Köpeğini gezdiren beyefendi, ucuzcu mağazasından çıkmakta olan hanım, okulundan dönen çocuk: Hiçbir şeyin geldiğini göremiyorlardı, ilgilenmedikleri için hiçbir şeyi hesap

etmiyorlardı. Teröristlerin bilinçli olarak seçtikleri, işte bu körlüktü. Kurbanların gözleri kapansın ve hayatta kalanların gözleri korkudan fal taşı gibi açılsın diye gerçeklere gözleri kapalı olanları vurma yolunu bilerek seçmişlerdi.

Paris'te 1986 yılındaki tüm suikastler gibi, eylül suikastleri de Cihad'ın eseriydi. Daniel Laurençon, genel metaforik Cihad sözüyle, Orta Doğu'da, Filistin davasının peşinden giden ve farklılıklarına, hatta kimi zaman birbirlerinin kanlı düşmanları olmalarına karşın aynı amaçla –İsrail devletinin yıkılması– birleşmiş İslami hareketlerin tümünü kastediyordu. Eylemcilerin perde arkasında Suriye ya da İran devletlerinin gizli servislerinin bulunması, bütünün kavranması açısından pek önemli değildi. Ya da başka dönemlerde dönüşümlü olarak KGB ve onun uydu organları tarafından yerleri doldurulan, desteklenen ya da kullanılan Filistin örgütlerinin bulunması... Kuşkusuz amacı, bu örgütleri etkisiz hale getirmek ya da gerektiğinde, finanse eden devletle pazarlığa oturmak için adım adım ilerlemek olan Fransız polisi, düğümü titizlikle çözmeye ilgisiz değildi. ama Daniel için ölmüş gibi görünme planının hazırlanmasına suikastlerden Cihad'ın sorumlu olduğunu bilmek yetiyordu: Fransa'ya karşı açılmış kutsal bir savaştı bu.

Eylül ayında Atina'da toplananlar, İslami hareketler değil, Marksist-Leninist gruplar, çeşitli komünist mücadele örgütleriydi. Toplantının amacı Batı Avrupa'da, özellikle de Fransa'da yeni bir saldırı hazırlamaktı. İslami Cihad'ın gerçekleştirdiği suikastlere göre kendini konumlandırmadan, daha önce Fransa'da CNPF'den Brana'ya ya da general Audran'a ya da Federal Almanya'da Siemenst'te araştırma bölümü müdürü Beckurts'a karşı düzenlenenlere benzer, hedefi belirli gerilla eylemleri sürdürerek ondan farklı görünme söz konusuydu.

Tartışmayı açan, bir Doğrudan Eylem militanıydı.

Daha ağzını açtığı anda, Daniel onun sözü nereye getireceğini anlamıştı. Sıra Fransız'ın müdahalesine gelinceye kadar için için uyuklamaya hazırlandı. Görünüşe bakılırsa hayli uzun olacağa benziyordu bu süre.

"Batı Avrupa'daki devrimcilerin birliği ve Batı Avrupa'nın bütününde olduğu gibi Fransa'da da komünist gerilla örgütlenmesinin gerekliliği, nesnel durumdaki genel değişimin ve bu durumun kaçınılmaz bir şekilde aşılmasının gerektirdiği temel amaçlar karşısında görevlerinin bilincindeki devrimci militanları gitgide daha fazla bir araya toplayan eşzamanlı gerekliliklerdir."

Daniel Laurençon bu yuvarlak lafları her zamankinden çok daha katlanılamaz buluyordu çünkü çetin bir sınavdan geçtiği İsrail'den bir görevden dönmekteydi. Şu son yıllardaki ideolojik söyleminin gerçeği, İsrail gerçeğinin söylemiyle parçalanmış, erimişti.

Daniel, kendisine bu görevi önerdiklerinde, çekimserliğe falan gerek kalmadan gözü kapalı kabullenmişti. Bununla birlikte bunun tehlikeli bir görev olduğunu, Mossad'ın külyutmazlığını biliyordu. Ayrıca bunun bir tuzak olabileceğini de biliyordu. Bir süredir kendi örgütünün elemanları tarafından, kuşkulu bir insan gözüyle görülüp göz hapsine alınmıştı. Onu İsrail'e göndermek, ondan kurtulmanın bir yolu da olabilirdi. Fakat değişik kökenli rizikolarına karşın görevi gözünü kırpmadan kabullenmişti: Onu bu işe iten, son derece büyük bir meraktı. İsrail hakkında kişisel bir fikir edinmek istiyordu. Arkadaşlık ettiği insanların büyük çoğunluğunun yıllardır tiksindiği, şeytan gibi gördükleri bu devlet hakkında bir fikir edinmek istiyordu.

1948'deki İsrail sınırları içinde kalan bölgelerde olduğu kadar, dışındaki bölgede de bazı Filistinli kişi ve örgütlerle ilişki kurma ve istihbarat edinme göreviydi bu. Daniel, bu göreve üç hafta boyunca tutkuyla sarıldı.

Dönüşte, Atina'ya gelince değişmişti.

Değişen şey, İsrail hakkındaki görüşü değildi, ki bu, görece kolay bir şeydi: İsrail'in, söylendiği gibi şeytanın teki olmadığını anlamak için, gözlerini açmak, herkesin anlatacak bir hikâyesi, savunacak ya da ortaya koyacak bir geçmişi, düşleyeceği ya da sürdüreceği bir geleceği bulunan bu ülkenin sesini dinlemek yeterliydi. Daniel Laurençon, önce devrimci sanrılar, sonra belirsizlik, en sonunda da FKÖ ve bağlaşıklarının yıkıcı faaliyetleri sonucu Lübnan'da demokratik özgürlüklerin ortadan kaldırılması gibi korkunç deneyimin ardından korku içinde yaşamıştı. Dolayısıyla, İsrail'in varlığında, özgül olanı, bölgedeki öteki ülkelerden alabildiğine farklı olanı yakalayacak güçteydi.

Birçok kişinin düşündüğünün tersine, Laurençon için işin aslı, kökeni binlerce yıl öncesine kadar inen yaşama saygı, yasayı düşünme, aşkınlıkla karşı karşıya gelme geleneğiyle Yahudi halkının kısmen tensel ilişkisinde değildi. Bu geleneğin ağırlığı, bu kökleşmenin moral gücü ne olursa olsun işin aslını başka yerde aramak gerekiyordu: Toplumun militaristleştirilmesine asla yol açmamış olan yaklaşık kırk yıllık bir savaş durumunun sürdüğü İsrail'in demokratik devriminin evrensel değerleriyle ilişkisinde...

Yolculuğu sırasında Daniel, İsrail'in yalnızca insanlık tarihinin ayrıcalıklı tanığı değil, bu arada geleceğin de taşıyıcısı olduğunu, işte bundan yola çıkarak anlamıştı. İsrail'in oluşturduğu mayanın gelişmesine izin verilmezse, bölgede, elbette Arap devletleri de dahil olmak üzere ne kurum olacaktı, ne de sivil toplumun ve demokrasinin ilerlemesi mümkün olacaktı. Tuhaf da olsa, en azından ilk bakışta, Filistin'in bir devlet olarak kuruluşu İsrail'de demokrasinin varlığına bağlıydı. İsrail devletinin himayesine bağlıydı.

Eylül ortasında Atina'da, Daniel Laurençon'un direnci kırılmıştı. Daha doğrusu, değişmişti. Varlığın en derininde

bambaşka biriydi artık. Değişen yalnızca görüşleri değildi: İçtenliği, hayata ve geleceğe bakışı.

Doğrudan Eylemci tip yaklaşık bir saattir hazmı hayli zor şeyler yumurtlayıp dururken, Daniel birden kulak kabarttı.

"Fransa'da" diyordu adam, "devrimci şiddet örgütlenmesinin gelişimi, nesnel çözümlemenin çizdiği yola usulüne uygun bir şekilde yöneldikten sonra, daha işin başında parçalanmaya başlayan, yeni felsefede ve özgür basında, Tarih'e ve kanallarına dahil olmanın masrafsız ve zarar ziyansız bir yolu olup olmadığını araştırmaya dalmış öncülerinin kararsızlıkları içerisinde birdenbire erimiştir..."

Bunlar, tıpkı July, Geismar, Serguet, Rolin gibi, eski arkadaşları gibi hedefteki insanlardı. Laurençon'un kafasında şimşek gibi bir düşünce çaktı. Yapılması gerekenleri tartışma sırası geldiğinde, gerilla eylemini askeri-sınai çevrelerin temsilcilerinden biraz önce rapor okuyanın ima ettiği kişilere doğru kaydırmayı önerecekti. Bölgeyi ve insanları yakından tanıdığını ileri sürerek böyle bir eylemin hazırlıkları için kendisini seçmelerini isteyecekti. Ve üstlenebileceği bu hazırlık sırasında, terör dünyasından kaçmaya çalışmak amacıyla, Zapata aracılığıyla Elie Silberberg ve ötekilerle yeniden ilişki kurabilirdi.

Şansı yaver gidip önerisi kabul edildi. Hatta kendisine bir kod adı bile verildi: Mort Media. Ve Daniel'e ekim ayında Paris'te ilk görevi verdiler.

Libération gazetesini eline aldı ve göz atmaya başladı. Doğrusu, gitgide sinirlenmeye başlıyordu. Entelektüel güçsüzlük, beyin sulanması, politik duyarlılığın gevşemesi: Sözüm ona bu zavallı insanların çoğu devrimci olacaktı bir de!

Örnek cezalandırmalar düşündü.

Serge July örneğin. Kaçırılıp bir yere hapsedilebilirdi. Kendi yazmış olduğu 1969'da çıkan *İç Savaşa Doğru* adındaki kitabını, tek bir sözcüğünü bile unutmadan, kelimesi kelimesine

ezberlesin diye uyuma, içki içme, yemek yeme, tuvalete gitme, hareket etme özgürlüğü elinden alınabilirdi. Tanrım, July'nin surat asışı görülmeye değerdi! Tapie'nin matrak televizyon programlarındaki kadar aptalca bir havası olurdu!

Sahneyi gözünün önünde canlandırdı.

Tombullaşmış, biraz da tirşeleşmiş olan July, kitabının metnini kekeleyerek okumaktaydı. Örneğin, "Peygamberlik taslamak ya da kehanette bulunmak istemiyorum. Ama şu bir gerçek: Fransa'nın ufkunda, 1970 ya da 1972'de bir devrim görünüyor!"

Ona diksiyon konusunda bazı çalışmalar yaptırılırdı.

Devam ederdi, "Sınıf mücadelesinin savaş alanı, sokaktır. Çelişkiler orada çözüme bağlanır ve kan dökmekten başka çıkış yolu yoktur. İç savaş, işte gelecek olan bu, Fransız burjuvazisinin ufkunda görünen bu. Proletaryanın iktidarı ele geçirmesi ancak sokağın ele geçirilmesiyle, onun *askeri* olarak ele geçirilmesiyle mümkündür."

Onu don gömlek bir masanın üstüne çıkartacaklardı ki, denemesinin çoktan unutulmuş önemli bölümlerinden birini okuyuversin, "Şunu açıkça ve net bir şekilde belirtelim: Kin, devrimci bilincin en aydınlık yüzüdür. Kin, sömürücü toplumu öldürme arzusudur. Devrimci militan, paralı askerin tersine, mücadelede 'vahşi' değildir. Onun mücadele biçimi, onun öldürme tarzı her zaman akılcıdır; bu tarzın her zaman bir anlamı vardır. Ölüm devrimci mücadelenin ufku ya da riskidir. İktidar ancak ve ancak bu bedelle ele geçirilebilir. Ve devrimci iktidar, sınıf kininin tek garantisidir..."

Sanırsın, Serge July değil de daha çok Sergey Neçayev'i dinliyorsunuz, değil mi?

Serge July'nin *İç Savaşa Doğru* adlı kitabını yazdığı dönemde, onlar Proletarya Öncüsü hareketinde pedagojik hapislikle ilgili bir plan tasarlamışlardı. Konunun ayrıntılarını Silberberg'le birlikte kotarmışlardı. Nemours yakınlarında bir

çiftlik halk hapishanesi şeklinde düzenlenmişti. Sol kesimden hümanistik, insan hakları ve demokrasi konusunda kestiği ahkâmlarla atmosferi gitgide bulandıran seçkin aydınlar belirli sürelerle –direnme kapasitelerine bağlı olarak dört ile sekiz hafta arasında– buraya kapatılacaktı. Onlar tabii gizli oturumla toplanan bir halk mahkemesinin karşısına çıkarılacaklardı. Ama davalar teybe kaydedilerek sırası geldiğinde kitle eğitiminde kullanılmak üzere yayımlanacaktı.

Bunun kitleler üzerindeki etkisi kuşkusuz Brecht'in eğitici bir piyesinden çok daha büyük olacaktı.

Birden ipe sapa gelmez şeyler düşündüğünü fark etti. Buna düpedüz şizofreni denirdi.

Bir yandan, şu son aylarda siyasal alanda geçirdiği evrimin pratik sonuçlarını çıkarmaya hazırlanıyordu: Yakında belki de hayatı pahasına, silahlı mücadele örgütlerinden ayrılacaktı. Ne olursa olsun, yaşamını çölleştiren devrimci şiddetin çölünde kalmaktansa çölü terk etmek daha iyiydi. Bu çıkarcılık çölünde yaşamaktansa, burayı terk ederken ölmek daha iyiydi.

Öte yandan, ondan çok önceleri bu yoldan ayrılmış olanların sözlerine kızıyordu. Belli bir tarzda July buna örnekti. Topluma karşı giriştiği iç savaşı bir yana bırakıp o topluma katılmıştı. Bu durumda yapılacak tek şey onu kutlamaktı. July'ye sitem etmenin gereği var mıydı? Bu adam terörizmin kasırgasına saplanmaktansa devrimci şiddetin çölünü terk etmişti. Kendi örgütleri olan Proletarya Öncüsü'nün Leninizmin doğru yolundaki bir bölünmeden başka bir şey olmadığı Proleter Sol'un kendi kendini feshini hazırlayanlardan biri de oydu. Serge July'ye tek bir noktada sitem edebilirdi, o da olacakları ondan tam on yıl önce açık ve net bir biçimde görmüş olmasıydı.

Buna karşın, başka bir yol bulunamaz mıydı? Öncü Leninistlerin öldürücü çılgınlıkları Tapie'nin sunduğu birtakım

şovların patavatsızlığına düşmeden bırakılamaz mıydı? Tüm demokrasilerin özünde barındırdığı adaletsizliği, eşitsizliği gözler önüne sermeye devam ederek bulgulamanın ve devrimin sürekliliği olarak demokrasi seçilemez miydi?

Bir yandan *Libération* gazetesini okumayı sürdürürken, sinema eleştirileri sayfasına daldı ve yeni baştan kendi kendine kızma nedenleri buldu. Paris'te yeni gösterime giren Rosa Luxembourg ile ilgili bir filmden söz ediliyordu. Yazının birkaç satırını okudu, boğuluyormuş gibi oldu. Boğazında düğümlenip kalan viskiyi tükürdü. Bu yazıya imzasını atmış olan salak herif, yazar ibnesi, kılını bile kıpırdatmadan şöyle diyordu: "İşçi hareketleri tarihini kimsenin iplemez olduğu şu günlerde, zavallı Rosa anekdotik, dahası dramatik bir belgesele dönüştü!"

Kendini toparladı, bu geri zekâlı herifin adını aklının bir köşesine not etti, sol diye nitelendirilen belli bir düşüncenin zihinsel karmaşısında ne kadar mesafe katettiğini bu tesadüf ona göstermişti.

Paris'e gelişinin ertesi günü, kendini apar topar sinemaya atmıştı.

Rosa ile ilgili film bir deha ürünü değildi kuşkusuz. Ama bunun nedenleri hiç kuşkusuz *Libê*'de yazan gerizekâlının sıraladıklarının tamamen zıttıydı. Gerçekte filmin fazla politik bir yapısı yoktu. Tarihin, kitlelerin hayal gücünün soluğu yoktu filmde (Kitlelerin eylem ve görüş alanı dışında tutulduğu, Rosa hakkında yapılmış bir film: bir bu eksikti!). Her şey sosyal demokrasinin koca başları arasında sürdürülen, kimi zaman eğlenceli ve eğitici tartışmayla geçiyordu. Hem sonra, sanki Rosa Luxembourg'un gelgeç sevgileri, küçük tutku ya da zevk anlarının işçi sınıfı tarihinde en ufak bir etkisi varmış gibi, özel yaşam fazlasıyla yer alıyordu!

Ama SAS'ın Paris-Stockholm uçuşu birazdan sona ermek üzereydi. Sevimli bir ses, az sonra Roissy-Charles-de-Gaulle Havaalanına inileceğini haber veriyordu.

Bugün, tam iki ay sonra, Belleville'deki atölyede de iniş anı gelmişti. Siyah çoraplı çıplak kadın, ressam sahte kimlik belgelerini hazırlayıncaya kadar ona haz dolu dakikalar geçirtmek için elinden gelen çabayı göstermişti. Süzülerek uçuş, gerçi onlara kısa görünmüştü. Liliental'in hakkı vardı: Kültürlü dillerin pek çoğunda Fransızlara yapılan bu yakıştırma hiç de fena değildi hani!

Ressam ise, evrakları hazırlayacak zamanı fazlasıyla bulmuştu.

iki

Sabahın saat on birinde, dikkati dağılmış Sonsoles Zapata yapacak bir şey bulamayıp radyoyu açıyordu.

Babası gittikten sonra, herhangi bir gün gibi çalışmaya zorladı kendini. Metotlu bir genç kızdı, bir çalışma programına uymaya karar verdiğinde özel yaşamındaki kaygıları ve arzuları parantez içerisine alabilen bir insandı.

Bununla birlikte o sabah bunu yapamadı.

Babasının vakitsiz bir zamanda çıkıp gelmesi, söylediği sözlerin anlamlarındaki bulanıklık onu sinirlendirmişti. Özellikle Fromont-du-Gâtinais ve Montparnasse mezarlıklarını imalı bir şekilde karşılaştırması... Neyin peşindeydi? Neden onu duygulandırmak istemişti? Ayrıca, yavan, ölçülü biriydi ve genellikle gönül okşayıcı sözler söylemek kitabında yazmazdı onun. Evet, Zapata'nın tarzı değildi bu tavır. Kısacası güneyli tipine alabildiğine ters düşen bir tipti.

Ayrıca sinirlenmek bir yana, içine belirsiz bir endişe düşmüştü genç kızın. Babasının mesajı, neredeyse bir televizyon dizisine benzeyen akıl almaz yanlarına karşın, kesindi: Aynasızın tekine iletilecek bir mesaj, *İstanbul Manzarası*'nın arkasında gizli bir kasa, İsviçre franklarından oluşan bir servet. Ve işin önemi, Neçayev ile ilgili sözde yatıyordu:

"Neçayev ile ilgili olduğunu söylersin, o anlar." Babasının bu sözü Sonsoles'in belleğinde dönüp duruyordu. Aklını bu söze takmış, başka bir şey düşünemez olmuştu.

Boşuna çabaladığı bir saatin ardından, General Franco İspanya'sında Sivil Muhafız tarafından öldürülen ellili yılların anarşist gerillası "Facerías"ın serüvenleriyle bugün ilgilenemeyeceğine karar verdi. Kitaplarını, fişlerini topladı, bilgisayarının fişini çekti ve sabahın saat yedisinde içtiği kahveye benzer koyu bir kahve daha yaptı.

Fincanı camlı bölmenin yanına götürdü, sevdiği meşin kaplı geniş koltuğa oturdu.

"Neçayev ile ilgili" sözü, bildiğimiz Neçayev ile ilgili anlamına gelmiyordu kuşkusuz. Sergey Gennadiyeviç Neçayev 1882'de, Peter ve Pavel kalesinin zindanında ölmüştü. Hiçbir şey bundan tam yüz yıl önce ölmüş bir adamla ilgili olamazdı.

Demek ki kodlanmış bir mesajdı bu ve mesajın iletileceği kişi olan komiser Marroux bunu anında çözebilecek durumdaydı. Ne olursa olsun, gerçek anlamı ne olursa olsun, pek fazla olasılık yoktu. Geçen yüzyılda yaşamış genç Rus devrimcisinin adı, ya günümüzde yaşayan bir insana kod adı olarak verilmişti ya da herhangi bir operasyona kod adı olarak seçilmişti.

Yine de ister birinin takma adı, isterse bir harekâtın kod adı olsun, "Neçayev" sözü karmaşık, insanı kaygılandırıcı bir gerçekle ilgiliydi kuşkusuz. Gerçekte, uluslararası Kızılhaç'ın ya da Dünya Hekimleri'nin girişimlerinden birine bu adı vermiş olmaları pek olası görünmüyordu!

Hem sonra, mesaj birine yönelikti: bir polise. "Kendisiyle bir zamanlar İspanya'ya bir gezi yaptım... Harika eğlendik..." Bu açıklamayı yaptığında, Luis Zapata'nın dudaklarında bir tür gülümseme belirmişti. Ama Sonsoles için bu cümle de en azından "Neçayev" kadar çözülmesi güç bir şeydi. Babası

neden bir polisle yolculuk yapmıştı? İspanya'ya niçin gitmişlerdi? Ve özellikle onunla nasıl eğlenebilmişti?

Aniden aklına, Luis'in kasanın şifresiyle birlikte bir not defteri yaprağına karaladığı telefon numarasını çevirmek fikri geldi. Evet evet, Adli Polis idi. Evet, komiser Roger Marroux'nun bürosuna bağlayabilirdi. Tıkırtılar oldu, kazınılmaz sinyal müziğine bağlandılar. Batı yakasının eski bir blues'u idi bu: Adli Polis'in disk-jokeyi bir Manchette okuru olmalıydı!

İki dakika sonra hatta genç bir erkek sesi belirdi. Hayır, komiser şu anda bürosunda değildi. Not bırakmak ister miydi?

Sonsoles hiçbir şey söylemeden telefonu kapatıverdi.

Ne olursa olsun, Neçayev öldüyse de polis sağdı.

Kahveyi yudumlarken, çıkarsamalarına devam ettikçe, şaşkınlığa düşüyordu Sonsoles. Akıl yürütmeden yana bir şikâyeti yoktu. Ama bu akıl yürütmenin sonuçları kafasını fazlasıyla meşgul ediyordu. Böyle bir kod adı ve böyle bir kişiye bir mesaj gönderdiğine bakılırsa, konu terörle ilgili olabilirdi: Kaygı verici olan işte buydu.

Kahvesinden son bir yudum daha alıp ayağa kalktı, alnını pencerenin camına dayayıverdi.

Bir ay önce, günlerden 17 Kasım, evet, 17 Kasım, Georges Besse akşamleyin evine dönerken öldürülmüştü. Renault'nun genel müdürlük binasının bitişiğindeki binada oturan Sonsoles'in neredeyse penceresinin dibinde olmuştu bu iş. O akşam, saat sekizden biraz önce genç kız Raspail metro istasyonundan çıkıyordu. Edgar-Quinet bulvarını geçip çift numaralı yapıların sıralandığı kaldırıma geçti. Kafası meşgul olduğu için biraz ötedeki kalabalığı ve gürültüyü anında fark etmedi. Birden, kendini bunların ortasında buluverdi.

Kırk beş dakika sonra, evine çıktığında, ışığı yakmadı Sonsoles. Gökyüzünün odanın camlı bölmesinden giren

aydınlığıyla yetindi. Doğrudan yerdeki halının üstüne uzanıverdi. Belleğinde hâlâ korkunç imgeler dalgalanıyordu. Bununla birlikte öfke yavaş yavaş her şeyin üstüne çıkmaya başladı: Bu gibi bir öfke, bir tür eni konu düşünülmüş bir öfke. Şu Doğrudan Eylemci heriflerdeki bunca küstahlığa, bunca örümcek kafalı aptallığa, bunca iğrenç alçaklığa ne demeliydi ki Tanrı aşkına! Kim bilir, "herif" değillerdi belki de. Kadın da olabilirlerdi. Çünkü Sonsoles, sokakta, anında olay yerine üşüşmüş radyo muhabirlerinin uzattıkları mikrofonlara etraftaki tanıkların çığlık çığlığa haykırdıkları sözlerden şunu çıkarmıştı: Katiller kadındı, Georges Besse'ye ateş etmek üzere olan iki genç kadın görmüşlerdi. Soğukkanlı, adeta işlerinin erbabı profesyonellere benziyordu bunlar.

Sonsoles birden mırıldandı: "Kadın erkeğin geleceğidir." Ne saçma bir şeydi, hiç de ilgisi yoktu. Sinirinden katıla katıla gülmeye koyuldu, gözlerinden yaş gelinceye kadar güldü ve sonunda rahatladı.

Daha sonra kendisine sert bir içki hazırladı. İki aspirin içti ve uyumaya çalıştı.

Sonsoles, ertesi gün Nanterre Üniversitesi'nin kitaplığında bitişik masada çalışan ve doçentlik tezi hazırlamakta olan bir komüniste, Renault genel müdürünün öldürülmesi konusunda ne düşündüğünü sormuştu.

"Biliyor musun, biz bu tür şeylere karşıyız!" diye yanıtlamıştı.

Yalnızca bu birkaç sözcük bile Sonsoles'i çileden çıkarmaya yetmişti. Genç kız, gerçekte, kişisel kanısını soruyordu: Kesip atıcı ve partizanca bir söz olan şu "biz" sözünü ne yapsındı ki o!

Ama beriki, çantasından *L'Humanité* gazetesini çıkarıyordu.

"Kaldırım kenarında bir genel müdürün kanının dökülmesi sınıf mücadelesi sorununu halletmez ve M. Besse'in ölmesi,

Billancourt duvarları gerisinde bir iş alanı yaratmayacak..." diye okuyordu Philippe denilen çocuk.

Sonsoles Zapata bembeyaz kesilmişti. Öfkesinin büyüklüğü sesinden anlaşılıyordu.

"Bu ne demek?" diye haykırıyordu.

"Bu, şu demektir: Kelimenin tam anlamıyla ve her anlamda!" diye atılıyordu beriki.

Sonsoles, adamın yüzüne bakıyordu. Bu herifin kendini beğenmişliğine hayret ediyordu doğrusu. Artık üniversite çevresinde hemen hemen kimsenin komünist partiyle ilgilendiği yoktu. Ama bu nemelazımcı herif, tarih onların lehine ilerliyormuş gibi hâlâ havalardaydı!

"Ne olursa olsun, bu demektir ki" diye atıldı genç kız, "tüm ahlaki sorunlar devrimci stratejinin ahlaki sorunlarına bağımlı! Ya da en azından devrimci olduğunu ileri sürenin... Değerler hiyerarşisini kuran şey sınıf mücadelesi..."

Berikinin kaşları çatılıyordu.

"Nasıl, nasıl?" diye haykırıyordu.

Bu bir hızlı tren değildi, kesinlikle değildi.

"Fakat sınıf mücadelesi hiçbir şey sağlamıyordu artık! Hiçbir değer hiyerarşisi, hatta hiçbir değer sağlamıyor! Sınıf mücadelesi tüm demokratik toplumun özünde bulunan çatışmanın nesnel görünümünden başka bir şey değil... Hiçbir şey kurmuyor artık: Ne ahlak kurduğu var, ne de özellikle strateji... Kelimenin tam anlamıyla ve her yönüyle: Şu sizin gazetenin yaptığı saçmalığın sınırı yok!"

Ahlak ve strateji arasındaki bağlar hakkında karmaşık bir tartışmaya devam ettiler. Savunmalarından cesaret bulan genç komünist, sonunda mutlak'ın içerisinde ahlak olmadığını, ahlakın ölçüsünün stratejik olduğunu, dolayısıyla devrime yol aldıran tek unsurun da ahlaki unsur olduğunu söyledi ve kestirip attı!

"Demek ki yine de bir mutlak varmış: devrim!" dedi Sonsoles. Ve XX. yüzyılda olup bitene bakılacak olursa...

Ama beriki, konuşmayı burada kesti, birkaç sıra ötede bir başka masaya gitti.

Terörizm sorunu Sonsoles Zapata'ya önce, İspanya'daki Franca karşıtı direnişle ilgili çalışmasında tarihi bir sorun olarak kendini göstermişti. Gerçekten de, bu direniş döneminin belli bir anında, altmışlı yıllarda Bask örgütü ETA ortaya çıkmıştı. Daha sonra, parçalanmalara, iç hesaplaşmalara, "güvercin"lerin "şahin"ler, "uzlaşmacılar"ın ise "sonuna kadarcılar" tarafından öldürülmesine rağmen, –örneğin kendi adamları tarafından kalleşçe işi bitirilen, ETA'nın tarihi şefi "Pertur"ün öldürülmesi– örgüt, demokrasiye dönüldüğü dönemde de varlığını sürdürmüştü. Ve öldürme eyleminin, varlığını göstermenin en iyi yolu olduğuna inanarak öldürmeye devam etmişti. Varoluş nedeni öldürmek olduğundan bunu yaptı. Ve terör olayları demokrasiyle yönetilen bir hukuk devletinde diktatörlükle yönetilen bir ülkedekinden daha az riskli olacağından, ETA'nın katilleri, kavuşulmuş olan özgürlük döneminde, yavaş yavaş, bir o kadar da antrenmanlı ve etkili olarak öldürücü yeteneklerini uygulamaya devam etmişlerdi.

Sonsoles, tarih mastırı için, ETA'nın Bask örneğini çözümlerken, genellikle terörizm uygulamasını gizlemek için kullanılan adlandırmayla silahlı mücadeleyi yücelten hareketlerin temeldeki zararlılığı konusundaki kesin kanılara işte buradan varmıştı. Demokratik rejimlerde zarar açık açık ortadaydı ama XX. yüzyılın birçok tarihsel ve toplumsal durumu için de bu genelleştirilebilirdi. "İktidar namlunun ucundadır." Tüm altmış sekiz kuşağını büyülemiş olan –hem de gerçek anlamıyla *büyü*– Mao'nun bu sözü, yirmi ikisine henüz basmış olan Sonsoles'e bir saçmalık ya da dehşet verici bir şey olarak görünüyordu.

Bu söz eğer şiddeti, çoğu zaman birbiri ardına gelen tarihsel yasallıkların kurucusu ve sadece oluşturucu bir elemanı olarak görmekle sınırlıyorsa, saçmaydı doğrusu. Bunu bilmek için Mao'nun küçük Kızıl Kitap'ına bakmaya gerek yoktu: Kutsal Kitap'ta da Bodin'in yapıtlarında da bu vardı! Eğer XX. yüzyılın şu son birkaç on yılında silahın kaçınılmaz olarak ürettiği iktidar tipi düşünülecek olursa, dehşet verici bir şey! Castro'cu tüfeklerden Sandinista gerillalarına, Pinochet'nin, Mengistu'nun ya da Pol Pot'un silahlarına varıncaya kadar silahlar diktatörlük iktidarlarından başka bir şey yaratmamıştır. Buna karşılık, İspanya'da olduğu kadar Filipinler'de, Arjantin'de olduğu kadar Brezilya'da bir hukuk devletinin yeniden kurulmasıyla, demokratik hak ve özgürlüklerin genişletilmesi, sivil bir toplumun yeniden kurulmasıyla ilgili tüm deneyimler, gerekli şiddetin, militarist ve totaliter öncülerin hemen silaha sarılmalarıyla değil, tüm vatandaşların söz almasıyla ifade edildiği ve kendi kendini aştığı barışçı kitle hareketlerine bağlıdır.

Ne var ki siyasal terör eylemlerinin Sonsoles'te uyandırdığı tiksinti, bir süre sonra, Doğrudan Eylem'in Georges Besse katliamını savunduğu uzun bildirisiyle daha da büyümüştü. "17 Kasım, Besse 'hayvan'ını temizlerken" diye başlayan bu metnin daha ilk satırlarından itibaren iğrençlikle en gerizekâlı gerçekdışılık birbiriyle yarışıyordu, "komando Pierre Overney, pasifleştirmenin ve sömürünün genel uzlaşmasının bağrındaki en keskin çelişkiyi derinden kanatmıştır. Böyle bir anda Besse'i vurmak, gerilla ve devrimci hareket tarafından Batı Avrupa'da başlatılmış olan saldırı anlayışında, sınıflar arasındaki düşmanlığın tırmanışını somutlaştırmış ve sentezlemiş durumdadır..."

Teksir sayfaları Sonsoles'in elinden düştü.

Her şeyi açıklamak, her şeyi doğrulamak için yine sınıf mücadelesi sözünden yararlanılıyordu tabii: tarihin *dea ex*

machina'sı! Genç kız, okumayı sürdürmek, bitmek tükenmek bilmeyen, tekrardan geçilmeyen, hiçbir anlam içermeyen, iç karartıcı bir metni sonuna kadar tamamlamak için kendini alabildiğine zorlamak zorunda kaldı. Ama Sonsoles, Georges Besse'in cesedinin gazetelerin baş sayfalarındaki ve televizyonlardaki röportajlarda bol bol sömürülmesi karşısında şaşırdığı kadar, Doğrudan Eylem örgütünün, bir iki yerde ufak yollu eleştirilen abuk sabuk ve öldürücü bu metninin suskunlukla karşılanması karşısında da bir o kadar sarsıldı. Bunun üzerine, bu saçmalığın köklü bir çözümlemesini yapmanın pedagojik açıdan çok önemli olabileceğini düşünmüştü.

Günün öğleye kadar olan dilimi bu şekilde bazı anımsamalar, bölük pörçük okumalar, babasının Neçayev'in adını neden andığını anlamaya çalışmakla geçmişti. Özellikle de Luis'in öğlende, on ikiyi çeyrek geçe edileceğini bildirdiği telefonu beklemekle.

Sonra, saat on birde, bekleyişin aylaklığında gayriihtiyari bir tavırla radyoyu açtı.

Luis Zapata, sabah saat sekize doğru, Denfert-Rochereau yakınlarında öldürülmüştü: Olay, aynı saatte haberlere bomba gibi düşmüştü.

Sonsoles buz gibi donup kaldı. Sözcükleri kendi kendime yineleyeyim, onları sindireyim, anlamlarını kavrayayım diyene kadar olanca kanı bedeninden çekilmişti adeta. Sonra, bir tür hıçkırıklı sızlanmayla, mantosunu, çantasını, anahtarlarını kapıp deliler gibi sokağa fırladı.

* * *

Uzun namlulu, kırmızı sülüğen boyalı Smith Wesson tabanca, önündeki sehpanın üzerindeydi.

Roger Marroux, silahı kavrayıp tetikten teraziledi, şöyle bir çevirdi.

"Güzel silahmış, bu kesin" dedi.

Elie Silberberg ona baktı.

"Bu namlu neden kırmızı?" diye sordu.

"Paslanmayı önleyici bir boya sürülmüş, hepsi bu! Silahlar kimi zaman nemli zulalarda saklanırdı. O durumda böyle koruyucu bir tabaka ile kaplanır, sonra paraşütle, ilgili yerlere indirilirdi."

Katıla katıla güldü.

"Fakat size garanti verebilirim ki, Silberberg, bu gördüğünüz original boyası değil. 1943'te paraşütle indirilmeden önce sürdükleri sülüğen boya değil bu. Babanız daha sonra namluyu özenle yeniden boyamış olmalı."

Elie, kül yutmayacağını gösteren bir jest yaptı.

"Babam her yeri kırmızıya boyamak isterdi. Silahlar, yaşam, dünya!"

Roger Marroux, Smith Wesson'ı masanın üzerine bıraktı.

"Resmi olarak, ben şahsen bu tabancayı görmedim" dedi. "Sizde kalsın o... Gerektiğinde kendinizi savunabilecek durumda olmanızı tercih ederim, Silberberg... Ben şu otomatiğe el koyuyorum..."

Motosikletli katilin silahı, plastik bir torbanın içinde sehpanın üstünde duruyordu.

Elie Silberberg komiserin yüzüne baktı.

"Bütün bunlarda Daniel'in parmağı olduğunu mu sanıyorsunuz?" diye sordu.

"Parmağı olduğunu ha? Kesinlikle, ondan hiç şüphe yok..." diye atıldı Marroux. "Fakat ne şekilde ve hangi sıfatla? Henüz hiçbir şey bilmiyorum... Kesin olan iki şey var: Birincisi, Zapata'yı o öldürmedi. Sizin ifadeniz de bizim daha önce bildiklerimizin doğruluğunu gösteriyor... İkincisi, yalnızca öldürmemekle kalmadı, bir olasılıkla dün onunla karşılaştı... Bu buluşmayı garantiye almak için bir araba kiraladı. Daniel'in hayatta olduğunu şimdi artık bildiğimize göre

Zapata'nın mesajı giderek açıklığa kavuşuyor. "Neçayev ile ilgili..." Eh, evet, gerçekten de "Neçayev"le ilgiliydi, bir dolaylı anlatım ya da bir şifre değildi bu söz. Fakat önemli olan "Neçayev"in bizden ne istediğiydi.

Sonra bir sessizlik oldu. Herkes kendi anılarına daldı. Yine de, Daniel Laurençon nedeniyle ortak olan bir geçmişi anımsıyorlardı.

Fabienne kısa bir süre önce gitmişti.

Gazetenin yazı işlerinde acil bir işi olduğunu ileri sürmüştü: Günlerden çarşambaydı, sayfaların bağlandığı gündü. Gerçekte, Cenevre'de Julien Serguet'nin yanına gitmek istiyordu.

Roger Marroux onun gitmesine ses etmemişti. Ama evvelsi gün Quesnoy tarafından bir otelin lobisinde çekilen bir dizi fotoğrafa el koymuştu. Ve onların her ikisine de, Pierre'e ve Fabienne'e, öğleden sonrası için randevu vermişti. Komiserin onları Adli Polis binasına çağırmaması Fabienne'in gözünden kaçmamıştı. Kendisini, belirtilen saatte *Action* dergisinde beklemelerini istemişti: Buluşma yerini saptamak için onlara telefon edecekti.

"Terörizmle ilgili bir kitap üzerinde mi çalışıyorsunuz?" diye sordu birden Roger Marroux.

Odanın dip tarafında yer alan ve üzerinde çeşitli belgelerle metin alıntılarının yer aldığı mantar panoya bakıyordu.

"Nedir, roman mı?"

"Ta kendisi!" diye haykırdı Elie. "Roman mı yoksa deneme mi olduğu konusunda bir türlü karar veremiyorum... Aylardır yazıyorum ve bir anlatı biçimi etrafında dönüp dolaşıyorum... Ama ne ben karar verebiliyorum... ne de o kendisi bir şekle giriyor..."

Ne var ki birden sözünü yarıda kesti, şaşırmışa benziyordu.

"Roman yazdığımı nereden biliyorsunuz?"

Marroux ona baktı, omuz silkti.

"Elias Berg! Romancı olarak kullandığınız takma ad, açık açık ortada değil mi? Ve Daniel Laurençon'un ortadan kayboluşundan beri sizi yakından izledim, bunu unutmayınız!"

"Beni ha? Özellikle beni mi?"

"Sizleri, tümünüzü" diye belirtti Marroux. "Ötekilerin zaten göz hapsinde tutulmaları size oranla çok daha kolaydı... Başarıları onların her an gözler önünde olmalarını sağlıyordu. Fakat sizin romanlarınız beni onların başarılarından çok daha yakından ilgilendirdi, Mösyö Silberberg."

Birden boşalıverdi:

"Kitaplarınızda beni etkileyen yan, tümünün aynı anlatım dokusunda olması... Saplantı halinde bir durum bu. Koşullar ve olaylar değişse de, tümünde sadece ve sadece bir grubun ve bir ihanetin hikâyesi anlatılıyor. En azından olduğu var sayılan bir ihanetin... Kısacası, hep *Fesat*'ın şeması. Ama sizin Pluvinage'ınız Paul Nizan'ınkinden daha az kararlı ve daha kapalı. Hain olup olmadığı hiçbir zaman bilinmiyor."

Üzüntüyle ciddiyetin okunduğu bakışlarını Elie Silberberg'in gözlerine dikti.

"Daniel bir hain miydi? Buna kesin bir şekilde karar vermiş görünmüyorsunuz."

Elie irkildi. Bu söz onun dilini damağını kurutmuştu.

"Ne olursa olsun" diye sürdürdü Marroux, soğukkanlı bir tavırla, "Neçayev ile bu kadar ilgilenmenizin nedeni, anladığım kadarıyla kişisel nedenlerin ötesinde bir şey. 'Devrimin başarısını sağlayan her şey ahlakidir...' *Devrimcinin El Kitabı*'ndan yine son derece güncel olan başka cümle örnekleri de verilebilirdi... Yani demek istediğim, hepsi de yanlış ama bazılarının kafasında hâlâ etkili cümleler. Burada sahnelenen, bir ölçüde devrimci terörizmin ilkel sahnesi. Bu çok uzaktan geliyor tabii, çok daha yukarıdan: Tarih'in her zaman geldiği bir yön vardır. Neçayev, Babaeuf'e ve Robespierre'e büyük ilgi duydu, bunu siz benden çok daha iyi biliyorsunuz.

Blanqui'ye de öyle. Ama onun eylemi, onun söylem tipi, onun pragmatik kinizmi, evcilleştirilemez metaneti bir tür kurucu unsurlardır. Hiç değilse daha sonra Leninizmde cisimleşecek devrimci modernliğin ayırıcı özelliklerinden bazılarını düzene koyarlar. Devrimin dramatürjisini de doruk noktasına vardırırlar: ihanet davası –her halükârda, hain varsayılan kişinin davası–; şaşkına çevrilmiş kitlelerin uzgörüşlü şefle kanlı özdeşleşmesinin yüce seremonisi..."

Birden sustu, sağ eliyle gözlerini ovuşturdu.

"Tereddüt etmeyin, Silberberg! Roman yazın. Marksist Leninist terörizm, bir deneme için zayıf bir konu. Çabucak bitiveriyor. Bilirsiniz, François Furet otuz sayfalık bir önsöz yazısında konunun esasını söylemeyi başardı. Konu, kuşkusuz geliştirilip genişletilebilir, yeni tarihsel örnekler bulunabilir, eldeki deneyime farklı bakış açılarıyla yaklaşılabilir, bu konuda gittikçe zenginleşen kaynakçalar sayılıp dökülebilir... Ne var ki özü konusunda söylenecek fazlaca bir şey yoktur. Buna karşılık, bir roman için düş gücünün varyasyonlarına, gerçeği aydınlatan kurgunun oyunlarına olanak tanıyan bitmez tükenmez bir konudur. Ayrıca kişisel yatırımlara da olanak tanır. Özellikle de sizin durumunuzda, öyle değil mi? Hem sonra Hannah Arendt'in şu saptamasını unutmayınız: 'Hiçbir kuramsal düşünce iyi anlatılmış bir tarihin yarattığı duygu zenginliğine sahip olamaz!' "

Elie Silberberg birden usanmıştı.

Bir aynasızdan ders alamazdı, üstelik Hannas Arendt'ten alıntılar yapıyordu adam! Bir bu eksikti hani!

Gelgelelim Roger Marroux, Daniel Laurençon'un kırmızı defterine el koymuştu.

"Guatemala'da, Daniel..."

Tıpkı bir yolculuk çanı gibi berrak bir zil sesi sözünü yarıda kesti. Ceplerinden birinden plastikten, ince, siyah bir kutu çıkardı, zili durdurdu.

"Özür dilerim" dedi. "Telefon etmem gerekiyor. Acil olmalı!"

Telefon cihazının bulunduğu koridora doğru yürümeye koyuldu.

"Rahatınıza bakın, evinizdeymiş gibi davranın!" diye bağırdı Silberberg, buruk bir ses tonuyla.

Komiser aceleyle çıkarken Daniel'in not defterini masanın üstünde unutmuştu. Elie bunu ona hatırlatmaktan kaçındı. Dahası, defteri alıp cebine indirdi.

ÜÇ

Roger Marroux onu derhal tanıyıverdi: Luis Zapata'nın küçük kız kardeşi Nieves'e benziyordu. Tabii daha az köylü tipi. Daha ince, daha narin. Ama aynı kaygı verici atılganlık, bakışlarında aynı ateş, yüzünde aynı eda.

Barın dip tarafında, Sonsoles'in oturduğu masaya doğru ilerledi. Saatine baktı. Silberberg'in evinden buraya gelişi on dakika bile sürmemişti. Hiç de fena sayılmazdı.

Kadın, Raspail bulvarından aşağıya kendini bırakarak gelişigüzel yürümüştü.

Uyurgezerden farksızdı, etrafında olup bitenleri görecek halde değildi, kulaklarında yalnızca babasının sabahleyin söylediği sözler vardı. Biraz önce öldürme olayını haber veren radyonun söylediklerini tekrar ediyordu.

Sonsoles birden, ileteceği bir mesajı olduğunu, yerine getireceği bir istek olduğunu anımsadı. Hatta bir ölünün son arzusuydu bu. Tüm bedeni titriyordu, etrafına bakındı.

Bac-Saint-Germain kavşağında, Raspail bulvarının başındaydı. Gözleri bir telefon kulübesi aradı ve buldu. Biraz ileride, bir bankanın önündeydi.

Adli Polis'te, müfettiş Dupré öfkesini gizlemiyordu. Onu her yerde aradıklarını söylüyordu. Hiç kimse adresini bil-

miyordu, ne babasının hizmetçileri, ne sekreteri. Hiç kimse! Soğuk bir tavırla, bile isteye değişik bir adla yaşadığını söyledi. Böylece daha rahat ediyordu. Haberi yeni öğrenmişti, Başkomiser Roger Marroux'ya ileteceği bir mesajı vardı. Müfettiş Dupré ondan adresini sordu. Hayır hayır, dışarı çıkmış, gelişigüzel yürümüştü. Bu durumda onu nerede bulabilirlerdi ki? Telefon kabininin camlarından dışarıya, etrafına bakındı, Pont-Royal barını anımsadı, çok yakındı, komiseri orada bekleyeceğini söyledi.

Evet işte, o saat gelmişti.

Onun kafasında canlandırdığı Fransız polisi tiplerine benzemiyordu. Hiç mi hiç.

Genç kız, sıkma portakalını yudumlarken, Marroux'nun masaya yerleşişini, buzlu viski –Silberberg'in evinde içmeye başladığına göre artık kendisini tutması için hiçbir neden yokut!– ısmarlayışını seyretti.

Sonsoles, komiseri bir süre inceledikten sonra, ilk bakışta yavan gibi görünen ama derinliğine indiğinde yabanıl titreşimler taşıyan bir sesle sordu:

"Demek" dedi, "demek babamla İspanya'ya bir yolculuk yaptınız, öyle mi?"

Beriki, genç kıza baktı.

"Bunu size ne zaman söyledi?"

"Bu sabah. Sabahleyin saat yedi buçukta evime uğradı. Sanırım bunu müfettişlerinizden birine de söyledim."

"Aynasız" dese, bundan daha fazla aşağılamış olamazdı.

"Size iletmem için bir mesaj bıraktı...

Marroux bir yudum alkol aldı, genç kızın ellerine, ince bileklerine baktı. Yüreği gümbür gümbür atıyordu: Belki de her şey açığa çıkacaktı.

"Hatta, dediğine göre iyi eğlenmişsiniz..."

Genç kızın inanmazmışçasına yüzünü buruşturuşu, komiserin gözünden kaçmamıştı.

"Bu sizi şaşırtmışa benziyor" dedi.

Kız hafifçe omuz silkti.

"Babamla yaptığınız şu yolculuğu bana anlatacak mısınız?"

Komiser onu yerine oturtmamak için kendini zor tuttu, sabırlı olmaya karar verdi. Kız ona bir bedel ödetiyordu, hepsi bu.

"O zamanlar, babanız değildi henüz" dedi. "Siz dünyada bile yoktunuz. Bu dediğim, sizin doğumunuzdan iki üç yıl önceydi. Luis, anneniz olacak kadını bile seçmemişti henüz."

Sonsoles'in gözleri fal taşı gibi açılıverdi.

Bir aynasız için tuhaf bir tondu bu. Kendi kafasında tasarladığı polisin konuşma tarzına yakışmıyordu hiç.

"Kısacası, bu ünlü yolculuk sırasında size yaşamını mı anlattı?"

Kız dalga geçmeye çalışıyordu ama bunda pek başarılı olduğu söylenemezdi.

Beriki, içkisini yudumladı. Bugün bayağı iyi geliyordu içmek: Sabah heyecan bakımından hayli bereketli geçmişti. Fakat artık formundaydı; neredeyse yaşama arzusu duyuyordu. Bu geçici kendini iyi hissetme anında, Véronique'i, onun körpe bedenini anımsadı tabii. Onun bacaklarını, kalçalarının kıvrımını kesin bir biçimde anımsadı. Bir kadın bedeninin bu kadar iyi olabileceğini neredeyse unutmuştu. Bir kadın yüzü, minnettar bir bakış da aynı şekilde heyecan vericiydi: Tanındığı için var olduğunu hissettiği bir bakış.

Sonsoles'e gülümsedi. Aklından yersiz bir soru geçti: Acaba külotlu mu yoksa külotsuz çorap mı giyiyordu?

"Kaybetme tehlikesi söz konusu olduğunda, insan her zaman biraz hayatından söz etmeye başlar" diye haykırdı.

Fakat fazlasıyla törensel görünmekten çekindi.

"Nieves'i andırıyorsunuz" diye ekledi.

Genç kızın kaşları çatıldı.

"O da kimmiş?"

"Luis'in küçük kız kardeşi" diye yanıtladı komiser.

Genç kız, bu benzerlik düşüncesini, babasının ailesinin kadınlarıyla olabilecek her türlü benzerlik düşüncesini başından uzaklaştırmak istercesine başını salladı.

"Tanımıyorum onu" diye kestirip attı. "Bu aileden hiç kimseyi tanımıyorum. Tanımak da istemiyorum!"

Komiser ona yine gülümsedi.

"Benim zamanımda çok iyi insanlardı" dedi. "Biraz haydut gibiydiler ama çok sempatik kimselerdi!"

Genç kız, gözle görülür bir şaşkınlıkla adamın yüzüne baktı.

"Garip bir aynasızsınız, ha!" dedi.

Beriki keyiflice güldü.

Kaç yaşında olabilirdi ki? Şöyle böyle yirmi iki yaşında. İyi bir öğrenim görmüştü, görünüşü öyle gösteriyordu. Her zaman en önde, her zaman sınıfın birincisi. Ve yirmi yaşının, bilgisinin, aptal masumiyetinin, güven verici mutlak değerlerin borsasında rayici belirlenmiş ahlak ölçütlerinin etkisiyle tepeden bir bakışla onu süzüyordu.

Komiser, canını sıkıyordu, hepsi bu.

Öyle, garip bir aynasızımdır" dedi beriki. "Bu arada siz de garip, küçük bir burjuvasınız!"

Kız, hesapta olmayan bir tepki gösterdi, gülmekten katıldı.

Sonra gözlerinin yaşını sildi. Fakat keyiften ağlamıyordu. Ağlıyordu, o kadar.

"Özür dilerim!" dedi bir suskunluğun ardından. "Sinirlerim çok bozuk. Daha hayattayken bile unutmaya karar verdiğim bir babayı bu kadar özlememe de bir türlü anlam veremiyorum doğrusu!"

Komiser ses etmedi, kızın kendini toparlamasını bekledi. Bu da pek fazla zaman almadı.

"Rica ediyorum, bana şu yolculuğu anlatıverin! Fakat Nieves haladan başlamayın, n'olursunuz, işin başından başlayıverin!"

"Bunun kolay bir iş olduğunu mu sanıyorsunuz?" diye mırıldandı Marroux.

"Yine de deneyin!"

Denedi.

Bir gün kendisini çağırmışlardı. Adli Polis'e değil, 16. bölgede, karşı casusluk örgütünün gizli bir ek yapısı olan bir konağa. OAS'ın suikast dalgasının doruk noktasına vardığı 1962 yılında. OAS'dan söz edildiğini duymuş muydu? Genç kız yeniden bağırdı: Siz beni ne sanıyorsunuz? Üstelik ben İspanya'nın çağdaş tarihi üzerine araştırma yapıyorum. O halde, OAS'ı biliyorsunuz! Pekâlâ, bu konuyu, söz konusu dönemi tam olarak belirlemek için açmıştım, diyordu komiser. Sonunda, ayrıntılara girmedi, ona yalnızca esası anlattı. Hain subay, oluşturduğu tehlike, işte hepsi bu. Ona eşlik edeceği adamı, Luis Zapata'yı tanıtmışlardı. Luis'in kim olduğunu, ününü biliyordu. Otuz yaşındaki Zapata uzun süre hapis yatmıştı. Ama o İspanyoldu ve temizlenmesi söz konusu olan OAS'lı tipin saklandığı bölgeyi yakından tanıyordu.

Bir ekip oluşturmuşlardı. Kendilerine karşılığı olan sahte pasaportlar, para, silah ve patlayıcı, tüm bunları saklayabilmek için de özel zulalar hazırlanmış bir araba verilmişti. Fakat tek tek hareket etmek zorundaydılar. Eğer Franco'nun polisleriyle başları derde girerse kendilerine yardım edilmeyecekti. Kimse onlara yardım için serçe parmağını bile kıpırdatmayacaktı. En azından acil olarak.

Luis bunu daha çok tuhaf buluyordu. Bu onu hapishanenin alışılmış uyuşukluğundan kurtarıyordu. Hem sonra kendisine, döndüklerinde iyi davranışından dolayı ceza indirimi vaat edilmişti. Tabii eğer dönerlerse, bu söylenmemişti. Her neyse, diyordu Luis keyifli ve kinik bir tavırla, ilk kez olarak bir cinayet cezalandırılmayacak, bu cinayeti işledi diye tersine ödüllendirilecekti. Kendisinin, bir öldürme olayına ilk kez katılacağı da doğruydu.

Yolculuk harika geçmişti, tam anlamıyla bir bayramdan farksızdı. Panayırın ilk ahbap çavuşu gibi anlaşıvermişlerdi, durumlarını aydınlatmak için bundan daha cuk oturan bir başka sözcük bulunamazdı.

"Pekâlâ, söylesenize!" diyordu Sonsoles.

Roger Marroux, çeyrek yüzyıl sonra Pont-Royal barında, Luis Zapata'nın kızına bakıyordu. Bu eski mutluluğu ona nasıl anlatmalıydı ki? Luis gerçek anlamıyla saklısı gizlisi olmayan bir insandı. Acımasız ama açık bir açgözlülüğe sahipti, dünyadaki şeylere naif bir şekilde açıktı. Kimi zaman acımasız bir biçimde canlı, kimi zaman cömert mi cömertti.

Daha ilk akşam San Sebastian'da anlaşmayı başarmışlardı.

Luis, kenti tanıyordu, onu eski limanın bulunduğu mahalleye götürmüş, o meyhane senin bu meyhane benim, İspanyol şarabını ufak ufak yuvarlarken yanında da çiğ jambon, peynir, ızgara ya da acılı soslu gambas, *al ajillo,* kalamar, *tortilla* parçaları, ızgara ya da eskabeş sardalya, kokoşa, biber salatası, leblebi ve daha bir yığın şey yemişlerdi. Bir yandan konuşurken bir yandan da yiyip içmişlerdi. Hem yabancılarla hem de kendi aralarında konuşmuşlardı. Konuşan daha çok Luis idi zaten. Herhalde birdenbire kavuştuğu bu özgürlüğün, anayurda dönüşün coşkusuyla olacak, çocukluğunu, annesini, kız kardeşlerini, İç Savaş sonrası İspanyası'ndaki sertliği anıyordu.

Marroux, Sonsoles'e anımsadığı ayrıntıları, tüm ayrıntıları anlattı.

Yukarı Castilla yaylasında ilkbahar gökyüzünü. Prado Müzesi'nde *Nedimeler*'e Luis'in bakışı, onlara yardım etmiş olan Nieves –fakat sonunda Nieves ile birlikte geçirdiği geceden söz etmedi tabii–. Saklandığı yeri değiştiren OAS'lı herifin araştırılması... Herif artık, Madrid'in kuzeyinde, Escurial yakınlarında, griilmesi zor mu zor özel bir mülkte gizleniyordu.

Böyle bir dizi ayrıntılardan söz etti.

Ne var ki eylemin kendisinden, evin parkına girip hain eski subayı mıhlamak için neler yaptıklarından söz etmedi ona.

"Ee, sonra?" diye soruyordu genç kız.

Nieves'i andırıyordu. Adları ikisine de çok yakışıyordu. Kar ve güneş, diye düşünüyordu alkolün etkisiyle çakırkeyifleşen komiser. Gece yarısı güneşi, kar gölgesi. Bütün bu adlar, sahipleri hakkında bir fikir vermeye yetiyordu. Dişi sonsuzluk, kadın hakkında da.

Adı kar anlamına gelen Nieves'in güneş gibi parlayan mat bir teni vardı. Adı güneş gibi parlayan Sonsoles'in ise kar gibi bir teni vardı. Kar beyaz baldırlarına giydiği gri füme çorabın yarattığı kontrastı gözünde canlandırdı.

Tamam, saçmalıyordu.

Marroux, başını salladı, bönce gülümsedi.

"Sonunu anlatmayacak mısınız?" diye ısrar ediyordu kız.

Yüksek yaylaların dikine inen kızıl güneşleri, Guadarrama dağlarının mavi güneşleri, Vélasquez'in *Nedimeler*'inin giysilerinin grisi üzerinde patlayan iç gıcıklayıcı güneşler, Madrid sokaklarında şarkı söyleyerek piyango numaraları söyleyen körlerin seslerindeki ölü güneşler, Bask yöresinin sisli, puslu güneşleri!

"Sonu mu?"

Kısa, daha çok da hoyratça güldü. Anlattı.

"Escurial'deki eylemden sonra birkaç gün Madrid'de kalmaya karar vermiştik. Franco polisinin gözetimi artıracağı yer, mantıken olsa olsa sınır ya da Fransa'ya açılan yollar olacaktı. Bu durumda, yerimizden kıpırdamamamız anlamsız olurdu. Yalnızca otelimizi değiştirip, İspanya'da para yemeye gelmiş zengin Fransız turistler havasına büründük. Luis'in etekleri zil çalıyordu. Gelgelelim daha ikinci gün sona ermemişti ki, İspanyol polisleri bizi bulmuştu. Öteden beri düşünüyorum ki –evet bu böyle, bu kesin– ihbar edildik.

Çünkü İspanyollar kaldığımız otele geldiklerinde Luis ve benim hangi adlarla yolculuk ettiğimizi biliyorlardı. Bu işten mucize eseri paçayı sıyırdık. Hayır, mucize eseri değil: İkimiz bir arada gerçekten güçlüydük. Pekâlâ, Paris'te biri çok kara dizi okumuş olmalı; görev yerine getirilir getirilmez de bizi İspanyol polisine ispiyonlamış olmalı. Böylece ortalıkta bir daha bu konudan söz edebilecek kimse kalmayacaktı... Kendileri de sütten çıkmış ak kaşık gibi tertemiz, bu işle uzaktan yakından en ufak bir ilgisi olmayan kimseler olacaklardı..."

Yeniden güldü, ikinci viskisini de yuvarladı.

"Kullandığımız araba belirlenmişti ve pasaportlarımız işe yaramıyordu. Genel olarak şapa oturmuştuk. İşlerin idaresini Luis ele aldı. Yakın arkadaşlarının, ailesinden kimselerin yardımıyla aptalca bir firar organize etti..."

Genç kıza yönelik bir el hareketi yaptı.

"Nieves'e benzediğiniz doğru... En azından onun daha az köylü tipi, söylemek istediğimi anlayabilseniz! Bize çok yardımı dokundu... Kimi zaman düşümde görürüm de soğuk terler dökerim. Ya da gülmekten katılırım. Neyse, uzatmayalım, on gün sonra sağ salim Paris'e varmıştık. Geçerken, hatta Gerona'da bir bankadan para bile çekmiştik çünkü meteliğe kurşun sıkıyorduk!"

Sonsoles kahkahayı bastı.

Gerginliği kalmamıştı artık. Babası Luis Zapata'nın akranı otuz yaşındaki bu genç çılgınla neşeyle koşturup duruyordu.

"Paris'te bunu hiç hesaba katmıyorlardı" diye sürdürdü. "Onlar kesinlikle bizim İspanya'da kaldığımızı, Sivil Muhafız birliğinin yol kıyısında bir yerde makineli tüfekle bizi taramış olduğunu sanıyorlardı. Ama biz saf saf dönmüştük. Ortak bir uyum, güçlüklerimizi en aza indirdi. Kuşkularımızdan hiç mi hiç söz etmedik, her zamanki gibi sıradan bir işi yapıp işinin başına dönmüş insanlar gibi davrandık. Ve Luis ceza indiriminden yararlandı...

Genç kız, komisere bakıyordu.

"Bu hikâyeyi yazmalısınız Bay Marroux. Harika bir film çıkar!"

"Düşünmediğimi söyleyemem" dedi, "ama anlatımım güzel değil!"

Genç kız, bir baş hareketiyle buna karşı çıktı.

"San Sebastian, ilk akşam. Babam Vélasquez'in tablolarının önünde... Ne kadar güzel anlattınız orasını!"

Gözlüklerini çıkardı. Kendisine bilge, çalışkan bir görünüm kazandırıyordu bu gözlükler. Ayrıca da yüzünü maskeliyordu. Bakışları parlıyordu.

Gerçekten güzel anlatmış mıydı? Komiser bundan emın değildi.

Bir hikâyeyi, gerçek derinliğiyle güzel anlatabilmek için, insanın onu baştan sona kendisinin uydurmuş olması gerektiğini düşünüyordu o. Bu nedenle kimi zaman nefsi müdafaa için bir maceraya atılan kişiler, başlarından geçenleri anlatıcının kendisi kadar güzel anlatamazlar. Romanesk hikâyeler düşünülecek olursa, şu gerçeği bilmeyen yok kuşkusuz: Bir roman kahramanının kendi yazgısı konusunda bilebileceği şeylerin romancıya oranla çok daha sınırlı olacağını kim olsa anlar. Neredeyse birazcık kadın düşmanı bir kabalıkla "Madame Bovary benim!" demiş olan sevgili Gustave'ım, çok temel bir şey bu. Ama tarihteki hikâyeleri düşünecek olursak benzeri savlar da tamamen doğrudur. Şu farkla ki, bu son durumda Tanrı'dan başka bir romancı bulmak mümkün değildir. Tanrı bir bakıma Yüce Anlatıcı'dır.

Bununla birlikte, Bossuet'den itibaren bu tür, yok olmaya başlamıştır. Daha doğrusu, işin aslını söylersek, tam olarak Hegel'in tarihin sonunu ilanından itibaren. Göz kamaştırıcı son girişimler, Alman post-romantiklerinin girişimleri oldu ama bunlar yalnızca antik dünyayla ilgili. Bu da anlaşılır bir

şeydir: Antikçağ daha az ideolojik handikap içeriyor. Roma İmparatorluğu'nun çöküşü yalnızca Sorbonne Üniversitesi'nde tartışılır, başka yerde kimse bu konuyu tartışmaz. Oysaki Vendée, Robespierre, hâlâ etkiliyor insanları. Fransız Devrimi'nin cesetleri hep kıpır kıpır.

Ne olursa olsun, bütün Yüce Anlatıcı'ları dışlamış olan yeni okulun yandaşları size Akdeniz'in, iklimin tarihinden, tuzun, pirincin ve buğdayın yollarından, Amerikan kıtasının altınlarından, çatal kullanımından, karı-koca ilişkilerinden, hatta fazlasından, helalardan şaşılacak derecede hoşlukla söz ederler; ama evrensel tarihin evrenselliğiyle karşılaşmaktan özellikle sakınırlar. Artık hiçbir tarihçi kendini Tanrı yerine koymaz; ne onun yerine göz diker, ne de onu söyleminin parodisi yapar. Bugün gerçek bir romancıdan daha çok varsayımsal bir Tanrı'ya benzeyen hiç kimse olmadığı fikri, eğlenceli bir şekilde bizi doğrulamaktadır.

Gerçekte *cogito*'nun paradokslarını aşacak olan, insanlık komedyasının yalnızca bu iki kahramanıdır. Namuslu ama görece çocukça ve etkisiz bir narsizmin izini taşıyan "Düşünüyorum, o halde varım" totolojik hipotezinin açıklamasıyla yetinmemesi gerekenler bunlardır; ne kadar gözü pek gelse de, "Düşünüyorum, o halde onlar (şeyler, varlıklar) var: Budur!" diye serinkanlı bir şekilde ileri sürebilen kişilerdir bunlar. Horozlanan varsayımsal Tanrı'yla gerçek romancının *ergo*'sundan sonra bir dünya vardır, genellikle de güzel bir dünya. Sözcüğün ikili anlamıyla dünya: Varlıklar ve evren. Düşünüyorum, o halde tamam!

Gelgelelim birden irkiliyor, saçma düşüncelerine ara veriyor.

"Başkomiser Roger Marroux musunuz?"

Başını kaldırıyor. Seslenen barmen.

"Telefondan aranıyorsunuz."

Sonsosel, onun telefon kabinine doğru uzaklaşmasını seyrediyor. Barmen de uzaklaşıyor. Barmen halinden memnun.

Yarım saattir kendi kendine, şu ikisinin kim olabileceğini sorup durmaktan helak olmuştu. Kimin kim olduğunu bilmek hoşuna gidiyor. Genç kızı daha önce bir iki kez görmüştü. Ama adamı ilk kez görüyordu. Pekâlâ, bir başkomiser, belki de anılarını ya da bir roman yazacaktı ilerde. Polislerin kitap yazmaları son zamanlarda ender görülen şeylerden değildi. Genç kız, herhalde yakındaki yayınevlerinden birinde çalışıyor olmalıydı. En azından önemli yayınevlerinin tümü bu civardaydı. Marroux, bu adı aklında tutacaktı. Böyle yakışıklı biri eğer bir best-seller yazmazsa şaşardı doğrusu! 1945'ten bu yana, burada, Fransız entelijansiyasının kaymak tabakasının uğrak yeri olan Pont-Royal barda barmenlik yapan bir insan olarak bu insanlarla tanışmıştı. Yalnızca edebiyat alanında değil, her alanda birtakım insanların birden ünlendiğini, sonra birdenbire bu ünlerini yitirdiklerini görmüştü. Küfürler, aşk sözleri, yüz kızartıcı müstehcen şeyler, boş konular üzerine ciddi laflar ve ciddi konular üzerine boş laflar edildiğine tanık olmuştu. Umutların açık açık, dizlerin kaçamak yollu okşandığına tanık olmuştu. Kadınları tavlamak, bol paralı işler, haybeden para kazanmak, ödüller elde etmek için çekilen yağlara, savrulan tehditlere, baştan çıkarmalara, şantajlara tanık olmuştu. Kısacası bir karanlık ve fısıltı dünyasında, bir duydum duymadım dünyasında yaşamıştı. Kısacası yaşamın yasak-sözleri, iç-sözleri arasında yaşamıştı.

Barmen, tezgâhın arkasındaki yerine memnun dönüyor. Kime hizmet ettiğini bilmekten memnun.

Telefon kabininden çıktığında, Roger Marroux'nun hayli sıkıntılı olduğu görülüyor.

"Oturduğunuz dairenin giriş kapısını zorlamışlar" dedi. "Herif kaçmayı başarmış. Kaçmak için gözünü kırpmadan ateş etmiş! Müfettiş Dupré olay yerinde şu anda."

Genç kıza bakıyor.

"Biraz önce, babanız bana iletilmek üzere size bazı evraklar verdi demiştiniz, değil mi?"

Sonsoles dişlerinin arasından "Allah kahretsin!" diye geveleyiverdi. Defalarca kahretsin, kahretsin, kahretsin, kahretsin, dedi. Ama soğukkanlılığını koruyor.

"Hayır!" diyor. "Yalnızca sözlü bir mesaj. 'Neçayev ile ilgili, o anlar.' Fakat evraklar Edgar-Quinet bulvarında değil. Şu bizim hırsız boşuna zahmet etmiş!"

"Ne dediniz, evraklar da mı var?" diye haykırdı Marroux, heyecanla.

Sonsoles kireç gibi bembeyaz kesildi.

"Sakın Fromont'daki evi de biliyor olmasınlar!"

Komiser, genç kızı kolundan tuttu.

"Fromont mu? Nerede şu Fromont?"

"*İstanbul Manzarası*'nın arkasında, size iletilecek bir zarf var. Derhal oraya gitmeli."

"Peki nerede şu Fromont?"

"Fromont-du-Gâtinais" dedi. "Malesherbes yakınlarında. Bir saatlik yol. Gidiyor muyuz?"

Gidiyorlar.

dört

Kindergeschichten. Çocuk hikâyeleri, tam olarak bu.

Gerçekte, iki hikâye. Biri Almanca, tamı tamına şöyle yazılabilir: Hans-Joachim Klein ve çocuğunun hikâyesi. Yazmak, evet; konuşmak değil. Klein ile çocuğunun hikâyesi Almanca olarak konuşulamazdı çünkü Alman olduğunun bilinmemesi gerekiyordu, evet özellikle bu böyle gerekiyordu. Avrupa'nın bir yerinde, bir başka adla yaşadığı küçük kentte, kimliği kuşku uyandırmamalı. Ama Hans-Joachim K. Alman'dır. 1947'de (kısacası Daniel Laurençon'dan bir yıl önce), Frankfurt'ta doğmuş bir işçidir. K., bu toplumun şiddetini çok genç yaşta keşfetmiştir. Ailesinde, eğitim kurumlarında, çalıştığı işte, bu toplumun şiddetini keşfetmiştir. Ve onun öteki yüzü olan yalnızlığı. Ya da kendi yeri olan yalnızlığı. Bu şiddeti topluma geri döndürmenin, ağzının üstüne şrak diye indirebilmenin mümkün olabileceğini düşündü. Yasanın şiddetine karşı şiddetin yasasını çıkarmaktan başka yol olmadığına inandı. Yetmişli yılların Almanya'sında sokak gösterilerinden silahlı eyleme giden yolda kendini terörist bir örgütün içerisine sürüklenmiş buldu. Yasadışı yaşamı, "paralı ölüm"ü tanıdı. 1980'de yaşadıklarını anlatmak için yazdığı kitabın adı buydu. İzlediği yolu başkaları görsün, en

başta da kendisi anlasın diye yazmıştı bu kitabı. Terörizmden neden koptuğunu öğrensinler diye yazmıştı.

Ama Almanca olarak anlatılamasa bile, *Kindergeschichte*'ydi.

Gerçekte, iki adı olan çocuk hikâyesi. O, çocuk Hans-Joachim Klein. Önce kendi çocukluğunun hikâyesi. Nazi kamplarından kurtulmayı başarmış bir Yahudi annenin oğlu. Ve babası bir Nazi, üstelik biraz polisliği de var. Bu anneyle bu baba 1947'de nasıl olur da bir çocuk peydahlayabilirler? Bu ikisinin arasındaki aşk, arzu nasıl olur da meydana gelebilir? İnsan denen varlığın –insan olmayanın da: insanın insan dışı varlığının–, kısacası insanoğlunun işine akıl sır ermiyor. İyi, kötü, kimin neden hoşlanacağı, birbirlerini cezp etmeleri başlı başına bir sır. Ve acının, köleliğin zevki: Bir sır da bu! Eğer bu tiksindirici, aşağılık, düşük nitelikli sırlar olmasaydı, insanoğlunun özgürlüğünün parlak gizi olmazdı. (Bunu hiç olmazsa kendimizi avutmak için söyleyelim. Hiçbir şeyi açıklamıyor bu; gizin parlak matlığında yaşamayı bilmeyenleri avutuyor.)

Önce bir çocukluğun hikâyesi.

Toplama kampından kurtulan ve 1947'de ölen bir Yahudi anneden dünyaya gelmiştir Hans-Joachim Klein. Bu doğumdan sonra da birtakım sıkıntılar olmuştur kuşkusuz. Baba hemen çocuğu yüzüstü bırakır. Çocuk, süt annelere teslim edilir, gözetim kurumlarına verilir. Gerçek soy özlemi içinde, katı bir şekilde yetiştirilmiştir bu çocuk.

Başka bir adı olan çocuk hikâyesi şimdi de.

Gerçekte, yalnızca Hans-Joachim Klein'ın, kaçak işçi olarak geçen çocukluğunun hikâyesi değil, üstüne üstlük sefalet içerisinde geçen bugünkü yaşamının, kendi çocuğunun da hikâyesi bu. Kuşkusuz, küçük kentin parklarında, K.'nın çocuğuna ve çocuğun da ona anlattığı hikâyelerin de hikâyesi. Çünkü kendini çocuğuna adıyor, bunu Dany Cohn-Bendit'ye

söyledi. Onun çocukluğuna kimse kendini adamadığı için, o kendisini çocuğunun çocukluğuna adıyor. Çocuğunun ritmine uygun yaşadığını söyledi. Çocuğuyla birlikte meydanları, salıncakların, kaydırakların bulunduğu parkları dolaşıyor. Her şey yolunda, sakin bir hayat. Küçük kentin insanları, baba-oğuldan oluşan bu çifte adamakıllı alışmış. Onlara gülümsüyor, bir iki laf ediyorlar: Havanın güzelliği, zamanın su gibi akıp gidişi... Babanın işsiz olduğunu düşünüyorlar, ki bu, bir bakıma gerçek.

K.'nın tek kaygısı, en azından çocuğuyla ilgili olanı, geçen zaman. Metafizik bir kaygı değil bu: Zaman, parmakların arasından akıp giden suya ya da kuma, işte öyle bir şeye benziyor aynı. Hayır, bu maddi olarak saptanabilir çok somut bir kaygı. Çünkü öteki çocuklar gibi bir yaşam sürmesi dilenen bir çocuğun belli bir yaştan itibaren okula gitmesi gerekir. Çocuğu, yaşamı öteki çocuklarınkinden farksız olsun diye okula başlamak zorunda kaldığı gün, K.'nın hali ne olacak? Yaşamını nasıl düzenleyecek, hayatında meydana gelen boşluğu doldurabilecek mi?

K.'nın sözlerini aktaran Dany Cohn-Bendit.

Gidip küçük kentte, bir yerlerde buldu onu. Buldu ama durumu hiç de iyi değildi. Görüşmeyi banda kaydetti, ayrıca filme de aldı. Hans-Joachim K. tanınmamak için kılık değiştirdi. Don Giovanni'nin kılığına büründü. "Ben bir klasik müzik ve opera delisiyim. Bu tipi büyüleyici buluyorum."

Böylece, eski terörist, Marksist-Leninist mücadele örgütlerinin eski militanı, Dany Cohn-Bendit'ye anlatmak için Don Juan kılığına bürünüyor. Bir çocuk hikâyesi daha, çocuksu baştan çıkarma düşü, sevilme gereksinimi, olasılıkla, *eine Kindergeschichte.* Kuşkusuz burada, bu neşeli maske altında, bir şey oynanıyor.

Dany Cohn-Bendit her ne kadar hiçbir yorum yapmadıysa da bunu algılamış olmalı. 1968 hareketinin eski savaşçılarıyla

yaptığı konuşmaları topladığı *Biz Devrimi Çok Sevmiştik!* adlı kitabında hiç yorum yapmadan K.'nın sözlerini aktarıyor. Bu kitapta Serge July'nin, Fernando Gabeira'nın, Valerio Morucci'nin, Adriana Farranda'nın ve Hans-Joachim Klein'ın yanı sıra Julien Serguet ve Elie Silberberg'in konuşmaları da yer alacak. Cohn-Bendit, K.'nın Don Juan kılığına büründüğünü görünce hiçbir yorum yapmıyor. Devrimci şiddetin büyük mekanizmasının küçük çarkı, eski otomobil tamircisinin konuşmalarını kaydediyor.

Onun, çocukluğundan söz edişini dinliyor.

Dany Cohn-Bendit kendi çocukluğunu anımsadı mı acaba? O gün, küçük kentte (umutsuzluğunu ezeli baştan çıkarıcı –ezeli baştan çıkarılmış– maskesi altında gizleyen Don Giovanni'nin karşısında) çocukluklarının, çoğu kez daha sonrası için belirleyici bir nitelik taşıyan prehistoryasını düşündü mü?

K.'nın çocukluğunun prehistoryası, savaştan yenik çıkmış Almanya, eski bir Nazi polisi tarafından baştan çıkarılmış ya da onu baştan çıkarmış olan, toplama kampından sağ kurtulmayı başarmış Yahudi bir anne *bleiche Mutter*. Soluk benizli anne, gerçekte, bu Almanya, bu Yahudi anne, bu ölüm. Cohn-Bendit'nin çocukluğunun prehistoryası ise, 1940 felaketinden sonra, sosyalist belediye başkanının antifaşist sığınmacıları kabul ve himaye ettiği Montauban'a göç etmiş Alman Yahudi anne-babadır. Keyifli ve aydınlık ortamda yaşamaya çalışan bir grup Yahudi aydının serüven içinde geçen anlamca zengin yaşamıdır bu. Hannah Arendt, Cohn-Bendit'nin dostlarının Montauban'da oluşturduğu bu grupta yer almaktadır. Dostlarından bir başkası, Walter-Benjamin, pasaportundaki vizenin sınırı geçmesine yeterli olmadığını görünce İspanya sınırında intihar ediyordu.

Daha sonra, Hannah Arendt, 1945'te, kavuşulan özgürlükle birlikte Dany'nin doğacağı kent olan Montauban'da, çocuklu-

ğunun prehistoryası bitince, Fransa'nın bu yıkım günlerinde Marcel Proust'un *Kayıp Zamanın İzinde*'sini, Clausewitz'in *Savaş Üzerine*'sini ve Simenon'un romanlarını okuyordu: Harika okuma parçaları! Ve herhalde kocasıyla birlikte Amerika'ya gitmesini sağlayacak olan vizeyi beklerken, kafasını oldu bitti meşgul eden şiddet sorunlarını düşünüyordu. Acaba şiddet, hangi noktaya kadar ve hangi ölçülerde sadece kabul edilebilir olmakla kalmıyor, yasayı ve hukuk devletini yeniden kurmada yasallığın bile kurucusu oluveriyordu? Yasa, insani evrenselliğini, kendi yasallığını elde etmek ya da yeniden kurmak için hangi noktaya kadar ve hangi ölçülerde şiddeti kendi içinde eritebilir, şiddetle beslenebilir?

K.'nın ve çocuğunun Avrupa'nın bir yerlerindeki, yalnızca Alman dilinin konuşulabildiği bu küçük kentin diliyle konuşulmuş olan *Kindergeschichte*'si bir sürgünün hikâyesidir. Hans-Joachim K., çocukluğundan ve ülkesinden sürülmüştür. Kendi yaşamından, bunun duygusundan yoksun bırakılmıştır. Ve yine de bunların anadilinin konuşulduğu, çocukluğunun geçtiği topraklarda kök salmasını sağlamak amacıyla, hikâyeleri sürgünde bulunduğu ülkenin diliyle çocuğuna anlatmaktadır.

Die muttersprache der Kindergeschicten.

İki çocuk hikâyesi, demiştik. Hans-Joachim Klein'in hikâyesi ve bir başka hikâye.

İkinci hikâyede genç bir kadın, çocuğunu okuldan almış evine dönüyordu. Hava güneşliydi. Yaz sonuydu.

Çocuk o gün okulda yaşadıklarını anlatıyordu, genç anne de onu dinliyordu.

Ve hava, eylülde Okyanus kıyılarında görülen bu hafif sise rağmen güneşliydi. Belki de vapur düdükleri, fabrika homurtuları duyuluyordu. Gemiler, vapur düdükleri, fabrika gürültüleri bu ülkede her zaman var.

Genç annenin adı Maria Dolores idi.

"Acılar" ne kadar da uygun düşüyordu! Acı dolu bu ad, tam olarak anaların çektiği sıkıntıların Meryem Ana'sını çağrıştırıyor. Genç annenin adı Maria Dolores idi ama herkes ona "Yoyes" diyordu. Küçük, sevecen adların her zaman sevildiği bir ülkeden ve bir dilden gelmişti kadın. "Yoyes" sevimli.

Acaba ardına baksın, onları görsün diye mi ona bu adı takmışlardı? Acaba onlar kendisine kısık ama hükmedici bir sesle mi "Yoyes" demişlerdi, geri dönsün, kendisini kimin öldüreceğini bilsin diye mi? Katillerini tanıyor muydu acaba, görünce kim olduklarını çıkarabilmiş miydi? Katilleriyle göz göze gelmiş miydi?

Her neyse "Yoyes" okul dönüşü çocuğunun elinden tutmuş, onun okulla ilgili anlattıklarını dinlemekteydi: Ve birden başına iki kurşun! Çocuk, annesinin cesedine bakıyordu. Aylardan eylüldü, yaz sonu. Hava güneşliydi, vapur düdükleri belki ama fabrika homurtuları kesinlikle duyuluyordu. Burası denizlerin ve metal işçilerinin yaşadığı bir kentti. Geride elma bahçeleri, mısır tarlaları ve koyun sürüleri vardı.

Euskadi: "Yoyes"in ülkesinin adı buydu.

Birkaç gün sonra, ETA'nın askeri kanadının tutuklularından bir grup, "Yoyes"in eski arkadaşları, bu öldürme olayını üstlenmek amacıyla bir bildiri yayımlıyorlardı. Bu bildiride "Yoyes" için şöyle deniliyordu: "Sokaktaki varlığı, silahlı mücadelenin artık gerekmediği inancını doğurabilirdi." Bir başka deyişle: Hayatta kalması artık kimsenin öldürmesinin gerekli olmadığı duygusu yaratabilirdi. Bu kadar basit. Ama "Yoyes" kişisel notlarını düştüğü defterinde onları önceden nitelemişti. Onlardan söz ederken "Faşistler" sözünü kullanmıştı.

"Yoyes" ETA'nın yönetici kadrosunda bir görev almıştı. Mücadeleye katılmıştı. Sonra, İspanya'da demokrasinin yerleşmesinin ardından Örgüt'ün strateji değiştirmesi üzerine yeniden siyasal yaşama katılması gerektiğini düşünmüştü.

Sivil toplumda, bundan daha uygun bir sözcük asla olamaz: Sivil yaşam uğruna militarizmi terk etmek. Demokrasinin nazikliği uğruna, uzlaşmazlıkların siyasal yönetiminde iyi yurttaş olma uğruna... Kendi bakış açısını üstün çıkarmayı başaramayan "Yoyes" ETA ile bağlarını koparmıştı. Uzaklara, Meksika'ya gitmişti. Araya zaman, mekân farkı sokmuş, kendisiyle eski arkadaşları arasına düşünmenin ve yalnızlığın mesafesini eklemişti. Yaşamaya yeniden başlamıştı; evlenmiş, bir çocuğu olmuştu. Daha sonraki yıllarda, adam öldürme suçundan hüküm giymemiş siyasal hükümlülere tanınan ceza indirimi yasasından yararlanmak isteyen "Yoyes" Bask ülkesi Euskadi'deki evine dönmüştü.

Kimse ondan geçmişine dönmesini, bilgi vermesini, hâlâ tanıyabileceği –elbette tanıdığı– yasa dışı militanların adlarını bir bir bildirmesini istememişti.

Yaşıyordu, hepsi bu. Kendi ülkesinde, kendi ailesinin yanında.

Ama onun sokaktaki, toplumdaki varlığı; canlı varlığı: Düşüncesi, sözleri, davranışları, kahkahaları, coşkuları, nefretleri, öfkeleri, kısacası yaşamı, eski arkadaşları yani eski örgütünün küçük şefleri için dayanılmaz bir şeydi. Bask halkının saygınlığını, kurtuluşunu, kendi yazgısını belirleme özgürlüğünü dile getirmek için artık savaşın gerekmediğini gösterdiğine göre tam anlamıyla çekilmez bir insandı. Böylece yaşamı, taşıdığı riskleri, yaşamın zayıflıklarını ve büyüklüğünü kabul etmediklerini kanıtlamak amacıyla onu öldürdüler. Onların gözünde terörün, katliamın sonu olmadığını göstermek için bunu yaptılar. Bu dünyada oluşlarının nedeni, ölümü kullanarak yaşamın olanaksızlığını kanıtlamaktır. Yaşamaları için artık öldürmekten başka nedenleri kalmadığı için. Ölümü, sırf vazgeçilmez para karşılığı adam öldürme alışkanlığında özetlenen siyasal bir pedagojinin aracı haline getirmek.

Maris Dolores Gonzalez Catarain: "Yoyes".

Cesedi sokakta. Çocuğun gözleri cesedin üzerinde. Eylül güneşi ise "Yoyes"in cesedinin başında, eli kolu bağlı bir halde kalakalmış olan çocuğun üzerinde.

Sonuçları ağır iki çocuk hikâyesi.

Bu sabah onları düşünmüştü. Bu iki hikâyenin kahramanı olan çocukları. Ailelerini de.

Belleville'de ressamın atölyesinden ayrılırken, her şeyden önce bir neşe duygusu yaşamıştı. Bir tür fiziksel rahatlama, canlanma: Orada olmanın mutluluğu. Kış güneşi vardı; Paris, ayaklarının altındaydı. Ve yeni baştan Daniel Laurençon olmuştu artık. Gıcır gıcır yeni evrakları onu kimliğine kavuşturuyordu.

Daniel Laurençon, Belleville'de, güneşin altında kendi kendine gülüyordu.

Sonra "Yoyes"i, Hans-Joachim Klein'ı anımsadı. Onların başlarına gelenden kaçınmak istiyordu. Kaçınmaya çalışıyordu. "Yoyes" gibi öldürülmek istemiyordu. Hans-Joachim Klein gibi ömür boyu sahte bir kimlik altında takma bir adla, sözüm ona yaşamak istemiyordu.

Eylülde Atina'daydı. Toplantılar vardı. "Yoyes"in öldürülmesiyle ilgili haberi Fransız basınından okumuştu. Daniel, bu kadınla ilgili hiçbir şey bilmiyordu ama tahmin edebilirdi. Kestirmesi hiç de zor olmayan bu burgacın içinde yaşıyordu. Özellikle formasyon stajlarında, hareketler arası toplantılarda, ETA'dan bazı tiplerle karşılaşmıştı. Hepsinin en dar kafalısı, en ilkeli, en abuk sabuklarıydılar. Milliyetçiliğin yarı ırkçı, mistik, arkaik zemini üzerine çekilmiş Marksist-Leninist cila, bu tür iğrenç sonuçlar doğuruyordu.

Ortadoğu'daki İslamcı köktendinciliği yakından izleyen Daniel, sonunda, hiçbir şeyin, sitenin göbeğine bir aşkınlık dahil etme, bu dünyayı bir Tanrı'nın krallığına dönüştürme isteği kadar kötü, öldürücü olamayacağını anladı.

Daniel Laurençon, eylül ayında Atina'da Lykabettos tepesindeki bir otelin salonundaydı. "Yoyes"in öldürülüşünden söz eden haberin yer aldığı Fransız gazetesinden başını kaldırdı. Uzaktaki Akropolis'e baktı.

Duyduğu tiksintide –"Yoyes"in öldürülüşünü, çocuğun, annesinin ölüsüne dikili bakışlarını gözleri önüne getiriyordu– şu son aylarda aldığı mesafeyi ölçtü. Ve önünde aşması gereken riskleri de ölçtü. Bir insanın gerçeği görmek için bunca yılı nasıl olup da harcayabildiğini sordu kendine.

Hüzünle gülümsedi, Elie Silberberg'i anımsadı.

Ulm sokağında, eskiden, gençlik odalarının yeşil cennetinde, kutsal metinleri aydınlatan ışıklar altında, Elie ona Aristoteles üzerine zekâsı insanı şaşkına çeviren bir nutuk atmıştı. Daha çok da Aristoteles'in yarasaları üzerineydi bu söylev. Gerçekte, *Metafizik*'te geçen bir cümlenin, tıpkı yarasaların gözlerinin gün ışığında görememesi gibi insanların gözlerinin de olguların açıklığı karşısında göremez hale geldiğini vurgulayan cümlenin açıklamasıydı bu. Eğer gerçek böyleyse, demişti baş başa yaptıkları bu konuşma sırasında Silberberg ve kuşkusuz ki böyle, o halde devrimciler insanların en insan olanıdır. Bunu söylerken onların hümanizmalarını, bu görüşme döneminde kendi aralarında alabildiğine gözden düşmüş olan ideolojilerini kastetmiyorum tabii. Demek istediğim, dünyayı görmeyişleri. Modern devrimciler, XX. yüzyılın yarasalarıdır: Gözleri olayların gerçekliğinden kamaşmış! Elie gülmekten katılmıştı. Bu düşünceyi kendine sakla, Daniel! Aristotelesçi bir revizyonistlikle suçlanmak ve yargılanmak zorunda kalmak istemiyorum!

Daniel, eylül ayında, Atina'da, Lykabettos'un doruğundan Akropolis'i seyrederken kendi kendine Gustave Flaubert'in bugün Bouvard ve Péchuchet'yi, günümüzde revaçta olan Marksist-Leninist hareketlerin birine mensup iki eski militanı yapabileceğini düşündü. XX. yüzyıl devrimci solunun

kanlı saçmalıklar kitabını çıkarmak için kuş uçmaz kervan geçmez bir yere çekilmiş olurlardı.

Birkaç hafta sonra Paris'te, gelişinin ertesi günü –tam olarak Rosa Lüxembourg ile ilgili filmi görmeye gittiği gün– Laurençon, Dany Cohn-Bendit'nin *Biz Devrimi Çok Sevmiştik!* adlı kitabını keşfetti. Geceleyin, otel odasında bir solukta okudu. Tabii işe Proletarya Öncüsü'nde birlikte mücadele sürdürdükleri eski arkadaşları Silberberg ve Serguet ile yapılmış konuşmalarla başladı. İşte Elie'nin Elias Berg takma adıyla birkaç kitap yayımladığını, Silberberg'in metnini okurken öğrenmişti. Cohn-Bendit'nin beğenmiş gibi göründüğü kara romanlardı bunlar.

Tam Cohn-Bendit'nin kitabını okumayı bitirdiğinde, Daniel, Paris'te sokağa çıkmıştı. Hava güzeldi, sokaklarda yürümüştü. Bir an, apar topar Frankfurt'a dönüp Cohn-Bendit'yi bulup her şeyi ona itiraf etmeyi düşündü. 68 kuşağından geride kalanlar içinde en zekisi, eski çılgınlıklarla araya en çok mesafeyi koymuş ama bu arada bu çılgınlığın rasyonel çekirdeğine sadık kalmayı da başarmış olanıydı. Ya da tersini mi söylemek gerekiyordu: Eskinin aklının ütopik çekirdeğine mi demek gerekir? Önemli değil; iyi bir öğüt olurdu.

Ama Daniel Laurençon bu düşünceyi kafasından uzaklaştırdı. Çıkış yolu açmanın en iyi şansını Fransa'da bulmuştu.

Ressamın atölyesinden ayrılınca izlenip izlenmediğini anlamak için yürümüştü.

Birden, Télégraphe sokağında biraz ötede karşısına bir araba çıkıvermişti. Ok gibi fırlayıveriyor ve lastikleri gıcırdıyor. Daniel, yarı yarıya kaldırıma park etmiş bir arabanın arkasına apar topar sinmişti. Bu arada kaşla göz arasında silahını da çekivermişti tabii. Araba üstüne geliyor gibiydi.

Fakat bu, iki sevgilinin kavgasından başka bir şey değildi. İki sevdalının şiddetli ve umutsuz tartışması söz konusuy-

du, ayrıca da bu fütursuzluk bayağı bir şeydi. Bir kadın koşmaya başlamıştı arabanın arkasından. "Gérard!" diye bağırmıştı. "Gérard, sevgilim, ben yalnızca seni seviyorum!" Gérard, fren yapmış, başını arabanın camından uzatıp abuk sabuk şeyler söylemişti. Mutsuz yaşam, aşktan korkmalar: Umutsuzluğunu, peşi sıra koşmakta olan kadının yüzüne haykırıyordu. Kadın ona doğru eğildi, alçak sesle bir şeyler konuştular. Adamın eli, az sonra kadının ensesini okşamaya başladı. Hayat, kuşkusuz yeni baştan eski seyrini alıyordu. Cehennem hayatı, kırık dökük keyifleri, günlük mutsuzluk patlamaları: Var olmanın derme çatma yanılsaması.

Beş yaşında küçük bir kız, Daniel'in yanı başında durmuş, meraklı gözlerle, yercesine, elindeki Magnum 357'ye bakıyordu.

Beriki, silahı elinde ufak yollu oynatarak alçak sesle şöyle dedi:

"Gerçeğe ne kadar benziyor, değil mi?"

Küçük kız kıvançlıydı, başını salladı.

"Bana versene" diyordu.

Daniel omuz silkti, silahını özenle yeniden kılıfına soktu.

"Senin gibi cici kızlar bununla oynamaz!" dedi kasıntılı bir havayla.

"Kardeşim için istiyorum" diyordu küçük kız.

Beriki doğruldu.

"Peki, o ne yapacak?" diye sordu.

Kız bu soruyu sevinç çığlığıyla karışık yanıtladı:

"Şef olacak! Herkesi korkutacak!" diye bağırıyordu ufaklık.

Daniel, hızlı adımlarla oradan uzaklaşıp bir taksi aramaya koyuldu.

Bu küçük olayın geçtiği kısa süre içerisinde kararını vermişti. Başkalarının, Zapata'yı öldürdükleri şu sırada kendisiyle ilgili olarak neler tezgâhladıklarını öğrenmek istiyorsa, en iyisi gidip ilişki kurmaktı. Savaş sanatlarının eski yasası:

Düşmanla temas kurmak, onun en duyarlı olduğu yerde düzenini yoklamaktı. Ya da daha açık söylemek gerekirse: Daha çok düşmanın ilke olarak en güçlü olduğu ve sizin en çok tehlikede olduğunuz yeri yoklamak. Ve bu durumu sürpriz bir etkiyle ters yüz etmek!

Öyleyse Christine'e gitmeliydi.

Bir taksi buldu, Montparnasse'a gitti.

Ceplerini yokladı. Parası, kusursuz sahte belgeleri vardı. Gerçekte sahte evrak mıydı ki bunlar? Medeni halle ilgili olarak içerdikleri tüm bilgiler doğruydu. Yaş, doğum yeri, boy. Özel belirtiler: Hiçbir şey. İnsan türü içinde en ortak özel belirti olarak "hiçbir şey"in yer alması onu eğlendirdi.

Kendi kendine güldü, taksi şoförü neden güldüğünü, gülmekle ona ne anlattığını merak etti. Hayır, hayır, bir şey anlatmak istediği falan yoktu, gülmüştü işte, hepsi o kadar. Kendi kendine, katıla katıla. Bugün keyfi yerindeydi, işte bundan âlâ gerekçe olur mu! Şoför, yerinde bir davranışla gündelik mutlulukların insanın karşısına ne zaman, ne şekilde çıkıvereceğinin hiç belli olmadığını söyledi. İnsanoğlu kimi gün bu tür mutlulukları yaşıyor, kimi zaman da yaşamıyordu. Söyler misiniz bana, bunu belirleyen nedir? Çoğu zaman, hiçbir şey.

Biraz sonra, ne yapması gerektiğini düşünürken, yine güldü. Ama şoför artık ona hiçbir şey sormadı: Alışmıştı.

Christine, Campagne-Première sokağındaki dairenin kapısını açtığında, daha ilk görüşte genç kadının her şeyi bildiğini anlayıverdi.

Genç kadının bakışlarından okunuyordu: Bu bakışlarda şaşkınlık ve acıma duygusu bir arada bulunuyordu. Ayrıca da kinci dehşet. Ve ağzının kıvrımı acımasızdı. Zoraki bir gülümsemeyle bunu belli etmemeye çalışıyordu.

Daniel'in tabanları yağlaması, hemen çekip gitmesi gerekiyordu.

Ama o, her şeyi ayrıntılarıyla öğrenmek istiyordu. Hınzırca bir kusurdur merak, bilirsiniz. Yine de o olmasa, hayatın çekiciliği diye bir şey kalmaz. Ne tadı, ne anlamı. Hem sonra kendinden kopmuş, ikiye ayrılmış gibi soğuk bir durumdaydı. Tıpkı filmi daha önce görmüş olan, zavallı kahramanın düşmek üzere olduğu tuzağı bilen bir sinema seyircisi gibi, kendisinin yapmakta olduğu saçma bir harekete bakar gibiydi.

"Selam!" dedi neşeyle.

Uğursuz kötü kadının tuzağına düşen film kahramanından hiç farkı yoktu.

Ve daireye girdi.

Tuzaktı burası elbette. Ve Christine bunu biliyordu. Eğer bilmiyor olsaydı, eğer bu tuzağın bir parçası olmamış olsaydı, öfkesini kusmaya başlardı hemen. Ve ona etmediğini bırakmaz, hesap sorar, açıklamalar isterdi. Ağlardı, uğradığı düş kırıklığını haykırırdı. Ne var ki soğuktu o da. Rol yapıyordu o da.

Bu durum gülünç oluyordu. Tehlikeli ama gülünç.

On iki yıl önce, Proletarya Öncüsü'ndeki çalışmaları sırasında, Christine ile Daniel birlikte yaşıyor gibiydiler. Onun evinden tüyerken Pierre Quesnoy onun izini bulmuştu. Bir gün genç kadının evinden çıktığında, Campagne-Première sokağı ile Raspail bulvarının köşesinde enselemişlerdi onu. Onun, hani şu Luis Zapata'nın yardımıyla kaçarak paçayı kurtardığı ölüme mahkûm edilişinin gerçek nedenini bilen tek kişi Christine olmuştu.

Daniel tüm bu yıllar boyunca onunla ilişkiyi kesmiş değildi. Christine onu görmek için İtalya'ya, Almanya'ya ve Avrupa'nın çeşitli yerlerine gitmişti. Hatta bir keresinde, Güney Amerika devresinde, Kolombiya'ya kadar gitmişti. Birlikte müzeleri gezmişlerdi. Venedik'te ve Viyana'da sevişmişlerdi. Prag'da, 1981'deki şu ünlü toplantının ardından bir hafta boyunca unutulmaz bir tatil geçirme fırsatları olmuştu.

Tüm bu yıllar, birbirlerine âşık oldukları bu uzun süre şiddetin ve ölümün hâkim olduğu bu çölde iki kişilik bir hayata benzer bir şeyi koruma arzusu hiçbir işe yaramazdı. Militanca sözler Christine'in kafasına yer etmiş, onda tüm analiz esprisini, doğrucu davranmanın tüm içtenliklerini bulandırmıştı.

Daniel'i yargılayacak olsalar, göz kamaştırıcı dul Christine gelip onun aleyhinde tanıklık yapabilirdi.

Büyük odada Christine'in yanına doğru ilerledi.

Onu omzundan tutuyordu ama genç kadını sol tarafına almaya özen göstermişti. Böylece sağ eli boşta kalıyordu; bu eli, koltuğunun altındaki silahının kabzasını okşuyordu.

Christine'in tutumunun kendisini gerçekten şaşırtmadığını üzüntüyle gözlemledi ve şaşırdı.

Genç kadın, Paris'te bir lisede tarih öğretmenliği yapıyordu. Hiçbir zaman eylemci örgütlerin ön hattında yer almamıştı. Polis tarafından fişlenmeden hizmet veriyordu. Gizlenecek yer bulmada, kuryelik yapmada, haber alma konularında: Hayatı boyunca Marksist-Leninist aktiviteye büyük tutku duymuştu.

Genç kadının affedilmesini gerektirecek çok şeyi olduğu gerçekti. Kendi kendini bağışlamasını gerektirecek çok şeyi olduğuna inanıyordu. Küçük yaştan bu yana bir ilk hatanın baskısı altında büyümüştü: İşgal yıllarında babası en aktif işbirlikçilerden biri olmuştu. Bir gerilla bölgesinde milis bölge sorumlusu gibi bir şeydi. Ölüm cezasına çarptırılmış ve affa uğramıştı çünkü davası Kurtuluş'tan uzun yıllar sonra görülmüştü. Genç kadın, uzun zaman önce, tam olarak söylemek gerekirse yeni yetmelik çağından başlayarak bu hatanın bedelini ödemesi gerektiğini düşünmüştü. Silmek gerekiyordu. Bu kan lekesini silmek için de kan gerekiyordu. Bir zamanlar uygulanmış şiddetin bedelini ödemek için şiddet gerekiyordu. Böylece, onun ve çevresindeklerin

dedikleri gibi "yeni direniş" Fransız burjuvazisinin kökensel hatasını silecekti.

Fakat Daniel psikolojik görüşlerini kısa kesti.

Her şeyden önce, şimdi bunun sırası değildi. Hem sonra bu, onu çok yakından ilgilendiriyordu. Bu onu fazlasıyla işin içine katıyor ya da arkasına gizliyordu; psikoloji, aile ilişkilerinin yılan yuvasıydı.

Sol eli Christine'in bedeni boyunca kaymıştı.

Göğsünü, memelerini, belini, poposunu okşadı, yeniden kalçalarına döndü. Parmakları, bedenine oturan eteğin altında bir jartiyer kıskacının hafif kabartısı üzerinde durdu, çorabı tutan kopçanın düğmesine şöyle bir dokundu.

Christine, demek ki onu kabul etmeye hazırlanmıştı. Eskiden olduğu gibi sevişmeye hazırlıklı şeyler giyinmişti.

Yüzünü çevirdi, dudaklarından öptü, berikinin geri geri çekildiğini, kendini dizginlediğini fark etti, daha sonra artık kendini tutamadığını gördü. Genç kadın büzüldü, gözlerini yumdu. Öpücüğünün küle benzer bir tadı vardı. Ama Daniel bundan yararlanıp çevreye şöyle bir göz gezdirdi; kapıları, birilerinin saklanabilecekleri yerleri belirledi.

Genç kadını kendinden biraz uzaklaştırıp yüzüne baktı. Christine, gözleri hâlâ kapalı, dalıp gitmiş gibiydi.

"Hazır bekliyormuşsun gibi bir halin var" diye mırıldandı Daniel, yeniden baldırlarını okşayarak.

Genç kadın, gözlerini açıp gülümsedi.

"Seni bekliyordum" dedi.

Birden, çenesinin haddinden fazla düşük olduğunu kavrayarak gerginleşti. Onu neden beklesindi ki? Bugün çıkıp gelmesi diye bir şey söz konusu değildi. Randevuları iki gün sonra, burada değil, bir başka yerdeydi. Demek ki birileri onunla konuşmuş, geleceğini kendisine haber vermişlerdi.

"Ne dediler, sana?" diye sordu beriki, alçak sesle.

Kadın, sıvışmaya çalıştı; ama Daniel onu tedbirsiz yakaladı. O zaman genç kadın karşı çıktı.

"Ama ya gerçek, Daniel!" diye haykırdı.

Gerçek mi? Gülmek geçti içinden. Gerçeği söylemek kolaydı sanki! Bu o kadar basitti ha!

"Hangi gerçek, Christine?"

Genç kadının bu soruya ne yanıt vereceğini biliyordu tabii. Ona gerçeğin hangi versiyonlarını iletmiş olduklarını biliyordu.

"Birkaç ay önce görevli olarak İsrail'e gittin, Daniel. Mossad enseledi seni ve görüş değiştirmeni başardı!"

Daniel kısa, daha çok da hırçın bir kahkaha attı.

"Daha neler!" dedi.

1974'te, Proletarya Öncüsü'nden arkadaşları onu Fransız Haber Alma Örgütü ile işbirliği yapmakla suçlamışlardı. Bugün ise İsrail Mossad'ının hizmetinde olmakla suçluyorlardı. İlk durumda silahlı mücadeleyi sürdürmek istemişti. İkinci durumdaysa, tam tersine, silahlara veda etmek istiyordu. Fakat önemli olan bu değildi. Aslolan, düşüncelerini bir dış etkene, bir şeytani gücün etkisine, emperyalizmin polislerine bağlayabilmeleriydi. Bu her şeyi basitleştiriyordu kuşkusuz.

Daniel, satranç tahtasının bu bölümünde ilgisini, hasmın yapacağı hamlede yoğunlaştırmaya, onu düşünmeye çalıştı. Zapata'nın öldürüldüğünü öğrenince, yakında onun Christine'i görmeye geleceğini hesap etmişlerdi. Christine, tüm bu yıllar boyunca sevgilisi, sadık yoldaşı olmuştu onun. Kendini güçlü hissetmek, hatta belki akıl danışmak için onun yanına gelecekti.

Onun suçluluğuna inanmış olan Christine, Daniel'i burada tutmalıydı. En alışılmış şekliyle, kendisini teslim ederek. Sevişmekte olan çırılçıplak bir erkek, savunmasızdır. Fakat müdahale etmeleri için, onun buraya geldiğini nasıl haber alacaklardı ki? Bin tane çözüm yoktu. Ya kadının, bir fırsatını

kollayıp, örneğin banyoda, arkasını döndüğünde telefon etmesini söylemişlerdi; ya da...

Ya da orada, bir yere gizlenmiş biri vardı. Christine'in evinde, gerektiğinde bir adam gizleme olanakları vardı. Zaten, uzun zaman beklemeleri gerekmemişti. Hemen çıkıp gelmişti.

Genç kadına gülümsedi.

"Evet görüş değiştirdim Christine! Ama bu, Mossad tarafından olmadı, beni döndüren gerçeğin ilkesi!"

Genç kadın onun söylediklerini duymuyor gibiydi. Gerektiği gibi davranıp kendisini yatak odasına sürükleyeceği yerde, Mossad'dan söz ederek işi bozdu diye kendi kendine kızıyor olmalıydı. Kırdığı bu potu nasıl telafi edeceğini düşünüyor olmalıydı.

Yatak odası mı?

Tamam, o, kapının zilini çaldığında, herif gardroba gizlenmişti!

Christine'e nazikçe gülümsedi.

"Neden herkese ihanet ediyorsun, güzelim?"

Kadın irkildi birden, bakışları çılgına döndü.

"İhanet etmek mi? Neden ihanet edeyim ki?"

"Sahi... Neden?"

Cebinden tabancasını çıkardı, ona doğrulttu, alçak sesle konuştu.

"Hadi bakalım Christine, gidip şu bizim ahbap çavuşu arayalım!"

Genç kadın kenara sıçrayıp odanın kapısına doğru koşmaya çalıştı. Daniel onu anında yakaladı, bileğini kavrayıp kolunu arkadan büktü, tabancanın namlusunu böğrüne gömüp bir itelemede hemen oradaki kanepenin üzerine yıkarak olanca ağırlığıyla üstüne abanıverdi. Yüzünü çevirdi ve bağırmasını önlemek amacıyla ağzına bir mendil tepti. O hengâme sırasında Christine'in eteği katlanmıştı, bacaklarını, iç çama-

şırlarını gördü. Ani bir hareketle tabancasının namlusuyla eteği yere düşürdü.

Kanepenin arkalığına atılmış büyük bir kaşmir şalı yırttı, bununla Christine'in ellerini ve ayak bileklerini bağladı. Ağız tıkacını sağlamlaştırdı.

Ondan ayrıldı, tabancası yeniden avucundaydı.

Sevişmek üzere yatağa götürdüğü bir kadınla konuşuyormuş gibi, kısık bir sesle bir şeyler anlatarak yatak odasının kapısına doğru yürüdü. Odaya girdi, "Hem bilsen seni ne kadar arzuladım Christine, bana çok keyifli dakikalar yaşatacaksın, biliyorum, önce ağzına al em biraz, tamam mı?" ve ani bir hareketle çığlık atarak dolabın kapısını açtı. Ve oraya gizlenmiş olan katilin bacaklarını fark etti. Onun, hareket yeteneğini kısıtlayan ve çevreyi görmesini engelleyen kadın giysileri arasında kıpırdandığını gördü. Ve üç el ateş etti. Adamın gövdesi arkaya sıçradı, duvara çarpıp düştü ve askısından kopan ve geçici bir kefen gibi bedenini sarıp sarmalayan ipekli kumaştan beyaz elbisenin üzerine kanlar fışkırdı. Öldürdüğü adamı tanıyordu ve birden içinde kusma isteği uyandı, çekip gitti. Christine'in, el ve ayakları kıskıvrak bağlı, kıpırdayamaz halde yattığı alabildiğine geniş odayı koşarak geçti. Yaşam sadece mucizelerle, tuzaklarla ve alabildiğine büyük yalnızlıklarla dolu bir çöldü.

beş

Daniel Laurençon, Christine'in Campagne-Première sokağındaki dairesinden çıktığında, Edgar-Quinet bulvarını hızlı adımlarla geçmiş, Montparnasse garına doğru yürüyordu. Mezarlık duvarı boyunca aklında, tıpkı sabun köpükleri patlayı patlayıveren, gelip geçici, iç gıcıklayıcı kabarcıklar halinde anılar canlanmıştı.

Jean-Paul Sartre'in cenaze töreni: Bu sahneyi hayalinde yeniden yaşıyordu.

Gelgelelim o dönemde Paris'te değildi. Bunlar onun Milano'da televizyonda gördüğü görüntülerdi. Alın işte küçük ekranın büyülü yanlarından biri: İnsana olayları yaşatan, adeta oradaymış duygusu veren, tıpkı size özgü şeylermiş gibi resimlerini belleğinize kaydeden canlı röportajlar.

Daniel, Sartre ile toplantıları anımsadı.

Aralık 1970'te, Kuzey Bölgesi Maden işçileri, kamu davasını hazırlıyorlardı. Birkaç ay önce, Fouquières-lés-Lens'te, bir grizu patlamasında, on altı madenci ölmüştü. Ölümle sonuçlanan bu kazanın ardından, Yeni Halk Direnişi'ne bağlı savaşçı bir müfreze, maden ocaklarının Hénin-Liétard'daki merkezini ateşe vermişti. Tutuklamalar, militan sanıkların

devlet güvenlik mahkemesinde görülen davaları ve Sartre'ın başkanlığında kurulan karşı halk davası.

Onunla, evinde toplantılar yapmışlardı. Oturduğu binaya Raspail bulvarından, Hotel Aiglon'un yanından giriliyordu. Ne var ki küçük dairenin pencereleri öte yakaya, Edgar-Quinet bulvarına ve mezarlığa açılıyordu. Satre, karşı halk davasını desteklemek için bir yazı kaleme almış ve imzalamıştı.

"Olaylar açık: On altı adam öldürüldü, ne yaparsın kader bu, burjuva adaleti kılını kıpırdatmıyor. Ancak bunun öcünü almak isteyenleri yargılamak üzere ortaya çıkıyor. Kömür ocakları onca insanı öldürdüğünde, bu normal: HİÇ KİMSE suçlu değil. İşe bakın ki kömür ocaklarına zarar verenler, suçlu olarak kabul ediliyorlar: Cezalandırılacaklar."

Bir ara, toplantının sonunda, Sartre, bildirgenin metnini tek bir sözcüğünü bile karalamaya gerek duymadan bir çırpıda kaleme alırken, Daniel Laurençon pencereye yaklaşmıştı. Montparnasse mezarlığının üstünde, yükseklerde bir yerde olduklarını işte o zaman fark etmişti.

Birden, Alain Resnais'nin, dört beş yıl önce gördüğü bir filminden, *Savaş Bitti*'den onu adeta çarpan bir sahneyi anımsamıştı. Film de tıpkı böyle Jean-Paul Sartre'ın dairesine benzer bir manzarası olan bir stüdyoda geçiyordu. Bir İspanyol komünist militanı canlandıran Yves Montand orada, İspanya Silahlı Mücadele Örgütü partizanı bir grup Leninist gençle Franco karşıtı stratejiyi tartışıyordu. 68 Mayısı'ndan tam iki yıl önceydi. Daniel sık sık, gerçeği önceden gören bu film sahnesini düşünmüştü. Çünkü ilk kez olarak ticari amaca yönelik olarak dağıtımı yapılan bir filmde, birkaç yıl sonra gerçek dünyayı allak bullak edecek genç militanların söylemi görülüyordu.

Daniel, Montparnasse Garında otomatik emanet kasalarının bulunduğu salona girip, Paris'e geldiği vakit bıraktığı bir

yol çantasını aldı. Aynı işlemi bundan başka iki garda daha yapmıştı. Üç yol çantası, böylece yedek olarak, değiştirmek için kılık, para ve Skorpio marka Çek mitralyözü de içinde olmak üzere el silahları türünden şeyler demekti.

Daha sonra bir taksiye binip Maillot kapısına yakın bir otele gitti. Burası, gideni geleni kum gibi kaynayan, tıkış tıkış, vaktin geçmesini beklerken oyalanılacak alışveriş merkezleriyle dolu ve sıvışması kolay olsun diye çok sayıda kapısı bulunan bir çeşit lüks bir kervansaraydı.

Odasına çıkar çıkmaz, havyar, füme somon balığı ve votka siparişi verdi. Bunlar geldiğinde –kat görevlisinin erkek olduğunu görünce düş kırıklığına uğradı, eğer kız olmuş olsaydı, bir işler çevrilebilirdi!–, yaşama isteğini kamçılaması amacıyla önce çok sıcak, ardından buz gibi soğuk suyla duş aldı.

Ne olursa olsun içi dövüşme arzusuyla doluydu.

Gomez-Cobos'u elbise dolabında delik deşik ettiğinden beri, odaya varıncaya kadar kendini bu konuda her şeyi unutmaya zorlamıştı. O, bir karartıya ateş etmişti, orada bulunması kendisi için hayati bir tehlike yaratan yüzü belirsiz bir düşmana. Ne var ki kadın elbiseleri üzerine oluk oluk kanlar fışkırmaya başladığında –bir elbisenin beyaz ipeği üzerinde tıpkı bir cenaze gülü gibi parıldayan kırmızı leke– ve gömme dolabın duvarına çarptıktan sonra yere yığıldığında, Daniel, Gomez-Cobos'un yüzünü fark etmiş ve fena halde şaşırmıştı. Bu olup bitenlerden hiçbir şey anlamamıştı. Pablo, bu kurşun yağmurunu beklemiyordu. Yüzü akıl almaz bir şaşkınlık ifadesiyle büzülmüştü.

Gomez-Cobos eski bir GARI militanıydı, Daniel uzun zamandır onu az buçuk tanıyordu, Julien Serguet de onu tanımıştı: Hatta Burgos'un ETA'ya karşı açtığı dava döneminde kısa bir süre birlikte çalışmışlardı.

Buraya kadar, Daniel her şeyi unutmuş, duygularına hâkim olmuştu ama şimdi, saat on üç haberlerini dinlemek için

açtığı televizyonun karşısında ilk votka kadehini yuvarlarken, tıpkı bir yaprak gibi titremeye başlamıştı.

Hayatında ilk kez, kararlı bir şekilde, soğukkanlılıkla bir insan öldürüyordu. Yüzü kendisine yabancı olmayan, üstelik kendisiyle kimi zaman sohbet ettiği, şakalaştığı, sigara alıp verdiği bir insanı. Daha önce de öldürmüştü kuşkusuz. Hiç değilse insanları hedefleyerek ateş etmişti. Fakat bu, gerçek savaşlar sırasında olmuştu; hasmı da bir bakıma onunla aynı şansa sahipti. Nikaragua'da, Somoza karşıtı gerilla ile birlikte. Lübnan'da iç savaşın başında, Filistinlilerle. Avrupa'da iki üç kez çatışmalara karışmıştı. O zaman bir pusudan kurtulmak, bir geçişi zorlamak için ateş etmişti: Bununla aynı şey değildi.

Bugün önceden tasarlayarak, soğukkanlılıkla öldürmüştü.

Christine'in yüzünün halini görünce, durumundan onu haberdar ettiklerini anlar anlamaz bir an önce Campagne-Première sokağını terk edebilirdi. Hatta, önceden pek fazla kafa yormaya gerek görmeden basit bir akıl yürütme yoluyla Christine'in evinin ona tuzak kurmak için bulunmaz bir yer olduğu konusunu akıl ettiğine göre, oraya hiç gitmeyebilirdi de. Fakat karşı karşıya gelmeyi, çarpışmayı yeğlemişti o. Büyük bir serinkanlılıkla böyle bir taktiğin getiri ve götürülerini hesap kitap etmişti: Öldürülmemek için öldürmesi gerektiğini biliyordu.

İlk votka kadehini bir dikişte yuvarladı. Zangır zangır titriyordu.

Daniel Laurençon, kendisi için bir çıkış yolu olmadığını işte tam bu sırada anladı kuşkusuz. Ruhunu kaybetmişti ve ölümden başka çare yoktu: Bu durumda postu pahalıya satmalıydı. Kafasına anılar üşüştü, gözlerinin önünde düşünceler şekillendi, eski inançlar açılıp saçılıverdi, gerçeğin ağır yükü feleğini şaşırtıverdi. Ne var ki bütün bu izlenimlerini sınıflandıracak, bu duygu, bu ahlaki karar kasırgasını bir düzene koyacak vakti olmamıştı henüz.

Televizyonun ekranında Elie Silberberg'in yüzü belirivermişti.

Daniel, Luis Zapata'nın ölümüyle ilgili bir şey var mı diye dalgın dalgın on üç haberlerini izliyordu. Max Reutmann diye ne iş yaptığını bilmediği bir adamın cenazesinin verildiği görüntülere eşlik eden açıklamayı dalgınca dinlemişti.

Birden Elie Silberberg ortaya çıkıvermişti.

Daniel, alabildiğine öfkeli bir halde öne doğru uzandı. Elie hiç değişmemişti: Aynı tavır, aynı narin siluet, açık sarı perçemini arkaya atarken yaptığı aynı el hareketi.

Daniel, içinden, Elie'nin bu cenaze töreninde ne işi var, diye geçirdi. Bu onu ilgilendirmiyordu ki! Yalnızca eski yakın arkadaşını görmek onu heyecanlandırmıştı, hepsi bu.

Fakat irkildi, alçak sesle küfretti.

Televizyon ekibinin kamerası, bütünsel bir görünüm verebilmek için cenaze alayının ilerlediği yönün ters tarafında uzunca bir süre genel bir panorama saptamıştı. Bu panoramanın sonunda, mezarlığın kapısında, siyah meşin giysiler içerisinde kaskatı dikilen bir motosikletli görünmüştü. Tam kaskının siperini kaldırdığı anda kameraya yakalanan Lucio Carpani'nin yüzüydü bu.

Kızıl Tugaylar'ın Roma grubunun hayatta kalanlarından olan katil Carpani.

Silberberg'i neden izliyordu? Çünkü İtalyan'ın gözetim altında tuttuğu, elbette ki yalnızca Silberberg idi. Eski bir MOI mensubunun cenaze törenini izliyor olamazdı kuşkusuz!

Nedeni ne olursa olsun, Carpani itinin, Elie'nin peşinde olması kaygı vericiydi. İtalyan çılgın bir köpekti. Hoşlandığı tek şey futbol ve silahtı. Bir keresinde Daniel Laurençon, Carpani ve tugayın başka elemanlarıyla birlikte üç gün geçirmişti. Milano'nun kuzeyinde, Orta gölü kıyısında bir evde. Bir eylem için verilecek startı beklerken orada kalmışlardı.

Mafya'nın İsviçre'ye aklanmak üzere büyük miktarda, yüz milyonlarca liret tutarında kara para taşıdığını düşündükleri bir adamını yakalayacaklardı. Sonunda operasyon iptal edilmişti ama o, bu aşağılık heriflerle birkaç gün bir arada yaşamak zorunda kalmıştı.

İlk akşam, Kızıl Tugay mensubu herifler hamur işlerini tıkınırken, naklen yayınlanan bir Avrupa Kupası maçını, Carpani'nin favori takımı Milano Inter'in oynadığı bir maçı izlemişlerdi. Daha sonra akşamın bir dizi özet spor haberlerini dinlemişlerdi. Milano Inter kupada elemelere kalmıştı. Ağır çekimle verilen golleri, bireysel başarıları, her defasında aynı açıklamaları yapan, aynı çığlıkları atan, Britanyalı hakeme aynı küfürleri yağdıran Carpani ve adamları fıttırmışlardı. Ve ertesi gün, Carpani bu maçla ilgili şiirsel ya da teknik yazıları yüksek sesle okumak için özel olarak futbolla ilgili olsun olmasın tüm gazeteleri satın aldırtmıştı.

Makarna yiyerek, Milano Inter'in parlak başarılarını defalarca dinleyerek ve eylemde kullandıkları silahların performansını karşılaştırarak geçen dopdolu tam üç gün: Daniel fıttırdığını sanmıştı.

Ama Kızıl Tugaylar böyleydi işte. Bir yanda büyük çapta, entelektüellerden oluşmuş stratejik bir yönetim. Kullandıkları dil bile çok özeldi: Hani şu Akdeniz limanlarında konuşulan Arapça, Fransızca, İspanyolca ve Yunanca karışımından oluşan Sabir dili benzeri, İtalyan siyaset dilinin bilenmiş yapmacıklığıyla Marksizm-Leninizmin ayakları yere basmayan, kesip atıcı küstahlığının birbirine karıştığı karma bir dil. Öte yanda bir grup ne idüğü belirsiz insan, dizginsiz hayatın, kapitalist fabrikanın arkaik despotluğunun, öldürmenin, terör Stakhanovist'leri durumuna gelmiş, genellikle lümpenler. Çalışma zincirinde robotlar ve pislikler; Simetrik olarak tersine çevrilmiş karşılaştırmalı bir yabancılaşmanın nesneleri.

Daniel Laurençon son bir kadeh votka yuvarladı, küçük kaşıkla havyar çanağını sildi süpürdü ve yeni baştan takibe koyulmaya hazırlandı.

"Orada mıydın?" diye haykırıyordu Elie'nin babası David Silberberg. "O hainin cenaze törenine mi gittin? Bu dönek-lerle sıkı fıkı görünerek göze mi batmak istiyorsun? Direniş ve Parti meseleleri umurunda değil mi?"

David Silberberg adeta kendinden geçmişti, bakışlarıyla oğlunu parçalıyor gibiydi.

Elie alındı. O da bir şeyler söyledi:

"Dönekler mi? Seninki de laf mı Tanrı aşkına! Yani şimdi Max ve Maurice mi dönek? Sizlerin saçmalıklarınızı, cina-yetlerinizi yadsımaktan öte ne yaptılar ki! Şu senin Stalin, ölüm tanrısından başka neydi ha! Onlar yalnızca ölüme karşı çıktılar, hepsi bu!"

Kısacası, tartışmaları acımasız oldu. Birbirlerini yaralayıcı sözler söylediler. Sonra aralarında yeniden bir sessizlik oldu. Tükeniş ve çaresizliğin yarattığı mesafenin suskunluğu. Saat on üç haberlerini vermeyi sürdürmekte olan televizyonun karşısında hiç ses etmeden yemeklerini yediler.

Bir saat önce, komiser bir telefon görüşmesinin ardından gittiğinde ("Zapata'nın kızıyla buluşacağım" demişti Silber-berg'in oradan ayrılırken, "bana ileteceği bir mesajı varmış. Bu sabah babasını görmüş!"), Elie, yeniden apar topar *Action* dergisinin Victoires Meydanı'ndaki merkezine koşmuştu.

Ne var ki Fabienne Dubreuil artık gazetede değildi. Dedik-lerine göre uğramış, bir hayli telefon görüşmesi yapmış, yeniden gitmişti. Hayır, kendisine mesaj falan bırakmamıştı.

Silberberg onunla bununla konuşarak yazı işleri yöneti-minde ayak sürümüştü. Sonra beklemekten bıkıp yeniden dışarı çıkmıştı.

Victoires alanından ayrılarak bir süre aklına estiğince dolaşıp durmuştu. Aynı yere dönüyor, aniden bir yan sokağa sapıyordu, gelişigüzel bir vitrinin önünde uzunca bir süre hareketsiz kalıyordu.

Kısacası takip edilip edilmediğinden emin olmak için uygulanan şu bildik yolu uyguluyordu.

Takip edilmediğine iyice emin olduktan sonra, Marc Lilienthal'in oturduğu Panthéon alanına çıkmak amacıyla oralarda bir yerdeki Change köprüsünden Seine nehrini geçmek niyetiyle yeniden yürümeye koyuldu. ("Pekâlâ: Laloy, madem öyle istiyorsun!" diye düşündü, aklından arkadaşıyla konuşarak.) Onun dönüş tarihini kesin bir şekilde bilmek, Béatrice ile biraz çene çalmak istiyordu. Ufaklıkla gevezelik etmek her zaman başlı başına bir keyifti.

Birden, Paris'in göbeğinden geçip, kendini Halles'in yıkımıyla hayli değişmiş olan bu mahallede, Prouvaires sokağının köşesinde buldu. Babası David Silberberg, Elie'nin annesi Carola Blumstein'dan ayrıldıktan sonra çatı katında iki odalı küçük bir dairede –adeta bir bikini! diyordu gülerek– oturuyordu.

Durup saate baktı, neredeyse öğle yemeği yenilecekti. Babası evinde olmalıydı. Bir yandan haberleri dinlerken öte yandan yahnisini yemekteydi herhalde. Bu sabah ikide bir babasını düşünmüştü. Bunun nedeni Reutmann'ın cenaze töreniydi. Sülüğen boyalı uzun namlulu Smith Wesson yüzünden. Canlı adımlarla Prouvaires sokağına dalıp altıncı kata çıktı, kapıyı çaldı.

"Carola'ya bir şey mi oldu?"

David Silberberg kapıyı açmış, oğlunu görünce benzi kireç gibi olmuştu. Bu soruyu sorarken sesi hafifçe titriyordu.

"Yoo, bir şeyi yok" dedi. "Her zamanki gibi ne iyi ne kötü!"

"O halde neden geldin?" diye şaşırdı babası.

Gerçekten güzel bir soruydu. Neden gelmişti? Ne olursa olsun önceden tasarlanmış bir şey yoktu, içinden bir şey dürtmüştü.

"Hiiç" dedi Elie. "Geçiyordum, gayriihtiyari başımı kaldırıp sokağın adına baktım. Baktım senin sokağınmış..."

Babası hâlâ kapının eşiğindeydi. Onu içeri çağırmak aklına gelmiyordu.

"Ve içenden dedin ki: Bir bakalım ihtiyar kaçık ne oldu!"

"Pek sayılmaz!" dedi Elie.

Öfkeye kapılıp tabanları yağlamamak için kendini zor tutuyordu.

"Bu fosil, bu eski mezar taşı, bu komintern kalıntısı, bu ihtiyar bunak, ha!"

David Silberberg gürültülü bir kahkaha patlattı.

"Gir içeri" dedi, "girsene! Çok formumdayım, sakin ol. Ve işlerimiz yolunda!"

Elie neden ve kimden söz ettiğini anlamak için bir an sustu.

Fakat şu "biz" sözü her zamanki anlamındaydı tabii. "Biz": kitleler, halk, Bolşevikler, devrim, yürümekte olan tarih, SSCB, parlak gelecek!

Acaba gerçekten işleri tıkırında mıydı "onlar"ın?

İşin başında babasına karşı çıkmaya niyetlendi.

"İşiniz mi tıkırında yoksa paçanız mı tutuştu?" diye sordu. "Fransız Komünist Partisi'nde olup bitenlere bakıyorum da, hiç de öyle görünmüyor!"

Küçük dairenin iki odasından birindeydiler. Hani şu Amerikan mutfak denilen, salonla mutfağın bir arada bulunduğu yerde. Bir televizyon cihazı çalışmaktaydı, on üç haberleri öncesi sesi kısılmıştı. Buna karşılık radyo açıktı, çevre istasyonlardan birinden yayın yapıyordu ve avaz avaz bağırıyordu. Masanın bir köşesinde sözüm ona sofra kurulmuştu. Bunu yapmak için öyle aman aman bir şey yapılmış değildi. Gazete ve dergi tomarlarını, kitapları, bulaşık tabakları ve kül tablasını şöyle biraz kenara itivermek yetmiş olmalıydı.

"Fransız Komünist Partisi'nde neler olup bitiyor?" diye sordu David Silberberg, alaycı bir tavırla.

Sesini kısmak için radyonun üstüne şöyle bir iki vurup oğluna döndü.

"Bakanlık kabinelerinde burjuva konforunun tadına varmış bazı tasfiyeciler adam ediliyor. Ee?"

Elie buraya Fransız Komünist Partisi'nin politikasını tartışmaya gelmemişti. Bir şaşkınlık anında, bir baş işareti ya da içdürtü sonucu babasını görmeye gelmişti. Başka türlü haber aldığı yoktu. Ama David Silberberg oldu bitti böyle inatçı, dik kafalı, burnunun doğrultusunda giden, Nuh deyip peygamber demeyen bir insandı.

Elie kendini tutamadı.

"Ondan söz etmiyorum!" diye haykırdı. "Bu sizin iç işleriniz, her zaman da pek olumlu yürümeyen şeyler. Ben, asıl seçimlerdeki yüzdenizden söz ediyorum! Vatandaşların yüzde dokuzuyla mı devrim yapmaya kalkışıyorsunuz?"

Ne var ki David Silberberg'in ağzı kulaklarındaydı. Tartışmaya, belgelendirmeye, kanıtlara dayandırmaya bayılıyordu: Diyalektik gereği bu böyle, diyordu. Susuyordu.

"Oyların yüzde yirmi beşini aldığımızda devrimi yaptık mı? Zavallı Elie'm benim, sen hiçbir zaman bir küçük burjuva aydını olamayacaksın!"

Elie her ne kadar tahrik olmamaya karar verdiyse de boşunaydı, kendini tutamadı, başını önüne eğip söylenmeye koyuldu.

"Aydın olmayı elbette isterim! Bu benim onurum ya da utancım olur. Ama yalnızca benim, kendimin. Küçük burjuva olmaya gelince, bu da senin hatan. Proleter olma düşleriyle patron oluverme düşleri arasında gelgitler çizen kürkçü ustası bir Yahudi olan sensin!"

Darbe bayağı ağır olmuştu çünkü gerçeklik payı vardı. David Silberberg tahammül etmek zorunda kaldı. Derin

derin iç geçirdi, kendini toparladı ve sözü yeni baştan Kışlık Saray baskınına getirdi.

"Düşüncemi saptırmaya çalışma! Devrim, evet devrim kesinlikle parlamenter demokrasiyi yıkmaya dayanır. Bu amaçla, belirleyici olan, seçmenlerin yüzdesi değil, militanların toplumsal, yani stratejik yerleşmesidir. Demiryolu işçilerinin ve EDF'nin grevlerini göreceksin yakında! Yüzde dokuzla bile ülkeyi felç etmeye gücümüz yetiyor."

Tartışmanın hiçbir yararı yoktu ama Elie, sözleriyle babasını fıtık edeceğini umarak son bir hamle daha yaptı.

"İzin verirsen yoldaş, bu grevlerde, özellikle Troçkistler ön planda yer alıyorlar!"

David Silberberg bir kahkaha daha patlattı.

"Böyle Troçki yandaşları gibi yüzlercesinin ağzına sıçıyorum her sabah! Ya da istersen, daha şiirsel bir eğretilemeyle şöyle diyelim: Vakti geldiğinde bize avuçlarında şarkı söyletecek bu senin Troçkistler!"

"Şunu biraz açıklasana!"

Oğlunun onu dinlemesinden memnundu. Kasıldı, alışkanlık üzere işaret parmağını öne doğru uzattı.

"Okulda sana sıfır vermeleri gerekirdi, sevgili dostum! Diyalektiğin d'sinden bile haberin yok. Troçki yandaşlarının tarafsızlaştırılmaları gerekiyordu –ee, somurtma öyle! Daha kesin bir söz mü istiyorsun? Hadlerini bildirmek, tamam mı, oldu mu?–, otuzlu yılların başında acımasız bir şekilde hadlerinin bildirilmesi gerekiyordu. Bugün onları kullanmak mümkün. Çünkü esasta hiçbir değişiklik göstermediler. Leninci tezlere her zaman sadık kaldılar, kabaca söyleyecek olursak, Stalin'in ve ardıllarının SSCB'sini yozlaşmış bürokratik unsurları olan bir işçi devleti olarak gördüler! Pekâlâ, Gorbaçov yoldaşın saldırdığı da tam olarak işte bu yozlaşmanın filizleri!"

Elie apışıp kaldı.

"Beni şaşırtıyorsun" dedi, "ben senin, Gorbaçov'u tehlikeli yenilikçi olarak niteleyeceğini sanıyordum."

David Silberberg sahte olmayan bir merhamet duygusuyla oğluna baktı.

"Elie, beni gerçekten hayal kırıklığına uğratıyorsun. Gorbaçov bir Leninist. Uzun zamandır başa geçen Sovyet yöneticilerinin en Leninisti. SSCB'nin bir soluklanmaya ihtiyacı var, bu açık. Emperyalizmin sürekli saldırganlığı bunu engelliyor. Ötekiler arasında, Krusçev'in kaprislerinden ve Brejnev dönemindeki tuzu kuru bürokratların nemelazımcılığından bu yana birikmiş olan yozlaşma filizlerini ortadan kaldırmak için buna da ihtiyacı var. Ama Gorbaçov'un bu dinlenme süresini nasıl organize ettiğini gördün mü? Bunu bir geri çekilme ve sinme olarak değil de tüm hatta yapılan bir saldırı olarak düzenliyor. Batılıları kazıklıyor! Onunla on dakika fazla görüşme olanağı bulan Batılı kendi seçmenlerini kızdırır! Bu durumda senin şu yüzde dokuzun bana vız gelir tırıs gider çünkü öbür başkanlık seçimlerinde Gorbaçov'un araya girmesiyle terazinin kefesini ağır bastıracak olan bizleriz burada. Anladın mı sevgili dostum? Bu dönem, daha sonra siyasal bilimler akademilerinde incelenecek: stratejik bir manevra modeli. NEP'den daha güçlü, Halk Cephesi'nden daha güçlü, '39 Paktı'ndan daha güçlü, hatta Yalta'dan daha güçlü."

David Silberberg kendini kaptırmıştı bir kez. Onu ikna etmeye çalışmak, sözlerine karşı çıkmak boşuna çaba olurdu.

Şu andaki yalnız yaşamında bulunması hayli zorlaşmış olan kendisini can kulağıyla dinleyecek birini kaçırmamak için, bir yandan nutuk çekerken bir yandan da onu basit yemeğini paylaşmaya davet etti. Çiroz, çavdar ekmeği, lahana salatası yediler. Eh, öğle sonrası mide ekşimeleri ve geğirmelerle geçecekti.

David Silberberg'in monoloğu televizyonun on üç haber bülteniyle kesildi.

(Bu, Antenne 2'nin haberleriydi, belirtmeye gerek var mı?. David Silberberg, haber sunucusu Yves Mourousi'nin Cumhurbaşkanı François Mitterrand ile üst üste röportaj yapışından bu yana birinci kanaldaki haberleri izlemiyordu. Parislilere özgü saygısızlık ve katlanılması güç sosyal demokrat nuammasıyla ittifak katlanılır gibi olmadığından David Silberberg bu olayın ardından bu kanalın yayınlarını izlememeye yemin etmişti. Yeter artık, demişti!)

Max Reutmann'ın cenaze töreninden görüntüler ekranda göründü. Yorumcunun sesi merhumun hareketli yaşamının kısa bir özetini veriyordu. David Silberberg, eski yoldaşı Reutmann'a olduğu kadar gazeteciye de sevimsiz atıflarda bulunarak öfkeyle homurdanıyordu. Onu itin teki olmakla, hainlikle suçluyor, içeriği pek de net olmayan ama biçim açısından kestirilip atılan suçlamalarda bulunuyordu.

Ardından Elie'nin silueti belirdi. Cırtlak yeşil ceketi ekranın bir köşesini boydan boya kapladı.

Babası haykırdı, atıştılar, sonra sakinleştiler, taş kesildiler adeta.

Daha sonra yeniden kendilerini kapının eşiğinde buldular.

"Peki, annen iyi mi?" diyordu David Silberberg bir tür veda sözcüğü olarak.

Elie gözlerini babasına dikti.

"Nasıl olduğunu bal gibi biliyorsun!"

Ellili yılların başına kadar Carola ve David mutlu olmuşlardı. Yaşamlarında, kimi zaman ortaya çıkıveren bazı anılar yüzünden çekilmez anlar olmuştu kuşkusuz. Fakat bu, aşklarıyla ilgili değildi, yaşamları böyleydi; kimi zaman belleğin dehşetine dayanılamayan bir yaşam. Bununla birlikte bu kadar uzun süre, hem de bu kadar gençken ölümle burun buruna yaşamış olmak –David, MOI'nin mücadele gruplarında; Carola, Birkenau toplama kampında– mücadele mutluluklarına, yaşam sevinçlerine katlanılmaz bir yoğunluk

veriyordu. Birlikte yaşadıkları her dakika çeşit çeşit sevinçle dolup taşıyordu. Gelecek de göz kamaştırıcı bir ilerlemenin gökkuşağına dahil oluyor gibiydi. Derken birden her şey allak bullak oldu, çözmesi zor bir hal aldı. Önce güçlükle saklanan Yahudi karşıtı patlamalarıyla Prag davaları başladı. Daha sonra, tümü de Yahudi olan Kremlin doktorlarının Stalin tarafından korkunç cinayetler işlemekle suçlandıkları "beyaz gömlekli katiller" davası başladı.

Carola ve David taban tabana zıt davrandılar.

David, radikal, devrimci bir inkârın kızgın demirini Yahudiliğine yönelterek komünist inancından zerre kadar ödün vermediğini sanıyordu. Carola'ya Lenin'in Bund'a karşı kavgalarını anımsattı, Marx'ın *Yahudi Sorunu* adlı kitabını yeni baştan inceledi. İçimdeki Yahudi, diyordu David, kurtulmam gereken yaşlı adamdır. Hatta kurtulmam gereken bittir.

Carola, Nuh dedi peygamber demedi. Birkenau toplama kampının gaz odalarından şimdi kendi Yahudiliğini yadsımak, kendi adamlarının Yahudi karşıtı çılgınlıklarını kabul etmek için sağ çıkmamıştı. Karı-kocanın bitmez tükenmez tartışmalarla yıpranan evlilikleri 1956'da, Stalin'in cinayetleri ortaya çıkıp da David'in bu yeni gerçeğin sonuçlarını kabul etmeyi yadsıması üzerine tümden koptu.

Tüm çocukluğum bu tartışmalar arasında heba olup gitti, diye düşünüyordu Elie.

Babası başını öte tarafa çevirmişti.

"Yo, yo" dedi, dudaklarının ucuyla. "Bal gibi bilmem gereken nedir?"

"Ne olacak" diye mırıldandı Elie, "annemin deli olduğunu biliyorsun."

Bakışları yeniden karşılaştı.

"Fakat bu tatlı, saldırgan olmayan bir delilik; oysa senin deliliğin öldürücü!"

Gözlerini dikip oğluna baktı, benzi attı. Ardından daha temiz bir sesle, daha soğuk, daha umutsuz bir sesle konuştu.

"Bir daha buraya ayak basma, Elie! Bir daha sakın gelme!"

Kapı açıktı, eşiği aşıp dışarı çıktı. Gerçekten de bir daha dönmemek üzere.

Elie, arkasından babasının kesik kesik soluğunu duyuyordu. Nerdeyse can çekişen bir insanın çıkardığı hırıltıya benziyordu bu soluk.

Roger Marroux, Paris çıkışından itibaren çok hızlı sürmüştü arabayı.

Sonsoles'in açıklamaları üzerine, Ury gişelerinde Güney otoyolunu terk etmişti. Daha sonra Amponville üzerinden ver elini La Chapelle-la-Reine! Komiser, Fromont'da ana cadde üzerinde, yeşil cumbalı, alçak bir evin önünde Polonya plakalı iki araba görmüştü. Bu, onun dikkatini çekmişti, ayrıntıları kendiliğinden kayda geçmişti.

Luis Zapata'nın evi köyün bitiminde, Fromont tepesinin sınırındaydı. Oradan itibaren manzara Gâtinais ovasına doğru iniyordu ve güneydoğu yönüne bakan ana cephede buğday ve şekerpancarı tarlaları vardı. Burası eski bir çiftliğin binalarından oluşuyordu. Sonradan düzenlenmiş, etrafı bodur çalılar, bahçe duvarı, çitler ve alabildiğine geniş bir çimenlik alanla çevrilmişti.

Ama önce bir komşudan, evin bakımını üstlenmiş bir köylü kadından anahtarları almak gerekiyordu. Gerisi kolaydı, kalorifer otomatikti ve termostatlı bir saatle ayarlanıyordu.

Roger Marroux anahtarın bırakıldığı komşu kadının evinde dalgın dalgın televizyondaki on üç haberlerine baktı. Büyük bir mutfaktaydılar, Sonsoles şöyle ufak yollu sohbet etmek zorunda kalmıştı. Kadınla kocası meraktan çatlıyorlardı. Zapata'nın ölümüyle ilgili haber, onları fena halde sarsmıştı. Bunun nedeni yalnızca ortada bir cinayetin bulunması değil,

ayrıca da yanında çalıştıkları adamın geçmişinin bir anda, tüm çıplaklığıyla gözler önüne serilmesiydi. Bu keşif onlarda gerçekte hayranlık dolu bir ilgi uyandırıyordu.

Renkli televizyon, siyah beyaz televizyon karşısında büyük bir avantaj sunar. Renk kesinlikle hemen fark edilirdi. Bir ceketin cırtlak yeşili Roger Marroux'nun dikkatini çekmişti. Daha ne olup bittiğini bile kavramadan ekranda Silberberg'in ceketini ve kendisini derhal bir kez daha tanıdı. İlginç gelmişti: Silberberg'in biraz önce kendisine anlattığı hani şu Montparnasse mezarlığındaki serüvenle ilgili resimleri zaman farkıyla görmek ilginçti.

Bununla birlikte televizyondaki röportaj, Silberberg'in sözlerine temel bir kesinlik kazandırıyordu. Silberberg gerçekten, komisere, hani cenaze törenine katılan kortejde kalabalığın arasında gizlenerek kendisini takip eden adama döndüğünde motosikletlinin kaskının önündeki siperi kaldırmak üzere olduğunu söylemişti. Fakat Elie çok uzaktaydı, yüz hatlarını ayrıntısıyla seçmesi olanaksızdı. Buna karşılık televizyoncunun kamerası çok daha yakındı. Böylece ekrandaki görüntüde Roger Marroux, şöyle bir anlık bile olsa motosikletli katilin yüzünü görebilmişti.

Marroux, Daniel Laurençon'un aynı anda Porte Maillot'daki otel odasında kimliğini kesin olarak saptadığı adamın kim olduğunu çıkaramadı. Onun Kızıl Tugaylar'ın Roma grubundan sağ kalanlardan biri olduğunu, olasılıkla Aldo Moro'nun kaçırıldığı gün çatışmaya ve Via Fani katliamına katılmış olan Carpani olduğunu bilemedi. Yalnızca bu yüzü tanıdığını anlamıştı. Şüpheli birinin yüzüydü. Alabildiğine güçlü bir belleği vardı: Bu yüzü daha önce, Fransa'ya sığındıklarından kuşkulanılan ve resimlerini birçok kez yakından inceleyebildiği İtalyan teröristler arasında görmüş olduğunu kesinlikle anımsadı. Paris'e döner dönmez bu konuyla ilgilenecekti.

Biraz önce, güney otoyoluna ulaşmak için Porte de Gentilly'ye doğru giderken bir trafik tıkanıklığına rastlamışlardı. Tıkanıp kaldıkları sokak Montsouris parkı boyunca uzanıp gidiyordu.

Marroux, başını çevirmiş Sonsoles Zapata'nın profilini izlemişti. Okuma gözlüklerinin gölgelediği genç ve ciddi güzel yüzü; arkaya kaykılmış gevşek, esnek ve ince bedeni; uyluklarının ortasına kadar açık uzun bacakları. Aheste aheste şöyle bir göz attığında tüm bunları cinsel arzuları kamçılayıcı bulmak onu şaşırttı. Şafak vakti, hiç hesapta yokken –hatta öngörülmemişken: Genç kadına kur yapmayı aklının köşesinden bile geçirmemişti– Véronique'le karşılaşmak onun sekse ilgi duymasını sağlamaya yetmişti. Belki de şeytanın işi, dedi kendi kendine, gülümseyerek.

"Babamın mesajına göre dönmekte olan bu Neçayev'i tanıyor musunuz?" diyordu Sonsoles.

Beriki, evet anlamında başını salladı.

Birden nerede olduklarının farkına vardı. Oraya kadar arabayı en rahat olacağını umduğu güzergâhı izleyerek içgüdüsel bir şekilde kullanmıştı. Sonsoles'in katışıksız profilinin arkasında kış güneşi altında parıl parıl Montsouris parkı uzanıyordu. 1944 Şubatı'nda da hava güneşliydi. Michel Laurençon bir gezinti yolundan ona doğru ilerliyordu. Vakit öğle sonrasıydı, birlikte Anouilh'in *Antigone* adlı oyununu izlemeye gidişlerinden birkaç saat önceydi. Michel'in Gestapo tarafından tutuklanışının arifesinde.

"Bu bir takma ad elbette!" diyordu Sonsoles.

Komiser başıyla onayladı.

Bunun üzerine Sonsoles Zapata, vurgulu, güzel tınılı bir sesle Neçayev'in *El Kitabı*'nın dördüncü maddesini okudu.

"Devrimci, kamuoyundan nefret eder. Güncel toplumsal ahlakın her talebini ve tezahürünü hor görür ve bundan nefret eder. Onun için devrimin zaferini sağlayan her yol ahlakidir, buna köstek oluşturan her şey ahlak dışıdır..."

"Yine aynı şey!" diye haykırdı Roger Marroux öfkeyle.

Genç kızın bakışlarındaki hoşnutsuzluğu görünce kendini toparladı.

"Sabırsız göründüğüm için özür dilerim. Fakat şu birkaç saat içerisinde aynı aforizmanın bana bu ikinci söylenişi oluyor!"

"İnsan, Neçayev davasıyla ilgilendiği zaman karşı karşıya olduğu risk bu!" diye haykırıyordu kız. Üstelik söz konusu cümle her türlü siyasal düşüncenin merkezinde yer alıyor. Yalnızca kendini Devrim'in hizmetine adamış olan kimselerin değil. İyinin, haklı bir davanın hizmetinde olduğunu kabul eden her eylem bu tür ideolojik meşrulaştırmalar yaratmak ister. Ayrıca hiçbir siyasal eylem, küstahça bile olsa, devrimci eylem kadar iyinin hizmetinde olduğunu kabul etmez.

"Nieves'e göre daha az köylü" dedi kendi kendine komiser, "bu kesin ama onun kadar ateşli."

Kıza gülümsedi.

"Neçayev ile neden ilgileniyorsunuz?" diye sordu. "Pek alışılmış değil..."

Genç kız, ona bu sabah babasına verdiği yanıtı verdi. İspanyol anarşist hareketine, dolayısıyla Bakunin'e, Neçayev'e olan ilgisini anlattı: basit ve mantıklı, CQFD. Daha sonra halen üzerinde çalışmakta olduğu konudan söz etti: İspanya'da demokrasiye geçiş, ETA terörizminin yol açtığı kanser.

Komiser, bir yandan onu dinlerken bir yandan da Montsouris parkının manzarasını seyretti.

Daha önce, 1944 şubatında, Michel Laurençon ve kendisi söz etmişlerdi bundan. Neçayev'e göndermede bulunmadan tabii: O zamanlar varlığından bile haberleri yoktu onun. Ama o gün, olgunlaşmış bir düşünceyle oy birliğiyle Komünist Parti'ye üye olmamaya karar vermişlerdi. Bu partiye asla üye olmayacaklardı. Gerekçeleri de tam olarak şuydu: Kendi

ahlaklarının ilkelerini ahlak dışındaki bir gerçeğin ya da adaletin kurucu bir ölçütüne tâbi tutmayı reddediyorlardı: Başka yerden gelmiş olduğu için reddedilemez olduğu kadar dokunulmaz da olan ama değişken bir ölçüte tâbi olmak istemiyorlardı. Bu başka yer, ister işçilerin yurdu Sovyetler Birliği olsun, isterse Parti Ruhu ya da teori dogması veya Tarih anlamıyla özdeşleşmiş Devrim'in aşkınlığı olsun, pek önemli değildi bu. Bir direniş ahlakının ilkeleri, bir devrim kadar saygın ya da göz alıcı olsa bile, asla tarihi bir girişimin amaçlarına göre değişiklik gösteremez. Onlar yalnızca kendilerine, kendi özlerinde bulunan değerlere bağlıdırlar. Ahlakın zaferini sağlayan her şey ahlakidir: Buna ayakbağı olan her şey ahlak dışıdır!

Onların Komünist Parti'ye üye olmalarına engel olan ikinci önemli gerekçe de –gerçekte bu, birincinin mantıklı sonucuydu– fetiş kitap olan *fesat*'ın yazarı Paul Nizan ile ilgiliydi.

Nizan, 1939 eylülünde, Almanya-Sovyetler Birliği antlaşmasının ardından Parti'den ayrılınca eski arkadaşları tarafından ihanetle suçlanmıştı. Arkadaşları, şu alışılmış yönteme başvurarak, hani canım, birini gözden düşürmek amacıyla, elde hiçbir sağlam kanıt yokken bir saniyenin içerisinde adamı karalayıverirler ya, onlar da öyle yapmış, romancının polise muhbirlik yaptığını ileri sürme cüretini göstermişlerdi. Oysa o dönemde Michel'in ve kendisinin ilişki halinde oldukları gizli Fransız Komünist Partisi'nin entelektüel kadrosu, bu iğrenç imadan söz etmeyi reddediyorlardı. Olay göründüğünden çok daha karmaşık, diye mırıldanıyorlardı. Ateş olmayan yerden duman çıkmaz. Göreceğiz. Nesnel olarak –bu sözcük tam da onların nesnel çözümleme yapmalarını önleyecek iğrenç bir zarftı!–, nesnel olarak, Nizan'ın tutumu bir hainin tutumu oldu. Ve bunun gibi şeyler.

Komünist olduğunu ileri süren ve benzer uygulamaları olan bir örgüte mensup olunamayacağı açıkça ortadaydı.

Ama Sonsoles Zapata, sözü yeniden Neçayev'e getirmişti. "*El Kitabı*'nda kadınlar hakkında neler söylediğini biliyor musunuz?"

Hayır, Marroux unutmuştu. Bu metni uzun zaman oluyor bir kez daha okumamıştı. Oysa Süonsoles okumuştu, hem de bu sabah. Babasının vakitsiz ziyaretinden sonra normal olarak çalışamamıştı. "Neçayev ile ilgili dersin, o anlar!" Bunun üzerine, genç kız yeniden kitaplara ve geçen yüzyılda yaşamış genç Rus nihilizmi ile ilgili elinde bulunan belgelere dalmıştı.

"Neçayev, Devrim'in çıkarı bakımından kadınları üç gruba ayırıyor" diyordu Sonsoles. "Birinci kategoriye cinsi latifin büyük çoğunluğunu oluşturan kalbi, aklı olmayan ve egemen olunması, sömürülmesi, sopa ile yönetilmesi, gerektiğinde acımasızca ortadan kaldırılması gereken yüzeysel kadınları yerleştiriyor. İkinci kategori tutkulu ve aktif ama yine de Devrim'in çekirdeğinde yer almayan kadınları kapsıyor. Bu kadınları sınamak gerekiyor: Hayatta kalanlar, Dava'ya hizmet grubuna katılabilirler! Ve ardından, son olarak, düşünceleri tamamen öğrenmiş, devrimci programı kabul etmiş üçüncü kategori kadınları. Bunlar metinde şöyle tanımlanıyor: 'Bunlar hazinemizin en değerli kısmıdır, onların yardımı olmadan hiçbir şey yapamayız...' "

Roger Marroux titriyordu. Kız ona neden bunlardan söz ediyordu ki? Babasını büyük bir olasılıkla iki kadının öldürdüğünden söz etmemişti. Genç kızın Georges Besse'in öldürülmesi olayını düşündüğünü bilemezdi tabii.

"Neçayev, çılgının, kalleşin tekiydi" diyordu Sonsoles, "tamamen hayadan yoksun, cani bir insan... *Devrimci'nin El Kitabı* adındaki eseri yarı yarıya bir otoportre niteliği taşır. Ama yine de, Doğrudan Eylem'in canileriyle karşılaştırıldığında, bir tür dâhiydi adam doğrusu!"

Genç kızı heyecanlandıran tutku ve yüzünde beliren acılı öfke karşısında şaşırmış, Sonsoles'e bakıyordu.

"Öyle mi sanıyorsunuz? Daha çok bir tarihsel mesafenin etkisi değil mi?" diye atılıyordu komiser. "Neçayev'in çarın despotluğuyla mücadele işini içimizden hangimiz savunma isteği duyduk?"

Sonsoles başını sallıyordu.

"Elbette!" diye haykırıyordu. "Haklısınız! Fakat sorun yalnızca bu değil. Doğrusunu isterseniz, metinleri saçma. Fakat bir şeyler söylüyorlar. Eleştirilebilir, veryansın edilebilir. Ne var ki, yanlış olduğunda bile açık. Oysa günümüzün teröristleri abuk sabuk şeyler yazıyorlar. ETA'nın askeri kanadının ya da Doğrudan Eylem'in bildirileri tam bir gerizekâlı zırvalaması!"

Hakkı var, diye düşünüyordu komiser.

Doğru sözcüğü, sanatsal olarak başarılı kesin ifadeyi bulma saplantısıyla, kimi zaman nüansları yakalama çabasıyla tekrar tekrar yazılmış metinlerini hazırlayan Marx'ın yazı uğraşlarından (*Schattierung:* ne harika bir Almanca sözcük! Buna dikkatini çeken Michel Laurençon'du) Doğrudan Eylem'in metinlerine ("Enternasyonal proletarya/emperyalist burjuvazisinin sınır çizgisi ve çarpışma çizgisi üzerinde vurmak: Tüm proleterler tarafından somut olarak analiz edilen ve kavranan kitlesel uzlaşmazlık ve karşı-devrim arasındaki bileşimi içinde vurmak; bu kırılma çizgisinden yola çıkarak Batı Avrupa'da bir proletaryanın genel olarak yeniden oluşumunu başlatabilecek ve onun saldırı gücünü yönetebilecek global devrimci strateji olarak mücadelelerin bütününe somutlamak" ve benzeri ve benzeri), devrimci bir düşüncenin yenilgisi, bir laf ebesinin, ağzında defalarca evirip çevirebileceği ama gerçeklik üzerinde, kanlı, ölümcül, dahası kısır olmak dışında hiçbir nüfuzu olmayan bir orman dilinin doğuşu.

"Sizde Doğrudan Eylem'in, Georges Besse'in öldürülmesinden sonra yayımladığı bildiri vardır herhalde?" diye soruyordu genç kız.

Beriki, evet anlamında başını sallıyordu.

"Buradaki İspanyolca ifadelere dikkat ettiniz mi?"

Komiser, afallamış bir halde genç kıza baktı. Hayır, dikkatini çeken bir şey olmamıştı.

"Benim gözüme çarptı" diyordu Sonsoles. "Her şeyden önce iki dilliyim ben. Üstelik de harıl harıl İspanyol siyasal yaşamını belgelemeye çalışıyorum."

Fakat trafik yeni baştan akmaya başlamıştı. Roger Marroux, otoyola ulaşmak için Gentilly kapısında Jourdan bulvarına ve çevre yoluna doğru yönelmişti.

Üç çeyrek saat sonra, Fromont-du-Gâtinais'de, televizyondaki saat on üç haberleri bittiğinde, Luis Zapata'nın komşusu olan kadın, evin anahtarlarıyla çıkageldi. Artık gidip *İstanbul Manzarası* adlı tablonun arkasında saklı kasadaki zarfı arayabilirler.

Adriana Sponti, Marc'ı tümüyle yitirdiğini hemen o anda kavradı.

Kuşkusuz sekiz yıl önce bağlarının kopmasında inisiyatifi elinde tutan oydu, kaçıp gitmişti. Kurtulmuştu, böyle de denebilir. Kurtulmak için kaçmıştı, bu arada belki onu kurtarmayı da düşünerek yapmıştı bunu. Birlikte cehennemin tüm halkalarını birbiri ardı sıra geçmekten başka bir şey yapmıyorlardı artık.

Fakat aralarındaki bağ kopmamıştı. Tabii yalnızca Béatrice yüzünden değil, kesinlikle. Doğrudan bağ, görünmez halka, bağımlılık ve tercih: Kısmen ensestvâri kan bağı. Aynı kandan, sen ve ben. Yıllar geçiyordu. Çeşitli fırsatlarla, örneğin bir serginin açılışında, konserlerde, resepsiyonlarda karşılaşıyorlardı. Birbirleriyle bir iki kelime konuşuyorlar ya da uzaktan şöyle bir baş, bir el hareketiyle kuru bir merhaba diyorlardı. Hem sonra, ikisinden birinin isteği üzerine yılda iki üç kez sevişikleri de oluyordu. Adriana, Marc ile ne onun evinde ne de kendi

evinde buluşuyordu. İkisinin de, sanat objelerinin, kitapların, çiçeklerin, hafif kokulara bulanmış yatakların bulunduğu güzel mi güzel daireleri vardı. Fakat bu buluşmalarda hiçbir şeyin onlara evliliklerini, ortak yaşamlarını, olayları, yaşama sevincini hatırlatmaması gerekiyordu. Bu işlerin yapıldığı otellere, kimi zaman kalitesi son derece lüksleşen ve alabildiğine rafine bir nitelik kazanan, kimi zaman mütevazı, buluşma evlerine gidiyorlardı. Buluştukları yerin niteliği gününe göre, keyifli ya da keyifsiz oluşlarına göre değişiyordu artık.

Her defasında, mükemmel gidiyordu her şey. Çünkü bu anlarda birbirlerinden istedikleri sadece cinsel mutluluk ve karşılıklı itaatti: Kuşkulu bir ölüm tanrısına, her türlü duygusallıktan uzak bir armağan. O zaman ancak alışkanlığın kötü etkilerinin üstesinden gelmeyi beceren, örneğin asla uyuşturucunun tuzağına düşmeden geçici bir mutluluk anını yakalamak için kokain kullanımını denetim altında tutabilen uyuşturucu madde bağımlısının tanıyabileceği bir mutluluk yaşamayı başarıyorlardı. Adriana ve Marc'ı birbirlerine çeken, boşluk sıkıntısı değildi, el değmemiş, aşınmaz, kullanılmakla ve çiftlerin yaşamlarının çoğuna eşlik eden acı yakınmalar ya da tumturaklı sözlerle değerini asla kaybetmeyecek olan bir zevkin kesinliğiydi.

Ama, Adriana Sponti, şu anda kış bahçesine dönüştürülmüş zemin kattaki büyük odada gezinmekte olan Fabienne'in yürüyüşünü seyrederken, Marc'ı artık sonsuza kadar kaybettiğini kavrayıverdi. Ve de bundan böyle aralarında –ya da daha çok, birbirlerini gördüklerinde anılarının merkezinde– Fabienne'in benliğinde taşıdığı geleceğin buruk tadının beden ve bakış, el kol hareketleri, davranış, ateş, bedensel masumiyetin olacağını fark etti.

Adriana, günün birinde bu anın gelivereceğini hep düşünmüştü. İşte şimdi o an gelmişti.

Saat on ikiyi çeyrek geçe, Fabienne Dubreuil telefonla aradığında Adriana görüşmeyi hemen kabul etmişti.

Bunu en az iki nedenle yapmıştı. Sabahın köründe Adli Polis'ten bir müfettiş kapısına dayanıp ona Luis Zapata'nın öldürülmesi olayıyla ilgili bir yığın soru sorması, ister istemez sarsmıştı onu. Randevularını ertelemiş, evde kalmıştı. Kızı Béatrice ona Marc'ın ertesi gün Amerika'dan döneceğini söylemişti. Julien Cenevre'deydi, *Action*'dan öyle söylemişlerdi. Elie Silberberg evinden çok erken çıkmıştı, nereye gittiğini bilmediklerini söylemişti hasta bakıcı –ya da Carola'ya refakatçilik eden– genç bayan. Elie için durum pek o kadar önemli değildi: Nasıl olsa akşamüzeri randevuları vardı. Birlikte tiyatroya gideceklerdi.

Böylece, Fabienne telefon edip kendisine Luis Zapata davasıyla ilgili önemli bir şey söyleyeceğini bildirdiğinde, Adriana Sponti derhal, onun Lille sokağındaki evine gelmesini önermişti. "Vaktiniz varsa" diye eklemişti, "benim evimde birlikte bir lokma bir şeyler yiyebiliriz!" "Oldu, tamam! Derhal!"

Bir taşla iki kuş.

Adriana, Fabienne'i evine, yanına çağırarak, şu anda kışlık bahçe-salonunda boy gösteren genç âşığına sepet havası çalabilirdi. Aslında "genç âşık" değil de "müstakbel genç âşık"- demek daha yerinde olur. Aniden olasılıktan düşen "âşık".

Sekiz yıl önce Marc'ı terk ettiğinden bu yana, Adriana'nın düşüp kalktığı erkeklerin yaşı değişmiyordu. Yıllar geçiyordu, yaşı ilerliyordu, artık otuz sekizine varmıştı ama âşıkları hâlâ otuz yaşlarında kimseler oluyordu. Kendileri değişiyordu ama yaşları asla! Bir tür korumacılık içgüdüsüyle, ayrıldıklarında Marc'ın yaşı ne ise o yaştaki delikanlıları seçiyordu kendine. Adeta bu kopma anını sürdürmek, Marc ile birlikte geçen yıllarının ışıl ışıl sert acısını ölümsüzleştirmek istemişti. Bu yaşamın, iğrenç, unutulmaz, tek deneyimi. Çeşitli fırsatlarla yatağından geçen tüm bu genç insanların ona bu

kopma anını, Marc'a bağımlılığını –daha doğrusu, birbirlerine bağımlılıklarını; birinin diğeri karşısındaki bağımlılığını: ikisi de aşkın ötesinde bir arayış içindeydi– kırmayı başardığı anki acısını, neşesini anımsatmaktan başkaca rolleri yok gibiydi.

Adriana, genç insanların onu usandırmaya başladıklarını bugün anlamış değildi kuşkusuz. Son zamanlarda, onu yavaş yavaş sarmakta olan bir duyguydu bu. Jersey'de ya da Seyşel Adaları'nda geçirdiği hafta sonları gibi hayatının dengesini oluşturan şeylerin tadını bozmamak için baskı altına almaya çalıştığı bir duygu...

Bunlardan hiçbiri onun Marc ile geçirdiği günlerle, Marc ile yaşanan mutluluğun can çekişmesiyle kıyaslanacak güçte değildi. Adriana, hiçbir zaman bir karşılaştırma yapmaya niyetlenmemişti; Marc ile yaşadıklarını bir kez daha bulmaya niyetlenmediği gibi. Tam tersi: Bu yıkımı hayatından tümüyle çıkarıp atmak istiyordu. Bu zevk cehennemi, bu ihanet ve arzulanmış iğrençlikler cenneti.

Adriana anlayalı çok olmamıştı ve hiçbir çıkış yolu bulamayan bu bakış açısı canını sıkıyordu. Adriana, kısa bir süre sonra üçkâğıtlar çevirecek, kendi kendine maval okuyacak gücü de isteği de bulamayacağını yeni anlamıştı. Tüm bu genç insanlar dangalaktı, göz kamaştırıcı da olsa bu dangalaklarla uğraşacak vakti yoktu.

Bugünkü adam ise her zamankinden çok daha gençti, dolayısıyla çok daha kasıntıydı. Gizemli yakışıklı, yatak odalarının baş meleği, birazdan bu kıvanç verici kadına sahip olacağından emin bir havayla geziniyordu. Yalnızca kıvanç verici değil, ayrıca da zengin olması hiçbir şeyi berbat etmezdi. Ne olursa olsun bu onu bozguna uğratmazdı. Eğer kendisini evine davet etmişse, herhalde yalnızca lanet bir senaryo taslağı için değildi bu, konuşma bu işin yalnızca çerezi olurdu. Böylece kadeh elinde, Canal Plus'de gördüğü

ve Adriana'nın gözüne girmek için olduğu kadar, filmde bol bol yer alan, keyiflendirici olacağını umduğu açık saçık sahneleri açık ve net bir dille aktarmak için en ince ayrıntılarına varıncaya kadar didik didik ettiği *Tatlı Julie* adlı bir porno film hakkında konuşuyordu. Adriana Sponti, telefon çaldığında, onu can sıkıntısıyla dinliyordu ve adamı kapı dışarı mı etmeli yoksa durumu aydınlatmak ve en azından çabuklaştırmak için adamı ellesin mi, onu soruyordu içinden.

Arayan Fabienne Dubreuil idi. Ne şans!

Fakat Marc'ı kaybettiğini anlayıvermişti, bu kesindi.

Fabienne, yeşil bitkilerin, egzotik çiçeklerin doldurduğu geniş mi geniş odayı bir baştan bir başa katedip televizyonu açtı. Adriana'ya Luis Zapata'nın ölümüyle ilgili olarak televizyondaki on üç haber bültenini izlemesini önermişti.

Adriana, Fabienne'in havasını, vücudunun hoşluğunu, çevreleyen parıltıyı fark etmişti. Yüreği sıkıştı. Marc! Geçmişin imgeleri belleğinde dolaşmaya başladı. Bakışlarını yeniden Fabienne'in getirmiş olduğu fotoğraflara yöneltti.

Bir otel resepsiyonunda dayanmış, hep aynı sarışınlıkta ve hep aynı baştan çıkarıcılıktaki Daniel Laurençon, sanki Adriana'ya gülümsüyordu. Capcanlıydı. Kendisinin de Daniel'i sağ olarak hatırladığına garip şekilde emindi. Geçen gün, eski bir dosyada, –doğum gününde Marc'a armağan ettiği, beşinin bir arada olduğu unutulmuş bir fotoğrafı– Fouesnant fotoğrafını yeniden bulmuştu; Daniel'in hayaletini, farkında olmadan, canlı olarak düşünmüştü.

O anda, Fabienne'in haykırışını işitti.

"Elie!"

Televizyon ekranında Elie Silberberg görünmüştü.

altı

"Elie, tam vaktinde geldin!" diye sevinç çığlığı attı Béatrice. "Latince bir sözcük var, anlayamadım!"

Evin kapısını Marc'ın kızı açmıştı.

"Yalnız mısın? Maité evde yok mu?"

Elie Silberberg onun evde yalnız olduğunu düşünmekten tedirgin olmuş görünüyordu.

"Yoo, burada! Ama bugün çarşamba; bu saatte televizyonda süper deha bir dizi film var ve kendisini rahatsız etmemek gerek..."

Kız omuz silkiyor.

"Hem sonra, atıştım onunla!"

Elie, Béatrice'in peşinden sofayı geçti. Harika mı harika zenci maskları onun geçişini izlediler.

"Babandan haber var mı?"

Haberi vardı. Her gün arıyordu ama şu sıralarda değil, daha sonra, akşamleyin.

"Şu anda Maine'de" dedi Béa. "Bu Maine, Maine-et-Loire'daki ya da Mayenne'deki değil, ABD'deki Maine. Gördün mü orasını?"

Elie başını sallıyor, tanıyor. Amerika Birleşik Devletleri'ne hiç gitmemiş.

Buna karşılık, sürekli olarak kitaplar arasında yolculuk ettiği ve oldu bitti şairlerle ilgilendiği için, Saint-John Perse'in Amerika'da, Penobscot Körfezi'nde küçük bir ada olan Seven Hundred Acre Island'da uzunca bir süre sürgün yaşadığını biliyor. Hatta söz konusu sürgünlerin tarihlerini bile anımsıyor. Fakat bu ayrıntının Béatrice Liliental'i fazla etkileyeceği kesin değil. Bunu, ABD'deki Maine hakkındaki derin ama kitabi bilgisiyle birlikte kendine saklıyor.

"Ben, ağustos ayında Marc ile birlikte oraya gittim" dedi Béatrice. "Harika bir yer!"

Canlanıyor genç kız. Anlatıyor, gözleri parıldıyor. Hikâyesinde büyük denizkuşları geçiyor, fok balıkları ve yunuslar oturduğu evin pencereleri önünden denize dalıyorlar, Leidson'ların Little Deer Isle'daki evlerinin önünden: Burada yeryüzü cennetini tanıdı.

Silberberg, bunun üzerine daha heyecanlanıyor. Béatrice genç kız olmaya başladıkça, Elie'nin daha ilk karşılaştıkları an, görür görmez, hemen o saniye âşık olduğu annesi Adriana Spoti'yi daha çok hatırlatmaya başlıyordu.

"Marc, Amerika Birleşik Devletleri'nde büyük mü büyük bir hamle hazırlıyor. Ama bu konuda sana hiçbir şey söyleyemem, bu bir sır!"

Elie, Panthéon meydanındaki saray gibi geniş "yaşama odası"nda –Béatrice living-room'dan yola çıkarak oturma odasına öyle diyordu–, Adami'nin büyük bir tuvalinin önüne her gelişinde yaptığı gibi birden hareketsizleşiyor. *Et in Arcadia ego.* Liliental, iki yıl önce onu almayı başardığından bu yana bu tablo Silberberg'i büyülüyordu.

Günün gerginliğine, telaşına karşın, tuvalin önünde durmaktan, onu seyretmekten, onun ağır hüznüne, görüntüsünün kendisinde uyandırdığı berrak üzüntüye kaptırmaktan kendini alıkoyamadı.

"Bana açıklayacak mısın?" diyor Béatrice sabırsızca.

Evet, sahi, kendisine soracağı Latince bir sözcük vardı.

"Latince konusunda" diyor Elie. "*Et in Arcadia ego* sözünü çevirebilir misin bana?"

"Boşuna yorulma Elie! Marc önce davrandı, bana her şeyi açıkladı. İstediği zaman ne kadar iyi bir eğitimci olduğunu bilirsin! Nicolas Pussin ve *Arcadia Çobanları*, Panofsky'nin çalışmaları, İngiltere kraliçesinin sanat koleksiyonlarını koruyan ve Sovyet casusu olan Poussin uzmanı şu herifin hikâyesi ve bir keresinde üzerinde *In Arcadia ego* yazan bir mezar taşı görüp ne demek istediğini anlamayınca taşı anlamsız diye niteleyen Flaubert! Görüyorsun ki hiç de sınıfta çaktırılacak tembel bir öğrenci değilim dostum!"

Görüyordu gerçekten. Gülüyor.

"Görüyorum" diyor. "Geç kalmışım maalesef, senin yanında ahkâm kesecek günler geride kalmış. Peki, neymiş bakalım, şu çeviri sorunun?"

"Basit bir sözcük" dedi genç kız. "Ama sözlükte bulamıyorum. Biliyorsun, özellikle *Libé*'de bir desen çıktığında az buçuk bir bilgim oluyor!"

Elie kendi kendine Latince bir sözcük ile *Libération* gazetesinde yayımlanan bir resim arasında ne gibi bir bağıntı olabileceğini soruyor.

Fakat Béa ciddi bir havaya bürünüyor.

"Ama babama söylemeyeceksin, söz mü? Böyle şeylerle ilgilendiğimi görünce kaygılanıyor."

Elie bu kadar gizeme yol açan şu Latince sözcüğü merak ediyor. Herhalde erotizm ile bir bağıntısı olmalı diye düşünmeye başlıyor. Marc Liliental'in kızının cinsel konulara duyduğu normal ilgiyi gördükçe çok afallayıp kaldığı doğruydu.

"Tam olarak babam konusunda..."

Béatrice, Elie'yi evin kendisi için ayrılmış bölümüne alıyor. Çalışma odasının kapısını arkasından özenle kapatıyor. Üstelik, birden sesinin tonunu değiştirerek, fısıldarmışçasına konuşmaya başlıyor.

Silberberg şaşırıyor:

"Duyulmasından mı korkuyorsun yoksa?" diye soruyor Silberberg.

"İyi bildin" diyor kız. "Birazdan göreceksin!"

Gündelik telefon görüşmeleri sırasında, telaşa düşürmemek için, dün Marc'a hiçbir şey dememiş. Zaten kendisi henüz endişeli değilmiş. Ta ki biraz önce televizyonda görene kadar. Her neyse, dün o herifin ikinci kez etrafında dolandığını görmüş.

Hangi herif, kimden söz ediyor?

Silberberg hemen dikkat kesiliveriyor.

Fakat, bırak da anlatayım!

Evvelsi gün, herif lise çıkışında, tam orada, olay yerinde dolaşıyormuş. Gruplarını uzaktan izlemiş. Fakat adamın ilgilendiği kendisiymiş. Bunu arkadaşları da fark etmişler. Çünkü grup dağılıp da herkes kendi yoluna gitmeye başlayınca aralarında onun da bulunduğu grubu takip etmeye koyulmuş.

Ben bu herifin bir çapkın olduğunu düşündüm. Eh birileri bana da askıntı olabilir artık, o yaşa geldim, değil mi? Yani demek istediğim Elie, birilerinin bana asılmasını hak ediyorum, değil mi? Tamam tamam, kızma! Sen de aynı Marc gibisin, sizlere ciddi olarak bir şeyden söz etmek mümkün değil! Öteki arkadaşlar babamdan fidye istemek için benim kaçırılmak istendiğimi düşünüyorlar. Beni korumayı öneriyorlar. Ama ben bunu istemiyorum; çok şey istiyorlar!

Nasıl? Seni korumak için para mı istiyorlar yani?

Evet, tabii gayet normal! Parasız olur mu! Onlar benden compact disk koleksiyonumu istiyorlar, ben de vermek istemiyorum!

Elie sözünü kesiyor. Bu herif nasıl biri? Onu yakından gördü mü? Kendisini tarif edebilir mi?

Onu bu sabah yakından gördü. Evet, kendisini yeniden gördüğünde kolayca tanıyabilir.

Yakından mı, bu sabah mı? Peki nerede?

Öğle vakti FNAC'deki bir dersten dönüyordu. Herif, binanın asansöründen dışarı çıkıyordu. Neredeyse birbirine teğet geçmişlerdi. Adam şaşırmıştı. Ben bundan yararlandım, diyordu Béatrice. Şöyle son derece sert bir tavır takınıp birdenbire beni rahatsız etmekten vazgeçmesini söyledim. Bir şey anlamamış gibi yaptı. İnsanı gülmekten kırıp geçirecek komik mi komik bir aksanla İtalyanca üç sözcük mırıldandı. Fakat bok gibi sıvıştı.

O zaman Elie Silberberg ceketinin iç cebinden Daniel Laurençon'un olay öncesi bir otelde çekilmiş fotoğraflarından birini çıkardı.

Onu Béatrice'e gösterip kendisine askıntı olan herifin bu olup olmadığını sordu.

Kız, omuz silkip, kesin bir şekilde hayır, dedi. Bana askıntı olan herif daha gençti, diye ekledi. Ama ne yazık ki bundan daha az yakışıklıydı, maalesef! Ayrıca bıyığı yoktu. Senin bana gösterdiğin resim, Marc'ın bir arkadaşının resmi. Aslında senin de arkadaşın! diye haykırdı. Neler çevriyorsun Elie? Bu herifin kim olduğunu bal gibi biliyorsun!

Elie şaşırmıştı. Daniel Laurençon'u nereden tanıyordu?

Daniel Laurençon dediğin onun adı mı? Tabii, Marc'ın fotoğrafında daha genç ve daha zayıf. Hem bıyığı da yok. Ama sonunda sizin arkadaşınız. Sen beni enayi mi belliyorsun?

Marc'ın hangi fotoğrafı? diye soruyor, kendini biraz kaybetmiş olan Elie.

Bunun üzerine, Béatrice onu, evin öte ucuna, babasının odasına doğru sürüklüyor. Koridorda, Elie'ye dönüyor. Gördün mü? Maité kılını bile kıpırdatmadı. Beni kaçırabilirler, evi soyabilirler, ruhu duymaz. Fakat onu böyle uzak tutan şeyin, biraz önceki atışmamız mı yoksa izlediği dizi film mi olduğunu çok merak ediyorum...

Elie Silberberg'i Maité'nin tavrı hiç ilgilendirmiyordu.

Béatrice'in onu soktuğu Marc'ın yatak odasının adeta keşişlere özgü sadeliği karşısında donakalmıştı. Karyola dardı ve çok sade döşenmişti. Çok geniş odada soğuk bir ciddiyet izlenimi yayılıyor. Kuşkusuz bunun nedeni birkaç değerli eşya, sanat kitapları ve özellikle sade mi sade bir kaidenin üstüne konulmuş, iki yüzlü, çok büyük bir Afrika cenaze maskı.

Uyandığında, Marc'ın gözüne ilişen ilk şey, ölümün, öte dünyanın ağırbaşlı dostluğunun bu açık resmi oluyordu herhalde. Silberberg, Marc gibi yalnız yaşayan bir erkeğin, yatağının yanına Gabon'dan alınmış yürek parçalayıcı güzellikteki bu cenaze maskını yerleştirdiğini görünce fena halde sarsılmıştı.

"Bak!" diyordu Béatrice.

Babasının yatağının başucundaki sehpanın üzerinden eski, ahşap çerçeveli siyah beyaz bir resim aldı.

"Görüyor musun? Bu işte o!"

Gerçekten de o.

Elie Silberberg, Fouesnant'a yaptıkları bu geziyi çok iyi anımsıyor. Adriana güneş gibi güzeldi o yaz. Gece gibi güzel, sis gibi, güneş gibi, yağmur ve güneşli hava gibi ve Glénan açıklarındaki sıvı ve yoğun bir zümrütü andıran okyanus gibi; kendilerine vaat edilen aydınlık gelecek gibi parlaktı. Onlar bu geleceğe adanmışlardı. Elie o yaz, onu tavlamak, yumuşatmak, zayıf düşürmek için elinden geleni yapmıştı. Her şey orada geçmişti, kültürünün, düş gücünün tüm kaynakları. Onun kendine özgü jestlerinden birinin kendisinde yarattığı sarsıntıyı dile getirmek, bu sarsıntıya anılara özgü sonralığı katmak için söylenen Musil'den bir cümle. Arzusunu dile getirmek, onu sözün sonsuzluğuna kaydetmek için okunan arkaik Yunan şiirinden bir bölüm. Sazlardan sapsarı kesmiş fundalıklarda onunla yaptığı bir gezinin mutluluğunu dile getirmek için Vergilius'tan okuduğu bir paragraflık eleji.

Yazın sonunun geldiğini, sonbaharın ve yoksun aşkın tatlı korkunçluğunu yansıtmak için Baudelaire'den bir dize.

Adriana onu keyifle dinliyordu, buluşları karşısında gülümsüyor, dalgaların köpüğü boyunca yürümek için kendisine elini uzatıyordu. İki kez de, tıpkı bir tuz sunarmış gibi hafifçe dudaklarını sunmuştu. Ama soğukluğunu koruyordu. Buna karşılık Marc Liliental, o yaz Fouesnant'da ona sahip olmuş ve onu kendine bağlamış olmalıydı.

Béatrice, Elie'nin yüzünü gözlemliyor, bu yüzde dolaşan gölgeleri ve ışıkları görüyor. Her ne kadar farklı olsa da, Elie'de ve babasında gözle görülür duygular yaratan bu fotoğrafın gizeminin ne olduğunu soruyordu içinden.

Bu fotoğraf bir hafta önce ortaya çıktığından bu yana, Béatrice her gün gelip bu resme bakıyordu. Eline bir kitap alıp babasının odasında okumaktan hoşlanıyordu. Şimdiye kadar hiçbir kadının gelip buraya uzanmayışından, asla bu yatakta uyumayışından belli belirsiz bir mutluluk duyarak dar yatağın üzerine uzanıyordu. Mutluluğun belirsizliğinin nedeni, bulanık ve tanımlanamaz oluşundan değil bu nedenlerin derinine inmeye, bunları açıklığa kavuşturmaya kalkışmayışından kaynaklanmaktadır. Belki de kendisinin bu konudaki görüşlerinin fazla açığa çıkmasından çekiniyor, şöyle bulanık bir karışıklık ona yetiyor.

O, bu yatağa yatan tek kadın, hepsi bu işte.

Béatrice, fotoğrafı yeniden yatağın başucundaki sehpanın üzerine bırakıyor.

"Görüyorsun" diyor, "aynı adam! Askıntı olmak için mi bilmiyorum, beni takip eden adam, seninle birlikte televizyonda gördüğüm adam!"

Elie hiçbir şey anlamıyor. Kız ona açıklıyor, o zaman da pek bir şey anlamıyor, Béatrice kızıyor. Sonuçta her şey aydınlığa kavuşuyor. Elie'nin katıldığı cenaze töreni sırasında Montparnasse mezarlığının girişinde yüzü ortaya çıkan ve görün-

tüsü televizyonun saat on üç haberlerinde verilen motosikletli, dün onu takip etmiş olan kişi. Béatrice'in sabahleyin binanın girişinde neredeyse çarpmak üzere olduğu adam.

Fakat Elie Silberberg bu yüzü görrmedi. Babasıyla hemen tartışmaya başlamaları, televizyondaki haberleri kaçırmasına yol açtı.

O sırada telefon çaldı.

Béatrice telefonu açıyor, bir sevinç çığlığı atıyor. "Marc, bu harika bir şey! Her zamankinden erken arıyorsun! Elie burda."

Marc Liliental'in okumak üzere olduğu romandan, Hemingway'in *Cennet Bahçesi*'nden küçük bir kâğıt parçası düşüyor.

Delta Airlines'in hostesi, uçağın bir süre sonra Boston Havaalanına inmek üzere olduğunu duyurduğunda, Marc bu kâğıdı yerden alıyor.

Fabienne'in yazısını tanıyor. Metni de hatırlıyor. İlk okuduğunda olduğu gibi kalbi çarpıyordu.

The lost of man is much
the lost of grace is more
the lost of Christ is such
wich no man can restore...

Deer Isle'daki *Pilgrim's Inn*'de geçirdikleri ilk geceydi. On iki Aralık Cuma. Fabienne, tıpkı Marc Liliental'in daha önce kendisine söylediği gibi, zaman farkından dolayı gazlaşıp genleşmiş bir zamanda dalgalanıyor gibiydi.

Fabienne, Panam Havayolları'nın 528 uçuş sayılı Boston uçağına binmek için New York'ta havaalanı değiştirmek zorunda kalmıştı. Fakat her şey harika organize edilmişti. Kendisini sevimli göstermeye zorlayan ve İngiliz lordları gibi giyimli, şakakları ağarmış bir şoför, bir limuzinle onu bekliyordu.

La Guardia'da, kayıt sırasında Fabienne'e Marc'ın bir başka notu ile birlikte, Hemingway'in *Cennet Bahçesi* adlı romanını iletmişlerdi.

Not çok kısaydı: "Yeni bir okuma, Bayan F... Yaşlı Hemingway'in ölümünden sonra yayımlanan bir başka romanı. Bu kitap için kötünün kötüsü, iyinin iyisi şeyler söylendiğini duydum. Fakat bu kitap, seni beklemekte olduğum Bangor'a kadar sana yol arkadaşı olabilir. Amerika'da olduğuna göre, Amerika kılavuzu. Eleştirileri yanlış anlamadıysam, bu roman bir çift tarafından aşkın cennet/cehennemini keşfedişinin hikâyesini anlattığına göre, bizim içten cennet/cehennemimize kılavuzluk edecek. Fakat biz bir çift miyiz acaba? Geçen çarşambadan bu yana zaman zaman bunun böyle olduğunu umduğumu görmek beni şaşırtıyor doğrusu. M.L."

Boston'da, artık ne mesaj ne kitap vardı. Bangor'a kadar tek yolcusuymuş gibi göründüğü pervaneli Bar Harbor uçağının yardımcı pilotu havaalanındaki bekleme salonunda gülerek ona yöneldi ve şöyle dedi: "Miss Dubreuil'sünüz, yanılıyor muyum?" Fabienne, ona yanılmadığını, tam isabet ettiğini söyledi. Pilot, ona Maine'i havadan göstermekle görevli olduğunu söyledi. "Çok isabetli bir gün" diye açıklıyordu, "hava harika, görüş açısı mükemmel. Ve siz bugün bizim tek yolcumuzsunuz!"

Fabienne, birkaç koltuğu bulunan uçağın ön sırasına oturdu. Onu kabinin önüne yerleşmiş olan pilot ve yardımcı pilottan ayıran bölme falan yoktu. "Penobscot körfezini ayrıntılarıyla görebilmeniz için özel bir yol izleyeceğiz..." diyordu pilot.

Kırk beş dakika sonra, Penobscot körfezinin hareli sularına dağılmış binlerce ada ve adacığı Fabienne seyredebilsin diye küçük uçak okyanusa doğru iyice alçalıyordu. Ve yardımcı pilot, Fabienne'e takım adayı oluşturan adaların bitmez tükenmez adlarını sayıyordu. Adaların adını sıralarken Isle-

au-Haut diye başlaması Fabienne'i şaşırtmıştı. Bunun üzerine genç Amerikalı, ona bölgede Fransızların varlığını açıklayan pek çok iz bulunduğunu anımsattı. "Burası Acadie'nin bir bölümü, biliyor musunuz –Eski Fransız Acadie'si–. Zaten kıyı boyunca ve adaların bazılarının üzerinde 'Acadie Ulusal Parkı' diye adlandırdığımız korunmuş doğal bir bölge var."

Bangor'da, Marc Liliental onu bekliyordu.

Aniden ortaya çıkan sert kış güneşinin ayazında kırağı tutmuş orman manzarası ve bıçakla kesilmiş gibi bir mavilikteki deniz uzantısının arasında, her yere sık aralıklarla dikilmiş panolardaki hız sınırlandırmalarına karşın onu Deer Isle'a son sürat götürmüştü. Manzara, insanın soluğunu kesiyordu. Ellsworth'ta depoyu doldurmak, Blue Hill'de ayak üstü bir şeyler atıştırmak için durmuşlardı. Anakarayı Cerf adalarına bağlayan asma köprünün üstünden Eggemoggin'i geçtiler. Fabienne'in eşyalarını *Pilgrim's Inn*'e bıraktıktan sonra, Marc onu şöyle bir ada turu yapmaya götürdü. Stonington'da, öğleden sonra saat dörtte –Fabienne için henüz saat akşamın on biriydi–, bir kahve içtiler ve giyecek satın almak için Epstein'e girdiler.

Mağazada, küçük tezgâhtar kızın Marc'a merhaba derken kıpkırmızı kesilmesi, –evet, bu açıkça görülüyordu–, Fabienne'in dikkatini çekti. Standların arasında genç Amerikalı kızdan uzaklaşınca kurnazca Marc'ın ağzını aradı.

Marc, gülmekten katılıyordu.

Marc, Fabienne'e, tenis kıyafeti giymekte inat etmemiş olsa, bu ufaklığı gerçekten de iştah kabartıcı türden bulabilirdim, diyordu. Tenis kıyafetleri üzerine kot bana göre fazla, insanın kıçı çok güzel de olsa bana göre fazla. Kot, çorapların üzerinde güzel durur ancak ayak bileğini açıkta bırakacak ve mümkünse deri ayakkabılar giyeceksin ki yakışsın. İstihkâm erlerinin giydikleri bezin kırsal haşinliğinden başka bir duygu uyandırdığında blucinler bir aperatif olmanın ötesine geçmez!

Her neyse, diyordu Fabienne iğneli bir tavırla, aslında bu aptal ufaklığa atlayıp atlamadığını bana açıklaman için ortada hiçbir neden göremiyorum!

Marc, Béatrice'i anımsamıştı, hani şu ünlü "atlamak" fiilinden dolayı tabii.

Yatışmıştı, gülüyordu.

Sana hiçbir şey açıklamak zorunda değilim ama açıklıyorum işte. Ve birazdan, düşünsene, sana atlayacağım! Bunun için buraya geldin, değil mi?

Fabienne bu kabalığa hiçbir tepkide bulunmadı; onu çok aramıştı, böylesine önemsiz bir sorun için laf etmeye değmezdi. Tanışalı topu topu üç gün olduğu halde acaba kendisinin Marc'ın hayatındaki biricik kadın olduğu gibi bir kuruntuya mı kapılıyordu? Yoksa öyle olmanın çekiciliği ya da umudu mu?

Marc, mağazada sergilenen eşyalar arasında dolaşırken, bez giysilerin, gerek kesim, gerek renk olarak tipik bir şekilde Amerikan işi olduğunu gördüğü eşyaların Çin'de, Güney Kore'de ya da Singapur'da imal edildiğini gösteren etiketler taşıdıklarını görmüştü.

Bu durumu gülerek Fabienne'e bildiriyordu.

"Stalin'i anımsıyor musun?" diye haykırıyordu. "Onun 1952'deki son kuramsal metnini. Hani, dünya pazarı konusundaki yazısını?"

Fabienne alık alık yüzüne bakıyordu.

"Bildiğim bir şey varsa o da Stalin'in gerçek anlamda hiçbir kuramsal yazı yazmamış olduğudur!" diye kestirip atıyordu genç kadın. "Zaten Stalin'den tek bir satır bile okumuş değilim!"

"Olamaz, asla inanmam!"

Gerçekten de hiçbir şey anlamamış gibi görünüyordu.

"Fakat sen benim kaç yaşında olduğumu sanıyorsun?" diyordu incinmiş olan Fabienne. "Stalin, Tarih öncesi dönemde kaldı!"

Marc, onu kolları arasına alıyor, kahkahayla gülerek kulak arkalarını, boynunu öpüyordu.

"Daha neler! İşte yeni Havva, sıcak ülkelerden, soğuk dogmalardan dönen acımasız sakatlara adanmış kadın! Sana rastlamakla ne kadar şanslıyım ya!"

"İyi de, sana böyle ne oldu?"

"Fabienne, Stalin'den tek bir satır bile okumadığın konusunda yemin edebilir misin?"

Genç kadın ondan uzaklaşıyor, parmaklarını kenetliyor ve yemin ediyordu.

"Mao'dan da, Thorez'den de, Troçki'den de, Togliatti'den de... Sana yemin! Ben felsefe öğrenimi gördüm!"

"Peki Marx'tan?" diye soruyordu beriki.

"Fakat kıyaslama yapmayacaksın, değil mi? Önce Marx bir yazar. Hem sonra o bir dâhiydi. Tamamen çılgın ama dâhi! 1857'de Engels'e yazdığı mektupları anımsıyor musun?"

Beriki, genç kadının gözlerinin içine bakıyor, kısa saçlarının altından ensesini okşuyordu.

"Konuş, konuş! Az sonra kamışımın kalkacağını hissediyorum."

Fabienne gülmüyordu bile, soğukkanlı bir tavırla konuşmasını sürdürüyordu:

"Marx *alter ego*'sundan şikâyet eder çünkü diyor, eli kulağındaki kapitalist bunalım, onun kaçınılmaz çöküşü –yıl 1857, dikkat ettin mi?– kapitalist pazar sisteminin yasalarını ortaya çıkarma işini yararsız kılacaktır. Çok geç olacak, diye yakınıyor... Ve onun yazdığı müsvette halinde olan kitap, *Grundrisse,* mükemmel bir yapıttır. Somut öngörülerde bulunduğunda, doğrudan doğruya siyasal malzeme üzerinde çalıştığında, Marx her zaman kırıp geçirir. Tarihsel-evrenselin soyut genellemelerini işlediğindeyse çok başarılıdır.

Marc Liliental, yavaşça ıslık çalıyordu, yeni baştan onu kolları arasına alıyor, kulağına fısıldıyordu.

"Birazdan sadece Nizan'ın *Fesat*'ını değil, *Grundrisse*'i de okumamış, güzel ve baştan çıkarıcı bir kadını becereceğim! Bu, insanı yüceltebilir!"

Fabienne, yüzünü Marc'ın omzuna gömüyordu, sonra ona bakıyordu.

"Halletmek, becermek; bol bol sözü geçiyor! Hani, fiiliyata döküldüğünü gördüğümüz yok henüz!"

"Çoğulu göz önüne alıyorum" diyordu Marc. "Bu hayra alamet!"

Genç kadını yeniden öpüyor, kalçasını, göğsünü okşuyordu.

Fabienne'in beceriksiz bir hareketi sonucu etajerin üzerinden birkaç paket düşüyordu. Genç kadın onları toplamak için eğiliyordu. Bunlar, içlerinde çorap olan selofon paketlerdi.

Genç kadın markaya bakıp kıvançla:

"Black illusion" diye haykırıyordu.

Ama vakit geçmişti. *Pilgrim's Inn*'deki odalarında vakit geceydi, hazza ulaşma öncesi hazırlık sırasında pestili çıkmış olan Fabienne, yorgunluktan sendeleyerek yeniden yatağa doğru yöneliyordu.

Marc'ın yanına uzanıveriyordu.

Fabienne'in gözü birden, odanın duvarında, kendi yattığı taraftaki başucu masasının üst tarafına asılı camlı çerçevedeki gözle görülür derecede eski, işlemeli bir yazıya ilişti. Dirseği üzerinde şöyle bir doğrulup, üst kısmında 1838 tarihi bulunan bu yazıyı çözmeye çalıştı.

Alçak sesle okudu:

The lost of man is much
the lost of grace is more
the lost of Christ is such
wich no man can restore...

Marc, Fabienne'in bir çocuk şarkısı gibi okuduğu dörtlüğü dinlerken güldü.

"Hiç kuşku yok" diye haykırmıştı, "*enerjilerin sonsuz hırsızı* hâlâ orada!"

Gerçekten de, her koşulda, her zaman. Çocukluğunda Roi-de-Sicile sokağındaki dükkânın ardiyesinde, babasının çoğu aşırı dindar Yahudi olan arkadaşlarının, Maimonides'ten destek alan tartışmalarını (Tanrı'nın Birliği'nin ikonoklast parçalayıcısı, Biricikliğin küstah bölücüsü İsa figürünün temsil ettiği tanrıbilimsel skandalı tartışmaları) dinleyerek geçirilen gecelerden bu yana bu karşılaşmadan kaçınmak olanaksız. O günden sonra kötülğün kışkırtıcı -yakarıcı- yolu dolayısıyla, insandaki tanrısal gizemlerle karşılaşmamak olanaksız.

"Ne yazık, ne iyi!" diyor Marc, Fabienne'in kalçasını okşarken.

Pilgrim's Inn'deki üç gecenin ilki.

Küçük kâğıt parçasını kitabın yapraklarının arasına, kitabı da yol çantasına yerleştirdi. Boston Havalimanında, Panam Havayollarının New York'a giden 527 uçuş sayılı uçağına binmek üzere biniş kartını aldı. Daha sonra, bir telefon kabinine daldı.

Béatrice, telefonuna yanıt veriyordu nihayet.

Fakat kendisine çok önemli bir şey söyleyeceğini belirterek ahizeyi çabucak Elie Silberberg'e uzatıveriyordu.

Elie'nin sesi yavan ve tatsızdı. Bu sabah saat sekizde, Luis Zapata öldürülmüştü. Daniel Laurençon geri dönmüştü. Evet, Daniel, "Neçayev" sağdı. Liliental, taş gibi donup kalıyordu. Bu saçmalığın ne olası nedenlerini, ne de sonuçlarını düşünebiliyordu. Adriana'nın, doğum gününde kendisine hediye ettiği fotoğrafı düşünüyordu. Ne var ki Silberberg kesik kesik konuşarak hikâyesini sürdürüyordu. Esas olarak söylediği şuydu: Laurençon'un üvey babası komiser Roger

Marroux'nun, Fabienne'in Pierre Quesnoy'dan elde ettiği fotoğrafları istediği. Hem sonra Béatrice... Ne, Béatrice mi? diye haykırıyordu Marc. Galiba dünden beri herifin biri peşinde dolaşıyormuş. Marc Liliental, öfkeden çığlık atıyordu. Elie, yalvarıyorum sana Elie, Béatrice'in başına bir iş gelmesin! Silberberg ona söz konusu tipin bu sabah Montparnasse mezarlığında kendisine ateş eden katile benzediğinden söz etmedi. Eh, yapabileceği bir şey olmadığına göre adamı deliye çevirmenin bir anlamı yoktu doğrusu. Béatrice'e bir şey olmayacağına, onu koruyacağına, bir an bile yalnız bırakmayacağına söz verdi. Dönmen gerekiyor Marc! diyordu Silberberg. Fakat dönmek üzereyim zaten, yoldayım, Boston'da. Dönüşümü birkaç saat öne aldım. Bu akşam *Lipp*'te Fabienne ile randevum var. Fabienne'den ne haber? Aynı Fabienne'den mi söz ediyoruz? diye soruyordu Elie. Evet, elbette ki aynı Fabienne. Hay aksi! diyordu Elie, sen her zaman ağzının tadını bilirsin! Ama Liliental gülmüyordu. Sırası mı şimdi? Pekâlâ, tamam, şu anda sırası değil! Hepimiz *Lipp*'te buluşalım, diyordu Marc. Julien Cenevre'de, henüz kendisini uyarmamız mümkün olmadı, diyordu Silberberg. Ötekilerin tümü, diyordu Marc. Tamam, yapabilirsem sana Daniel'i de getiririm, diyordu Elie, alaylı ses tonuyla. Bize, kendisini ölüme mahkûm ettiğimiz halde neden hayatta olduğunu açıklar. Hayatını kurtaran kişi olduğu konusunda hiçbir şüphe bulunmayan Luis Zapata'yı neden öldürdüğünü açıklar... O olduğundan emin misin? diye soruyordu Marc. Doğruyu söylemek gerekirse, bir şeye inandığım yok, diyordu Elie. Ve komiser Marroux, bana sorarsan bunun tam tersine inanıyor.

Ama 527 uçuş sayılı New York yolcuları uçağa davet ediliyordu, bu işi burada kesmek gerekiyordu.

Béatrice! diye haykırıyordu bir kez daha Marc Liliental. Rica ediyorum Elie, onu koru, Béatrice'imi koru!

yedi

"Bir şeye ihtiyacınız olursa zili çalmanız yeter. Benim adım Iris!"

Adam ona bakıyor.

Bu ad onda birtakım küllenmiş anıları canlandırıyor: Geçmiş zamanın düğümlerinden, eski, parlak sözcüklerden kırıntılar.

Birden gülümsüyor. Iris'in kaygı verici bulduğu yüz ifadesi bir anda tamamen değişiveriyor.

"Iris!" diye haykırıyor.

Bir anda gençleşivermiş olan Daniel Laurençon içtenlikle gülüyor.

"Iris, küçük mutlulukların habercisi, tanrıların habercisi! Bu size harika yakışıyor..."

Eskiden, adı Claudine idi ama ona Iris adını takmışlardı. Bu tabii, tümünün de Ulm sokağında, Yüksek Öğretmen'de bulundukları yıldı. Claudine sevimli, neşeli, eğitimli, yabanıl olmayan, ilgiden ve yetenekten yana cömert, Sèvre doğumlu bir kızdı. Okulda hepsi onunla yatıyordu (yo, hayır, hepsi değil: Silberberg hariç; o, bu tür numaralar için fazlasıyla sıkılgan ya da fazlasıyla romantikti; ya da Adriana'ya fazlasıyla platonik bir aşkla tutulmuştu: Bilinmektedir ki platonik

aşklar en ödün vermez aşklardır, bu tür bir aşka tutulan bir kişinin gözü başka kimseyi görmez!). Gerçekten de küçük mutlulukların habercisi olan bu kız, bir kucaktan ötekine gidiyordu. Üçü –Marc, Julien ve kendisi– birlikte, her biri bir bölümünü yazarak "Claudine Okulda" adını verdikleri erotik bir metin meydana getirmişlerdi.

Eskiden, Ulm sokağında, başka bir yaşamda.

Ama bugünün Iris'i az kalsın yerinden fırlayarak şaşkınlığını dile getirecekti.

Gelgelelim kendine hâkim oluyor. Her koşulda kendine hâkim olmayı, duygularını asla açığa vurmamayı öğrendi. Resepsiyondan onun hizmet ettiği kata gönderilen çiftleri *Rives du Styx*'in odalarına doğru götürüyor. Sipariş verenlere içki getiriyor. Gerektiğinde de soğuk yiyecek. Kendisinden istenen her şeyi getiriyor: Bu durum evin onur duyduğu bir konu; orada müşterilerin tüm arzuları yerine getiriliyor. Şampanya, alkol, sigara, her dilden gazete-dergi, güzellik ürünleri, Japon çıkartmaları, kırbaçlar, her çeşit kadın çorabı ve jartiyerler –coşku anında bu çorapları paramparça etmeleri gerektiğine inanan çok sayıda erkeğin bulunduğunu biliyorlar–. Siz isteyin yeter ki, ev ahalisi hemen yerine getirir, her şeye cevap verir! Bazı müdavimlerin –dikkatle seçilip ayrılmış olan bu kişilerin sayıları pek de kabarık sayılmaz– eğlencelerine oda hizmetlilerinin etkin bir biçimde katılmalarını talep etme seçenekleri bile vardı.

Bu gibi durumlarda da, eğer ısrarla istenmişse Iris kendini kollamasını bilir.

Eğlenceye katılmak üzere çağrıldığı odaya gittiğinde, başındaki beyaz başlığı, önündeki tertemiz önlüğü çıkarırken kendisini çağırmış olan çiftten, beyefendiyi keyiflendirmek için hanımefendiyi mi okşaması yoksa tam tersini mi yapması gerektiğini bir bakışta bilir. Yüksek topuklu iskarpinlerini, daracık siyah üniformasını çıkarmıştır bile. Hoş bir kibarlıkla

bir kez daha bakışlarını çiftin gözlerine diktiğinde ikisinin de gözlerinin alev alev yandığını görüyor: Adam da kadın da, onun kusursuz kızıl bedenini, yapağıyı çağrıştıran kızılımsı kahverengi kıllarını seyretmek arzusuyla yanıp tutuşuyorlar. Kendisinden hizmet ya da kötü muamele beklenen yatağa doğru yürüyor. Çünkü oda hizmetlisi, görevi iki anlamda üstleniyor: Hizmetçi kuşkusuz ama aynı zamanda da fırsat düştüğünde Tanrı'nın cezası gudubet şeyleri uyandırmak için eline uzun saplı kamçıyı alan bir zalim. Ve o daha şimdiden kadınla adamın onu sırf oyun ya da tahrik unsuru olsun diye, meydan okumayla ya da umutsuzluktan yanlarına çağırdıklarını anlayıverdi: Çünkü cehennemlerinin sonunda cehennemden başka bir şey yoktur çünkü onlar güneşin bir daha doğmayacağı bir gecede bulunuyorlar.

Iris her türlü olasılığa karşı hazır durumda. Arzunun her türlüsüne boyun eğmiş durumda, ki bazen de kendi arzusu baskın çıkıyor.

Bununla birlikte, bu yabancının tam olarak Bay Marc'ın kullandığı cümlenin –Iris, tanrıların ulağı, küçük mutlulukların habercisi!– neredeyse aynısını söylediğini görünce az kaldı tepki gösterip şaşkınlığını dile getirecekti.

Alışılmış müşterilerin arasında Bay Marc'ın Iris'te özel bir yeri vardı. Bunda, verdiği dolgun bahşişlerin rolü büyüktü kuşkusuz ama işin aslı buna dayanmıyordu. Başka müşterileri de o kadar dolgun bahşiş veriyorlar ama o içten içe onlardan nefret ediyor ya da onları gülünç buluyor.

Bir gün, o anda birlikte olduğu kadın –bu kadınla dördüncü ya da beşinci kez gelişiydi bu– gittikten sonra Bay Marc mavi dairede kalmıştı. Ona bir sürahi buzlu votka sipariş etmişti. Iris, bana eşlik edebilir misiniz? Fakat bu, genç kadının sandığı şey için değildi. Daha doğrusu, öyleydi ama tek nedeni o değildi. Konuşmuşlardı, genç kadına hayatından söz ettirmeyi başarmıştı. Daha sonra Marc, yalnızca onu,

genç kadının aldığı hazzı –erkeklerden haz duyma yetisini kaybetmiş olan Iris'in şaşkınlığı karşısında– sesi kısılıncaya kadar aralıksız haz alışını düşünür olmuştu.

Bay Marc, giderken onun yüzünü, ağzının kenarını, göğüslerinin uçlarını, kalçasını okşamıştı. Ona tanrıların ulağı Iris'in hikâyesini anlatmıştı. Genç kadını hepsinden çok etkileyen ise Styks ile ilgili bölüm olmuştu. Iris'in, tanrıların ant içebilmeleri için cehenneme gitmesi ve Styks ırmağının soğuk ve saf suyunu getirmesi gerekiyordu.

Agathe'ın getirdiği ve genellikle çalıştığı çevre barlardan birinde tavlamak zorunda kaldığı bugünkü adam, Bay Marc'ın yaşlarında olmalıydı. Belki biraz daha genç, otuz altı-kırk yaşları arasında. Yakışıklıydı ama donuk bir bakışı vardı; kuru, sönmüş volkan gibi bir göz, dudaklarının çevresinde kaba bir acı kıvrımı. Kendi kendine Agathe'ın temkinsiz davranıp davranmadığını sordu, onu davet etmeden ya da onun tarafından davet edilmeden önce berikini bir güzel inceleyip incelemediğini sordu.

Bununla birlikte adını yinelerken adam genç ve büyüleyici, masumca bir neşe ile gülümsemişti. "Iris, avucunda, cehennemdeki Styks ırmağının, unutulmuşluğun soğuk suyu" diye mırıldanmıştı yüzüne bakarken.

Iris'in ötesine, geçmişe bakarken.

Adam kapının eşiğinde hâlâ gülümsüyordu.

Agathe, mermer davlumbazı bronzdan yapılmış yanar haldeki çıplak bir heykelle süslü şömineye dayanmış, eteğini çıkarmaya başlamıştı bile. Burası Barbedienne odasıydı ve buraya neden bu adın verildiğini bilmiyordu Iris.

"Buyrun" diyordu adam ve banknotları genç kadının eline tutuşturuyordu.

Kapı kapanmıştı, Iris baktı. Avucundaki para, üç tane yirmi dolardı. Davetleri beklediği ofise döndü. Okumakta olduğu bir kitap vardı, Cioran'ın son kitabı.

Daniel, eteğini ve dantel donunu çıkarıp malını adamakıllı ortaya koymak için böğürlerini hafifçe geriye kaydırarak bedenini kendisine sunmakta olan Agathe'a bakmıştı.

Onun bu şekilde, tıpkı Saint-Denis sokağında çalışan bir fahişe gibi, saniye sektirmeden apar topar soyunmamasını tercih ederdi.

Onu çeken görünüşteki farkı, kendisine, bir enayi değil de bir bardak çay içmek için bir arkadaşını bekleyen bir hanımefendi havası veren kürk mantosuydu. Kuşkusuz biraz daha dikkatle bakınca lüks dünyasına pek de alışık olmadığı hemen anlaşılıveriyordu. Hatta beriki de sefahat dünyasından biriydi.

Bir zamanlar, Elie, Marc ve diğerlerinin, Ulm sokağındaki kızların hallerini açıklamak istediklerinde söyledikleri bir cümleyi anımsadı. Kızları, gerilerde birkaç kuşak Palmolive, kaşmir ve sonat bırakıp bırakmadıklarına göre değerlendiriyorlardı.

Agathe'ın saygınlığında kesinlikle sonatların yeri yoktu.

Daniel Laurençon onu Champs-Elysées'de girdiği ilk barda bulmuştu. Yani o biçim bir kadın aramak üzere daldığı ilk barda. Tam televizyondaki on üç haberlerinden sonraydı.

Kısa bir süre sonra aynı masaya oturmuşlardı, kadın ona fiyatını söyledi. Daniel'i fiyatlar ilgilendirmiyordu. Yaşamının geri kalan bölümüne bol bol yetecek kadar doları ve İsviçre frankı vardı. Eğlenmeye yetecek para hiç de sorun değildi. Ama o, ilke olarak bu paranın çok fazla olduğunu ileri sürdü. Uzun bir süre Ortadoğu'da yaşamıştı, bu yüzden pazarlık etmeyi öğrenmemiş olamazdı. Kız, bu paranın kesin ve belirli bir fiyat olmadığını söylemişti. Ama kararlı ve heyecansız bir ses tonuyla, sahip olduğu bazı yetenekleri övmüş, parayı bastırdığında yapabileceği birtakım muameleleri sıralamıştı. Ve aynı mükemmellikteki mesleki ses tonuyla kan tahlilinin temiz çıktığını, bunu elindeki belgeyle kanıtlayabileceğini eklemişti.

Onu çevredeki, -genellikle gittiği- o biçim, lüks otellerden birine götürdü.

Daniel odada ilerledi, lama tüyünden dokunmuş paltosunu bir koltuğun üzerine özenle yerleştirdi. Agathe ile iş bitirdiği barın tuvaletinde, silahını sol koltuğunun altında taşımasını sağlayan özel kılıfı çözmüştü. Ne var ne yok hepsini, yani 357'yi ve kılıfı, kız fark etmesin diye paltosunun cebine yerleştirmişti.

Agathe onu bekliyordu.

Kadının böyle kabak gibi kendini ikram edercesine soyunması Daniel'i kızdırmıştı. Kıçını göstermek, Beyrut'taki tüm fahişeler bunun en âlâsını biliyorlardı ve onların popoları enfesti: sıkı, yuvarlak, sedef gibi pırıl pırıl, cennet taamı mübarek! Ama bu sabahtan beri ona bir kadın gerekliydi. Ressam'ın oradaki siyah çoraplı kadının yaptıkları, iştahını kabartmanın ötesine geçmemişti. Bir kadın, kadın olsun da nasıl olursa olsun. Yazıklar olsundu şu son anda yaptığı kabalığa.

Bir yandan kadına sahip olurken bir yandan da sakin sakin düşünebilirdi.

"Bir tutkunun derinliği, yoğunluğunun ve süresinin güvencesi olan, içerdiği aşağılık duygularla ölçülür."

Iris sayfanın köşesini kıvırdı, aforizmanın altını kurşun kalemle hafifçe çizdi.

Birden onaylayıverdiği için değil tabii, bu konuda pek bir şey bildiği yoktu. Fakat söz çarpıcıydı, Iris bunu düşünme gereksinimi duyuyordu. Kaldı ki işlerinden arta kalan zamanında okumakta olduğu son Cioran kitabı *İtiraflar ve Aforozlar*'da böylesine çarpıcı sözlerin bulunduğunu pek söyleyemezdi doğrusu. O zamana kadar, okuma ona sıkıntılı gelmişti. Iris, kitapta gereksiz yinelemeler, hoşa gitsin diye kullanılmış sözler bulmuştu. Hayat ve kendisi hakkındaki

kökten olumsuz ifadeleri bir sonuç çıkarmaksızın yineleye yineleye Cioran'ın sivri dili körleşiyordu: Paslı bir jilet. Onu parlatmak, keskinleştirmek için kana –kendi kanı harika olurdu doğrusu– ihtiyaç vardı. Elbette ki sorun, eyleme geçtikten sonra intihar hakkında densiz aforizmalar yazmayı sürdürmenin olanaksız oluşuydu. Öte yandan, söz konusu eylem olmaksızın –belirtilen eylem gerçekleşmeden– aforizmalar yumuşayarak biter ve tamamen kurguya dönüşür.

Oysa Iris'e göre, kurguya dayalı bir intihardan daha sıkıcı hiçbir şey düşünülemezdi. Üstelik de yinelenip duran bir intihar. Hiçlik, kurguya katlanamaz: Gerçeği aşar.

Cioran'ın kitabında, on sayfa öncesine, Iris, kız arkadaşı Agathe ile hani insanı telaşlandıran ama bir o kadar da çekici gelen şu garip tipi Barbedienne odasına götürmeden önce, öfkeli bir kalem darbesiyle kitabın bazı cümlelerinin yanındaki boşluğa "gerizekâlı" diye notlar düşmekteydi.

Buna kendimiz karar verelim:

"Cinsellik konusunda fazla yazıp çizmek, cinselliği sabote etmektir. Kokuşmuş toplumların başlarının belası erotizm, içgüdüye karşı bir suikast, organize bir güçsüzlüktür."

Iris omuz silkmişti: Cümledeki Vichy kokusu bir yana, sığ bir sözdü doğrusu.Cioran onu düş kırıklığına uğratmıştı bir kez. Oysa Iris, erotizmin gerçekte "kokuşmuş toplumların başlarının belası" değil, gelişmiş toplumların başlarına taç ettikleri bir unsur olduğunu düşünüyordu. İnsanlık tarihinin hiçbir döneminde, hiçbir yerde, erotizmin, ister yüceltme, isterse karalama amacıyla olsun, zorunlu bir düzenlenmesini yapmayan büyük bir kültür görülmemektedir.

Biraz sonra, Agathe ile müşterisinin Barbedienne odasına yerleşmesinin ardından, Iris, Cioran'ın bir tutkunun süresi ve yoğunluğunun güvencesi olarak gördüğü bayağılıkla ilgili şu ikinci aforizmayı not etti. İğneleyici bir sözdü, daha derin düşünmeye değerdi. Ne var ki anlamını, nüanslarını açığa

çıkaracak kadar ilgisini yoğunlaştıramıyor, tinsel bakışını bu cümle üzerinde tutamıyordu.

Dalgındı; aklı, Agathe'ın müşterisine, adı konusunda Bay Marc ile aynı şeyleri söyleten rastlantıya takılmıştı.

Iris, küçük mutlulukların ulağı!

Gelecek defa Cioran'ın aforizmasını Bay Marc'a okutmalıydı. Kuşkusuz onun bu konuda söyleyeceği bir şeyler olurdu. Önceki hafta, yeni tavladığı kadınla buraya geldiğinde –o kadınla ilk kez yattığını anlamak için müneccim olmaya gerek yoktu, ayrıca şu da vardı: Bir serüven, belki de bir hikâye başlıyordu aralarında– buna benzer bir şeyler söylemişti.

Bir ara, Bay Marc telefonla ona içki siparişi vermişti. Elinde tepsiyle mavi daireye, ta yatak odasına kadar girmişti. Fabienne –daha bir saat önce ilk geldiklerinde Bay Marc kadına böyle seslenmişti– kocaman yatakta yalnız ve çıplaktı. Sadece bacağında bedenini sıkı sıkıya saran jartiyerli parlak siyah çorabı vardı. Merak eden Iris, içinden acaba markası ne olabilir ki, diye geçirdi: Süper kalite bir şeye benziyordu doğrusu! Ne var ki Fabienne, apar topar çarşafı üstüne çekmişti. Bay Marc banyodan çıkmıştı, sırtında mavi dairenin demirbaşlarından olan kırmızı bir bornoz vardı. Fabienne'in utandığını görünce gülmüştü, Iris kadehleri ve şişeleri sehpanın üzerinden al aşağı ederek Fabienne'in çıplaklığını bir kez daha keşfetmişti. Fabienne direnmeye çalışıyordu ne var ki Bay Marc sert bir el hareketiyle onu kıpırdayamaz hale getirmişti.

Iris yaklaşmıştı. Bay Marc'ın kendisinden Fabienne'in vücuduna bakmasını, arzu dolu bakışlarla dikkatle bakmasını isteyeceğini anlamıştı. Baktı. Bay Marc'ın, genç kız arkadaşının ona baktığını görünce kıpkırmızı kesildiğini ama artık kendini saklamaya çalışmadığını gördü. Üstüne üstlük de okşaması için siyah çorapların içerisindeki uzun bacaklarını ayırmıştı. Bay Marc alçak sesle Fabienne'e ses-

leniyordu: "Gelecek sefere, eğer gelecek seferi varsa, Iris'ten soyunmasını ve seni hallederken yanımızda bulunmasını isteyeceğim. Ve bir gün sen kendin, ben seni becerirken onun yanında olmasını isteyecek, ben seni becerirken sen de onu okşayacaksın." Ve Fabienne kıpkırmızı, gözü kara bir şekilde şiddetle tepki gösteriyordu buna, Iris'in pek iyi duyamadığı sapıklık, iğrençlik türünden bir şeyler söylüyordu. Ve adam kahkahayı basmıştı, bir yandan da Fabienne'i okşamayı sürdürüyordu. "Sonunda cehennem olmayan hiçbir gerçek tutku yoktur. Senin sapıklık diye adlandırdığın şeyi şimdi göreceksin!" Fabienne başını sağa sola sallayarak itiraz ediyor, bu fikri kabullenmeye bir türlü yanaşmıyordu. Ama bu hareket yavaş yavaş yatıştı, uyumlu bir hal aldı, dudakları sürekli bir iniltiyle aralandı. Genç kadın, yanına biraz daha sokulmuş, o tam zevkin doruk noktasına vardığı anda elini genç kadının sol memesinin üstüne yavaşça koymuş olan Iris'ten gözlerini ayıramıyordu.

Evet gelecek sefere bundan Bay Marc'a bahsedecekti.

Çünkü gelecek seferler olacaktı, bundan zerre kadar kuşkusu yoktu. Dahası, söz konusu metni Bay Marc'a ve Fabienne'e, ikisine birlikte okurdu. "Bir tutkunun derinliği, yoğunluğunun ve süresinin güvencesi olan, içerdiği aşağılık duygularla ölçülür." O da bir şeyler söylerdi herhalde.

Gelgelelim Cioran'ı yine bırakmak zorunda kaldı. Iris, işte asıl bu nedenle sonunda aforizma kitaplarını tercih etmek durumunda kalmıştı: Kraus, Lichtenberg, Nietzsche, Gomez de la Serna ve görüldüğü gibi Cioran. Gerektiğinde bırakıp, gerektiğinde yeniden başlamak daha kolay oluyordu, olayın kaldığı yeri anımsayıp başladığın yerle arasında bağ kurmaya çalışmak zorunda kalmıyordun. Ya da, Proust da bu konuda çok iyiydi. Hikâyenin akışını kesip yarım saat sonra yeniden okumaya başlamak sorun yaratmıyordu. Her neyse, hep aynı şeydi. Ama Iris daha önce *Kayıp Zamanın İzinde*'yi altı

kez baştan sona okumuştu. O, bu tür bir kitaptı işte. Ama *Mahkûm Kadın*'ı seve seve bir kez daha okuyacaktı.

Yine okumasına ara vermek zorunda kalmıştı. Joséphine de Beaucharnais odasından çağırıyorlardı kendisini.

"*Heimkehr...*"

Daniel Laurençon, çoktan harekete geçmiş olan Agathe'ın yanına uzandığında bu sözcüğü mırıldanmıştı.

Gündüz, televizyonun saat on üç haberlerinde Carpani'yi gördüğünde, Daniel önce Port-Royal bulvarına gidip Silberberg'i uyarmayı, dikkatli olmasını söylemeyi düşünmüştü.

Elie'nin yeniden orada, annesiyle birlikte oturduğunu biliyordu.

Daniel sürgünde yaşadığı tüm bu yıllar boyunca, eski arkadaşlarının ne olduklarını hemen hemen tüm ayrıntılarıyla öğrenmeyi başarmıştı. Yaşamlarındaki gelişmelerden ya Christine aracılığıyla ya da karşısına çıkan çeşitli fırsatlar sonucu haberdardı. Aslında şu sıralarda Fransız basınını yakından izlemek, çeşitli köşe yazılarını okumak, insanı bu kimseler hakkında yeterince bilgilendiriyordu. Yalnızca Elie dışında, hepsi epey ilerlemişlerdi.

Gelgelelim onu en çok etkileyen olay Adriana Sponti'nin meslek yaşamında gösterdiği başarı olmuştu: Marc'ın nüfuzundan kurtulup kendine özerk bir konum edinebileceği aklının köşesinden bile geçmezdi.

Proletarya Öncüsü'nün kendi kendini feshetmesinden ve Marc ile ilişkisinin kopmasından sonra, Adriana önce çekip bir fabrikada çalışmaya gitmişti. Bu dönem Fransız solcularının Neçayev dönemindeki Rus popülistlerinin tutumlarını yeniden keşfettikleri yıllardı. Arkaik ve arkadik tutumlar: Sanki, temel özelliği bir süre sonra ondan kurtulacağınızın belli olması olan, değişebilir ama her zaman geçici bir dönem için proletarya yaşamını, ökaristik bir şekilde paylaşıp bir süre sonra, içinden çıktıkları küçük burjuvaziye kavuşmak

yetermiş gibi! Bu durum bir yandan kökenlerin doğumun kaçınılmazlığıyla -toplumsal ağırlığı deniyordu eskiden- öte yandan ise bu kökenden kurtulmanın, -çoğu zaman burjuva yaşamının bir taklidi, hatta karikatürü olmanın ötesine geçmeyen- gerçek yaşama, XX. yüzyıl boyunca felaketli sonuçları bilinen devrimin yanılsamalı, ütopik yoluyla, ister bireysel, ister kolektif olarak geçmek için işçi varlığını tıpkı bedendeki ölü bir deri gibi çıkarıp atmanın dinamik gerekliliğinin vahşi iradesiyle belirlenmektedir.

Doğumun kaçınılmazlığıyla bu kökenden kurtulma istenci arasında proleter durumun dramı oynanır; ki yalnızca sistemin ve üretim araçlarının dönüşümü bunu aşabilir -tabii, bu noktaya erişip erişemeyeceği belli değildir- ve hiçbir entelektüel, ne kadar bilinçli olsa da, özlemleri ne denli soylu olsa da ve *in partibus infidelium* edebi ve dini stajları vesilesiyle aktardığı yazıları ne denli yüksek nitelikli ve parlak olsa da, bu durumu, tüm yıkıcı sonuçlarıyla asla gerçek anlamda üstlenemez.

Adriana Sponti, böylece manastıra girermiş gibi fabrikaya girmişti. Dokuz ayın bitiminde, yeniden dünyaya dönmüş, sinemada, prodüksiyon sekretaryasında birtakım küçük işlerde çalışmaya başlamıştı. Her ne kadar birkaç kıyıcılık olmuşsa da, altı yıl içinde tüm etapları ve engelleri neşeyle aşmasını bilmiş ve sürekli bir kriz içerisinde bulunan, buna bağlı olarak da lokomotif isimleri sürekli olarak değişen mesleğin fetiş ve kılavuz kadın prodüktörü oluvermişti.

Eski yoldaşlarının başarıları Daniel Laurençon'u ne şaşırtıyor, ne de öfkelendiriyordu. En zeki devrimcilerin -gerçekler çoğunluktaydı ama onlar onu ilgilendirmiyorlardı- toplum yasaları konusunda son derece zengin ve değerli bilgiler edinmeyi becerdiklerini ve bu bilgilerin -tamamen saygıdeğer nedenlerle de olsa- taraf değiştirdiklerinde demokratik bir kitle ve pazar toplumu için gerekli asli ve kaçınılmaz

toplumsal karşılaşmada kendilerine yardımcı olacağını bal gibi biliyordu.

Daniel, gerçekte Port-Royal bulvarına uğramasının sırf Silberberg'i korumaya yönelik olmadığını düşündü bir an. Çünkü burasının anılarında ayrıcalıklı bir yeri vardı. Oraya dönmek, bir tür kaynağa dönüş olacaktı.

Heimkehr.

Elie ve o, Yüksek Öğretmen'de dördüncü sınıfta birlikte oldukları zaman, Port-Royal bulvarına, Silberberg'lere ders çalışmaya giderlerdi sık sık. Karşıdaki bahçeli evin Lucien Herr'e ait olması her ikisini de çok kışkırtırdı. İftiraya uğramış subayı savunmak için solcu aydınları ayaklandıran, Dreyfus davasının kilit ismi, bu yüzyılın parlak zekâlarından, düşünce ustası, okulun kütüphane görevlisi son yıllarını orada geçirmişti.

Kimi zaman Elie'nin evinin merdiven başında, insanların, Herr'e akıl danışmak ya da bir işin görülmesinde aracılığını istemek, entelektüel ya da ahlaki düzlemde bir soruna çözüm aramak üzere karşıdaki evin kapısını aşındırdıklarını görürlerdi.

Bu arada Lucien Herr, ki bu belki de onu onların gözünde en çok büyüten noktaydı, başucu kitapları olan ve sayesinde birbirini tanıdıkları *Fesat* adlı romanda yer alıyordu. Gerçekte, romanın kişileri Jean Jaurès'nin küllerinin Panthéon'a nakledildiği gün olan 1924 kasımında Herr ile karşılaşıyordu. "Henüz yazmadığı büyük kitaplarının görünmez ağırlığını, yakın ölümünün yükünü daha şimdiden taşıyan Lucien Herr, delikanlılara yaklaştı; selamlaştılar."

Heimkehr.

Daniel Laurençon, on altı yaşına bastığında eline mühürlü büyük bir zarf tutuşturmuşlardı. İçinde, üzerinde başlığı bu tuhaf Almanca sözcük olan daktiloyla yazılmış yaklaşık yüz sayfalık bir metin yer almaktaydı. Bir tür hikâye,

bir dizi düşünce, babası Michel Laurençon'un, kendisine miras bıraktığı, Buchenwald toplama kampından kurtuluşunun hikâyesi anlatılıyordu metinde. Kurtuluşun mu yoksa ölüşün-yok oluşun hikâyesi miydi bu? Her ne kadar başlığı *Heimkehr* ise de, metin gerçek anlamıyla bir yuvaya dönüşün, bir sürgün dönüşünün öyküsü değildi. Çünkü bu sürgünden dönen kişi –anlatıcı, Michel Laurençon– orada kalmaya inanmış görünüyordu. Yazısının yavan, özlü, süsten arınmış, kısa bir cümlenin iliklerine kadar kazınmış ruhu, toplama kampından kurtulan bir insanın yazısı gibi değildi, bir ölünün yazısıydı. Ve geri döndüğünü sandığı yuva, sonradan gelecek bir ölümün sinsi konutu, *unheimlich* idi.

Bu dayanılmaz metnin birinci sayfasına el yazısıyla şu ithaf yazılmıştı: "On altı yaşına bastığına göre, oğlum Daniel'e."

Her şey işte bu noktada başlamıştı, bu korkunç ve gülünç anda, bir ölünün –hem de ne ölü: kendisi henüz dünyaya bile gelmemişken yazılmış olan ve onun ancak yazarı Michel Laurençon'un ölümünün üzerinden uzun yıllar geçtikten sonra okuduğu– bu sözcükleri onu kısır ama reddedilemez bir oğulluğa zorluyordu. Her şey işte tam bu anda başlamıştı.

On altı yaşına bastığında, gerçek babasının tüm ölümlerinden kurtulmayı başarmış adam, annesiyle yaşamakta olan adam, Roger Marroux, eline bu mühürlü zarfı tutuşturmuştu. Annesi buna cesaret edememişti. Juliette Blainville çok cesur bir kadın değildi: zayıf kadın. Güzel ve zayıf kadın, hayranlık verici ve anlaşılmaz anne. Zarfı ona aynasız vermişti: Michel Laurençon'un, unutulup gitmiş olan bu ölünün belirttiği günde, belirttiği saatte. Bu ölü, unutulmaz vasiyetiyle yeniden canlanıyor, yokluğunun etrafına ölüm saçmaya çalışıyordu.

Aynasız: Daniel, onu gerçek bir babadan farksız sevmişti yine de. Tuhaf bir biçimde öyle söyleniyor: baba gibi sevmek. Fakat bu, sahte bir evlatlık durumunun, gasp edilmiş bir babalığın yalanında ve yanılsamasındaydı.

Daha sonra bu gaspçıyı baba gibi sevdi diye için için kendine kızmıştı. Bu adama duyduğu sevgiden ve bu adamın ona duyduğu sevgiden nefret etmişti. Annesinden de öyle. Ve özellikle sevgi –evet, herhalde bu sözcük kullanılabilirdi– iki erkek arasındaki sevgi. Aralarındaki bu sevgi düşüncesinden, bu suç ortaklığından, bu anlaşmadan oldu bitti nefret etmişti. Onların Juliette'e duydukları ortak sevgiden. Birinden öbürüne gitmiş, her ikisiyle de temel mutluluğu tatmış gibi görünen bu kadının bedeninden nefret etmişti. Gözünden kaçan bu gerçekten, o doğmadan önce gerçekleşen ama kendisinde ömür boyu silinmeyecek izler bırakan bu şeyden tiksinmişti. Gerçekte hangisinin çocuğuydu acaba? Zihinsel açıdan tabii yoksa Daniel'in kan bağı gibi şeyleri iplediği yoktu. Kan bağı önemli değildi onun gözünde. Juliette'in mi? Ya da her iki erkeğin birden mi oğluydu? Öte dünyada çocuk yapmış bir ölünün –ölümün– mü oğlu? Ne var ki hayatı devam ettirmek için miydi bu? Yoksa ölümü sürdürmek için mi?

Daniel Laurençon, televizyondaki on üç haberlerinin ardından son bir kadeh votkasını içerken, birden şu meçhul babasının vasiyetini tümüyle kaybetmiş olduğunu kavradı. Oğulluğun ve ölümün labirentinde yolunu bulmasını sağlayacak çıkış yolunu sonsuza dek kaybetmişti.

Michel Laurençon'un vasiyeti, gerçekte, onun Campagne-Première sokağında, Chiristine'in evinde kalan tek mirasıydı. 1974'te Fransa'yı terk ettiğinde metni ona emanet etmişti. Biraz önce, onu geri almayı da düşünmemişti tabii. Ölümün alev alev yaktığı bir yuvaya dönüşün hikâyesi olan *Heimkehr* ebediyen kaybolmuştu. Ama belki bu kaybın artık hiç önemi yoktu. Belki de insan nereye gittiğini bilince nereden geldiğini bilmenin pek fazla önemi kalmıyordu.

O artık bundan böyle nereye gitmesi gerektiğini biliyordu. Luis Zapata'yı öldürdükleri şu anda, onların önleri sıra kaçamayacak, durmadan saklanmayacak, kaçıp kovalanma

sıkıntısı içinde yaşamayacaktı. Julien Serguet'nin evvelsi gün önerdiği gibi, baştakiler durumuna gizli bir çözüm buluncaya dek İsviçre'ye de sığınmayacaktı.

Ötekilerin saklandıkları yerden dışarı çıkmalarını sağlayacaktı. Bunu yalnızca o yapabilirdi. Kenti al kana boyayacaktı, yapacağı işte buydu.

Daniel gözlerini açtı, Agathe'ın kendinden geçmiş yüzünü seyretti.

Kadın işe kestirmeden başlamıştı. Ve usta bir öpücükle kamışını kaldırıyorum ve bedenimin her yanına sürdükten sonra onu içime, içimin en derinliklerine yolluyorum ve bedeninin altında o yana bu yana kaykılıp dururken bacaklarımı böğürlerine sıkı sıkıya kenetliyorum, kulağına, gerektiğinde ince ince işlenmiş keskin çığlıklarla kesilen hayasızca şeyler mırıldanıyorum.

Bu zevki bir an önce doruk noktasına ulaştıracak olan bir an evvel boşalmayı sağlamak için harika bir formül tabii. İşi çabucak bitirip ötekine geçmek. Profesyonel fahişe işi.

Ne var ki Daniel böylesine bir iki gel gitle hemen boşalmayacak kadar uyanıktı. Böylesine ufak tefek şeylerle yatışıp, kaşla göz arasında soğuyacak kadar toy da değildi. Üstelik düşünmeye ihtiyacı vardı onun, düşüncelerini bir düzene koymaya ihtiyacı vardı. Öyle bir iki beden hamlesiyle, bir iki sokup çıkarmayla bunu yapması mümkün değildi.

Julien Serguet'nin bir zamanlar temcit pilavı gibi yineleyip durduğu -hay allah, dün akşam, sabahın birinde *New Morning*'de karşılaştıklarında söylemişti bunu- şu sözü anımsadı: "Her durumda olumlu bir şey vardır, onu yakalayıp üzerinde çalışmak yeter." Belki kelimesi kelimesine böyle değildi ama aşağı yukarı bu anlamda bir şeydi. Keyifli bir alayla şu an için olumlu unsurun Agathe'ın kendisi olduğunu düşündü. Onun üzerinde çalışıyordu. Ne olursa olsun, düşünme işi,

alınan hazzın uzun sürmesine yardımcı oluyor ve bu hazzın süresinin uzaması düşünmeyi kolaylaştırıyordu.

Sözün kısası, iyi bir diyalektik örnekti bu.

Bu ruh durumu, Agathe'ın onun bedeni üzerinde çalışmasını soğuk, usta ve süresi sınırlı kasırgasının geçip gitmesine yardımcı oldu. Daha sonra yavaş yavaş inisiyatifi ele geçirdi, ertelenmiş bir hazzın sürekli sabırsızlığına alıştırarak, Agathe'ı sefih, kendinden geçmiş, sevinç içindeki suç ortaklığıyla, bedenini -daha ziyade ruhunu- savunarak, denetimli bir kabalıkla hazza sürüklüyordu.

Agathe'ın, beklemediği mutluluk karşısında allak bullak olan yüzünü seyretti: Kadın bacakları alabildiğine ayrık bir biçimde altında yatmaktaydı, terden ve spermden vıcık vıcık bir haldeydi ve sürekli bir şeyler söylüyordu:

"Beni öldürüyorsun, bırakma n'olur! Düz beni, yoğur beni! Karın olmak istiyorum, orospun olmak istiyorum..."

Bu histerik millet, hep böyle aklına geleni söyler, diye düşündü öfkeyle. Yine de duyulmuş şey değildi: İnsan ne kadar az severse, onları hazza ulaştırmak o kadar kolaydır. Ne kadar soğuk, tutkusuz davranırsa daha iyi seks yapar. Histerikler sonuçta bir dizi saçma sapan şeyler söylerler. Kazık gibi sert olduklarını sanır zavallılar! Yine de bir fahişe olan Agathe, bütün bunların boş şeyler olduğunu çok iyi bilmeliydi.

Genç kadının göğüslerini sert el hareketleriyle bağırtacak kadar sıkarak okşadı. Sonra yeni baştan içine yerleştirdi. Gidip gidip gelmeye, içini törpülemeye başladı. Öyle ki kadın, biraz nefes alacak fırsat vermesi için ona yalvarmaya başlıyordu. Daniel, onu banyoya götürüp duş altında yavaş yavaş okşayacaktı. Genellikle bu tür histerikler orada direnmezler.

Ve Iris'ten kendilerine şampanya getirmesini isteyecekti. Hayatın son günü ıslatılıyor.

sekiz

Teyp bandı hışırtılar çıkarıyordu, ne olduğu çıkarılabilir sesler duyuluyordu: Porselen bir fincanın çeperlerine çarpmakta olan bir kahve kaşığı, doldurulup ardından masanın üzerine bırakılan bir bardak.

Luis Zapata'nın sesi:

"Niçin sadece Roger Marroux'ya başvurmuyorsun? Komisere?"

Roger Marroux gözlerini yumdu.

Sonrasını biliyordu. Zapata'nın bu sorusuna Daniel Laurençon'un verdiği yanıtı daha önce duymuştu. Aralarındaki konuşmanın, Zapata tarafından kuşkusuz Daniel'den habersiz kaydedilen bandının tümünü daha önce dinlemişti. Ama onun yanıtını bir kez daha duymak istiyordu: sesini, tonlamalarını.

Gözlerini yumdu.

"Evet" diyordu Daniel'in sesi. "Evet, tabii... Kolay mı sanıyorsun? Sonuçta evet... Bu hikâyeyi sonuçta onunla bitireceğim..."

Daniel'in kısa, neredeyse kaba kahkahası duyuluyordu.

"Kendisine eskiden de bir mesaj bırakmıştım... Bilmiyorum eline geçti mi?.. San Francisco el Alto'da, anımsıyor musun? Odada kırmızı bir not defteri bıraktım, yanımdan

eksik etmediğim, izlenimlerimi ve düşüncelerimi not ettiğim bir defterdi bu... O dönemde Neçayev'e çok kaptırmıştım kendimi, onunla ilgili, onun hakkında bir kitap yazmak istiyordum... Bir tür roman ve deneme karışımı bir kitap... Son yüzyılın yetmişli yıllarını işleyen bir kitap olacaktı... Neyse, bu defter ayrıca hatıra defteri gibi bir şeydi, sanıyorum... Unuttum gitti, aradan çok zaman geçti... Ama onu otel odasında onun için bırakmıştım... Guatemala'ya geleceğinden, San Francisco'ya kadar bıraktığımız izleri takip edeceğinden emindim... Kırmızı defteri bulacağını umuyordum... Aynı zamanda da bir meydan okumaydı bu: Çürümüş toplumunuz için ne düşündüğümü gör! Ve bir son mesaj... Empedokles'in kendini Etna yanardağının lavları arasına atarken kraterin kenarına sandaletlerini bırakmasına benziyor hani. Görsün ve anlasınlar! Acaba eline geçti mi geçmedi mi, merak ediyorum... Defterime ne oldu..."

Roger Marroux, Daniel'in cep defterinin karton kapağını yoklamak üzere elini ceketinin iç cebine götürdü.

Yoktu.

Allak bullak olmuştu. Teybi kapatıp merdivenleri ikişer üçer inerek Zapata'nın Fromont'daki evinin küçük salonuna gidip kırmızı kaplı defteri paltosunun ceplerinden birinde unutup unutmadığına baktı.

Fakat orada da yoktu.

Onu en son ne zaman gördüğünü anımsamaya çalıştı. Birdenbire her şeyi anımsadı. Biraz önce Elie Silberberg'de iken defter elindeydi, tam Elie'ye defterden bir bölüm okumak üzereyken telefonla adli polisten arayıp Sonsoles Zapata'yı bulduklarını söylemişlerdi.

Genç kız onun merdivenleri dörder dörder indiğini duyarak apar topar koşturuyordu:

"Saat nerdeyse üç oldu" diyordu. "İki lokma bir şey atıştırmak istemez misiniz? Mutfakta bir şeyler hazırladım..."

Marroux ona baktı.

"Özellikle viski var mı? Şöyle ağzına kadar dolu bir kadehi geri çevirmem doğrusu... Çok üzüntülüyüm."

Sonsoles'in bakışı kınayıcı bir hal aldı.

"Yine mi! Umarım aç karnınıza içmeye devam etmeyeceksiniz? Önce hazırladığım şeylerden biraz atıştırın!"

Genç kız, içinden hangi hakla onunla bu şekilde konuştuğunu sordu. Özür dileyen bir jest yaptı. Fakat beriki katıla katıla gülmüştü, eli Sonsoles'in omzunda, mutfağa kadar ona eşlik etti.

Saat on üç otuz beşe doğru *İstanbul Manzarası*'nın önündeydiler.

Bu üzerinde imza bulunmayan, titizlikle gerçekleştirilmiş bir çalışmaydı. Kuşkusuz XVIII. yüzyıl Venedik resmine ait bir atölyeden çıkmıştı. Ayasofya bazilikasının kubbeleri ve oku andıran minareleri liman manzarasının gerisinde yükseliyordu. Gemiler demirlemişti. Ön plânda ağır yüklerle dolu bir kayık, harıl harıl kürek çeken kayıkçıların çabalarıyla hızla ilerlemekteydi.

Sonsoles, tablonun gizlediği kasayı açmayı sağlayacak şifrenin rakamlarını bir araya getirmeye başladı.

Roger Marroux *nedimeler*'i anımsadı. Ya da daha çok Luis'in Vélasquez'in tuvaline bakışını.

Zapata ile birlikte, önce istemeyerek, rahatsız olarak, daha sonra tanımadığı bunca güzellikler karşısında adeta büyülenerek, her şeyi merak ederek yaptığı şu Prado ziyaretini hiç unutmayacaktı. Biraz önce Pont-Royal barında Sonsoles ona müze ziyaretini çok güzel anlattığını söylemişti. Doğru değildi, bu müze gerçeğinin, zenginliğinin kısacık bir bölümünü aktarmayı başarmıştı yalnızca. Özünü bile anıştırmamıştı aslında. Genç kızın, onun neden söz ettiğini kavraması için

çok uzaklara inmesi, konu dışı sözlerin, katedilmiş yolların arasında kaybolması gerekiyordu.

Nedimeler'in sergilendiği, duvarlarından biri ziyaretçilere tablonun kendi optik oyununu tamamlama olanağı tanıyan boydan boya dev bir ayna ile kaplı salonda, Marroux, Zapata'ya uzun uzun Vélasquez'in resminden söz etmişti. Bir ara bir adamın onu dinlediği izlenimine kapılmıştı. Orada bulunan, tek başına, arkası dönük bir tipti bu ama o, karşıdaki aynada onların yüzlerini görebiliyordu ve sezdirmeden konuşmalarına kulak kabartıyor gibi bir hali vardı. Belki de Fransızca biliyordu. Birden bu adam Zapata'ya ve ona doğru dönmüş ve *Nedimeler*'in salonunu terk etmişti. Kırkına basmak üzere olan –bu kesindi– irikıyım, zayıf, gür saçlı biriydi.

Yabancı, geçerken ona şöyle bir göz atmıştı.

Roger Marroux'nun kanı donmuş, adeta soluğu kesilmişti. Bu adamın bakışlarını tanıyordu. Nerede olursa olsun, hayatının son nefesini verinceye kadar, 1961 yılında bir gün Prado Müzesi'nde, *Nedimeler*'i seyreden bu yabancının bakışını tanırdı. Buchewald'deki genç İspanyol mahkûmun bakışıydı bu. "Fakat ölü yakma fırını dün durduruldu... Bir daha oradan duman tütmeyecek..."

Yabancı, Marroux'nun yüz ifadesini görünce, onun kendisini tanıdığını, en azından tanıdığını sandığını anlamıştı. Başını çeviriyor, adımlarını sıklaştırıyor ve ortadan kayboluveriyordu.

"Ee, ne oldu?" diyordu Marroux'nun sesinin kesildiğini görünce şaşıran Luis.

Ve sonra hayretle yüzüne bakmıştı.

"Dostum, hayalet görmüş gibisin!" diye hayretini dile getirmişti.

Hayır, Pont-Royal'de Sonsoles'e babasıyla Prado Müzesi'ni ziyaretlerini doğru dürüst anlatamamıştı. Ona esası söylememişti. Fakat ona esası anlatmak olanaksızdı. Çok zaman

alırdı bu. Esası anlatmak, bir sürü şey anlatmayı, geriye dönmeyi, açıklama yapmayı gerektirirdi. Bir hikâyenin esasını anlatmak için sık sık ne söyleyeceğini unutmak gerekiyordu.

Esas, o gün Prado'da, bu yabancının bakışı olmuştu. Ama orada durmak, hikâyenin seyrini kaybetmek olurdu. Ama Marroux'nun her şeyi anlattığı Luis Zapata, ona her şeyi anlatacak vakti olduğuna göre, mutabık kalmıştı bu konuda. O günün esası bal gibi işte bu başka bir yerden, çok uzaktan gelen şaşkın bakıştı.

Ama Sonsoles kasayı açmıştı. Marroux için bırakılan zarf hemen görünüyordu. Genç kız, ayrıca sözü edilen parayı da zorlanmadan buldu. Komiserin ilgisiz bakışları altında onu cebine indirdi.

Sonsoles kasayı yeniden kapatıp tabloyu yerine asarken Marroux, kocaman zarfı açtı. İçinde Luis Zapata'nın el yazısıyla yazılmış bir notu yer almaktaydı, bir tür durum özeti, terörist örgütlerin beş köşeli yıldızıyla mühürlenmiş birkaç evrak ve iki kaset vardı. Birinin tarihi 1974 idi ve bir video kasetti. Öteki, daha küçük olanı bir teyp kasetiydi. Bir gün öncesi, yani 16 Aralık 1986 tarihini taşımaktaydı. Kuşkusuz Luis Zapata ile Daniel Laurençon'un önceki günkü konuşmaları kaydedilmişti.

"Bütün bunların ne anlama geldiğini öğrenmek için hemen Paris'e dönmemizi ister misiniz?" diye soruyordu Sonsoles.

Marroux yanıt vermiyordu. Zapata'nın notunu okuyordu.

Genç kız, biraz uzağa oturup onun notu bitirmesini bekledi.

Birkaç dakika sonra, komiser gözlerini kaldırdı.

"Bu evde bantları seyretmek ve dinlemek için gerekli malzeme var mı?" diye soruyordu.

"Var" diyordu Sonsoles, "birinci katta, babamın odasında. Bir video ile kocaman bir kasetçalarlı radyo var."

Marroux ona bakıyordu.

"Paris'e acele dönmeniz gerekiyor mu?" diye soruyordu.

Kız ilgisizce omuz silkti.

"Bu belgeleri tek başıma görmeyi tercih ederim... Onları soruşturma dosyasına koymadan önce öyle yapsam iyi olacak..."

Sonsoles sözün gerisini bekliyordu. Çünkü Marroux'nun cümlesinin devamı vardı; ama o tamamlamamış, yarım bırakmıştı.

" 'Neçayev' benim üvey oğlum" diyordu.

Kız, hayretten donup kalarak elini ağzına götürüyordu. Yüzü kireç gibi oluyordu.

Marroux, ona biraz Daniel Laurençon'un hikâyesinden söz etti. Önce kendi arkadaşı olan Michel Laurençon'un hikâyesinden. Proletarya Öncüsü adlı örgütü kuran beş genç insanın hikâyesini anlattı. Bu sabah Luis Zapata'nın ölümüyle sonuçlanan tüm hikâyeyi anlattı.

"Siz Luis'in kızısınız" diyordu. "Bilmeye hakkınız var. Ne olursa olsun bence buna hakkınız var!"

Sonsoles'e babasının bıraktığı notu okudu:

"Komiser; işte olaylar aynen şöyle: Ekteki belgeler arasında bu bilgileri tamamlayacak malzemeler bulacaksınız. 1) Daniel, 1974'te Guatemala'da intihar etmemişti. Bunu siz kısmen anladınız, bu onunla benim birlikte düzenlediğimiz bir mizansendi. Örgütü onu idama mahkûm etmişti ve ben de cellat olmayı kabul etmiştim. Hatır için, Marc Lilienthal'e olan hayranlığımdan. Son anda fikrimi değiştirdim. Neden mi? Çünkü nihayetinde ona yöneltilen suçlamalar arasında siyasal görüşlerdeki temel farklılıkların ötesinde üvey babasının bir polis olduğunu arkadaşlarından saklaması yatmaktaydı. Kendisinin bir muhbir, Genel İstihbarat adına çalışan bir provakatör olduğundan kuşkulanıyorlardı. Oysa ben sizi tanıyordum (Onlar, Proletarya Öncüsü'nün adamları bunu bilmiyorlardı; hâlâ da bilmiyorlar). Bunun olanaksız olduğunu biliyordum. Ama onları ikna etmek de olanaksızdı.

Daniel'i saçma sapan gerilla projelerinden ve suikastlerden vazgeçmeye ikna etmek de olanaksızdı. Böylece Daniel'i kurtardım. Ama bu konudaki ayrıntılar video-kasette bulunuyor. 2) 'Neçayev' dönüyor ama mücadeleyi bırakmak istiyor artık. Aylardır bir çıkış yolu bulmaya çalışıyor; kellesini kurtarma şansı bulmak için mücadeleyi bırakmaya uğraşıyor. Önümüzdeki haftalarda Fransa'da gerçekleştirilmesi öngörülen bir dizi terörist eylemlerden yararlanarak sıvışmaya çalışacak (Bu konuda ayrıntılar belgelerde ve video-kasette yer alıyor). Bugün bana bu operasyonların bir plânını, hedef seçilen kimselerin adlarını, öngörülen takvimi vb. verdi. Hakkaniyetli bir yargılama ve topluma yeniden katılma güvencesi elde ederse çok daha belge verecek. Bu konuda eski yoldaşların da (ki bunlardan Serguet, Liliental gibi bir kısmının adları da suikast listesinde yer alıyor) aracılığıyla uzlaşma sağlamakla görevlendirdi beni. Elbette, bütün bunları sizinle tartışması gerekirdi. Adım gibi eminim ki bunu yapmayı isterdi de. Onun hayata, topluma doğru dönüşü aynı zamanda da size doğru bir dönüş olacak. Fakat bu onun için hiç de kolay değil. Bunu bir çözüme bağlaması hiç kolay değil. 3) Daniel, bugün öğleden sonra yaptığımız görüşmenin terörist örgüte bağlı kimselerce bilinmediğine inandı. Onların benimle olan bağından haberleri olmadığını söyledi. Öyle kabul edelim! Ben onun kadar kolay inanmam bir şeye. Onun gözetlendiği kanısındayım çünkü bir süreden beri kendisinden kuşkulanıyorlar. Biraz önce seninle görüştüğümüzü bile biliyor olabilirler. Buna karşılık adım gibi eminim ki benim bu belgeleri nereye sakladığımı bilmiyorlar (ihtiyar becerikliliğime güven!). Bu kasanın anahtarını Sonsoles'e verme riskini göze alıyorum, o benim yeryüzünde en değerli varlığım çünkü o başka bir adla Edgar-Quinet bulvarında oturuyor çünkü yaşadığı çevrede kimse onun eski haydut Luis Zapata'nın kızı olduğunu bilmiyor. Bunu kendisi de bilmiyor, ne kadar

da bana benziyor ya! Şu halde eğer yarın evimden çıktığım andan itibaren izlenecek olursam –Fromont'a kadar helikopterle gideceğim, izlemeleri olanaksız!– eğer Edgar-Quinet bulvarında, Georges Besse'in evinin yanındaki kapıda durduğumu görecek olurlarsa, –buna ne dersin?–, binadaki hangi kiracıya gittiğimi anlamakta zorlanırlar, sayıları çok fazla."

"Gerisi, komiser, ekteki belgelerde yer alıyor. Ve özellikle sizin elleriniz arasında bulunuyor. Çünkü eğer bu söylediklerimi okuyorsanız, bu demektir ki benim işimi görmüşlerdir. Nieves'in dediği gibi (Nieves'i anımsıyor musunuz? Hani şu bankayı soyduğumuz zaman bize çok yardımı olmuştu!), "*Siempre habrá un Zapata para abrir brecha o cubrir la retirada...*"* Size iyi şanslar komiser! Luis."

Bir sessizlik olmuştu. Marroux, Sonsoles'in yüzüne bakmaya hemen cesaret edemedi. Genç kızın ağladığını biliyordu.

"Deus nullo modo est causa peccati, neque directe, neque indirecte..."

Sonsoles kıvançla ona baktı. Bu adam gerçekten şaşırtıcıydı. Aquinoslu Thomas'dan söz eden, Tanrı ve günah konusunda bir sözden bölümler mırıldanan bir komisere bir romanda bile olsa rastlayabileceğine inanmakta güçlük çekerdi. Bununla birlikte, vardı ve işte oradaydı; etiyle, kanıyla karşısında duruyordu. Üstelik de öyle yağ tulumu gibi falan değil. Çekici mi çekici... Sadece biraz yaşı ileri. Ayrıca da, daha yakından bakmak gerekiyordu.

Saat üçtü. Komiser ve genç kız Fromont'daki evin büyük mutfağındaydılar. Sonsoles şömineyi yakmıştı, tandoori usulü bir piliç hazırlamıştı. Bu tür donmuş yemeklerin varlığından habersiz olan Marroux, memnuniyetle karışık hayretini dile getirmişti.

---

* (İsp.) Bir gedik açacak ya da karda yürüyüp iz bırakmayacak bir Zapata her zaman bulunur.

Yine de buzlu viskisini içmişti.

"Sözün kısası, iyiliğin ve kötülüğün çizgisini ayırt etmek gerekiyor" diye ekliyordu Roger Marroux.

Bir sigara yakıvermişti, günün ilk sigarasıydı bu. Dumanını keyifle içine çekiyordu.

Aquinoslu Thomas'ı anımsamasının nedeni Sonsoles idi; Jacques Maritain'i anımsamasının da; ve Tanrı'yı kuşkusuz. Jacques Maritain'i ya da Melek Doktor'u anıp da Tanrı'dan söz etmemek olmazdı. Çünkü Sonsoles, gözlerinin içine bakarak ona bir soru sormuştu. Şiddet eylemlerini –cinayetlerin; olayları adlı adınca söyleyelim!– birbirinden ayıran, bazı olayların yasal birtakım öldürme olayları, bazılarının ise cinayet olarak görülmesini sağlayan ahlaki ölçütler neydi? Örneğin şu OAS örgütünün eski şefinin ya da direniş sırasında bir Gestapo muhbirinin, Renault şirketinin patronu Georges Besse'in Doğrudan Eylem grubuna bağlı devrimciler tarafından öldürülmesi? Bunların tümü de terörist eylemler değil miydi? Bunların birini öbüründen ayıran ölçütler neydi?

"Benim kendime göre ölçütlerim var tabii!" diye eklemişti kız. "Ama sizin fikrinizi almak isterim..."

"Neden Georges Besse'in katillerini devrimciler diye adlandırıyorsunuz?" demişti komiser en başta.

Sonsoles birden parlıyordu.

"Eğer bu sizi şaşırttıysa" diyordu, "bu sizin sözcüğe, devrim düşüncesine hâlâ olumlu bir değer verdiğinizi gösterir! Kısacası bu sözcüğü Doğrudan Eylem'e bağlı teröristlerden söz etmek için kullanmak size kutsal şeylere hakaret gibi geliyor. Benim içinse nötr bir sözcük, sıradan bir kavram, hepsi o... Deneyimleri sınıflandırmaya, işleyen kavramların hiyerarşilerini kurmaya yarıyor... Bu Doğrudan Eylemciler düpedüz dangalaklar çünkü caniliklerinin ötesinde gerizekâlılar, metinlerini okuyor musunuz? Bu salaklar, kendilerini militan olarak sunarlar, ayrıca da global bir söylemleri var-

dır; dünya, toplum üzerine bir hakikate tapınıyorlar: Bütün bunlar, devrimci, hatta yolunu şaşırmış, sapkın bir gelenek değil de nedir?"

"Tamam, tamam, kızmayın Sonsoles! Doğrudan Eylem'den ya da Kızıl Tugaylar'ın devrimci gelenekten ayrı ele alınamayacağı bir gerçek. Ya da daha açık bir şekilde belirtecek olursak, Neçayev'in kısmen habercisi olduğu ama tek devrimci gelenek olmayan Leninist gelenekten de ayrılamazlar. Hatta bu gelenek uzun süre, gerçeğin körleştirici parıltısı olsa da, bu böyle. Dolayısıyla, Doğrudan Eylem'in söyleminin en ufak iç çözümlemesi, örneğin Besse'in öldürülmesinden sonra yayımlanan bildirilerini ele alalım; sapmanın neden söz konusu olduğunu, gerçekten, gerçeğin ilkesinden nerede ve nasıl kopularak laf kalabalığına dönüşüldüğünü anlamayı sağlar..."

Ama genç kız, coşmuş bir halde komiserin sözünü kesti.

"Tanımlama yoluyla" diye haykırdı, "tanımlama yoluyla! Devrimci söylem her zaman gerçeklik ilkesinin çevresini çizer. Bu, onun özüdür... Gerçeği hesaba katmayı bilenler yalnızca reformistlerdir, devrimciler onu yadsımak zorundadır... Çünkü gerçek, asla devrimci değildir... Kritik, felaketli olabilir... Hatta önü tıkanmış, donmuş olabilir, çıkış noktası bulunmayabilir ama terimin Leninist anlamıyla asla devrimci değildir... Şu halde onların, kendi kendilerine çok kısa bir süre sonra geleceği bildirilmiş olan (her şeyi yüceleştiren, tüm araçları haklı gösteren yüce son) devrim sayesinde, tarihsel bir yasallık vermek için gerçeği yadsımaya ihtiyaçları var... Bu arada ve soruma dönecek olursak: Şiddet eylemlerinin hangisinin haklı eylemler olduğunu belirleyen ölçütler neler?"

Marroux, düşünceli bir tavırla ona bakıyordu.

"Kesin olarak belirlenmiş ölçütler yok" dedi, "eğer böyle bir şey olsaydı, iş iyice kolaylaşırdı! Ne olursa olsun, tarihte şiddetten sakınmanız mümkün değil. Adaleti her zaman tarihsel

şiddette aramak gerekecek: Adalete rağmen, onun içinde de yapılacak bu. Diyelim ki bir düzenleme ilkesi var: Yalnızca adaleti, hukuk devletini, demokratik yasanın kesinliğini geri getiren şiddet haklı... Vatandaşlara söz hakkı veren şiddet, silahlara değil! Fidel Castro, devrim silahıyla Havana'ya gelirken sonradan çabucak unutuverdiği ve ihanet ettiği yüce bir sözcüğü oldu. Demişti ki: "Şimdi silahlar, halkın önünde diz çökmek zorunda..." İşte: Şiddet ancak halk iradesinin önünde diz çökerse, eğer demokratik bir yasallık kurarsa yasaldır..."

İşte o anda Tanrı'yı anımsadı. Ya da daha çok onun sözcülerini: Maritain ve Aquinoslu Thomas.

"Eğer tüm ötekilerin içinden çıktığı gerçek, Tanrı'nın mutlak iyiliği ve kötülük karşısındaki mutlak bilmezliği anımsanacak olursa, safsatalar kendiliğinden çözülür. Ulu Yaratan'ı herhangi bir konuda sorgulama hakkına sahip değiliz."

Jacques Maritain, *Tanrı ve Kötülüğe İzin* adlı kitabının daha ilk sayfalarında Lautréamont'un bu şaşırtıcı, son derece saçma cümlesini anmaktadır. Öylesine saçma bir sözdür ki bu, filozof onu düzeltmek, onu erişilmez güzellikte kılan çılgınlığı gidermek zorundadır.

"Lautréamont, Tanrı'nın mutlak kötülüğü bilmediğini söylerken düşüncelerinin tersini dile getiriyordu." diyor Maritain. "Ve ona ancak tüm teolojik yapının öncülleri kabul edildiğinde hak verilebilir. Gerçekte her şeyi bilen diye tanımlanan Tanrı'nın bilmediği bir şey olabilir miydi? Evreni, varlığı, yaratılmadan var olanı, zamanın ve uzamın aşkın görüntüsünde bir araya getiren Tanrı, nasıl olur da herhangi bir şeyi bilmiyor olabilirdi?"

"Tanrı, kötülüğü tanımasına tanıyor elbette, üstelik çok iyi tanıyor" diye sürdürüyordu Maritain. "Ama Lautréamont'un söylemek istediği şu; Tanrı, kötülük konusunda kesinlikle masum ve Tanrı'nın kötülük düşünmek ya da icat etmek gibi bir durumu da yok. Aquinolu Thomas'ın öğrettiği gibi,

Tanrı'da kötülüğün hiçbir düşüncesi, kavranılabilir hiçbir kalıbı yoktur."

Elbette ki bu, Lautréamont'un cümlesinden çok daha mantıksız.

Marroux, Maritain'in incelemesini Daniel yüzünden okumuştu.

Daniel on altı yaşına yeni basmıştı, babasının bıraktığı zarfı ona vermişti. Bu bir metindi, ölüm kampları denen şey hakkında bir tür düşüncelerdi. Ancak ve ancak bu kamplardan ölümün eşiğinden dönen kimselerin gerçekleştirebileceği, şu halde yaşamın karşıtı olarak ölümü ilgilendiren düşünce yazıları. Ama Michel ölüm kampından tam olarak kurtulmuş muydu? Daniel babasının bu metni konusunda hiçbir şey söylemek istemiyordu. Yalnızca başlığı, *Heimkehr*. Maroux'yu şaşırtmıyordu bu: Arkadaşı seçkin bir Germen dilleri uzmanı olmuştu. Bununla birlikte onu allak bullak eden yanı, Michel'in yuvaya, vatanına dönüşünün can çekişmeye doğru bir yolculuğun dışında hiçbir şey olmayışıydı. Vatan mı, ölüm mü? Ölümün vatanı...

Ama bu vasiyeti okumak Daniel'i sarsmıştı, açıkça görülüyordu bu. O zamana kadar kendisini ilgilendirmiyor gibi görünen sorunlar hakkında sorular soruyordu. Toplama kamplarının yol açtığı günahlar konusunda Tanrı masum muydu?

Marroux bu konuyu Daniel ile tartışabilmek için Maritain'i okumuştu.

Ama *Tanrı ve Kötülüğe İzin* hakkındaki incelemenin daha ilk sayfalarında içinde kesin bir öfke gürlemişti. Eğer gerçekten Tanrı, kötülük konusunda suçsuzsa, eğer bu fikrin ortaya çıkmasında en ufak bir katkısı yoksa –bir yandan kötülüğün gerçeği hakkında mükemmel bir bilgiye sahip olurken– bunun nedeni insan ya da Maritain'in ağzından söylemek gerekirse, "yaratık, ahlaki kötülüğün

ilk inisiyatifine sahiptir, günahın inisiyatifi ve icadı ona kadar uzanır."

Böylece eğer Maritain'in (öte yandan rasyonel güçsüzlüğünü son bir entelektüel hile olan yürek temizliğiyle itiraf eder: "Tanrısal aşkınlık bizim için karanlık, bizim aklımız için bir gece bu. Bir yanda Tanrı'nın gizemi ya da mutlak bağımsızlığı ne kadar karanlık olursa olsun, öte yandan Tanrı'nın mutlak bir şekilde suçsuz oluşu burada egemen bir aydınlıkla parlamaktadır. Ve işte gözümüzün bakmakta zorlandığı şey bu parıltıdır." Elbette, diye düşündü Marroux, Aristoteles'i anımsayarak tabii: yarasalar gibi!) postulatı kabul edilecek olursa, şu halde biraz edebe aykırı bir şekilde sütten çıkmış akkaşık gibi tertemiz bir Tanrı düşüncesini kabul etmemiz gerekir. Varlık "iyilik yapmayı" seçtiğinde varlığın serbest seçimini programlamış ama kötülüğü icat ettiği ya da seçtiği anda onu kendi suçlu özerkliğinin hiçleştirici olumsuzluğuna terk edecek olan dünya çapında bir tür Pontius Pilatus, bir bakıma yalnızca dünyaya ödül olarak verilen yanları üzerine alan miskin bir kral olduğunu kabul etmemiz gerekir Tanrı'nın. Bu da her varlığın elinin altında bulunan bir şeydir, bu pekâlâ bilinmektedir.

Jacques Maritain, yine de Tanrı'yı kötülüğün her türlü bulaşmasından korumaya yönelik diyalektik mekanizmanın, onun savaş hilesinin sonuçlarını düşündü mü, diye soruyordu kendi kendine Marroux. Çünkü eğer Tanrı, gerçekte, insanın eseriyse, eğer Tanrı hiçbir işe yaramıyorsa; eğer kötülük, insanoğlunun hiçbir yüce güce karşı en ufak bir borcu olmaksızın, kendi seçiminin, kendi ölçütlerinin getirdiği sınırlar dışında başka sınır tanımadan, tamamen kendisi olarak özerk tarzda davranabildiği tarihselliğin tek somut mekânıysa, bu Kötülüğü –büyük harfle yazmak gerekli– insan hümanizmasının, onun insanlığının yüceliğinin onaylaması haline getirmez mi bu? Kaçınılmaz olarak, kötülüğe daya-

nıyor olsa da mutlak özgürlüğün bilincindeki insan kendini ancak ve ancak Tanrı yerine koyabileceğine göre, bu, somut evrensel tarihin alanını bir başka Tanrı'nın girişimlerine terk etmek değil midir? En azından yasal mirasçısı için? Ve kendini Tanrı yerine koyan insan, ister istemez deli değil midir? Ya da bir zorba? Ya da ikisi birden, neden olmasın? Yoksa bir Neçayev mi? Terörist, tam olarak kendini Tanrı yerine koyan, Tanrı'ya ait olan yaşam ve ölüm hakkını gaspeden bir insan değil midir?

Tartışmanın tam bu anında Marroux, bir zamanlarki bakışı, Michel Laurençon'un ve Buchenwald'daki yabancının –hani şu Madrid'de, Prado Müzesi'nde, *Nedimeler* salonunda görür gibi olduğu adamın– bakışını anımsadı. Kötülüğün insana özgü acımasızlığına ama aynı zamanda da önlemini alarak ölüm kampından kurtulabilme olasılığına –ruhunu orada yakarak, muhtemelen– tanıklık eden ölüm ötesine ait bu donuk bakışı...

Bir suskunluk olmuştu. Her biri hayallere daldı. Sonsoles babasını, Marroux'nun Pont-Royal barında söylediği ve kendisinden bu konuda bir açıklama yapmasını istediği bir cümlesini anımsıyordu. Marroux, oğlunu anımsıyordu. Daha doğrusu Juliette ile kendisinin değil de Juliette ile Michel Laurençon'un dünyaya getirdikleri oğulu.

Daha sonra günün ilk sigarasını kül tablasına bastırırken konuşmaya başladı:

"Demin, Silberberg'e, Neçayev konusunda bir denemeden çok bir roman yazmasını söyledim... Bununla da ilgileniyor!"

"Vakti olacak!" diye haykırdı genç kız. "Neçayev'in şu âna kadar bir romancıya esin kaynağı olmaması çok ilginç doğrusu!"

Beriki irkildi.

"Nasıl? Dostoyevski'ye ne demeli peki? *Ecinniler* romanını unutuyorsunuz."

Yoo, hiç de değil! Dostoyevski'yi unuttuğu falan yoktu. Zaten romanı unutulur cinsten değildi ki! O romanın ciddiliğini, iç gerilimini, yaşam fışkırışını unutmak mümkün değildi. Gelgelelim Dostoyevski gerçekten Neçayev'den mi esinlenmişti? Şunu demek istiyorum, demişti: Anekdot, herhalde, İvanov'un öldürülüşü, dava, kısacası polisiye olaylar, evet evet, işin polisiye yanı ona esin kaynağı oldu. Doğrudan esinlenme. Hatta Dostoyevski bugünün romancılarının pek beceremedikleri şeyi yapıp aktüaliteye hararetle tepkide bulundu! Fakat diye sürdürüyordu genç kız, Dostoyevski, romanına yazarlık dehasının damgasını bastı, bu normal. Bu romana saplantılarını, yaşadığı dönemin öteki projesi olan, üzerinde yıllardır çalışmakta olduğu *Bir Günahkârın Yaşamı*'ndan gelen her şeyi koydu o... Kendi sıkıntılarını, kendi kefaretini, ruhları paralayan kötülük karşısındaki kendi metafizik kaygısını koydu.

Bir anlamda, diye sürdürüyordu laf ebesi Sonsoles, Nicolas Stavrogin Dostoyevski'nin kendisine Sergey Neçayev'den daha yakın. Zaten dikkat ederseniz kahramanı iki ruhsal niteliğe bölüyor... Stavrogin onun şeytansı cisimlenişi, kötülüğün ve kötülük bilincinin şeytanı, pişmanlık nedir bilmeyen itiraf insanı... Peter Verhovenskiy ise rasyonel, kinik, hayadan yoksun, nesnel bir biçimde komik, zaman zaman hiç değilse derme çatma görünümlerin cisimlenişi olarak çıkıyor karşımıza... Ama tarihsel kahraman Neçayev, gerçek insan, mektuplarına, yazdığı metinlere, dostlarının, düşmanlarının ve temel olarak Herzen'in kızı Nataliya'nın tanıklıklarına bakılacak olursa çok daha az Dostoyevskivâri bir insan, çok daha az "Slav ruhu" taşıyan biri... Daha çok Avrupalı, kısacası, işte zaten bunun için örnek bir insan... Ve kafası kötülükle meşgul değil... Cinayetleri iyilik adına işliyor... Mutlak iyilik, yani Devrim. Sözün kısası, daha modern, inşallah bir anakronizm falan yapmıyorumdur ama daha

Leninist... Stavrogin gibi, Bakunin gibi bir süre sonra günah çıkaran tiplerden de değil... Meczup bir suçluydu o ama yalan dolan bilmez, evcilleştirilemez biri... Hayır, gerçekte Neçayev yalnızca kendisi için başlı başına bir roman yazılmayı hak ediyor! Kurgulanacak hiçbir şey yok, yalnızca bütün bir gerçek... Edebiyatın serin ağırbaşlılığı...

"Yalnızca bu!" diye haykırdı Marroux.

Gülüyorlardı.

Gelgelelim gitme, Paris'e dönme vakti gelmişti.

"Demin Pont-Royal'de" dedi Sonsoles, "heyecandan titreyerek, anneme bir göndermede bulundunuz... Şu ünlü İspanya yolculuğuna çıktığınızda babamın henüz onu tanımadığını söylediniz... Ya siz, siz onu bu yolculuktan sonra mı tanıdınız?"

Komiser, hiçbir şey anlamamıştı, genç kızın yüzüne bakıyordu.

"Annemin kim olduğunu hiç bilmedim" diye mırıldandı Sonsoles.

Komiser Marroux yaşadığı şaşkınlığın şokuyla ikinci bir sigara yaktı.

"Onu tanıdım" dedi. "Luis onu benimle tanıştırdı... Hatta bende üçümüzün bir arada çekilmiş fotoğrafımız bile var... Bu oldukça üzüntü verici bir hikâye, biliyor musunuz?"

Kız, olumsuz anlamda başını sallıyordu.

"Aşk hikâyeleri çoğu zaman üzüntü vericidir, değil mi?"

Sevgisizlik hikâyeleri de aynı öyle, diye düşündü. Aslında çoğu zaman hayatın kendisi üzüntü verici. Bu pek de öyle büyük bir keşif değil hani!

Fakat Sonsoles birden masadan kalkıyor, ona yaklaşıyor, ellerini omuzlarına koyuyor ve dudaklarına bir öpücük kondurup uzaklaşıyordu.

"Bir gün bütün bunlar rafa kalktığında" diyordu, "bu fotoğrafları alıp beni görmeye gelirsiniz."

Beriki gelmeyi kabul etti.

dokuz

Brissago yolunda, batmak üzere olan güneş, bir otomobilin ön camına çarpıp geri yansıyor ve göz kamaştırıyor.

Julien Serguet gözlerini yumuyor.

Kapalı gözlerinin önünde kar fırtınasını çağrıştıran beyaz pullar ipil ipil ediyor. Günün yorgunluğu mu? Şaşkınlık mı? Gözlerini gerisin geri açıp Majeur gölünün ufkunu seyrederek ağır ağır birkaç adım atıyor.

Çok sert bir kahve, bir bardak soğuk su gerekli ona. Ascona'da, İsviçre'de Alpler'in güney eteklerindeki Tessin kantonunun kış güneşi altında otelin kapısından uzaklaşıp su kıyısındaki gezinti yerine kurulmuş masalardan birine yaklaşıyor.

Sert bir kahve, işte, açık havada: Birkaç dakika içinde güneş batacak, hava çok soğuyacak.

Yürüyen orman!

Julien Serguet, işte Shekespearevâri bu referansın baş döndürücü görünümü için Doğrudan Eylem'in yayımladığı son belgenin bir bölümünü seçmişti. Bu sabah Cenevre'de, terörizm konusundaki kolokyumda sunduğu bildirisine işte bu metnin ayrıntılı bir açıklamasıyla başlamıştı.

"Batı Avrupa'da devrimci cepheyi örgütlemek, mücadeleyi metropolde politik-askeri düzeyde sürdürmek ve emper-

yalist sistemi bütünü içerisinde tartışma konusu eden ve Batı Avrupa'da enternasyonal süreç olarak sınıfın yeniden yapılanma sürecini başlatan stratejik bir düzenlemeye gitmek demektir. Bazıları kendilerini her zaman biraz daha fazla dogmatizme ve kısır sekterliğe götüren ideolojik labirentte hâlâ ayak sürüsünler, Avrupa'daki polis büroları ağız birliği içerisinde, temcit pilavı gibi, tecrit olduğumuzu ve yenik düştüğümüzü söyleyedursunlar, onların böyle yapmaları 'yürüyen orman'ı gizleyemez!"

Bunun gibi metinlerin içeriklerinin dilbilimsel açıdan basit bir çözümlemesi yoluyla (ama aynı zamanda da Kızıl Tugaylar, ETA'nın askeri kanadı, Savaşan Komünist Hücreler gibi örgütlerin ipe sapa gelmez çılgınca belgelerinin de katkısıyla) Julien Serguet, Marksist-Leninist söylemin kokuşmasıyla ilgili makalesinde devrimci mücadeleden kesin olarak uzaklaşmanın açık açık görülen semptomunu göstermeye çalışmıştı. Ve bunu öylesine bir inançla yapmıştı ki, adeta kendisinden söz ediyormuş gibi, o da bu tür metinler yazmıştı. Kendisi de bu iğrenç, öldürücü nakaratı kırmak zorunda kalmıştı.

Ama siyasal söylemin bu çökmüşlüğü –basmakalıp sözleriyle, reçeteleriyle, barbarlıklarıyla (Doğrudan Eylem'in söz konusu belgesinde, Serguet açıkça sırıtan İspanyolca sözcükleri not etmişti: "başlatan" yerine kullandıkları sözcük bunlardan biriydi; bir başkası da "bilincine varma" karşılığında defalarca kullanılmış olan sözcüktü; ve Serguet kendi kendine, Doğrudan Eylem'in halen firarda olan tarihi şeflerinden birinin militanlık yaşamına, İspanyol gruplarıyla bağları olduğu bilinen GARI'de başlayıp başlamadığının siyasal söylemdeki bu tür bulaşmaları açıklamaya yeterli olup olmayacağını ya da ETA'nın veya GRAPO'nun adamlarıyla güncel işbirliği anlamında mı yorumlamak gerektiğini soruyordu)–, bu çökmüşlük devrimci tasarının modern toplum tarafından gitgide marjinalleştirilmesinin yansımasından başkaca bir şey değildi.

Marx'ın kuramı, işçi sınıfının genel hatlarıyla kendi etkinlikleri sonucu özgürleşmesini tasarlıyordu: Bu alanda komünistlerin bir özgül parti kurma girişimlerine hiç gereksinim yoktu! Lenin'in kuramı işçi sınıfının –Lenin, işçi sınıfının, ekonomik çıkarlarıyla sınırlı olan ufkunun ötesine geçmesine olanaksız gözüyle bakıyordu– etkinliğinin yerine, kendini topluma dayatan, toplumdan mesleki olarak ayrılmış bir partinin etkinliğini koyuyordu. Ve Marksist-Leninistlerin silahlı mücadeleyi yücelten kuramı, bürokratik yozlaşmacılıkla itham edilen proletarya partisinin etkinliğinin yerine bir askeri çekirdeğin ya da bir gerilla ocağının veya bir "sınıfı yeniden kurmak" görevini üstlenmiş savaşçı bir partinin etkinliğini koymaktadır, bu kesinlikle böyledir, ne fazla, ne eksik!

Yürüyen orman mı? Ne kanlı alay ya!

Sözün kısası, kolokyum iyi geçmişti. *Sin pena ni gloria,* denirdi İspanyolca. Julien kimi zaman düşüncesini mükemmel bir şekilde hâkim olduğu bu dille vurguluyordu. Kısacası, acısız ve yüceltmesiz geçmişti. On bire çeyrek kala, konuşması ve ardından gelen tartışmadan sonra sessizce sıvışmıştı. Kapıda kendisini, sevdiği kadınla buluşacakları Cenevre Havaalanına, Coitrine'e götürmek üzere bir araba bekliyordu.

Onu böyle adlandıran Fabienne Dubreuil'di. Gerçekte de Bettina hakkında bundan fazla bir şey bildiği yoktu doğrusu: Bildiği tek şey bir bu ad, bir de sevdiği kadın oluşuydu. Patronunun görünmez ve gizemli metresi. Gerçekte metres sözü belki de bu tür dönemsel bağlantılar için kullanılamayacak kadar büyük bir kelime olabilirdi.

Julien, sevdiği kadına, birkaç ay önce, 1986 baharının sonunda Madrid'de rastlamıştı.

Julien Serguet, fırsatını bulur bulmaz, hatta bulamasa da Madrid'e gidip iki üç gün kalıyordu. Burası onun gözünde

Avrupa'nın insana en canlılık verici kentlerinden biriydi. Paris'ten son uçakla gelip *Palace* oteline yerleşiyordu. Gazeteci, yazar arkadaşlarla *La Ancha*'da, *Pescador*'da ya da duruma, mevsime göre artık, içlerinden birinin yeni keşfettiği veya son zamanlarda takılmayı alışkanlık edindiği bir başka bistroda akşam yemeği yiyordu.

Günün bir kısmını orada geçiriyordu.

Julien Serguet, bu müzenin güzelliklerini daha çocukken babası Robert Serguet ile keşfetmişti. Zaten Prado müzesi, babasının yaşamında belirleyici bir rol oynamıştı. Gerçekte Robert Serguet, bu müze yüzünden, fi tarihinden beri ne ahlaki ne de stratejik hiçbir bağı kalmamış olan Fransız Komünist Partisi'nden uzaklaşmış ve bağlarını koparmıştı.

Eh, burada durmamız gerekiyor biraz: Yalnızca Prado müzesi yoktu elbette. Partiyle bağını, 1968'de Çekoslovakya'nın Sovyet birlikleri tarafından işgalinin hemen ardından değil de, aradan bu kadar süre geçtikten sonra koparması için birçok nedeni vardı. Bunlardan biri, bağışlayıcı inceliklerin kibar meraklısı seçkin profesörün, basit militanların komünist kardeşliğini çok sevmiş olmasıydı. İlk duygu, hatta buna ilkel de denilebilir tabii, binlerce yıllık geleceğin taşıyıcılığını üstlenmiş gibi değerler üzerine kurulmuş olan bir kardeşlik; yüzyılın somut gerçekliği içinde sayısız bireysel komünist özverinin gelip dayandığı, tarihsel yalanın, kolektif, bütünsel alçaklığın rasyonel kesinliğinde alabildiğine uzun süre yaşamış bir duygu.

Daha da önemli bir başka neden de; İspanyol dili ve ülke hakkındaki bilgisi nedeniyle Robert Serguet'nin, İspanyol komünistleri gizli örgütüyle çalışmak için Fransız Komünist Partisi Kadrolar Komisyonu tarafından seçilmiş olmasıydı. Böylece, 1954'ten beri İspanya'da arabasıyla, kimi zaman haftalar boyu sahte pasaportlarla ülkede dolaşan İspanyol Komünist Partisi militanlarına eşlik etmişti. Bu etkinlik onun,

kendi partisinin her zaman en uğursuz seçimleri yapmakta eşi benzeri bulunmayan yöneticilerinin edepsiz dikkafalılıklarının yol açtığı sıkıntılarını ve öfkelerini unutmasına yardımcı oluyordu.

Ve işte tam burada Prado Müzesi devreye giriyordu. Julien kimi zaman, okulların tatil olduğu dönemlerde, babasının bu yolculuklarına eşlik ediyordu. Ve Madrid'de, Prado Müzesi her şeyin merkeziydi: Orada sergilenmekte olan hazine değerindeki koleksiyonların ötesinde gizli buluşmalar için biçilmiş kaftandı!

Birkaç ay önce, ilkbahar sonunda, Julien bir kez daha Vélasquez'in *Nedimeler*'inin önündeydi ki, Bettina dönüp ona bir şey sormuştu.

Şaşırmadı Julien, alışmıştı: Her tarafta kendisine bir şey ya da yol sorulduğu oluyordu. Paris'te, hava güzel olmaya görsün, sokaklarda yürümeye kalkışıverdiğinde, akıl almaz ölçüde kibar kimseler olan Japon turistlerin sorduğu Sacré-Coeur'ün, Eyfel Kulesi'nin ya da *Brasserie Lipp*'in yolunu tarif etmekten bitkin düşüyordu. Bakışları duyarsız onlarca yayanın geçmesine izin verdikten sonra, iç gıcıklayıcı ve obur gülümsemelerle Julien'e atılıyorlardı. Yalnızca Japonlar olsa ne âlâ! İskoçyalılar, Bavyeralılar ya da Perulular da vardı. Bu arada yerlileri saymıyorum tabii. Julien Serguet, sonunda yolunu şaşırmış ve hani şu herkese her işte yardımcı olmak üzere hazırlanmış kent plânına bakarak gideceği yeri bulamayan yayaların ısrarlı sorularına yanıt vermekten imtina etmeyen, hizmet etmekten büyük haz duyan, bilge bir adam görünümüne sahip olduğuna inanıverdi.

Fakat şu otuz yaşlarında yabancı bir hanım olan Bettina'nın ona doğru yaklaştığını gördüğünde şaşırmadıysa eğer, bunun nedeni genç kadının güzelliği karşısında donup kalmasıdır.

Kafası Vélasquez'in, yeni bir temizlik çalışması sonucu özgün rengi ortaya çıkan resmiyle karışık olan Julien Serguet,

tablonun o günkü hareketsiz ve coşkulu seyircileri arasında genç kadını fark etmemişti.

Genç kadın, Julien'in yeni yetmeliğinden bu yana bu tabloyu seyrettiği salonla ilgisi olmayan salonun öteki köşesinden, *Nedimeler*'in temizliği konusunda birtakım bilgiler almak üzere yanına yaklaştığında, yürüyüşünün zarafeti karşısında çarpılıverdi adeta. Bir anda, kadının çevresindeki uzam, sıradan boşluk, özdeksel olmayan çukur olmaya son verdi adeta: Sanki tüy gibi bedenini sarıp onun kalıbını alıveren giysisinin kıvrımları, kızböceğinin kanatları örneği kuyruk sokumunda toplanmışçasına genç kadının yürüyüşünün ritmine uygun olarak aldığı dalgalanmalar ve titremelerle canlanıyordu birden.

Julien ona istediği bilgileri verdi ve genç kadını bir daha da bırakmadı, tıpkı ev sahibinin konuğa evi gezdirişi gibi ona Prado'yu gezdirdi. Onu görür görmez sevdi. Ya da daha çok, onun kendi gözlerinde cisimleştirdiği kadın olduğu düşüncesini sevdi. İdeal bir kadın... Julien'in belki de kendisini gerçek bir kadınla, aşırı derecede gerçek bir kadınla evliliğe yakın gördüğünden olacak, ideal kadınları sevme eğilimi vardı. Yine de bu kez, ilkbaharda, Madrid'de, iyiliksever ya da sevgi dolu kadın düşüncesini benimsemişti. Sonuçta Bettina, Prado Müzesi ziyaretinin ardından kendini Julien'in *Palace*'taki odasında buldu. Hatta, her ne kadar genç kadının kendini kaybettiğini ya da kendini bıraktığını ileri sürmek abartı olursa da, kendini Julien'in yatağında buldu. Çünkü Bettina kolay bir kadın değildi. Kendisinden çok çok büyük ünlü bir bilim adamıyla evliydi. Ve kocası hayatta aşağı yukarı onun tek erkeğiydi. Ateşli bir âşık ya da sadece dikkatli bir koca olmaktan çok, cinselliği binde bir aklına getiren iyilik sever bir babaydı adeta. Bettina cinsellikle ilgili sorunlarda akıl almaz derecede cahil sayılırdı. Bununla birlikte her şeyi en ince ayrıntılarına varıncaya kadar öğrenmeye hazırdı.

Ama burada, cinsel yönden ustalaşması konusunda ikinci bir engel çıkıyordu ortaya: Bu alanda hiçbir anısı yoktu.

Madrid'deki bu karşılaşmadan birkaç hafta sonra, Julien onu birkaç kez daha kolları arasına aldığında, Bettina'ya, Paul Nizan'ın, bütün içtenliğiyle onu çok güzel betimlediğine inandığı birkaç cümlesini söylemişti. Gelgelelim Bettina, Nizan'ın adını bile duymamıştı. Şunu da belirtmek gerekiyor ki Bettina von P. köklü bir Alman aileden gelmekteydi. Büyük büyük büyük amcalarından biri demir şansölye Bismarck'ın yakınlarında görev almıştı. Yine atalarından bir hanım, sözü edilen kişinin yeğeni, 1867'de Hamburg'dan Londra'ya gitmekte olan buharlı gemide Karl Marx ile neredeyse bir macera yaşamak üzereydi. Fakat bu ayrıntıyı Bettina bilmiyordu ve Julien de bunu ona açıklamaktan özellikle kaçındı. Buna karşılık Bettina'nın, her ne kadar unutmuş gibi görünse de bildiği şey, ailesinin bir başka üyesinin Hitler'in kurmayları arasında denizcilikten sorumlu kişi oluşuydu.

Şu halde, annesinin İkinci Dünya Savaşı'nın ardından yerleştiği Avusturya'da doğmuşsa da, Alman olan Bettina von. P.'nin, ne yazık ki Fransızların kendilerinin bile pek saygı gösterdikleri söylenemeyen Paul Nizan'ı tanımak için hiçbir özel nedeni yoktu!

Bunun üzerine, Julien ona söz konusu bölümü okumuştu:

"Ne var ki Bettina'nın (gerçekte, *Fesat* romanındaki Bernard Rosenthal'in sonradan metresi olan üvey kız kardeşinin adı Catherine'dir) hayal gücü, vücudununsa belleği yoktu. Onun, zevkin çelişkilerini ve doyumlarını hoş rastlantılar ve kazalar dizisi olarak karşıladığını aklına bile getirmiyordu Bernard; Bettina, bunlar olmaksızın yaşayamayacağını hiç mi hiç düşünmüyordu. Aşk konusunda, dinledikleri anda müziğin etkisiyle sarsılan ama melodiyi aklında tutmayan insanlara benzeyen bir kadındı."

Beş para uğruna hırçınlaşmaya gerek yoktu, Bettina buna canı gönülden katılmıştı. Nizan'ın sözlerinin kendisinin içinde bulunduğu durumu çok iyi tanımladığını söylüyordu. Bunu özellikle fevkalade bulduğunu ileri sürüyordu.

"İnsanlar neden artık böyle şeyler yazmıyorlar ki?" diye sormuştu Bettina.

"Çünkü romancılar her türlü ruhsal çözümlemelerden vebadan kaçar gibi kaçıyorlar. Eleştirilmek onları çok ürkütüyor, modası geçmiş görünmekten çekiniyorlar. Ruhsal çözümlemeler, istasyon büfelerinde satılan romanlarda görülür oldu yalnızca. Kadın ruhunun derinliklerinden, gizeminden en iyi söz eden eserler onlar!" diyordu.

"O halde bizler de istasyon büfelerinde satılan romanları okuyalım!" diye haykırmıştı Bettina.

Ardından da gülmüştü.

"Bana daha sık müzik dinletmelisin" diye ekliyordu. "Sonunda melodisini çıkarırım..."

"Pşıık!" diye haykırmıştı Julien.

Bettina bu görüşü geri çeviren bir el hareketi yapmıştı.

"Pekâlâ biliyorsun ki bu imkânsız!"

Biliyordu elbette. Toplumsal sorumlulukları, yaşlı kocası, yolculuklar, resepsiyonlar, toplantılar: Geriye kendisine ne kadar zaman kalıyordu ki onu da şurada burada Julien'e ayırabilsin! Julien sevdiği kadınla bir geceyi asla baş başa geçiremeyeceğini belki de biliyordu. Onu akşamki sevişmenin ardından ya da şafak vakti gerçekleşecek sevişmenin hemen öncesinde, asla kolları arasına alamayacaktı. Kesinlikle mümkün değildi bu. Ayrıca da genç kadın, bunun mümkün olması, bunun gerçekleşmesi için hiçbir şey yapmazdı. Dediğine göre, kocası buna dayanamazdı. Hani şu ünlü yaşlı kocası.

Onu bir geceliğine terk etmen mümkün değil mi? Olumsuz anlamında başını sallıyordu genç kadın: Ölüverir adam. O halde bir âşığın olduğunu ve kendisine ihanet ettiğini öğrense

de aynı şey olmaz mı? diye sormuştu Julien, bir defasında öfkelenip.

Bettina kendinden emin, sakindi.

Sanırım her şeye katlanabilir, demişti; tabii, benim onu terk etmemem kaydıyla. Bunu söylerken belli bir keyif de almıyor değildi hani. Hatta gururlanıyordu. Sizi terk etmesi durumunda öleceğinizden emin olan bir kadın olmanın gururuydu bu.

Kimi zaman bu durumu sevdiğinden, bundan hoşlandığından kuşku duyuyordu Julien.

Gerçek aşk, sırla saklı olmalıdır, demişti bir gün Bettina. Söylenmemiş, gizli tutulmuş olma. Gündüz gözüyle katlanılan bir duygu değil bu, ne de söz konusu hanımın çalımları, hatta ne de söylentinin soluğu. Gizli buluşmalardan hoşlanıyordu Bettina, kendisini koruyan yalanı, parolaları, otelleri de seviyordu. İkili yaşamdan hoşlanıyordu kısacası.

Julien bir akşam, kocası, bilim dünyasının öteki ünlüleri ve onların hanımlarıyla bir arada yemek yediği büyük bir restauranttan çıktıktan sonra onu izlemeye karar vermişti. Daha uzaktan bile, konuşmalarının tek bir sözcüğünü bile duymadan, masalarında duyguların ve düşüncelerin kristal gibi çınladığından kesin olarak emindi. Bettina'nın herkesin ilgisinin odak noktası olduğu, her şeyin onun etrafında döndüğü de açıkça görülüyordu: sözcükler, tavırlar, gülümsemeler. Julien, genç kadının bir iç parıltıyla ışıldadığını, zafer kazanmış kadın olmanın tüm ışıklarıyla parıl parıl yandığını gördü.

Sonunda Fabienne ile birlikte onun masasının yakınlarından geçmek üzere o tarafa yöneldi. Güzelliği nedeniyle, bile bile Fabienne'i davet etmişti. Ne var ki Fabienne bu konuda hiçbir şey bilmiyordu. Bu oyunda oynadığı rolün farkında bile olmadan Julien'in yanında "primadonna" havalarında yürüyüşüyle restaurantın salonunu geçiyordu. Fakat erkeklerin bakışları her zaman olduğu gibi üzerine çevriliyordu.

Yemeğin sonunda, Julien, Bettina'nın kocasıyla birlikte akşam yemeği yedikleri masanın yanından geçti.

İki kez ödüllenmiş oldu. Ünlü profesörlerden biri kendisini tanıdı, adını etrafındakilerin kulaklarına fısıldadı. Ama özellikle Bettina'nın bakışının birdenbire sabitleştiğini, yüzünün tüm hatlarının allak bullak olup sonra kendini toparladığını görebildi. Julien, Bettina'nın Fabienne'e çevrili bakışlarının siyah, vahşi parıltısını belleğinde bir mücevher gibi korudu.

Ama gecenin yarısında, gecenin coşkulu yalnızlığında, kahkahalar ve sevişme hırıltılarıyla bölünmüş bir gecenin hafif uykusunda, Julien, o zamana kadar, bu kadını hiçbir zaman kollarına alamayacağını sanmıştı.

Bununla birlikte imkânsız denen şey birazdan gerçekleşecekti.

Bettina von P., çocukluk arkadaşı bir hanımla İsviçre'nin İtalyan kantonunda villa Favorita'daki resim koleksiyonlarını görmek için Lugano'ya gitmesine izin vermesi konusunda kocasını ikna etmeyi başarmıştı. Ünlü profesör, Bettina'ya aşağı yukarı her gittiği yerde eşlik ediyordu: Konsere, terzi provalarına birlikte gidiyor, berberine bırakıp işi bittiğinde alıyordu, kısacası bu böyle sürüp gidiyordu. Ama birlikte gidemediği yerler de oluyordu, resim onun hiç mi hiç ilgisini çekmediğinden resim sergilerine, müzelere, açılış kokteyllerine vb. gitmiyordu.

Böylece sırf Lugano'daki Thyssen-Bornemisza koleksiyonlarını görmek için kırk sekiz saat dolaşıp durmak düşüncesi karşısında geri çekilmişti. Geri çekilme ve red. Bu durum, Julien'e Bettina ile koskoca iki geceyi birlikte geçirme gibi yüce bir fırsat sağlıyordu.

Böylece Serguet, sabahın saat on birinde Cointrin Havaalanında, sevdiği kadının Paris'ten gelmesini bekliyordu. Bu durumda, Crossair şirketinin Lugano'ya giden on bir otuz beş uçağına binmek için İsviçre iç hatları terminaline gidecek vakitleri olacaktı.

Öyleyse, eğer evvelsi akşam Julien, Daniel Laurençon ile karşılaşmamış olsa, her şey mükemmel, arkadaşı Quesnoy'un deyimiyle fıstık gibi olacaktı. "Neçayev" evet ta kendisi, ölümden dönüp, olmadık bir anda hiç yoktan ortaya çıkmıştı.

Serguet, yazı işleri görevlileriyle derginin maketini gözden geçirerek geç saatlere kadar *Action*'da çalışmıştı. Gerçekte çarşamba günü Cenevre'ye gideceğini göz önüne alarak dergiyi yirmi dört saat önceden bağlamışlardı. Sonra *Flo*'da Fabienne ile akşam yemeği yemişti. Saat bire doğru *New Morning*'de jazz müziği dinlemek istemişti. Fabienne az kalsın ona eşlik edecekti. Ama sonra vazgeçmişti. Sabahleyin erken kalkması gerekiyordu. Erken mi? Peki, neden? diye soruyordu Julien. Nasıl olsa dergiyi bağladı, o iş bitti! Fabienne hafifçe kızarmıştı. Sabahın saat sekizinde uyanmış ve en azından giyinmiş olması gerekiyordu: Bir telgraf bekliyordu. Çok anlamsızdı kuşkusuz. Belli bir saatte telgraf beklenir mi hiç! Telgraf dediğin, hiç beklenmedik bir anda çıkagelir. Ama Fabienne için bu böyle değildi, ne zaman geleceği belliydi: Her sabah saat sekizde Marc Liliental'den bir telgraf alıyordu. Julien, sıvışmakta olan Fabienne'e bakmıştı. Oldu, *çav*, görüşürüz, iyi Bornemisza! Ama beriki onu bir süre alıkoymuştu. Desene, servet harcıyor Marc! Maine'de geçirdiğiniz hafta sonundan bana hiç söz etmemiştin... Julien, harikaydı! Nerdeyse kızacaktı. Sonunda gerizekâlılara yaraşır bir laf ettin, bunu ancak sen yapardın ha! Hadi, *çav*, şimdi bir yetişkin gibi davran ve sus! Genç kadın, ciddi bir tavırla yüzüne bakmıştı. Haklısın Julien... Sana gerçeği söyleyeceğim... Hayatımda hiç bu kadar mutlu olmadım... Hayatımda mutluluktan hiç bu kadar korkmamıştım!

Beriki, genç kadını göğsüne bastırmıştı bir süre. Kucaklaşmışlardı.

Petites-Ecuries sokağındaki *New Morning*'de, Julien içeri girdiğinde tanımadığı bir trompetçi –son yıllarda jazz alanın-

daki gelişmeleri izlemeyi ihmal ettiği doğruydu– çok iyi bir küçük toplulukla *On the sunny side of the street*'i çalıyordu. Oturdu, hemen o anda içi sızladı, yüreğinde gençlik yıllarının hasreti canlanıverdi. Aptalca Laurençon'un hayali gelip takıldı kafasına. Jazzı gerçekte onun kadar seven Laurençon'du. Marc'ın bir halt ettiği yoktu, o dönemde Schönberg'den başka bir şey dinlemezdi. Ve Elie'nin, tıpkı akla gelen her konuda olduğu gibi, jazz hakkında da bilmediği yoktu; ama sevdiği pek söylenemezdi. Yüreğiyle, içiyle, kanıyla, canıyla, her şeyiyle sevdiği yoktu tabii.

On the sunny side of the street, Julien'in gözlerini yaşartmıştı.

Bunun üzerine, alacakaranlıkta, sigara dumanı, kızların keskin kahkahaları arasında, Batı'nın bu nostaljik ve evrensel folklorunun halesi içerisinde Julien Serguet, Daniel Laurençon'un yüzünün kendisine doğru çevrildiğini gördü.

Ona fısıltılı bir sesle, "Selam Neçayev" dedi son derece doğal bir sesle. Aradan bir saniye geçmedi ki, aklı başına geldi. Bir ölüyü selamladığını kavradı. Hiç değilse bir hortlağı.

Fakat Bettina hafif bir adımla ona doğru ilerledi. Kendisine eşlik ediyora benzeyen ve elinde bir yol çantası bulunan aynı yaşta, şık giyimli, çok farklı güzellikte, esmer bir kadınla konuşuyordu.

"Tanıştırayım, Anne, Anne'ı tanıyor musun? Sana Anne'dan söz etmiştim, değil mi?"

Konuşkan Bettina, iplerin ucundaki bir kuklaya taş çıkartırcasına yararsız el kol hareketleri yapıyordu. Evet, Julien tanıyordu Anne'ı. Tabii ki, ismen. Sıvışmalar her zamankinden biraz uzun sürdüğünde, Anne ile birlikteydim yalanını kıvırıyordu Bettina. Eylülde, Antibes'de, Nicolas de Stael'in sergisinin son gününde buluştuklarında, yine Anne mavalına başvurmuştu. Bettina, Grasse dolaylarındaki aile malikanesindeyken günü geçirmek için Anne'a uğramaya karar vermişti, hepsi bu.

Bettina açıklama yapıyordu. Anne, bu kez gerçekten ona eşlik etmek zorunda kalmıştı. Bir gün önce, aksilik bu ya alışveriş yaparken kocasıyla burun buruna gelmişlerdi. O da onları havaalanına kendi eliyle götürmeye karar vermişti. Adamcağızı engellemenin, caydırmaya çalışmanın yolu yoktu. Kendi başlarına gitmede ısrar ederlerse, o saat kuşkulanırdı. Böylece Anne da gelmek zorunda kalmıştı. iyi ama Lugano ne olacaktı? Onlarla birlikte Lugano'ya da gidecek değildi herhalde? Maalesef gidecekti. Buna mecburdu. Kocası telefon edecekti, belki Anne ile de konuşmak isterdi. Gerçekte Anne'ı çok seviyordu. İyi de hangisinin kocası? Anne'ın kocası mı yoksa Bettina'nınki mi? İkisi de galiba. İkisinin kocası da telefon edecekti.

Bu arada Anne, Julien'e bakıyordu. Hatta bakışlarıyla onu didik didik ediyordu. En yakın arkadaşının âşığını eleştirel bir bakışla inceliyordu. Sonuçta onu beğenmiş gibiydi. Kandırıcı bir gülümsemeyle Julien'e gülümsüyordu.

"Göreceksiniz Julien" diyordu biraz boğuk ve şehvet dolu bir sesle, "dilimi tutacağım..."

Bir kahkaha patlatıyordu. Bıçak ucu gibi keskin, bastırılmış, kısa bir kahkaha.

"Kendisinden usandığınızda Bettina'yı benim odama gönderirsiniz... Ya da o bitkin düştüğünde... Ben onun gücünü toplamasına yardım ederim..."

Serguet, ne diyeceğini bilmiyordu. Hatta ne düşüneceğini de. Fakat Lugano'ya hareket etmek üzere olan Crossair yolcularının uçakta yerlerini almaları anons ediliyordu.

Brissago yolunda, bir arabanın ön camı, batmakta olan güneşin ışıklarını yansıtıyordu.

Göz kamaştırıcı yansımalar.

Kapalı durumdaki gözkapaklarının gerisinde pul pul beyazlıklar... Parlak mı parlak, döne döne savrulan kar taneleri.

Julien Serguet, gözlerini açmış, Majeur gölünün ufkunu seyrediyordu.

Kopkoyu bir kahve ısmarlamıştı. Duble. Bir şişe de buzlu maden suyu.

Ascona'da Locarno kapılarında, su kenarındaki gezinti yerinde, vakit 17 Aralık 1986, ikindi, saat beşe birkaç dakika var.

Daniel Laurençon'un telefonunun eli kulağındaydı.

Las barricadas cierran las calles pero abren las perspectivas.

"Barikatlar sokakları tıkıyor ama perspektifleri açıyor, öyle mi?" diyordu Daniel Laurençon.

Önceki gece *New Morning*'de.

Daniel, başını arkaya kaydırarak büyükçe bir yudum viski içmişti. Bıyık ona çok İngilizvâri bir hava veriyor, diye düşündü Serguet.

Grup o anda *In the shade of the old apple tree*'yi çalıyordu. Hiç kuşku yok, anılarda yaşayacak bir geceydi bu. Kapanın elinde kalacak, hatta belleklerde yer edecek bir gece. Gelgelelim, Louis Armstrong'dan dinlemekten keyif almayı öğrendikleri bu parça onlarda kesinlikle aynı şeyi çağrıştırmıyordu. Daniel'e hiç tanımadığı birini, babasını anımsatıyordu. Michel Laurençon, oğlu için yazdığı bu hikâyede, yani vasiyette, Armstrong'dan, jazzdan, işgal yıllarındaki sürpriz partilerden söz ediyordu.

Çok hızlı bir biçimde durum değerlendirmesi yapmışlardı. Daniel'in yaşamının, öldüğünden bu yana özetlenmesi hiç de zor değildi. Hatta tekdüzeydi. Buna karşılık, gelecek, daha hareketli gözüküyordu. Neden doğrudan kendilerine başvuracağı yerde Zapata ile ilişki kurmuş olabilirdi ki? diye sormuştu Julien. Çünkü Zapata'yı tanımıyorlar, diye yanıtlamıştı Daniel. Çünkü siz gözetim altındasınız. Çünkü Liliental ile sen, eli kulağındaki suikastların kurbanlarısınız. Operasyon

bir hafta içinde başlıyor. Zapata benim aracımdı. Pekâlâ, tamam, demişti Julien. Şimdi söyle bana... Ne yapıyoruz? Ne önerirsin? demişti Laurençon. Julien Serguet bunu daha önce, Daniel'in başından geçenleri dinlerken düşünüp taşınmıştı. Yapacağımız şu, diyordu: Ben yarın sabah Cenevre'ye gidiyorum... Hemen... Terörizm konusunda bir kolokyum var...

Daniel gülmekten katılıyordu. Bir kadın dönüp onlara baktı, sessiz olmalarını istedi.

"Terörizm ha! Beni yardımcı olarak götür, dostum!"

"Pekâlâ Neçayev, ciddi ol, dalga geçmenin sırası değil!"

"Seninle hiçbir zaman, hiçbir şeyin sırası değildir zaten, Juju! Fakat senin ciddi arkadaşın, sana numaralar çevirdi. Sahi, hâlâ Engels ile mi evlisin?"

"Ta kendisi!" diye haykırdı Serguet. "Cenevre'den sonra, sevdiğim bir kadınla, Locarno'da bir kaçamak yapacağım..."

Daniel katıla katıla gülüyordu.

"Locarno'da mı dedin? Biliyor musun, Bakunin, Cenevre'nin rüzgârından kaçmak için kışı orada geçiriyordu... Neçayev onu işte orada ziyaret etti..."

Kadehini bitirdi, masanın üzerindeki şişeyi alıp içkisini tazeledi, içine bol bol buz kattı.

"Şimdi burada, hiçbir şeyden kuşkulanmayan ve hiçbir şeyden çekinmeyen şu fanatik gençlerden bir örnek var... Tanrı'sız müminler ve söyleyecek sözü olmayan kahramanlara hayranım doğrusu..." Hatırlar mısın Julien? Bakunin, 1869'da James Guillaume'a Neçayev'in ortaya çıkışını aynen bu sözlerle duyuruyor...

Ne var ki Serguet, onun sözünü kesti.

"Şu Neçayev'inle kafamızı şişirmeyi bir an olsun bırak! Sıvışmalısın Daniel! Tüymelisin! Onların Zapata'yı tanımadıklarından, bugün seni gözaltında tutmadıklarından ben senin kadar emin değilim... Yok ol, Locarno'da beni bul... Ya da Ascona'da..."

"Ascona!" diye haykırdı Daniel, "bilirim orayı... Sevimli bir yerdir... Bir keresinde bir toplantı oldu... Almanlar ve İtalyanlar ile... Toplantıyı düzenleyen tip, kendisi de aynı zamanda Alman geçinen biriydi... ama Sovyet gizli servisinden bir tip olmalıydı."

Serguet, onun yüzüne bakmıştı. Gazeteci içgüdüsü derhal depreşiyordu.

"Anlatacak şeylerin var, Daniel!"

"Bir dolu da anlatılamayacak şeyim var!" diyordu Daniel. "Hani diplomatların yaptığı gibi ağzını sıkı tutma zorunluluğu. Ya da yaşlı Komintern üyelerinin... Demokrasiye yeni geçmiş özel servisten yaşlı Komintern üyelerinin her şeyi anlattıklarını mı sanıyorsun? Trepper, başkaları... Ha, pek uzağa gitmeye gerek yok. Elie'nin babası David Silberberg, sen onun hâlâ söyleyecek bir şeyi olmadığını mı sanıyorsun?"

Gelgelelim Serguet, sözü hemen kendi önerisine getirdi.

"Avrupa'nın en eski demokrasisinden Ascona'ya yerleşiyorsun..."

"Kıçımın kenarı" diye sözünü kesti Daniel. "Neçayev'e sor... İsviçreliler onu pekâlâ Çar polisine teslim ettiler... Petro ve Pavel Kalesi zindanlarında çürüyüverdi sonunda..."

"Seni teslim etmezler. Daha neler, bir kere seni aramaları için ortada bir neden yok ki!"

"Pekâlâ... Ascona'dayım... Ee, sonra ne olacak?"

"Sonra, ben Paris'te kalacağım –unutma ki benim bir gazetem var!–, senin yardımınla, terörist hareketi dağıtma ve yeniden yuvaya dönüşünü sağlama operasyonuyla meşgul olacağım... Üvey babanı görmen gerekiyor! Bunu mutlaka yapmalısın!

Daniel kadehini yuvarladı.

Yuva, ne güzel sözcük! diye mırıldandı öfkeyle. Bir koyun olduğumu hatırlamam için mi?

Julien yanıt vermedi. Sadece elini Daniel'in omzuna koydu.

Daniel, yeniden kurulması kolay bir çağrışımla, Hans-Joachim Klein'dan, tanıklığından söz etmişti. Kendi kitabı *Paralı Ölüm*'deki ve Cohn-Bendit'nin *Biz Devrimi Çok Sevmiştik*'teki tanıklığından...

Dany'nin kitabında, senin metnin harikaydı, Julien... Çok heyecan vericiydi... Barcelona hikâyen...

1977 eylülünün bir günü, Barcelona.

Sabahın erken saatleri. Julien Serguet, kente hâkim tepelerden birinde yer alan Guell parkında dolaşmaya çıkmıştı. Tropikal yosunlar gibi bir renk cümbüşü içerisindeki taşıllaşmış bu ormana, Gaudi'nin hayal etmiş olduğu mermer ya da granit içerisinde donup kalmış ancak rüyalarda görülebilecek türden bu bitki örtüsüne bayılıyordu. Arcadie kentinin hâkim olduğu bu manzarayı çok seviyordu. Yani, uygar yaşamın görenekleri ve karşılıklı ziyaretlerle cilalanmış, kendisi de aşırı ölçüde büyümüş, yüzyıl sonundaki kentleşmenin tüm rasyonel zincirlerini kırmış bir kente hâkim, balta girmemiş bir orman gibi hızla çevreye yayılıveren, Amazon ormanları gibi amansızca ilerlemekte olan bu asfalt ormanını.

Hava güzeldi o gün: Kentin deniz tarafındaki ufkunda berrak bir eylül gözyüzü hâkimdi.

Julien, parkın çıkışına doğru indiğinde, merkezî alanda bir grup genç kız ve delikanlıyla karşılaştı. Kızlar rengârenkti ya da daha çok şöyle demek gerekiyor: Blucinler ve tulumlar giyinmişlerdi. İnce, narin yapılı ve arsızdılar. Yanlarındaki delikanlıları öpüşmek için birbirlerine yollayarak ya da göstermelik iteklemelerle baştan çıkarmaya çalışıyorlardı. Bazıları güneye özgü hayli uzatmalı bir vurguyla, baştan savma bir Katalan aksanıyla konuşuyorlardı. Sermayenin iç pazar genişlemesinin –hoyrat, yabanıl ama tarihsel değişimler getiren bir genişleme– alabildiğine birbirine karıştırdığı taşradan, Andalucia'dan, Estrémadure'den ya da Murcie'den gelmiş göçmen işçilerin çocukları olmalıydı bunlar. Franco rejiminin

kurumlarının, düzenli, koruyucu bir cilayla kaplanmış, aşağılık kabuğu altında –Marksizmin eskimiş doktrinlerinin dar kafalı korkusuyla– bu değişimin yeniden canlandırdığı sivil toplumun derinliklerinde büyümüş kuşaklar. Şimdi kendi gerçeklerinden, kendi yerel ve gündelik özgürlüklerinden yola çıkıp gökyüzünü fethetmeye gidiyorlardı.

Geçerken gençlerden biri Julien'e bağırarak, hoş geldin türünden bir cümle söyledi. O da neşeli bir tavırla karşılık verdi.

Daha sonra, Punxet tepesinden inen sarp yamaç halindeki dar sokaklardan birinde Julien, beyaz bir duvar üzerine büyük harflerle yazılmış bir duvar yazısının önünde durmuştu: *Las barricadas cierran las calles pero abren las perspectivas.* Altında özgürlükçü hareketin ayırt edici simgesi olan çember içerisine alınmış büyük bir A vardı.

"Barikatlar sokakları tıkıyor ama perspektifleri açıyor": Yüzlerce yıllık bir özlü söz, bir mezartaşı özlülüğü ve bir kuğu ötüşü güzelliğiyle birkaç sözcükle anılmıştı.

"Blanqui'yi anımsıyorsun tabii, değil mi?" diyordu Julien o gece, Daniel Laurençon'a. "*Silaha Sarılma İçin Bilgi*'de, 1869'da kaleme alınmış, bunu unutma, hani şu senin Sergey Gennadiyeviç Neçayev'in, başta bu genç fanatiğe tutkun olan Bakunin olmak üzere herkesi ayartmak amacıyla İsviçre'ye geldiği yıl, Neçayev zaten Blanquicilik geleneğinde yer almaktaydı: *Fesat*, gizli kuruluşlar, ayaklanma –Auguste Blanqui'nin *Bilgi*'sinde barikat tıpkı devrim evreninin merkezindeki bir tapınak gibidir–. Ondan adeta Marqui de Sade'ın erotik birleşme ve pozisyonları betimlediği gibi titizlikle söz eder! "Barikatın toplam hacmi 144 metre, yani metre başına 64 parke taşı hesap edecek olursak, 9186 parke taşı eder, o da 4x12 ya da her sırada 48 taş olmak üzere 192 parke taşı eder. Bu 192 sıranın uzunluğu 48 metredir. Böylece tüm barikata gerekli malzemenin sağlanması için sokağın kırk

sekiz metrelik bir bölümünün parke taşlarının sökülmesi gerekecek." Kaçık, değil mi? İspanyol anarşistler, düşman olarak gördükleri Friedrich Engels'i, onun 1895'te Marx'ın *Fransa'da Sınıf Mücadeleleri*'nin önsözü için kaleme aldığı ve proletaryanın iktidarı ele geçirme yolu olarak barikatların ve silahlı mücadelenin sona erdiğini bildirdiği yazıyı okumamış olsalar da, anarşistler kendilerinni XX. yüzyılda İspanya'da verdikleri hiç de önemsiz sayılmayacak mücadelenin deneyimiyle barikatların sona erdiğini bal gibi biliyorlar! 1936 temmuzunda, Barcelona'da, hareketli savaşı başarıyla uyguladılar ve kışlalarda barikat kuranlar daha çok ayaklanmacı generaller tarafından ayaklandırılan sürülerdi. Söz konusu yazıda, 'barikat' sözcüğü bir eğretileme olarak kullanılmış, ki bence akıl almaz sahteliğine karşın son derece çarpıcı güzellikte bir şey bu. Sahte bir şey nasıl güzel olabilir, tabii bu ayrı sorun. Ki bu da, Blanqui'den çok Platon'u ilgilendirir, öyle değil mi?"

"Silberberg'e sorarız" diyordu Daniel Laurençon. "Platon konusunda üstüne yoktu."

"Elie hâlâ öyledir! Platon konusunda da öyle, başka konularda da!"

1977 eylülündeki o gün, diye sürdürüyordu konuşmasını Julien, Laurençon'un isteği üzerine, Catalanların bayramı olan Diada günüydü. Özgürlüklerine, ulusal özerkliklerine kavuşmalarını kutladıkları gün. Barcelona sokaklarında binlerce insan kortej halinde resmi geçit yapmıştı. Julien, iç savaşa gerek kalmadan varılmış olan bu zaferin, vetosuz bu kesinliğin coşkusuyla uzunca bir süre Barcelona sokaklarında, kalabalığın arasında yürümüştü. Şarkıları, sloganları, çığlıkları, kahkahaları dinlemişti. Yüzlere bakmıştı, kendisini adeta bu nehrin akışına, bu insan seline kaptırmıştı.

"Sevgili dostum 'Neçayev' " diyordu Serguet, "tüm siyasal deneyimimiz, dünya görüşümüzün tüm ideolojik söylemi, demokrasinin her zaman biçimsel ya da burjuva olarak

nitelendirilmiş radikal bir eleştirisi üzerine temellenmiştir. Leninizm, stratejik içeriği esasıyla, kitlelerin siyasal olanaklarının, temsili demokrasiyi yıkma amacıyla düzene konulmasından başka bir şey değildir. Hareketli savaş, mevzi savaşına dönüşünce, gerisi geçici geri çekilme manevrasından, savaş hilesinden ve duman perdesinden öteye geçmez. Elbette komünist partilerde bu taktiksel soluk alma cümlelerini ciddiye alıp onu demokratik bir stratejiye dönüştürmeye çabalayan bir akım her zaman söz konusudur. Ne var ki bu yenilikçi akımlar komünist hareket tarafından her zaman ortadan kaldırılmıştır. Hatta Stalin ve Mao döneminde, yön değişikliğinin günah keçisi olarak kökleri kazınmıştı. Ve batılı partiler tarafından Leninizme başvurmaktan vazgeçilmesi, gerçek bir olgunluğun işareti değil, sadece onların gerilemelerinin bir simgesi, gelişmiş demokratik toplumlardaki ücretli sınıf ve katmanlar tarafından Leninist aşının tarihsel reddinin belirtisidir. Gerçekte, durumda değişmeyen şey: Reel sosyalizmin bakış açıları, komünist partilerin ulusal bir çıkış yapmalarına değil ama sadece artık tek öncüsü olan Sovyet gücünün çıkışına bağlı olduğu ölçüde, söz konusu partilerin parlamenter oyunlara ve mücadelelere katılımlarıyla politikayı etkileme ya da hatta saptırma şansı kaybolma eğilimindedir... Bugün artık Komintern yoktur, SSCB ve devrimci hareketler arasındaki bağıntıyı sağlayan KGB'dir... Ve terörizm sorunu işte bu noktada yeniden ortaya çıkmaktadır..."

Daniel, onaylarmışçasına başını sallıyordu.

"Mükemmel! Çok güzel... Julien'ciğim... Yirmi üzerinden yirmiyi hak ettin doğrusu!"

Birden kulaklarını dikiyordu. *New Morning*'in trompetçisi solo olarak *Big Butter and Egg Man*'i çalmaya başlıyordu.

"Allah kahretsin!" diye homundandı. "Armstrong'un eski hit parçalarının bir festivali adeta!"

Fransa neden temel nişan tahtası oluyor ki? diye soruyordu Serguet.

Laurençon beşinci viskisini de kafaya dikti.

"Çünkü burası, görünüşüne rağmen, emperyalist zincirin en zayıf halkası" diye yanıtlıyordu Daniel. "Bu görünümlerden biri bugün, Fransızları burunlarının dibindeki gerçeği görmekten alıkoymanın ötesine geçemeyen vurucu güç! Bir yandan kendini Ortadoğu'da hâlâ, Arap ya da İslam ülkelerini birbirine karşı kullanabilen Lord Curzon'un dönemindeki büyük güç olarak görüyor... Çünkü Fransa, Irak'a Exocet temin edebileceğini, İran'ı tatlı sözlerle avutabileceğini, İsrail'i güler yüzle ve Şii âleminin rehinesi Esat'ı hoşbeşle idare edebileceğini düşünüyor... Onu olaylar zincirinin dışına çıkarmak tuhaf bir cesaret ister! Öte yanda ise, Fransa, askeri bakımdan Avrupa'da en büyük güç ve nesnel olarak SSCB'nin baş düşmanıdır. Uzamış bile olsa geçici bir detant döneminde olduğu kadar, bir çarpışma durumunda da bu böyle! İlk durumda, alt etmesi gereken sadece Fransız ordusu, gerisini sayma... Fransız füzelerini halletmesi, nükleer denizaltıların yerlerini belirlemesi ve etkisiz hale getirmesi gerekecek. Bir detant durumunda; çünkü General de Gaulle, Fransız vurucu gücüne geçirliliğini kısmen yitirmiş de olsa Sovyetler ve Yankeeler arasındaki ve ayrıca NATO ve Varşova Paktı arasındaki her türlü silahsızlanma görüşmelerinde gizli bir tehlike olarak kalacak olan özerklik verdi... Şu halde, KGB orada bir şey yapamaz, hiç değilse doğrudan, SSCB, merhametli ve anlayışlıymış numarasına yatsa da, gerekirse, İslami terör ve Ortadoğu'nun tuzaklarının kışkırttığı Fransa'nın her türlü zayıflamasına iyi gözle bakabilir..."

"Senin gerçekten de Ascona'ya gelmen gerekiyor ha!" diye haykırıyordu Julien. "Birbirimize anlatacağımız çok şeyler olmalı!"

"İyi de sen Ascona'ya, sohbete mi, düdüklemeye mi gidiyorsun? Sevdiğin kadını düzüyor musun yoksa yüzüne bakmakla mı yetiniyorsun?"

"Biraz düzüyorum tabii! En azından ben öyle düşünüyorum!"

"Şunu unutma Julien! İnsanın birini düzmeden de ona deliler gibi âşık olabilmesini çok iyi anlarım... Savona'da bir tren istasyonunda sadece on dakikalığına gördüğüm, adını bile bilmediğim genç bir İtalyan kadın, hayatımın en büyük aşkı olarak kalacak..." "Çünkü nereye tüydüğünü bilmiyorum, sense benim nereye gittiğimi bilmiyorsun. Ey, sen ki sevdiğim kadın, ey, bunu bilen sen!"

"Bravo!" diyordu Julien, "aradan on iki yıl geçti ve sen hâlâ Elie'nin söyleye söyleye kulaklarımızı kuruttuğu Baudelaire şiirlerini ezbere biliyorsun..."

Gelgelelim henüz Barcelona hikâyesini bitirmemişti. Laurençon bunu ona anımsatıyordu.

İşte o gün, Julien, Katalan gençler grubunun arasında hem kavramsal ve duygusal, hem de kısmen maddi olarak demokratik değerlerin evrenselliğini bir kez daha keşfetti. Bu bir vahiy olmadı tabii. Daha çok bir sürecin sonu oldu: Bir bilincini toparlama ânı, uyumlu bir bütünde dağılmış ve kaybolmuş düşünceleri anlık olarak bir araya getirme. Her neyse, o gün Barcelona'da anladığım şey, diyordu Serguet, bu türden tüm diğer şeylerde olduğu gibi kendi içinde kısıtlayıcı ve partikülarist olan Katalanların ulusal olarak onay görmesi, bu demokratik evrensellikle beslendiği, bu evrenselliğe açıldığı için, farklılıkları içerisinde barışı yakalamış bir İspanya'nın zenginliğine katkıda bulunduğudur. Öte yandan demokratikleşmeye değil, totaliter bir toplumsal sözleşme anlayışına bağlı olduğu için Bask milliyetçiliği, mistik, hatta yanıltılmış kimliğinin terörist küstahlığı içerisinde anlamsız hale gelinceye kadar tıkanmış ve kısırlaşmıştır."

"Ben" diyordu bunun üzerine Laurençon, "bu keşfi, benzer bir bilince kavuşmayı Barcelona'da yaşamadım... Kudüs'te

yaşadım! Orwell'in bir denemesini, *The Lion and the Unicorn*'u okumuş olmanın yardımıyla..."

"Orwell mi? Niçin Hindistan ordusundaki İngiliz subaylarınınkini çağrıştıran bir bıyık bıraktığın şimdi anlaşılıyor! Anlat, Daniel... Bana Orwell'i ve Kudüs'ü anlat!"

Daniel Laurençon, bir el hareketiyle onun bu isteğini geri çeviriyordu.

"Ascona'da" diyordu, "Ascona'da anlatırım, oraya da bir şeyler bırakalım..."

Zapata'nın birkaç saat sonra öleceğini bilmiyordu. Ascona'ya gitmeyeceğini, böylece Julien'e Ehoud Avirel ile Kudüs'te Avirel'in kütüphanesinde tartıştığı akşamları anlatamayacağını bilmiyordu.

Daniel başını kaldırıyordu.

"İşitiyor musun, dostum?" diye soruyordu.

Adı bilinmeyen müzisyen *Cornet Chop Suey*'e başlıyordu.

Masanın üzerinde birleşmiş elleriyle, ahenk içinde dinlediler.

Julien Serguet, gözlerini açmış, Majeur gölünün ufkunu, batmakta olan güneşin altında balkımasını seyrediyordu.

Bakışlarını batıya, Maggia vadisinin ağzına çevirdi.

Ascona'da, bir zamanlar Bakunin'in kışı geçirdiği Locarno kapılarında.

Neçayev'in *El Kitabı*'nda ne diyordu?

"Devrimci, kayıp bir insandır... Kendisi için ciddi, başkaları için ciddi olmalıdır. Akrabalık, dostluk, aşk, tanışıklıktan kaynaklanan tüm şefkat duyguları ve hatta onur duygusu, onda devrimci davanın tek ve soğuk duygusuyla bastırılmalıdır. Onun için tek bir zevk, tek bir teselli, tek bir ödül ve tatmin vardır: Devrimin zaferi..."

Yakındaki otelin görevlisi genç bir hanım, ona doğru koşuyordu: Kendisini telefondan istiyorlarmış.

Saat beş. Daniel Laurençon'un randevusu.

On

Gökyüzü berraktı, uzaktan Paris görünüyordu.

Daniel Laurençon, salonun penceresinden bakarken, Ascona'daki otelin numarasını çeviriyordu. "Montligon'u Saint-Leu'ye bağlayan tepe" Victor Hugo'da geçmiyor muydu? Evet, öyleydi kuşkusuz: "Montligon'u Saint-Leu'ye bağlayan tepenin üstünü biliyor musunuz?" ve "tepe" sözü "eğimli" sözü ile uyak yapıyordu, işte "eğimli bir teras" ve "Saint-Leu" sözü, "masmavi gökyüzü" ile uyak yapıyordu.

Aşağı yukarı öyle.

Eylül gökyüzü, bugün de aynı şekilde masmaviydi. Tıpkı Victor Hugo'da olduğu gibi. Daniel, uzaktan, Eyfel Kulesi'nin gri tepesinden Paris kentinin profilini, beyazımsı bir pastayı andıran Sacré-Coeur'ü görüyordu.

Ascona cevap veriyordu; konuşan, sesi pürüzlü, İsviçreli Alman bir kadındı. Julien Serguet ile konuşmak istediğini söyledi. Evet, Bay Serguet bir telefon bekliyordu, hemen gidip haber verecekti!

Zürih aksanı, ta kendisi.

Sergey Gennadiyeviç Neçayev 1872 ilkbaharında Zürih'e gelmişti. Fransız-Alman savaşı sırasında, Jardinet ve Saint-André-des-Arts sokaklarında yaşadığı Paris'ten gelmişti... Elinde küçük bir valizi ile iki kitabı vardı, Jean-Jacques Rous-

seau'nun *İtiraflar*'ı ile Roberpierre'in *Otantik Bellekler*'i. Hay Allah, ne roman başlangıcı ya!

Ona Bay Serguet'nin geldiğini, ayrılmamasını söylediler.

Gözlerini kaldırıyor, Véronique odaya girmiş. Annesinin hemşiresi ya da refakatçiliğini yapan genç kızın adı buydu galiba. Geldiğinden beri, yarım saattir kendisinden sakınıyordu. Genç kadın, telefonun bulunduğu odaya giriyor, bir tür salon denilebilir buraya. Olmayan birtakım gizemli eşyaları araştırırmış gibi bir hava takınarak dolanıp duruyor. Elbette ki kendisini gözetlemek için yapıyor bunu.

"Matmazel" diyor nazikçe, "beni rahat bırakır mısınız? Bu özel bir konuşma..."

Genç kadın ona bakıyor, bakışları şimşekler saçıyor.

" Özel mi? Nasıl özel? Burada evinizde değilsiniz ki!"

Daniel ona gülümsüyor.

"Olmaz olur mu" diyor soğukkanlı bir tavırla, "aşağı yukarı evimde sayılırım... Mademe Marroux benim annem... Umarım bunu size söylemiştir; nasıl yoksa söylemedi mi?"

Evet, gerçekte, Juliette bunu ona söyledi.

Gerçeği söylemek gerekirse Daniel'i hiç de şaşkınlık yaşamadan karşıladı. Döneceğini biliyordum, sevgili Daniel'im! Fakat kimse bana inanmak istemedi!

"Çekilin!" diyor Daniel, birden sertleşen ses tonuyla.

Genç kadın kararsız kalıyor, neredeyse itiraz edecek.

Daniel, Magnum 357'sini kılıfından çıkarıyor, uzatıyor.

"Evet, toz olun!" diye gürlüyor.

Kadın toz oluyor, başka ne yapabilir ki?

"Julien mi?" diyor Daniel.

Evet, Julien. Tuhaf, yaralı bir sesle, ona ne zaman geleceğini soruyor.

"Artık gelmiyorum" diyor Daniel.

Fakat nasıl olur, iyi ama dün ama daha neler fakat bunu bana nasıl yaparsın.

Daniel kesip atıyor.

"Sen sevdiğin kadınla Ascona'dasın..."

"Evet, Allah cezasını versin, öyle maalesef!" diye haykırıyor Julien. Bir anda iki kadın. Sevdiğim kadın ve onun en yakın arkadaşı olan bir başka kadın... Bu, hayatta ilk kez başıma geliyor."

Daniel gülüyor. Buz gibi bir gülüş.

"Bunun tadını çıkarmaya bak, Juju. Belki de sonuncusu olacak. Şu halde, haberi bilmiyorsun galiba?"

Julien'e Luis Zapata ile ilgili haberi aktarıyor. Ona İsviçre'ye gitmesi için çok geç olduğunu, daha sonra bir strateji belirlemelerini söylüyor. Dün her şey çok güzeldi. Bugün, savaş çıkmıştı. Gerçekte, bir saniye bile kaybetmeden hemen harekete geçerek onlara bir kötülük etme şansına sahipti.

Elveda Julien. Hemen hemen ebediyen elveda. Zapata'nın daha on iki yıl önce benimle ilişkisini kesmesi iyi olurdu.

Serguet, akıl yürütmeye, hani boğulmakta olan bir insanı bir halatın ucundan tutarak kurtarmaya çalışırmış gibi telefonun öte ucunda tutmaya çalışıyordu. Gelgelelim bu durumda kimdi bu boğulan; "Neçayev" mi yoksa Julien Serguet'nin kendisi mi?

Daniel Laurençon telefonu kapattı.

Biraz evvel, Iris ve Agathe ile şampanyayı yuvarladıktan sonra, her ikisiyle de akşam yemeği için randevu aldı –bugünkü geleceği parlaktı doğrusu, etrafı onu pışpışlayan kadınlarla doluydu!– Alma'ya doğru yürümüştü.

Saint-Leu'ye gitmek için bir arabaya gereksinimi vardı.

İçinde beliren bu güçlü arzuya kanmış falan değildi. Annesinden izin almanın, üvey babası Roger Marroux'ya yaklaşmanın bir yolu olduğunu biliyordu. Hem de çok iyi. Hani derler ya, bal gibi biliyordu bunu.

Alma yakınındaydı, kadın tek kelime söylemeden, şöyle bir bakmadan arabanın anahtarıyla birlikte elini uzatmıştı. Otel görevlisi atılıp anahtarları alıyordu. Tek sözcük etmeye, en ufak bir bakış fırlatmaya hakkı yoktu. Belki de birazdan bir bahşiş alacaktı. Kadın dönmüştü bile, lüks butiğin kapısına doğru yürüyordu.

Otel görevlisi arabayı yerine çekiyordu.

Daniel, içinde bir kin yumağının yükseldiğini hissetti. Tıpkı boğazını yakıp kavuran bir safranın ağzına gelmesi gibi.

Président-Wilson caddesinden gidildiğinde, Seine nehri rıhtımlarına inen küçük bir sokağın köşesinde Alma'nın çok yakınındaydı.

Uzanmış bu kolun küstahlığı, başın bu ilgisiz duruşu, daha şimdiden dükkânın girişine çevrilmiş bu gözler. Kadın güzeldi, belden aşağısı altın parıltılı koyu renk bir yün eteğe bürünmüş, belden yukarısına ise bej rengi bir kaşmir giyinmişti. Göz kamaştırıcı bir kürkün açıklığından silueti görünüyordu.

Çekip gitti; Daniel onun arkasından füme rengi çoraplar giyinmiş uzun bacaklarını seyretti.

Derin derin iç çekti. Aslında Agathe'ın yerine onu düzmeliydi. Silahını çıkarırdı, zarif kadının göğüslerinin arasına dayardı. Tamam tamam. Bununla iyi oynadın.

Otel görevlisi, kadının arabasını biraz öteye park etmiş, elinde anahtarlarla dönüyordu. Doğrusu salak bir tipi vardı. Berbat bir kafası, iğrenç küçük bir fareyi andıran yüzü vardı, kadınlar tuvaletinde sürtüp duran sinsi bir ipsizin teki. Aşağı yukarı bir tür Gaby. Sınıf mücadelesinin bu tür allahlıklarla yeniden kurulması ne mümkün!

Kahkahayı bastı, otel görevlisinin yolunu kesti. Anahtarları elinden aldı, adamın yönünü çevirdi, kendisiyle birlikte arabaya kadar sürükledi. Beriki korkudan ne yapacağını şaşırmıştı, tek kelime etmiyordu.

Gaza bastığında otel görevlisi hâlâ kendini toparlamış değildi, ne bir hareket yapabiliyor ne de ağzını açabiliyordu.

Depo yeni doldurulmuştu. A 15 otoyoluna, Paris'in kuzeyindeki G.T.I.'ye yöneldi, sonra Plessis-Bouchard-Gros ayrımında bu yolu terk edip A 115'e saptı. Doğruca Saint-Prix'ya çıktı, Auguste-Rey sokağında sola, Saint-Leu'ye doğru döndü.

Buradan gidiliyor olmalıydı. Burasıydı evet.

Kapıyı Véronique açmış, kendisini içeri almak konusunda birtakım sorunlar çıkarmıştı. Daniel, Juliette'in yalnız olduğunu ve kayıplara karışmış oğlunun dönüşüyle ilgili kâbuslar görerek tedirginleştiğini öğrenince genç kadının sözünü kesti.

"Kayıp mı? Nereden biliyorsunuz?"

Ve genç kadını kenara itip evin içine dalmış, doğruca annesinin odasına gitmişti.

Juliette oturmuştu, hiç de telaşlı değildi şu anda, yüzü güneye ve Paris'e çevrili bina cephesinin tam tersine orman manzarasına dönüktü. Aile albümüne bakıyordu. Gerçekte Daniel'in fotoğraflarına. Proletarya Öncüsü'nün yeraltı faaliyetlerine başlamasından önceki dönemde çekilmiş fotoğraflara.

"Daniel, bana uğramakla ne kadar iyi ettin bir bilsen! Senin döndüğünü adım gibi biliyordum ama kimse bana inanmak istemedi..."

Sonra Daniel'in peşi sıra telaşla odaya gelmiş olan Véronique döndü:

"Görüyorsunuz değil mi Véronique, haklıymışım?"

Genç kadın, başını sallıyordu. Ama kaygısı pek o kadar yatışmış değildi. On iki yıl önce Guatemala'da ölmüş olan birinin birdenbire ortaya çıkışını şaşırtıcı bulmamak için hiçbir nedeni yoktu.

Sessizce ortadan yok olup komiser Marroux'ya telefon etmeyi düşündü.

Gelgelelim koridorda iki adım attı atmadı ki birden Daniel'in elinin onu kolundan kerpeten gibi yakaladığını hissetti.

"Uslu ol bakalım, matmazel! Komisere telefon etmek yok... Daha doğrusu hemen şu anda yapmayacaksın bunu..."

Véronique'i Juliette Blainville'in odasına götürmüştü. Genç kadın Daniel'in bakışlarından donup kalmış, kıpırdamaya bile cesaret edemiyordu.

Sonra annesiyle geçmişteki anılarını tazelerken zaman geçmişti. Anılar: önemsiz, yürek parçalayıcı. Saat beş olmuştu. Julien'e telefon etmenin vakti gelmişti.

Tam ahizeyi elinden bırakmıştı ki Véronique'yi yeni baştan evin antresinde suç üstü yakalayıverdi. Sırtına bir manto geçirmiş, sıvışmaya çalışıyordu.

"Nasıl" diye dalga geçmişti Daniel, "insan, hastasını yalnız başına bırakır mı hiç? Bu hiç de uygun bir davranış değil, matmazel!"

Véronique inatla Daniel'in yüzüne bakmıştı.

Komisere haber vermem gerekiyor... Evinde olup bitenlerden haberi olması en doğal hakkı... O sizin öldüğünüzü sanıyordu oysa bugün kalkmış dönüyorsunuz... Sizce onun bunu bilmesi önemli değil mi?"

Önemli olmasına önemli, o bunu biliyor zaten, diye düşündü Daniel. Yaşlı tilki Zapata kendisiyle yaptığımız görüşmeyle ilgili olarak birtakım yerler, birtakım izler bırakmamışsa şaşarım doğrusu. Belki de Marroux'ya bir mesaj bırakmıştır. Onlar yakın arkadaştı...

Kapı çalıyordu.

"Gidip açın" diyordu Daniel kısık sesle. "Fakat bir halt etmeye kalkışmayın! Eğer bir budalalık yapacak olursanız bacaklarınızın ikisini de kırarım!"

Ne kadar ciddi olduğunu anlaması için ona 357'sini yeni baştan gösteriyordu.

Bu dediklerinin sıradan bir gözdağı olmadığını anlayan Véronique'in benzi kireç gibi oluyordu.

Gidip açtı, gelen Fabienne Dubreuil'dü.

Sonunda ne Daniel Laurençon, ne Véronique hemen o anda onun Fabienne Dubreuil olduğunu anladılar. Madam Marroux'yu görmek isteyen alımlı bir genç kadın gördüler.

Birden Fabienne, sofada biraz geri çekilmiş olan Daniel'in orada olduğunu fark etti.

Sevinçle karışık ufak yollu bir hayret çığlığı attı ve münasebetsiz bir şeyler mırıldandı.

"Bıyığınızı ne zaman kestiniz?"

Daniel buna şaşırmadı, daha çok sinirlendi. Fakat daha neler, ne insanlar vardı yahu? Dün gece, *New Morning*'de Julien onu görmüş ve kendisine "Selam Neçayev!" demişti. Sanki daha dün birlikteymişler gibi. Bugün annesi, sanki hiç ayrılmamışlar gibi konuşmuştu. Ve bu salak –hayran olunacak, soylu!– genç kadın sanki kendisini her gün görüyormuş gibi başka şey bulamıyor da bıyığından söz ediyordu!

Kızmayıp da ne yapsın? Fakat hiç belli etmedi, elden geldiğince doğal bir tavırla yanıt verdi.

"Elbette ki bu sabah kestim! Beni en son nerede bıyıklı olarak görmüştünüz?"

Genç kadın, odanın ortasına doğru bir iki adım attı, dışardaki kış soğuğuna kapıyı kapatıverdi.

"Gören ben değilim... Bir fotoğraf makinesi! Fakat fotoğrafçıyı tanıyorsunuz... Pierre Quesnoy, Serguet'nin yakın arkadışı... Hepimiz *Action* dergisinde çalışıyoruz..."

Fabienne adını söyledi, kendini tanıttı.

Julien ona bu fotoğraflar konusunda neden hiçbir şey söylememişti ki? Bu onun kafasını kurcalıyordu. Sahi, nerede çekilmiş olabilirdi ki?

Son soruyu sormasına gerek kalmadı. Fabienne daha önce davrandı.

"Pierre bu fotoğrafları dün, Athénée'nin barında çekmiş... Tesadüfen... Çekmek istediği siz değilmişsiniz, bir Suudi işadamıymış... Siz tamamen bir tesadüf eseri olarak resimde görünmüşsünüz Bay Lachenoz!"

Daniel dişlerinin arasından bir ıslık çaldı.

Fabienne birkaç sözcükle bildiği her şeyi ona söyleyiverdi. Serguet'nin bu konuda hiçbir şey bilmediğini de. Aslında biraz önce Tessino'da onunla bağlantı kuramamıştı. Öğleyin de Cenevre'de konuşamamıştı.

"Ben biraz önce kendisiyle görüştüm" dedi Daniel soğukkanlı bir tavırla. "Ascona'da, sırtında iki kadın varmış gibi bir hava bıraktı bende... Sevdiği kadın ve onun en yakın arkadaşı... Normal yapıya sahip her erkeğin hayallerini süsleyen bir durum bu ama o biraz sinirli gibiydi, neden bilmem!"

Fabienne, ağzı açık kalmış, saf saf bakıyordu.

Daniel ona kendisine söylemek istediklerini de söyledi. Örneğin *New Morning*'deki buluşmayı. Julien'in kendisiyle İsviçre'de buluşma önerisini.

Konuşmaya dalmış, Véronique'in ortadan kaybolduğunu fark etmemişlerdi.

Kız, biraz sonra sofada, ağzı kulaklarında boy gösteriyordu.

"Komiser sizinle görüşmek istiyor Mösyö Laurençon!"

Daniel şöyle bir geri çekilir gibi oldu. Ama Fabienne onu kolundan yakaladı.

"Daha neler! Konuşun onunla! Bulunduğunuz noktada!"

Öfkeyle Fabienne'in yüzüne baktı. İçerisinde bulunduğu nokta konusunda ne biliyordu ki bu kadın? Ancak telefona doğru yöneldi.

"Merhaba" diyordu Daniel.

"Kırmızı defteri buldum, biliyor musun?" dedi Marroux, konuya giriş olarak.

Roger Marroux'nun sesi değişmemiş, diye düşündü Daniel. Çocukluğundaki eğitimci, sabırlı, sıcak ses: babacan. Daha sonra nefret ettiği ses. Çünkü hâlâ sabırlı ve babacan olmayı sürdürüyordu.

"San Francisco el Alto'da, *fonda* odasında mı?"

"Fakat biraz önce Port-Royal bulvarında, Silberberg'in evinde unuttum onu" diye sürdürüyordu Marroux. "Bu sabah Zapata'nın öldürüldüğünü haber verdiklerinde defteri ona götürmüştüm..."

Fakat bütün bunları neden anlatıyordu ki? diye geçirdi Daniel içinden. Marroux, Zapata ile kendisinin dün akşam bu kırmızı defterden söz ettiklerini nereden bilebilirdi ki?

"Yanılmıyorsam" dedi Daniel, üvey babasına, "Zapata sana bir mesaj bırakmış..."

"Bana her şeyi bıraktı Daniel! Bu arada dün akşam yaptığınız görüşmenin bant kaydını da bıraktı..."

Gülüyordu Daniel.

"Onun beni tuzağa düşüreceğini düşünüyordum!" diye haykırdı. "Fakat bu beni rahatsız etmiyor... Kısacası, bu bize zaman kazandırdı... Artık her şeyi biliyorsun..."

"Hemen hemen her şeyi" dedi Marroux, sakin bir sesle.

"Hemen hemen mi?"

"Senin ne yapmayı düşündüğünü bilmiyorum Daniel! Bunu konuşmamız gerekirdi... Beni Saint-Leu'de bekle... Biraz gazlayarak yarım saat içerisinde gelirim..."

Daniel gülümsüyordu.

"Yarım saat mi? O zamana ben gitmiş olurum, dostum!"

Farkında olmadan onunla eskisi gibi konuşuyordu.

"Bekle beni Daniel! Bu işi birlikte halledebiliriz!"

Marroux'nun sesi şimdi sinirliydi.

"Evet, halledebiliriz" dedi Daniel. "Gerçekte olası bir son... Bunu düşünmüştüm. Fakat bunun için kanunların dışına çıkman gerekiyor... Oysa yasalar her zaman senin iliğine

kemiğine işlemiş... Biliyor musun, bu durumu olumlu karşılamaya başlayışım çok yeni. Yasalara sonuna kadar bağlı kalmalısın dostum! Yasa... Liliental'in y'ye aşağı yukarı yakın bu adı seçişi ad'a dikkatini çekmiş olmalı... Hayır, bu hikâyeyi kendim halletmeliyim çünkü sonu iyi bitmedi ve kanun dışı bir insanım... Yasayı yeniden sağlamak için bir bakıma kendi yasadışılığımın kaynaklarını kullanacağım... Her şekilde bu daha adil... Benim öteki köpekleri öldürdüğümü görecek ve yasaların gereği neyse yapılsın mı diyeceksin? Çok basit, değil mi? Yasaları yeniden sağlayacak olan, adaleti yerine getirecek olan benim. Kendi risklerim ve tehlikelerim var... Daha önce Luis'i öldürttüm, bu yeter! Gelecekteki ölüler, kendi yerlerinde ölecekler!"

-"Fakat sen, Daniel!"

"Yasalardan neden mi kaçıyorum? Madem yasaları ben uyguluyorum, onlardan neden mi kaçıyorum? Yasaların dayatmasından neden mi sakınıyorum?"

Bir sessizlik oldu. Daniel, telefonun öte ucunda, üvey babasının nefes nefese solumasının bitmesini bekliyordu.

"Beni dinle dostum" diyordu Daniel, hemen hemen sevecen bir ses tonuyla. "Zapata'nın ölümünden ve benim ortadan kaybolmamdan sonra, belki de plânlarını değiştirebilirler, operasyonun tarihlerini ve programını değiştirebilirler... Küçük şeflerin Paris yakınlarında iki buluşma noktası var... Kendilerini tanıdığımdan emin olamazlar ne var ki kuşku içerisinde, değiştirebilirler yine de. Eğer çok acele edecek olursam, onları uykudan kalkar kalkmaz enseleyebilirim... Anlıyor musun?"

Marroux çok iyi anlıyordu. Ne yapacağını bilemiyor, çaresizlikten fıttırıyordu.

"Daniel, oraya birlikte gidelim... İkimiz... Yasalar umurumda bile değil!"

Daniel artık tartışmıyordu.

"Dostum, dinle beni, dostum! Campagne Première Sokağı 13 Numara, 4. Kat, A Kapısı... Binayı terk etmek, kaçmak zorundalar... Ama belki de henüz Gomez-Cobos'un cesedini ortadan kaldıramadılar... Yatak odasındaki gardropta... Onu ben indirdim, başka birini aramayın... Fakat sadece bu değil... Sekreterin çekmecesinde el yazmaları olacak, hani şu...

Kısa bir süre tereddüt etti.

" ... Baabamın el yazmaları. Daha doğrusu dostun Michel Laurençon'un, canım... Anımsıyor musun? Hani şu on altı yaşıma bastığımda hediye edilen..."

Gülüyordu, gülüşü korkunçtu.

"Vasiyet... Onu al, senin olsun... *Heimkehr,* anımsıyor musun? Ben de eve döndüm... Aynı şey için, dostum... Ölmek için... Başka yolu yok bunun... Başka çaresi yok..."

Telefonu çabucak kapattı.

Fabienne Dubreuil sofada onu bekliyordu.

"Geliyor musunuz?" diye sordu Daniel. "Size bir kıyağım olsun... 'Neçayev'in dönüşü... Daniel Laurençon diye bilinen Frédérique Lachenoz ile son görüşme" dedi Daniel... "Ya da tersi, hiç önemli değil! Eski bir terörist, ölümünün eşiğinde içini döküyor!"

Birlikte yola çıktılar. Véronique, onların bahçe yolunu koşarak geçip Saint-Leu yoluna doğru gittiklerini gördü.

Ascona'da, Julien Serguet, Bettina ile kendisi için kiraladığı daireye çıktığında iki genç kadın çay içmek üzereydi.

Bu arada ona da bir fincan hazırlamayı ihmal etmemişlerdi.

Bettina ona bir tost hazırlarken, Anne, Serguet'ye:

"Telefon görüşmesi iyi geçti mi?" diye soruyordu.

"Çok güzel" dedi beriki. "Bir cinayet, gelecekte suikastler, bir hortlama..."

"Şu hortlama işi ilgimizi çekebilir doğrusu!" diye haykırıyordu Anne. "Gerisi sıradan şeyler..."

Hayatında hiçbir kadın, onu, Anne kadar tatmin etmemişti -biraz önceki şehvetli öğle sonrası sevişmesi sırasında olduğu gibi-. Ama yine de sevmiyordu onu. Hatta bu ad onda hiç mi hiç, bir saygı duygusu da uyandırmıyordu. Ve onu Bettina'nın gözleri önünde tatmin etmişti -Bettina'nın suç ortaklığıyla: bakışı, elleri, ağzı- o âna kadar tamamen hiç akla gelmeyen bir durumdu bu, hiç değilse onun için.

"Arkadaşının sağduyusunu seviyorum" dedi Bettina'ya. "Hemen hemen cinselliği kadar yakıcı bir şey bu, bunu ikimiz de biliyoruz artık!"

"Pişman mısınız?" diye soruyordu Anne, tahrik edici bir ses tonuyla.

Beriki onların üzerine eğildi, ikisini de öptü, ikisinin de özensizce sırtlarına geçirilmiş elbiselerinin altından ortaya çıkan göğüslerini, karınlarını okşadı.

"Değilim" dedi, "hiçbir şeyden pişman değilim... Ah evet, bir şeyden pişmanlık duyuyorum tabii. Sevmeden de zevk alınabileceğini bu kadar geç keşfettiğime pişmanım doğrusu..."

"Fakat aşk!" diye haykırıyordu Bettina, sesi titreyerek.

Julien açılmıştı, rahat duramıyordu. Bettina'yı otoriter bir tavırla ensesinden yakalayarak kendine doğru çekti ve ağzına yumuluverdi.

Esmer tanrıça Anne, onlara yaklaştı, uzman ve sevecen bir elle Bettina'nın omuzlarını, fildişi rengi sırtını, kabarık göğüslerini elledi.

"Aşk mı?" diye sordu Julien.

İçinde, uzaklarda, umutsuz bir sevinçle bir şey kopuyordu.

"Öyle gibi" diyordu Anne, ölçülü bir tavırla.

Bettina'dan uzaklaşıyordu Anne ve gelip gelip ona sokuluyordu. Ağzında gardenya tadı vardı.

Bu tıpkı bir oyun gibi, bir doğaçlama gibi, kuralları geliştikçe icat edilen bir gösteri gibi tamamen kendiliğinden olup bitmişti. Önce, Julien olayları iyi yönüyle, gülerek almak için

bir çaba göstermişti. Yaşlı kocanın, yani masaldaki boynuzlunun hesabına tabii. Anne'in sürekli olarak orada bulunması sonucu bu iki günde olup bitecekleri düşünmekten kaçınıyordu. Pekâlâ, geceler nasıl olsa ona kalıyordu!

Daha güvenilir bir yer olduğu için Bettina'nın seçtiği yakın bir kasaba olan Ascona'ya gitmek için Lugano'dan bir arabaya binmişlerdi. Orada hoş olmayan birtakım karşılaşmalar çok daha az söz konusuydu. Örneğin yaşlı kocanın dostları tarafından görülmek gibi. Görünüşte dinlenmiş bir halde her şeyden ve hiçbir şeyden söz ederek öğle yemeği yemişlerdi. Ne var ki gelecekteki ilişkilerinin belirsizliğinin gerginliği, alttan alta hissediliyordu. Onda ve Bettina'da hiç değilse. Anne daha rahat gibi görünüyordu. Ortak yaşamlarının düzenlenmesiyle ilgili olarak, gelecek saatlerle ilgili bir fikre ya da bir arzuya sahip olması gereken tek kişi belki de oydu.

Her şeyi istemeyerek başlatan Julien idi. Bir espri sözüyle. Hatta gerçekte o bile değil. Sadece tek bir sözcük yetmişti. Öğle yemeğinden sonra dairelerine çıkmışlardı –Anne için, suit dairelerinin yanında, ondan bir kapıyla ayrılan bir oda kiralamayı başarmışlardı– ve Bettina, belki de zaman kazanmak için, bu iki günlüğüne takınacağı tavrı çok çabuk belirlememek için çok yorgun olduğunu, sabahleyin şafak vakti uyandığını, bu yüzden de şöyle ufak yollu kestireceğini söylemişti. Bunun üzerine Julien, iyisini kötüsünü düşünemeden onlara İspanyolca bir kompliman açıklamıştı, *piropo,* bir kadının cinsel çekiciliğini övmek için erkeklerin kullandığı bir söz: *Qué siesta tienes!* Ne güzel şekerleme yapmışsın!

Anne, topu hemen sıçrayarak yakalamıştı. Gülerek Bettina'nın iyi bir şekerleme yaptığını, bir başka deyişle gerçekte birlikte şekerleme yapılmayı hak eden kadının kendisi olduğunu söylemişti. Öyle böyle derken, gülüp söylerken, bir hareketinin anıştırmasıyla, öyle pek kesin bir karar falan vermeden Anne ve Julien, kendilerini Bettina ile birlikte

şekerleme yapıyor durumda buldular. Ona önce *siesta*, az sonra da *fiesta* yaptırırken buluyorlar kendilerini.

Anne'ın, bu tür alışılmışın dışında durumları -nota kâğıdı gibi düzenlenmiş ve varyasyonları üçlü gama indirgenmiş bu tür bir sevişme keşmekeşini olasılıkla ilk kez yaşıyordu- hayal bile edemeyeceği açıkça görülüyordu. Fakat bugüne kadar cinselliğe hiç de öyle aşırı hevesli gibi görünmeyen, ölçülü Bettina'nın bu durumda birden şiddetli bir açılıp saçılma göstermesi Julien için olduğu kadar Anne için de bir sürpriz oldu. Arkadaşı olduğu kadar sevgili olarak da. Bir mucize mi olmuştu? Her neyse, ikisi de bundan yararlandılar. Anne neşeli bir ilgiyle, Julien ise umutsuz bir acıyla karışık bir mutlulukla.

Solgun ve terk edilmiş çarşafın arasında Anne
Saçları güç bela açık gözleri üzerinde uyuklar
Gevşekçe kıvrılmış kolları uzaktan balkımakta
Açığa çıkmış karnın renksiz teni üzerinde...

Daha sonra, iki saat sonra güneşin ışıkları ölgünleşmeye başladığında, seviştikleri odanın alacakaranlığında Julien, Valéry'ye ait bu dizeleri mırıldanmıştı.

Bettina dudaklarıyla arkadaşının pürüzsüz ve mat renkli karnına dokunmuştu.

Fakat Bettina von P.'nin bu oyunlara kendini kaptırması, bu fırsatla ortaya çıkan, kadınlara olan hevesinden kaynaklanmıyordu. Kendi bedenine olan hayranlığından, doruk noktasına varmış bir narsisizmden kaynaklanıyordu. Gerçekte güzel bir kadın bedeni, kendi güzelliğinin en güzel aynası mıydı? Anne'ın vücudunun mat ve gölgeli aynasında Bettina'nın birdenbire keşfettiği şey, tüm gizli arzuları, kendi bedeninin tüm kaynaklarıydı.

Julien, birkaç gün önce çok dikkatini çeken ama bir türlü anlam veremediği bir anıyı anımsıyordu.

Antoine-Bourdelle Müzesi'nde René-Xavier Prinet'nin bir sergisini görmek için Bettina ile randevusu vardı. Kaçamakları hep bir müze ya da resim galerisi ziyareti ile başlıyordu. O Aralık günü Bettina, Prinet'nin tuvallerini tanımayı arzu ediyordu çünkü özellikle Cabourg'u resmeden plaj ya da gezinti sahnelerindeki Proust'a özgü havanın altını çizen eleştiriler okumuştu. Ve bu doğruydu. Ama Proust'un dünyası ile Prinet'ninki arasında çok daha derin, hatta garip bir başka benzerlik söz konusuydu. Bu kadınlar kendi aralarında, kendilerini tuvale geçiren –adlı adınca adlandırmak gerekirse– röntgenci ressamın dışında her türlü erkek gözünden uzakta, *Bilardo Partisi*'ndeki kadınlar da, *Dans Dersi*'ndekiler de Albertine'in hayatını, onun açık açık sırıtan sübyan genç kızlara olan tutkusunu yansıtıyor, diye düşünmüştü Julien Serguet.

Dans Dersi'nde ön plânda iki kadın, yapmakta oldukları valsin dönüşleri içinde yanak yanağa, kasıkları birbirine kenetlenmiş, birinin siyah bir eldiven geçirilmiş kolu, sarışın ve narin yapılı ikinci kadının pembe tafta elbisesinin üzerine sarkmış, sarmaş dolaş bir haldeydiler. Adeta birbirlerine kenetlenmişlerdi.

Bettina, bu tabloyu uzun uzun incelemişti. Ama asıl gözle görülür sarsıntıyı *Bilardo Partisi* adlı tablonun önünde yaşamıştı. Bu tabloda genç bir kadın, bilardo masasının kenarına poposunun sol tarafıyla yaslanıyordu. Vücudunun kıvrımı, onun narinliğini vurguluyordu: İnce bel, hareli gri renkte uzun bir elbisenin içinde kalıbı çıkmış olan bacağı, gövde kısmının yuvarlaklığından dizin yuvarlaklığına, yarı yarıya tüm sahnenin ışığını soğuran, böylelikle çekici hale gelen, bu büyüleyici, muzaffer, küstah bedenin öte tarafında kumaş dalgalanır ve uçuşurken, tuvalin bir kesiminde toplu halde

bulunan ve daha sönük kılıklar içerisindeki birkaç genç kızın bakışı, bilardo sopasını sırtında tutan ve fildişi topa vurmaya hazırlanan cinsel çekicilik yüklü bir duruşla kalçasını ileri doğru çıkarmış bekleyen kız oyuncuyu izliyordu.

Tablonun yapımı klasikti kuşkusuz. Ama kadın figürlerinin karşılıklı ilişkileri ustalıkla verilmişti ve bu, yapıta gözle görülür bir gerilim katıyordu. Bilardo salonunun loşluğunda boğulup kalmış olan beş genç kız, gözlerinin önünde sergilenmekte olan bu kadın bedeni karşısında büyülenmiş gibi görünüyorlardı: Belki arzuyla, belki de kıskançlıkla bakıyorlardı bu tabloya, kim bilir. Öte yandan, cilalanmış ağaçtan uzun fallusu kullanan bilardo oynayan kızın fethedici dişiliği, iç gıcıklayan bir grilikteki uzun elbisenin kuşkusuz gölgelediği ama tensel olarak var olmanın keyfi içinde gerilmiş bir bedenin tüm hatlarını kalıp gibi ortaya çıkaran kıvrımların vurguladığı tasarlanabilir bir çıplaklık sergiliyordu.

"Hadi gel!" demişti Bettina, o anda değişik bir ses tonuyla.

Onu sokağa, otele doğru sürüklemişti. O zaman Bettina, bir bilardo salonunda eşcinsel arzunun loş ışığına sunulmuş görkemli bir dişiliğe sahip bir kadın bedenini seyrederken neden zayıflamış olabilirdi ki? Julien, önceki haftanın bu gününde kendi kendine bu soruyu sormuştu.

Ascona'da Bettina'nın, Anne'ın kasıklarının arasını, karnını, meme uçlarını öpen ağzını görüyor. Valéry'nin dizelerini mırıldandı. Bu onu tuhaf bir dönüşle gerçeğe götürüyor. Çünkü bir zamanlar onlara şiir ezberleten Silberberg idi.

Paris'e dönmesi gerekiyor, bunu mutlaka yapmalı.

Ama sınır ve kural tanımıyora benzeyen bu buruk, şeytansı bir mutluluk içinde bir kez daha eziliyor. Sevdiği kadının, suç ortağı, sevimli oyuncu kız Anne ile paylaşılmış, lekelenmiş aşkı.

on bir

Oyuncu kadın doğasında sıcak, çekici müzikal titreşimlerle dolu sesini işlemişti. Deyim yerindeyse, üzerine ponza taşı çekmiş, neşesiz, çok eski bir şey haline getirmek için boğazı yakan mineral toza dönüştürmüştü onu: Yaşı belirsiz bir ses, çağların dibinden çıkan, ilkel ve kurnaz, gizlenmiş gerçeklerin büyüleyici gücüyle, ağır tensel titreşimleri katetmiş, zaman zaman kısmen bayağı, kadın köleliği ve küstahlığı olan bir yaşamın sesi...

Sade bir biçimde döşenmiş bir odayı –ve köle kadın Zerline'in hikâyelerinin özetini veren roman okunmamışsa da, dışarıda, kapalı kepenklerin ötesinde keşfedilebiliyordu; bir yaz pazarının bitiminin belli belirsiz eziciliğinde kasabanın çanlarının sesleriyle vurgulanmış suskunluk tahmin edilebiliyordu– simgeleyen dekorun alacakaranlığında, bir masanın başına oturmuş elma soymakta ya da bir kumaş parçasını durmaksızın buruşturup düzeltmekte olan komedyen kadın, suskunluğa, sözcüklerin keskin ve bayağı tınısına mükemmel bir şekilde hâkim oluyordu ki, birden arzunun şiddetini çağrıştıran ani bir parıltı: Yazgının yumağını çözermişçesine çözülmekte olan uzun ve ağır aksak geçen monolog içerisindeki içler acısı yaşam.

Oyuncu kadının tek bir muhatabı vardı –tabii bu odanın alacakaranlığında, herhalde şöyle bir pazar öğle sonrası şekerlemesinin tadını çıkarmak niyetiyle uzanmış adama eğer muhatap demek yerinde olursa–, yarı sessiz, kısa soruları, daha çok da nidaları, söylenme niteliği bile taşımıyordu, yaşamın parlak uygunsuzluğunun sadık yansısını, derin hakikatini oluşturan sakin uygunsuzluğu vurguluyordu.

Bir sessizliğin ardından, elindeki metni tekrar edip duran oyuncu kadının sesi yeniden yükseldi.

"Sevgililerin en iyisiydi o. Hiçbiri onunla aşık atamazdı. Tıpkı ihtiyatla yolunu arayan bir insan gibi beni zevkin doruk noktasına ulaştırmanın yollarını arardı..."

Elie Silberberg, hiç de rahat olmayan koltuğunda kıpırdandı.

Tiyatronun loşlugunda, Adriana Sponti'nin yüzünü gördü. Profilden. Genç kadın, hafifçe ona doğru döndü.

Birkaç saat önce, Fabienne Dubreuil ile evindeyken ve Elie'nin yüzü televizyon ekranında göründüğünde Adriana, Daniel Laurençon'un kendisine tanıştırdığı, allak bullak edici bakışlara sahip uzun boylu sıkılgan genç adamı anımsamıştı. Elie'nin Luxembourg'da ona, kendisini tavlamak amacıyla *Fesat*'tan okuduğu bölümleri anımsamıştı. Kalbi güm güm atarak bunun çok saçma olduğunu, kendisini bu aşktan, Elie'nin bunca sabırsızlığından, aynı zamanda da hayal edilmesi kolay sevecenliğinden, zekâsından, saygısından mahrum etmenin israf olduğunu düşünmüştü.

Adriana o anda, Elie'nin silueti Montparnasse mezarlığında televizyon ekranında göründüğünde hissettiği zevki düşünmemişti.

Ama şimdi, Broch'un metninde Jeanne Moreau'nun söylediği, bir zevk meselesiydi ve Marc Liliental'in gölgesi birdenbire aralarına sokuluvermişti: Tiyatronun alacakaranlık, gözenekli ortamında Marc'ın hantal, tensel gölgesi. Zamanın

akışına atılıvermiş olan, saatlerin ibrelerini ilerletiveren Marc Liliental idi. Gündüzü geceye dönüştürmüş olan, o günü öteki tüm tarihi kişiliklerin içerisinde farklı bir meridyende, zaman farklılığının belirsizliği içinde yaşamış olan oydu.

Bu hikâyenin üzerine karanlık gecenin gelişine neden olan, Marc Liliental'in telefonu oldu.

Saat on üçten biraz önce New York'ta, Kennedy Havaalanında Marc Liliental, bir kez daha Paris'i arama olanağı bulmuştu. Panthéon meydanındaki kendi evinde kimse yoktu. Silberberg'lerde telefonu açan, Elie'nin annesinin genç hastabakıcısı Sarah oldu. Hayır dönmemişti. Sonunda, Adriana Sponti'nin evinde, telefonu açan Béatrice'in bizzat kendisiydi. Her şey normaldi. Geceyi annesinde geçirmeye gelmişti, Elie bunu tercih ediyordu. Hayır, Adriana, Elie ile tiyatroya gitmişti. Hayır hayır, yalnız değildi. Annesinin eviyle ilgilenen çift burdaydı tabii! Evet evet Maria ile Roberto, ta kendileri... Her şey yolundaydı, bir video kaseti seçip videonun başına geçmeyi düşünüyordu. Hayır Marc, söz veriyorum, elime geçen herhangi bir filmi almayacağım. Öyle aptalca filmler izlemeyeceğim söz! İlginç bir film seçeceğim, inan bana...

Marc Liliental ahizeyi bıraktı.

New York'tan gelen bu küçük telefonla, bu hikâyeyi sonuna kadar ilerletmişti, sonunun gelmesini hızlandırmıştı. Tıpkı çok süratli ilerleyen bir film gibi. Hani şu kahramanları, sert ve kesik kesik gidişin her anlamında çok hızlı koşuyormuş gibi görünen film örneği. Zaman, öne doğru bir hamle yapmıştı.

Daniel Laurençon için, bir daha doğmamak üzere batan güneşin ardından karanlık basmıştı.

"Sabırsızlık, onu tıpkı bir titreme gibi sarsıyordu ne var ki başarısızlığa uğrayan yoktu. Ve beni başarısızlığa uğratmadı;

beni insani varlığın son düşüşünü gerçekleştirmek için acele ettiği uçuruma sürüklenişime kadar beklemesini bildi..."

Adriana, Elie'ye doğru dönmüştü, gözleri parlıyordu.

"Keyfimin doktoru, efendisi ve de kölesiydi" diyordu Jean Moreau'nun sesi.

Adriana, aşırı göz kamaştıran, göz bayıcı beyazlıkta, çok çiğ, kırıp geçirici bir ışığa sahip ya da kırılıp geçirilmiş birtakım görüntülerden kaçmak istermiş gibi gözlerini kapattı.

Elie Silberberg, mutluluğa bunca yakın olduğu bir sırada, yakında onu bir kez daha kaybedeceğini düşündü.

Marc, onu elinden yeniden alacaktı. Marc'ın ve nüfuzunun anısı Hermann Broch'un ve hiçmetçi Zerline'in sözlerinde...

Biraz önce Adriana, çiğ ve sıcak renklerde bir elbise giyinmiş, makyajını yapmış, birkaç takı takmış, onu bekliyordu.

Derhal paniğe kapılmıştı adam.

"Dışarı mı çıkıyordun yoksa?" diye haykırmıştı. "Fikrini mi değiştirdin?"

Adriana gülüyordu, rahatlamıştı.

"İyi de, senin için çıkıyorum Elie! Bir kadeh bir şey içeriz ve kararlaştırdığımız gibi seni tiyatroya götürürüm."

Genç kadın, adamı yakalamış, bir tür kış bahçesine açılan zemin kattaki büyük salonda sürüklüyordu.

Biraz sonra Béatrice gelip allahısmarladık dedi. Mademki Elie, hafta sonunu genç kızın Panthéon'daki evinde yalnız başına geçirmesini istemiyordu, o da öğleden sonra annesinin evine gitmişti. Latince çeviri çalışmasını bitirmişti, çok zor bir yanı yoktu. "Sahi" demişti Elie, "hazır Latinceden laf açılmışken, bana soracağın kelime falan yok mu?" Béatrice, annesine şöyle hızlıca bir göz atmıştı. "Bilmiyorum Elie, bunu burada annemin yanında konuşmak uygun düşer mi!" diye mırıldanmıştı Béatrice, son derece ciddi bir tavırla. "Gerçekten biraz aptalca bir şey!" Adriana ve Elie donup kalmış bir halde birbirlerinin yüzlerine bakıyorlardı. Dahası,

biraz da tedirgin olmuş bir halleri vardı. "Önemli değil" diye ekliyordu Béatrice, "ben kendim hallederim!" Durumu daha da derinleştirmeye cesaret edememişlerdi.

Béatrice salondan ayrılırken, son bir kez daha onlara dönmüştü. Uzunca bir süre, kanapenin üzerine oturmuş olan annesiyle Elie'yi seyretmişti.

"Yaşlı bir çift için hiç de fena değil!"

Ve sessizce sıvışmıştı.

Adriana, zorlama bir kahkaha atmıştı. Biraz aptalca olan şu Latince sözcük nedir?, diye geçirmişti içinden. Sonra söz konusu bu sözcüğün *Libération*'daki resimle bir bağı olduğunu anımsamıştı. Birlikte gazeteye baktılar. O gün *Libé,* orta sayfalarda AIDS virüsünün geçiş yollarıyla ilgili, desenlerle süslenmiş bir dosya yayımlıyordu. Soldaki sütunda, heteroseksüel ilişkilerin farklı cinslerinde görülmesi olası riskleri anlatan bir dizi çerçeve vardı. Bunların sonuncusu *cunilingus*'a ayrılmıştı.

Böylece daha Elie gazeteyi önlerindeki masanın üstünde açar açmaz ilk bakışta buldular. Ama hiçbir açıklamada bulunmadılar. Elie Silberberg kızardı, gazeteyi katladı. Adriana yeni baştan kendini gülmeye zorladı. Aradan birkaç dakika geçti, Adriana kadehi bitirdi.

Biraz zor duyulur bir sesle:

"Haydi" dedi. "Bouffes du Nord'da seans erken başlıyor ve iyi bir yer bulmak için epey dolaşmak gerek!"

Kalkmadan önce Elie'ye doğru eğildi, duyarlı ve hafif bir el hareketiyle adamın dudaklarını okşadı.

"Haz çığlıklarım, ona vermem gereken ödüldü, arzusunu yeni baştan mahmuzlamak için bu ona gerekliydi" diyordu şimdi oyuncu kadının sesi.

Elie, Adriana'yı kollarının arasına almak, kulağına onun da kendi hazzının efendisi ve kölesi olabileceğini fısıldamak, çok uzun zamandan bu yana kendisini onu memnun etmeye

hazırladığını, emrine amade olduğunu, hatta zamanını, hayatını, günlerini ve gecelerini ona ayırmaya hazır olduğunu söylemek istiyordu. Yıllar önce Broch'un romanını okuduğunda, daha hiç kimsenin bu kitaptan bir oyun çıkarılacağını akıl etmeden önce kendisine hemen o anda bir gün Adriana'nın bunları söylemesi için canını bile vermeyi düşündürten bu sözcükleri ona mırıldanmak istiyordu.

Tiyatro salonunun karanlığında Adriana'nın iç paralayan bir mutluluğun cenaze maskesi olan yüzüne bakıyordu. Ve geçmişi hüzünlü bir biçimde kamçılamak için ona Zerline'in o akşam söylemediği sözleri haykırmak istemişti.

Elie, Marc'ın daha önce Adriana'yı sürüklemiş olduğu vahşi cennetten uzakta karanlıklara atılmamak için oturduğu rahatsız koltuğa yığılmış, söylenilen sözcüklerin her birinden yaralanmış bir halde olan ruhunun, umudunun tüm gücüyle mücadele ediyordu.

"Tüm bu geceler ve günler boyu ikimiz de bir uçurumun kenarında bulunuyoruz" diyordu komedyen kadının sesi, "ama tek bir varlık olarak. Her şeye karşın bunun kötü olduğunu biliyordum."

Uçurumun kenarında tabii, diye düşünüyordu Adriana.

Elie'nin yüreğinde ne gibi duyguların, kafasında ne gibi korkuların uyandığını keşfetmişti. Zerline'in sözleri Marc'ın hayaletini davet ettiği sırada, Elie'nin, onun yanındayken duyduğu kaygıyı fark etmişti.

"Sözlerim kabalaştıkça, aşkı daha da gerçek oluyordu" diyordu komedyen kadının sesi, büyülenmiş bir seyirci kitlesinin boğuk ve ağır suskunluğunun daha da ağırlaştırdığı alacakaranlıkta. Zerline'in hikâyesinin saf ve tensel ateşliliğinde düşünce ve duygu ortaklığı içerisinde bulunan Adriana, bir zamanlar yatak odasının karanlığında Marc'ın edepsizlik saçan bu tür sözleri ona söyleyişini anımsamıştı.

Gözlerini açtı, Elie'nin telaştan donmuş, çukurlaşmış yüzünü gördü.

"Çünkü kadın dediğin, erkeğin zevkini tatmin etmek zorundadır" diyordu komedyen kadının sesi.

Adriana'nın kanı yeniden ısındı, canlandı. Aniden bir tür fiziksel neşeyle, bunca yıl süren çılgınca bir aşkın, tutkulu, kısır bekleyişin ardından Elie'ye vermek istediği zevki düşündü.

"O zaman kadınların ona neden yaklaştıklarını ve yakasını neden bırakmak istemediklerini anladım. Ama bu arada benim onlardan biri olmadığımı, ona olan aşkım ne kadar şiddetli olursa olsun gitmem gerektiğini de anladım" diyordu Jeanne Moreau'nun sesi.

Adriana, bir süre için geçmişten kopup bir zamanların yapışkan resimlerinden uzaklaşarak yeniden Elie'ye döndü. Adeta Zerline'in sesi bu ilkel ve utanmaz tiyatro sahnesinin karanlığından değil de parlak, yıldızlı geceden, kendi geleceklerinden, geçici ve ölümsüz ruhlarından fışkırmış gibiydi.

Oyuncu kadının monoloğuna bir sessizlik hâkim olduğunda, Adriana ona doğru eğildi ve dudaklarından öptü.

* * *

"Bu kötü bir soru" diyordu Daniel Laurençon. "Tıpkı Rimbaud vakasında olduğu gibi, orada da hep kötü sorular sorulur..."

Saat sabahın sekiziydi, Abbaye sokağında, Fabienne Dubreuil'ün evi.

Daniel biraz önce Fabienne'in arabasıyla hareket etmişti. Çalıntı GTI'yi Saint-Prix yolunda Roger Marroux'nun evinin önüne bırakmıştı. Daha sonra kendisini Victor Hugo meydanına götürtmüştü. Meydandaki meyhanede çalışan genç garson kızın onu boşu boşuna beklemesini istemiyordu. Kendi

kendine bir kez daha erkeklerin lanet herifler olduklarını, onlara güvenilemeyeceğini söylesin istemiyordu. Fabienne arabada kaldı. Daniel, o akşam birlikte çıkamayacaklarını ama bir başka akşam elbette çıkabileceklerini söyleyerek genç kızdan özür dilemeye gitti. Eğer yakında Paris'e dönecek olursa, ona mutlaka uğrayacaktı.

Daha sonra Fabienne'den kendisini önce Lyon garına, daha sonra da Kuzey garına götürmesini istedi. Bu iki garın otomatik emanet kutularından, birkaç hafta önce bıraktığı yol çantalarını aldı.

"Şimdi" dedi, "beni Maillot kapısına bırakın... Orada bir otel odam var..."

Bir elini Fabienne'in dizine koydu.

"Sizinle karşılaşmaktan mutlu olacağım Fabienne" dedi. "Marc her zaman böyle dört ayağının üstüne düşer..."

Bakışı, önerisinin kabalığının tam tersine sevecen ve sakindi.

"Fakat ben sizi bırakmıyorum ki!" diye haykırıyordu onun gözden kaybolduğunu görme düşüncesinden tedirgin olan Fabienne.

Beriki, başını sallayarak gülüyordu.

"Elbette!" dedi. "Ben sizi bırakıyorum!"

"Marc, sizi bıraktım diye beni bağışlamaz..."

Genç kadın, Daniel'in gözlerinin irileştiğini fark etti. Elinin, dizinden uyluğuna doğru, çorabın bittiği yerden çıplak deriye doğru tırmanmaya başladığını hissetti. Sertleşiverdi.

"Bildiğiniz yöntemle beni burada tuttuğunuz için sizi bağışlar mı?"

Fabienne bu soruya bir yanıt aradı.

Ne var ki Daniel gülerek oradan uzaklaşmıştı.

"Bana kıçınızın dışında önerecek neyiniz var?.. İlk bakışta nefis bir mal... Fakat bunu doğrudan Marc'ın kendisi ikram etmiş olsa ancak o zaman kabul ederdim..."

Genç kadın irkildi, aklını başına toplamak için bir çaba gösterdi. Tane tane konuşacak kadar sakinleşti.

"Bu gece hiçbir şeye girişemezsiniz, değil mi? Neden biraz daha bekleyip de bu konuyu Marc ile konuşmuyorsunuz? Size söyledim, gece yarısı, Lipp'te olacak..."

"Ya ben nerede olacağım?"

"Benim evimde! Abbaye sokağı hemen şuracıkta, iki adımlık yer, Furstemberg meydanının köşesinde..."

Furstemberg sözü, ona bir şeyi anımsatıyordu. Bir kızı, evet. Bir randevu, randevular, buluşmalar. Daniel birden sapsarı kesiliverdi. Bu o değildi, bu anı ona ait değildi. İşgal yıllarında, teşkilat hesabına çıktığı bir görevden Paris'e döndüğünde Furstemberg meydanında Juliette ile buluşan Michel Laurençon idi. Ya Roger Marroux? Peki ya o sadakatsiz, oynak Juliette ile nerede buluşuyordu?

Fabienne'e, kendi annesinin ve Marroux'nun bölük pörçük anılarıyla kurduğu Juliette'in hikâyesini anlattı. Özellikle de Michel Laurençon'un bıraktığı metin, *Heimkehr*'den elde ettiği bilgilerle.

Fabienne onu dinlerken ürpermişti. Ama Daniel'in onunla kalacağını anlamıştı.

Beriki, derin derin soluyordu.

"Pekâlâ" dedi alçak sesle. "Sizi tehlikeye atmak pahasına sizinle birlikte Marc'ı bekleyeceğim... Bana on dakika izin verin odamı halledeyim ve eşyalarımı alayım..."

Genç kadın, tam arabadan ayrılmak üzereyken, kolundan çekip onu alıkoydu.

"Quesnoy bana dedi ki, özellikle Marc'a kızıyormuşsunuz... Doğru mu bu?"

Daniel, ciddi bir tavırla ona baktı.

"Ne yapabilirdi ki Marc? Tutumumu tehlikeye atma konusunda ötekilerden çok daha duyarlıydı... Kuşkusuz hayata dönme konusunda da ötekilerden daha gözü pekti... Ama

ne yapabilirdi ki? Beni ikna etmek mi? Tümüyle olanaksız... Bildiğimi yapmama izin vermek mi? Ölüler olacaktı, çok fazla ölü... Zarar vermemi önlemek için beni polise ihbar etmek mi? Kolay değil, ayrıca şık bir şey de olmazdı bu... Marc, aşağı yukarı benim bugünkü durumumda bulunuyordu... Ben de demin komiser Marroux'nun yardımını reddettim... Onun üvey babam olması hiçbir şeyi değiştirmiyor elbette! Ben de onların öldürmelerine engel olmak için öldüreceğim... Arada pek büyük bir fark yok..."

"Bir fark var Daniel" diye mırıldandı Fabienne.

Beriki, onun sözünün devamını getirmesini bekledi.

"Siz kendi hayatınızı tehlikeye atıyorsunuz... Proletarya Öncüsü'nde hiç kimse hayatını tehlikeye atmazdı."

Daniel gülümsedi, dostça bir tavırla genç kadının yüzüne dokundu.

"Toplum denen cangılda her zaman kazananlar ve kaybedenler vardır. Ve ben her zaman bir kaybeden oldum!"

Arabadan dışarı çıktı, sonra açık kapıdan onunla konuşmak için arkasını döndü.

"Yine de *loser*'e benzer bir halim yok değil mi?"

Kahkahalar atarak uzaklaştı.

Aradan iki saat geçmişti, Abbaye sokağındaydılar ve Daniel, görünüşe bakılırsa Rimbaud'dan söz etmiyordu. Rimbaud yalnızca konuya giriş için bir malzemeydi.

"Tıpkı Rimbaud'nun durumunda olduğu gibi, her zaman kötü sorular sorulur. Yazmayı neden kesti? Böylesine başarılı ve parlak bir geleceğe sahip bir genç adam, yazmayı neden kesti? Yazmayı kesmesi için sayısız neden varken, hani tıpkı yaşamayı kesmek için sayısız neden olduğu gibi... Gerçek soru bambaşka olduğu halde... Simgeci yapmacılık sayesinde cilve dolu, bayağı ve rafine bir şiir yazmaya koyuldu? Bence bu terörizm ile aşağı yukarı aynı şey. Sorun, neden kestiğini bilmek değil –gözlerini açmak, gerçeğin sesini dinlemek, bir

an uyurgezer gibi ileri doğru atılmayı bırakmak yeter– ama daha çok, neden başlandığını, neden militan aşırıcılıktan terörizme kayıldığını bilme sorunudur... Politika alanında da, öldürme alanında da bu böyle...

O anda telefonun sesi duyuldu.

Fabienne ahizeyi aldı, hayret çığlığı attı. Marc Liliental Amerika'dan arıyordu. Akşamın saat sekizinde Komiser Roger Marroux, şefinin Favorites sokağındaki evine girdi. Hoş karşılanmadığı açıkça belli oluyordu.

"Bu kadar acil olan nedir Marroux; yarını bekleyemez miydi?"

Yarını bekleyemeyecek olanın kendisi olduğunu şefine söylemeye cesaret edemedi. Belki Daniel Laurrençon da öyle. En azından yaşaması arzulanıyorsa.

Fakat en iyisi, bu hikâyeye Daniel Laurençon'dan söz ederek başlamamaktı.

"Luis Zapata cinayeti aydınlandı beyefendi! Bir bakıma yakında başlayacak olan bir dizi terörist eylemin başlangıcı bu..."

Patronu onu salonuna aldı.

Burada televizyon izlenerek geçirilecek bir geceye hazırlandığı açıkça belli olmaktaydı. Televizyon, odanın ortasına, iki kişilik kanapenin hemen karşısına yerleştirilmişti. Alçak bir sehpanın üzerinde şişeler, içleri bademler, Amerikan fıstıkları ve diğer fıstıklarla dolu çerez tabakları duruyordu. Aynı zamanda, birinin içinde çeşitli peynirler, ötekindeyse salam sosis türünden atıştırmalıkların bulunduğu iki de tepsi vardı.

Çarşamba günleri çoğu kez böyle olurdu.

Patron, Adli Polis'teki bürosundan her zamankinden biraz erken ayrılıyor, karısını sinemaya götürüyordu. Daha sonra eve döndüklerinde eğlence devam ediyordu. Yine sinema ama bu kez porno film. Patronun, şöyle hafif kıyafetli, etli butlu bir sarışın olan ama etleri tıkız, Rabelaisvâri özgür ve

farfara bir neşeye sahip karısı, her konuda fazlasıyla iştahlı biri olduğundan, gerektiğinde kullanılabilen besleyici bir yiyecek servisi yapıyordu ve teybe ağır bir kaset koyuyordu. Ağır, ağır, ağır, olabildiğince ağır!

O çarşamba, önce Quartier Latin'deki bir sinemada küçük Thérèse Lisieux ile ilgili son derece usta işi bir film seyretmişlerdi. Ve geceleyin evde, kendilerine çok çok harika olduğu söylenen bir Danimarka pornosu seyretmeye niyetleniyorlardı.

Roger Marroux, tabii bu programın ayrıntılarından habersizdi. Hatta bir programları olduğundan bile haberi yoktu. Görebildiği kadarıyla saat sekize beş kala acil olarak geleceğini haber vermek için telefon etmekle onları rahatsız etmişti.

"Zapata mı? Terörizm mi?"

Patron kuşkucu, ikna edilmesi zor gibi görünmeye hazırdı. Marroux'ya böylesine çat kapı evine damlayarak harika hazırlanmış bir programın içine edişini pahalıya patlatması gerekiyordu tabii.

"Sağlam kanıtlar göstermek gerek, Marroux, yukarıdakilerin bizimle alay etmemeleri için bunu yapmak gerekiyor!"

Marroux gülümsüyordu.

"Çürütülemez kanıtlarımız var patron!"

Beriki, oturmasını rica etti; ama içecek bir şey ikram etmedi. Gelgelelim Marroux, biraz alkolün çok iyi geleceğini düşünüyordu.

Ama şefini bekletmedi. Hatırlayabildiği kadarıyla 17 Aralık gününü ayrıntılarıyla aktardı ona. Tabii hikâyenin gelişimini anlaşılır kılmak amacıyla araya zaman zaman referanslar, açıklamalar ve geriye dönüşler katmayı da ihmal etmiyordu. Kuşkusuz elinde verileri yoktu. Ayrıntılar. Böylece örneğin, Marroux, teröristlerin Zapata'nın kızının evini nasıl bulduklarını ve kapısını zorladıklarını bilmiyordu. Kuşkusuz Luis'in sabahki küçük ziyareti sırasında ona bırakmış olması

muhtemel belgeleri bulmak için yapmışlardı bunu. Puzzle'ın öteki parçaları hâlâ eksikti. Ama resmin bütünü Zapata'nın bizzat kendisinin verdiği belgeler sayesinde açıkça ortadaydı.

Patron etkilenmiş görünüyordu.

Marroux, o zaman ona suikastler için hedeflenen kişilerin listesini verdi.

"Zapata'nın öldürülmesi" diye belirtiyordu Marroux, "üstlenilmeyecek elbette. O galiba hiç hesapta yokken oldu, 'Neçayev'i tecrit etmek için..."

Roger Marroux, raporu boyunca bu takma adı kullanmıştı. Hiçbir zaman Daniel Laurençon'un adını ağzına almamıştı. Fakat artık bu konuya da değinilmesi gerekiyordu.

"Suikastler için öngörülen iki grup var. Farklı iki tür insan söz konusu" diyordu Marroux. "Bir yanda medya, gazeteciler; öte yanda ise sanayiciler... Ama hepsi de sol kökenli, hatta bunlardan bazıları geçmişte aşırı solcu olan kişiler... Operasyonun ilginç yanı bu bence!"

Patron, adlara bakıyor ve gelecek günlerde karşılaşacağı sorunları düşünüyordu. Bu da onun tüylerini diken diken ediyordu.

"Ya şu 'Neçayev' Marroux, mademki hayattaymış, onu ele geçirdiniz mi?"

Roger Marroux, şöyle derince bir soluk aldı.

"Şimdi Zapata'yı temizlediklerine göre" dedi, 'Neçayev' artık Proletarya Öncüsü'ndeki eski arkadaşlarıyla ilişkiye geçmek zorunda... Yarından itibaren hepsini izlettireceğim... Böylece onları korumuş ve 'Neçayev'in izini belirlemiş oluruz..."

"Bu arada" diyordu şefi, "bana şunun gerçek adını söyleyin..."

Marroux yeniden nefes aldı. Sonra Daniel Laurençon'un adını söyledi. Ardından da söz konusu kişinin kendi üvey oğlu olduğunu belirtti.

Patronun ağzı açık kalmıştı. Sahi şimdi toparlamaya başlıyordu. Birkaç yıl önce kendisine bu konuda bir şeyler söylemişlerdi.

"Hani şu dirilmiş, karısının oğlu muydu yani? Tuhaf hikâye Marroux, sizin yerinizde olmak istemezdim doğrusu!"

"Ben de patron, ben de!"

Bununla birlikte Roger Marroux'nun kendine sakladığı bir ayrıntı vardı.

Fabienne Dubreuil'ün biraz önce onunla birlikte olduğunu şefine söylemeyi es geçti. Véronique, onları aynı arabayla giderken görmüştü. Demek ki Fabienne sayesinde Daniel'in izini bulacağından emindi. Dupré, genç kadının Abbeye sokağındaki evinin önünde bekliyordu. Ve Dupré, kendisine candan bağlıydı.

Daniel'in izini hemen bu gece bulacağını umduğunu şefine söylemeyi es geçti.

Patron, konuğunu dairenin kapısına kadar geçirdi.

Roger Marroux, zamansız gelişinden dolayı özür diledi. Ama berikinin aklı fikri bu hikâye yüzünden başına açılacak sıkıntılardaydı. En başta nonoşu, programları bozuldu diye mutlaka kafa tutacaktı. Hem de ne çıkışma! Bu olayın hikâyesi tam tersine belki de onu yumuşatabilirdi.

Görelim bakalım ne olacaktı.

Béatrice Liliental, iki gözü iki çeşme ağlıyordu.

Annesinin Lille sokağındaki evinde, salondaki bir kanapenin üzerinde sessizce hıçkırıyordu.

Bununla birlikte akşam iyi başlamıştı.

Geceyi Adriana'nın –hayır hayır, annesine Adriana diye seslenmiyordu, annesine anne diyordu; Marc'ın herif ya da dostum ya da daha birçok değişik şekilde seslendiği ise babasıydı– evinde geçirdiğine pişman değildi. Annesiyle Elie'nin el ele kol kola birlikte sinemaya gitmelerinde olumsuz bir

yan görmemişti. Hiçbir erkek, elbette ki Marc ile kıyaslanamazdı. Ama Elie onu eğlendiriyor, ilgisini çekiyor, tıpkı ona büyük bir kıza davranırmış gibi davranıyordu. Hem sonra annesine bayıldığı açıkça ortadaydı ki bu çok etkileyici bir şeydi. Ayrıca da iç ferahlatıcı.

Eğer tüm bunlara bir de şu birdenbire ortaya çıkıveren Daniel'in sadece kaba hatlarıyla yakalayabildiği –ama ne kadar romansı bir yapıya sahip olduğunu ele vermek için bu birkaç satır yetiyor da artıyordu bile– hikâyesinin kışkırttığı heyecan eklenseydi, akşamı tümüyle güzel geçmiş olacaktı.

Ödevleri bitmişti, annesinin koleksiyonu arasında kendine iyi bir video kaseti buldu mu, yeterdi.

Béatrice, böylece eline geçen aptalca bir kaseti izleme konusunda Marc'a verdiği sözü tutarak dürüst olmaya çalışmıştı. Birden kasetlerin bulunduğu etajerin üzerini karıştırırken, üzerine kalın keçe kalemle "Adriana" yazılmış bir kaset geçti eline. Kuşkusuz annesiyle Marc'ın bir arada yaşadıkları dönemden kalma, bir tatil sırasında çekilmiş bir filmdi bu. Etiketin üzerindeki tarih, bu hipotezi doğruluyor gibiydi: 1977.

Béatrice, buzdolabından bir kola almaya gitti, bu arada fırsattan istifade Roberto ve Maria'ya da iyi akşamlar dedi, televizyonun karşısına yerleşti, videoyu çalıştırdıktan sonra rahat bir koltuğun üzerine yarı yarıya uzanıverdi.

Kendisi beş yaşındayken çekilmiş, eskiden kalma bu filmi merak edip uzaktan kumandanın düğmelerine dokunuverdi.

Kırk beş dakika sonra Béatrice Liliental, dünyanın kabalığından kendini soyutlamak amacıyla kanapenin dibine yığılıvermiş, gövdesinin yanına yastıklardan bir kale yapmış, gürültüsüzce hıçkıra hıçkıra ağlıyordu.

Bununla birlikte bir erkekle bir kadın seviştiklerinde aralarında neler olup bittiğini biliyordu. Kısmen kendiliğinden, kendi içtenliğinin gizeminde ortaya çıkmış; kısmen

konuşmalardan, fısıldaşmalardan ve yaşıtı kızların çılgınca kahkahalarından elde edilmiş bilgiler.

Filmdeki resimlerde Marc görünmüyordu. Filmi bir video kamerasıyla bizzat o çekmiş olmalıydı. Ama sesi duyuluyordu. Adriana'ya bir erkekle çiftleşmesinde pozisyonlarını ve el kol hareketlerini tarif ediyordu. Bir beden, bir erkek cinsel organı, daha çok; adamın yüzü kameraya asla yakalanmamış. Orada Marc'ın sesi duyuluyordu. Her denileni yapan ve son derece mutlu olan Adriana'nın hayranlık verici vücudunu bu yabancıya teslim eden aşağılık zevkten kısılmış, emreden ve komut veren sesi duyuluyordu.

Adriana'nın çığlık attığı anda, Béatrice Liliental hıçkırıklara boğularak videoyu kapatıvermişti.

Şimdi salonun alacakaranlığında, sessizce hıçkırırken hayatının sona erdiği izlemine kapılıyordu. Hiç değilse hayatının bir kısmının. Bundan böyle bir başka şey başlıyor, yola koyuluyordu. Karanlık ve pırıl pırıl bir şey.

Gelecek, ona seraplarla, tuzaklarla ve geniş yalnızlıklar dolu bir çöl gibi karmakarışık geliyordu.

"Tel-Aviv'de" diyordu Daniel Laurençon, "Tel-Aviv'deki yeni Fransız kitabevinde, Çernihovski sokağındaki Dizengoff Center'da... Üç ay önce, eylül ayının ilk günleri..."

Abbeye sokağında, Fabienne'in evinde. Genç kadın Marc Liliental'in telefonundan sonra ahizeyi bırakıyordu.

Daniel de konuşmuştu onunla. "Selam, Neçayev!" Marc'ın ilk sözleri aynen böyle olmuştu. Tıpkı Julien Serguet'nin evvelsi gün başarıyla çalan ve kendilerine aşina gelmeyen bir trompetçiyi dinlerken söylediği sözler gibi. Marc ve Daniel randevulaşmışlardı. Ne var ki Marc, eğer Elie ve Adriana kararlaştırıldığı gibi *Lipp*'e gelirlerse, Fabienne'in onlara Daniel'in oralarda olduğunu söylemesini istemiyordu. "Yalnız karşılaşmalarını tercih ederim" demişti Marc. Sonra

Julien'i sormuştu. "Julien'den bir haber var mı?" "Daniel'in haberi var" kahkahadan kırılıyordu. "Tessino'da Ascona'da. İki kadınla birlikte. Bu, gerçekte kararlaştırılmış bir şey değil ama durum onu gerektirdi... Sevgilisi iyi bir aileden gizemli bir Alman... Bettina, hani şu can sıkıcı von Arnim gibi biliyor musun Marc?" Daniel, uzaktan, Liliental'in telefonda yansıyan neredeyse makineleşmiş, gerçekliğini yitirmiş kahkahasını duyuyordu. Bir zamanlarki zeki ve köpeksi kahkahasını. Marc, şu Bettina von Arnim'i mektuplarından ve cilve dolu metinlerinden anımsıyordu. Çılgın gençlikleri sırasında Ulm sokağında, romantik ruhun zararlarından söz etmek istediklerinde birbirlerine Bettina von Arnim'i referans verirlerdi hep. "Pekâlâ... Anladığım kadarıyla Bettina ve Bettina'nın en yakın arkadaşı..." Julien, mutluluktan ve şaşkınlıktan donup kalmıştır... Ama bizim Juju her zaman öyle oldu... O her zaman bedelini ödemeden yağlı kuyruğa kondu böyle. "Ha, Marc, yağlı kuyruk dedim de... Sen gelinceye kadar Fabienne'i bana ödünç verir misin? Bu arada sen gelinceye kadar eğer düzüşürsek seni daha da çok düşünürüz..." Fakat Marc Liliental'in kahkahası taş gibi donup kalıyordu. Sesi birden hırçınlaşıyordu. "O reşit bir kadın biliyor musun? İstediğini yapar. Ama ben sana hiçbir şeyi ödünç vermiyorum, onu sana vermiyorum... Onu kendime saklıyorum!"

"Tamam, tamam!" diyordu Daniel. "Gösteriş yapmana gerek yok... Ben de parlak bir karşılıklı konuşma karşılığında onu sana saklıyorum... Bana hayatımı anlattırdı, meşgul olacak şeyimiz var..."

Fabienne, Daniel'in karşısına oturmuştu. Konuşmanın son bölümünü dinlerken kıpkırmızı olmuştu.

"Marc benim hakkımda ne dedi?"

Daniel, kendisine dolu bir kadeh viski koydu.

"Fabienne istediğini yapar... Ama ben hiçbir şeyi sana ödünç vermiyorum, onu sana vermiyorum... Onu kendime

saklıyorum!" "Bravo, hayatım! Siz belki de Marc Liliental'in hayatında sadece bir saniyesiniz!"

Alkol dolu kadehi kaldırdı, Fabienne'in sağlığına içti.

"Tel-Aviv'de" diyordu Daniel şimdi. "Tel-Aviv'deki yeni Fransız kitabevinde..."

Elini, başlığını bile görmeden kitaba doğru uzatmıştı: *Bir Âşık Tutsak*. Dikkatini çeken beyaz bir kapak, kırmızı ve siyah matbaa harfleri ve yayınevinin adını simgeleyen NRF harfleriydi. Beyrut'ta, Caracas'ta, Barcelona'da, Frankfurt'ta tüm bu yıllar boyunca bu kitabın örnekleri her zaman gözüne sevimli görünmüştü. Dünyanın her tarafında kitapçı dükkânlarında onları masaların üzerinden, raflardan alıyordu. Sayfalarını çeviriyor, onların eski, yatışmış kokusunu içine çekiyordu.

Bu çekimi, yüreğindeki bu darbeyi anlamak zor değildi. Daniel'in yaşamını etkilemiş, yeniyetmeliğine damgasını basmış, onun edebiyatta iyi ve güzel kriterler –ah ne kadar öznel, çoğu zaman keyfi ama hep zorlayıcı– oluşturmasını sağlamış romanların kapakları hep bununla aynıydı: Nizan'ın *Fesat*'ı, Guilloux'nun *Kara Kan*'ı, Sartre'ın *Bulantı*'sı, André Gide'in *Paludes*'ü, William Faulkner'ın *Sartoris*'i. Bunların hepsi de NRF Yayınevi tarafından yayımlanmış romanlardı.

Ne zaman ki yabancı bir ülkenin herhangi bir kentinde gezerken tesadüfen ünlü beyaz kapak gözüne ilişiverse Daniel Laurençon bir tarihin seyrini çözmüş gibi bir izlenime kapılıyordu: Kendi yaşamının seyrini. Kendi geçmişi, kendi kökleri de içinde olmak üzere her şeyden kesilmemiş olma izlenimi. Tek kelime ile NRF Yayınevinin amblemine rastlamak Daniel'e hâlâ hayatta olmanın kesinliğini veriyordu.

Ama o gün, sahte bir pasaportla gittiği İsrail'de geçirdiği sürenin en son günü, Tel-Aviv'deki kitapçıda Jean Genet'nin *Bir Âşık Tutsak* adlı kitabıyla karşılaşmak her zamankinden çok daha önemli olmuştu. Belli bir tarzda kesin kararlı olmuş-

tu. Bir tür hafıza ve düşünce parlaklığı içerisinde, parlak bir biçimde uzun bir bilinçlenme yolunun sonuna varmak üzereydi. Tel-Aviv'de özgürce Filistin yanlısı –bu arada budalaca: Genet'nin kitabı birkaç betimleme kırıntısına karşın şikâyetçi bir uğultu etrafında dönüyor, gerçekliği aydınlatacak tek bir fikir bile üretemiyordu– bir kitap alabilmesi, Daniel'e İsrail başarısını, kendi dehasını, bölgedeki öteki ülkelere olan ilgisizliğini simgeleştirmek olarak göründü. Tuhaf bir biçimde doğmuş olan bu devlet, tıpkı öteki devletler gibi Tarih'in zorlaması sonucu, bilindiği gibi İngiliz emperyalizmine karşı bir halk savaşı sonucu ve çevredeki Arap ülkeleriyle uzun bir çatışmanın ardından doğmuş olan bu devlet, Yahudilerin binlerce yıllık tarihlerine yeniden sahip çıkması ve Filistinlilerin atalarından kalma gizli kalmış haklarının geçici bir süre ellerinden alınması sonucu doğmuş bu devlet, Ortadoğu'daki tek hukuk devletiydi, bölgedeki tek demokrasiydi. Sözün kısası, insanlık tarihinin tek evrensel değerleri olan hukuk ve demokrasiyle yerleşen tek devlet, hatta söz konusu değerlerin gelişmesine en aykırı koşullarda bile bu değerlerle gerçek, canlı bir bağ kuran tek devletti.

Tel-Aviv'deki Fransız kitabevinde, bir masanın üzerinde Jean Genet'nin *Bir Âşık Tutsak*'ını görünce Daniel Laurençon, içinde olgunlaşan şu kararı aldı: Bundan böyle silahlı mücadele veren Marksist-Leninist örgütlerle bağını kesecekti.

Her şey bir yıl önce Frankfurt'ta başlamıştı.

Daniel, kitap fuarı için, yani çok kısa bir süre için orada bulunuyordu. Fransız yayınevlerinin standları arasında gelişigüzel dolaştı. *Terorizm ve Demokrasi* adında bir kitap görüp hemen alıp okumak üzere otel odasına götürdü. François Furet'nin özlü ve çarpıcı derinliğe sahip önsözü, sorunu büyük bir ustalıkla saptırıyordu. Fakat derlemenin onu en fazla ilgilendiren metni Daniel'in çok yakından tanıdığı birine, kendi örgütleri Proletarya Öncüsü'nün de bir

bölünme sonucu içinden çıktığı Sol Proletarya'nın askeri kanadının eski bir sorumlusuna aitti. Antoine Liniers takma adıyla ve *Bir Silahlanmaya İtirazlar* başlığı altında Auguste Blanqui'nin ünlü kitapçığını ters yüz eden bir yazıydı bu. Bu yazıda Sol Proletarya'nın kendi kendini feshetme kararı olarak terörist cinayetlere destek olmaktan kaçınmasının nedenleri sıralanmıştı.

"İşte" diyordu Daniel, Fabienne'e, Abbaye sokağında, "işte benim için kesinlikle belirleyici bir metin oldu bu... Anahtar bir an..."

Fabienne, Antoine Liniers'nin kim olduğunu sordu. Daniel bunu ona söyledi. Daniel apışıp kaldı: Söz konusu adamın şu andaki edebi metinleri onun siyasal geçmişi hakkında en ufak bir ipucu bile vermiyordu.

"Çünkü asıl sorun işte burada düğümleniyor" diye sürdürüyordu Daniel. "Tıpkı Rimbaud durumunda olduğu gibi... Geçmişte fakat sonunda değil... Neden terörizme katılınıyor... Neden destek olmaktan kaçınma başarılıyor... Liniers'nin metninde eski Sol Proletaryalılarda tipik bir biçimde görülen biraz küstahça kendini beğenmişliğe rağmen -ki bunu her koşulda sürdürdüler ve bu onların devrimci geleneğe bağlı oluşlarının en son, en küstahça işaretiydi- işin özü entelektüel yönden belirtilmiştir.

Daniel, ceplerini karıştırıyordu. Kırış kırış, zamanın aşındırması sonucu oldukça aşınmış bir gazete küpürü çıkardı cebinden. Katlanmış küçük kâğıt parçasını özenle açtı.

"Ekim ayında" diyordu Fabienne'e, "SAS ile Stockholm'den Paris'e uçtuğum bir sırada *Le Monde* gazetesinde Fontaine'in bir yazısını buldum... 'Yitik Çocuklar'... Belki de 'kayıp adam' Neçayev'e bir ima idi... Neyse son derece çarpıcı bir rastlantı söz konusuydu..."

André Fontaine'in metnini okuyordu.

"Zurna'nın zırt dediği yer, yani onları basit devrimci militanlıktan silahlı mücadeleye geçirten şey, biraz şu sözlerde özetlenmektedir: Kariyeri şu ya da bu olmuş, içerisinde yaşadığımız ve hepimizin bencillik, alçaklık, kinizm ya da ikiyüzlülükle az çok uyum sağlamaya çalıştığımız acımasız dünyayı destekleyenlerin hiçbirine acıma yoktur... Yani bu ödünsüz kişiler için, kendileri dışında her şey saflığını yitirmiştir. Sözüm ona, adına harekete geçtiklerini ileri sürdükleri halkın onlara vermediği şeyin bir vekâletin gölgesi olmasının pek önemi yoktur; kısmen oy birliğiyle onları reddetmiş olmasının önemi yoktur: Sanki nesnelerin görünümü mükemmel bir doğruluktaymış gibi, sanki evren o günden bugüne alabildiğine değişikliğe uğramamış gibi kendilerini sınıf adaletinin cismani kolu gözüyle görüyor ve 'düşman' gözüyle gördüklerini vurma hakkına sahip olduklarını sanıyorlar..."

Başını kaldırdı, Fabienne'e baktı.

Beriki, bir el hareketiyle onaylıyordu.

Ne var ki Daniel Laurençon, bir sıçrayışta doğruldu. Kadehindeki içkinin bir kısmını tepesine dikti.

"Véronique!" diye haykırdı.

Fabienne Dubreuil, onun kimi, neyi kastettiğini anlayamamıştı.

"Tanrım, Véronique, şu hastabakıcı ya da Juliette'e refakat eden kız! Patronu Komiser Marroux'ya çok bağlı görünüyordu. Biz yola çıktıktan sonra ona haber vermiş olmalı. Ona sizin arabanızla yola çıktığımızı söylemiş olmalı Fabienne. Beriki de böylece beni ele geçirmek için elinde kalan tek şansı yakalamış olmalı. Eğer bu böyle olduysa şu anda bina gözetim altındadır. Kesinlikle öyledir!"

"Tüyüyoruz" diye bağladı Daniel. "Marroux'yu yarın sabah peşimde sürükleme riskini almak istemiyorum..."

Daniel Laurençon, sahip olduğu tüm silahları elindeki tek yol çantasına yerleştirdi. Yalnızca Magnum 357'yi üstüne aldı. Ayrıca oraya cephaneleri de koydu. Ve belki de paraları.

"İşte yapılacak olan bu" dedi Fabienne'e.

Abbaye sokağında müfettiş Dupré, Fabienne'in dairesinin bulunduğu binanın önünde dikiliyordu. Arabasını, sokağın karşı tarafında, kilisenin kaldırımının dibine, neredeyse binanın giriş kapısının karşısına park etmişti.

Saat dokuz buçuğa doğru aniden genç kadının dışarı çıktığını gördü.

Fabienne, gezinirmiş gibi sakin bir tavırla Saint-Germain-des-Près meydanına doğru yürüdü. Onu gözden kaybetmek istemeyen Dupré ise arabadan inip belli bir mesafeden genç kadını izlemeye koyuldu.

Biraz ötede, Fabienne birdenbire kendi arabasına binip deliler gibi gazlayıverdi.

Şaşkına dönen müfettiş Dupré, çılgınca bir koşuyla geri dönüverdi.

Bu arada bir adamın kapının aralığından fırlayıp Fabienne'in hafifçe yavaşlamış olan otomobiline bindiğini görebildi.

Arabasının direksiyonuna geçip motoru çalıştırdı; berikiler sola dönüp Jacop sokağına daldı; çoktan gözden kaybolmuşlardı.

Müfettiş Dupré, dişlerinin arasından küfürler savurarak bir süre boşu boşuna mahallede araba sürüp durdu.

"Neçayev" kuş olup uçmuştu adeta.

SONSÖZ

"FRANSIZ HALKI, YÜCE VARLIĞIN VAR OLDUĞUNU VE RUHUN ÖLÜMSÜZLÜĞÜNÜ BİLİYOR."

Houdan kilisesinin masif ahşaptan yapılmış kanatlarının üstünde yer alan gotik üsluptaki kemerde büyük harflerle kazınmış olan bu yazı, sabahın erken saatlerinin alacakaranlığında bile okunabiliyordu.

"Şaka olmadığını görüyorsun değil mi?" diyordu Daniel Laurençon. "Bu sence soyluca bir davranış değil mi?"

Marc Liliental'in kaba bir kahkası vardı.

"Bu gerçekten de soyluca bir davranış bence!" diye haykırıyordu. "Küstahlığın, budalalığın, saçmalığın doruğu! Başlı başına bir örnek."

Fransız Devrimi'nden kalma bu yazı hiç silinmemişti. İşte nihayet Robespierre ve adamları tarafından güvence altına alınmışız. İşte nihayet Tanrı'nın varlığı ve ruhun ölümsüzlüğü, halk egemenliği tarafından kabul edilmiş. İşte nihayet halka ait bu kabullenmeyle her ikisi de insan onuruna yaraşır kılınmış. İşte nihayet halkın sesi tanrısallaşmış ve tanrının sesi halkın sesi olmuş. İşte açığa çıkmış gizemler, gün ışığına çıkarılmış gizler, sonunda metafizik, halk iradesinin

hükmüne boyun eğivermiş. Ey Tanrı sen varsın, ey ölümsüz ruh sen de varsın! Halk egemenliğinin kabulü ve iradesiyle! Bizler senin varlığını onayladık, Yüce Tanrı, bu oylamayla yüceliğine karar veriyoruz. Ama yarın tam özgür bir biçimde bunun tersini de yapabiliriz, seni kabullenmeyi reddedip yüceliğini ve ölümsüzlüğünü ortadan kaldırabiliriz, bunu da unutma. Ey Tanrı, ayağını denk al! Varlığın, yedi yıl sonraki oylamalarda indirgenebilir; hatta beş yıllık bir plâna bile indirgenebilir. Bizlerin sana verdiği sadece bir rant, seni her zaman yüceleştirebiliriz! Giyotin marifetiyle tabii!

"Bu yazıyı ne zaman fark ettin?" diye sordu Marc Liliental. "Bize bundan neden hiç söz etmedin?"

Daniel Laurençon omuz silkti, anımsamıyordu.

"Baksana" dedi. "Bu eski bir söz, hani Cocteau'nun cümlesi gibi: Mademki bu gizemler bizi aşıyor, onları bizler düzenliyormuşuz gibi davranalım!"

Marc gülümsüyordu.

"Sen de şunu unutma, daha da öteye gidilebilir... Egemen halk, Tanrı'nın kendisi, asıl ölümsüz olanın kendisi olduğuna karar verebilir... Bu tanrısal yapının girişinde yer alan yazının mantıklı sonucu bu düşünceye varıyor doğrusu!"

"Genellikle" dedi Daniel, "buna karar veren halk değil... O sustuğunda onun adına, onun yerine konuşan kimseler yapıyor bunu... Halkın sadece bir uygulayıcısı olduğu devrim adına konuşanlar..."

"Ya da bir kurbanı" diye ekledi Marc Liliental.

Daniel Laurençon kol saatine baktı.

"Şimdi oraya gidiyoruz" dedi. "Dahası ben oraya gidiyorum... Sen yine sıvışabilirsin Marc..."

Beriki, omuzlarını silkti.

Son bir kez daha Houdan kilisesinin kapısının üstündeki devrimden kalma yazıyı mırıldandı.

Bu hikâye için ne kadar harika bir mezartaşı yazısı ya, diye düşünüyordu. Tanrı'nın yerini alma, kendini mutlak

gerçeklerin taşıyıcısı, selamet yoluna açan varlık sanma girişimini ne kadar harika bir biçimde dile getiriyor ya! Bizler yerimizde kalalım, diye düşünüyordu Marc Liliental, Tanrı da kendi yerinde.

"Haydi" dedi.

İçgüdüsel olarak Skorpio marka makinelisinin dipçiğini sıktı.

Arabaya doğru yürüdüler.

Sabahın saat sekizinde, Komiser Roger Marroux, yüzünü bir elin okşadığını hissetmişti.

Uyandı, bunun Juliette olduğunu, kendisine Daniel'in döndüğünü haber vermek istediğini düşündü.

Fakat hayır, Juliette döndü.

Bugünkü Véronique'ti.

Marroux, gecenin bir saatinde onu yatağına almıştı. Bedenini yeniden keşfederken, Daniel Laurençon'un son saatleri olduğundan kuşkulandığı bu saatlerin ağır boğuntusunu genç kadınla birlikte geçirerek unutmaya çalışmıştı.

Bir sıçrayışta doğruldu. Véronique'e, ne oldu, diye sordu?

Adli Polis'ten arıyorlardı, arayan Lacourt idi.

Komiser, hemen telefona koştu.

Lacourt'un sesi, her zamanki gibi soğuk ve kararlıydı.

"Komiser" diyordu müfettiş, "Houdan'a çok yakın bir çiftlikte az önce gerçek bir çatışma çıktı... İki adam saldırıyla evi ele geçirmişler galiba... Ölü ve yaralılar var... Çiftlikte, ilk bilgilere göre aranmakta olan bir grup terörist varmış... Saldırganlar arasında bir ağır yaralı var... Marc Laloy ya da Liliental..."

Müfettiş Lacourt bir an sustuktan sonra ekledi:

"Bir de ölü... Daniel Laurençon adına düzenlenmiş sahte bir belge çıkmış üzerinden..."

Komiser Roger Marroux gözlerini kapattı.

Michel Laurençon'un Eisenach'taki toplama kampından döndükten sonra yatmakta olduğu yatağındaki yüzü geldi gözünün önüne.

"Tanrı kaçınılmazdır" diyordu Michel, "ya da bir çılgın... Ya da acımasız bir deli..."

Karnından ağır bir şekilde yaralanmış olan Marc Liliental, hastane yatağına uzanmıştı. Gelgelelim doktorların dediğine bakılırsa kefeni yırtmıştı. Marc, onlara aldırmıyordu. Bundan kurtulabileceğine inanmıyordu o. Yaşamak istemediğini biliyordu.

Yatağının ayak ucuna oturmuş olan Komiser Roger Marroux'ya baktı.

Bu hikâye nereden başlıyor? Malum ya, bir hikâyenin nereden başladığı hiçbir zaman bilinmez.

Bununla birlikte bu durumda, 10 Aralık gününden başlama arzusu vardı onda. Belki de sadece ya da esas olarak son yaş günü olduğu için değil. Hayır, daha çok Fouesnant'daki fotoğrafta "Neçayev"in birdenbire ortaya çıkıveren yüzünü gördüğü günün arifesi olduğu için bu gün seçilmişti. Adriana yalnızca kaderin bir cilvesi olmuştu, hepsi bu. Daniel yeniden ortaya çıkmıştı ve Fabienne hayatına girmişti. Bu, tüm diğer hikâyelerde olduğu gibi fiziksel mutlulukla başlıyordu. Fakat çok çabuk başka bir şeye dönülmüştü: Geleceğe; gelecek oluvermişti. Bir yanılsamanın geleceğinden çok, belki de geleceğin yanılsaması.

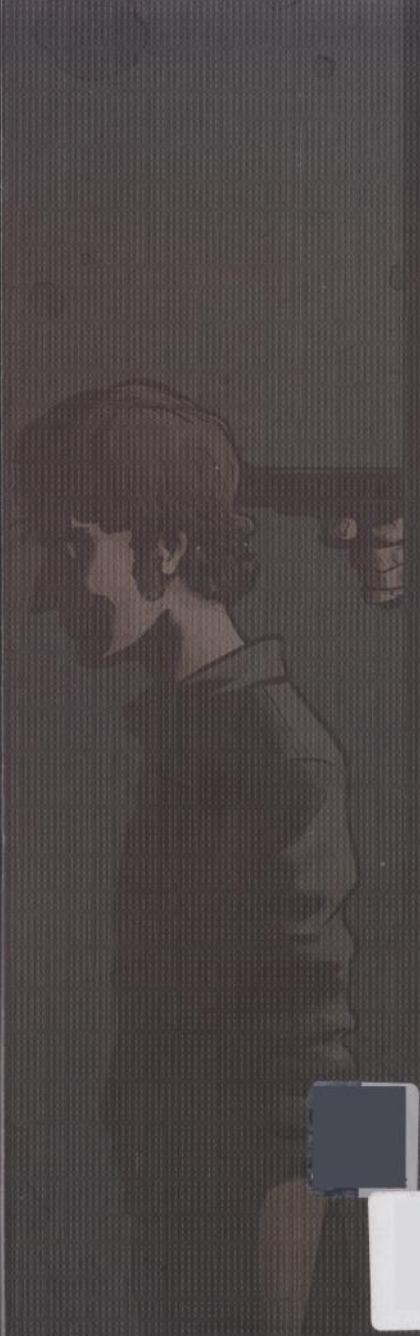
Fakat dün artık geçmişte kalmıştı. Marc Liliental için artık gelecek söz konusu değildi.

Komiserin, yatağın başucundaki masanın üzerinde yer alan Daniel'in not defterine göz atmakta olduğunu fark etti.

"Daniel'e ait" dedi sözcükleri ağır ağır çıkararak, zayıf bir sesle. "Silberberg, evvelsi gece onu bana vermişti..."

Roger Marroux, elini uzatıp not defterini yakaladı. Kartonla kaplı kapağı, sigara izmaritiyle delik deşik olmuş gibiydi. Daniel'in kırmızı kaplı defterine üç kurşun isabet etmişti.

Yalnızca ölüm vardı. Ölümden başka hiçbir şey, hiçbir zaman olmamıştı. Komiser, kırmızı kaplı defteri ceketinin iç cebine koydu.

Zapata'nın arabasının Froidevaux Sokağından çıktığını görmüştü. Bir Jaguar'dı bu. Eski haydutun, hiç değilse bu konudaki beğenisinde bir değişiklik olmamıştı.

Proletarya Öncüsü'nü kurduklarında, yirmili yaşlarda üniversite öğrencisi beş delikanlıydılar. Silahlı mücadeleyi bırakıp örgütü fesih kararı almalarının üzerinden yirmi yıl geçmiş, bu süreçte içlerinden üçü, bir zamanlar yıkmak istedikleri düzene katılarak ün ve para sahibi olmuştu. Elie Silberberg, hayatta kalabilmiş dört kişi arasındaki "başarılı" olamayan tek kişiydi. Örgütü, grubun beşinci üyesi olan ve "Neçayev" kod adını kullanan Daniel Laurençon'u yirmi yıl önce ölüme mahkûm etmişti.

Nazi işgaline direniş yıllarından '68 olaylarına ve dar kadro örgütlerinin silahlı mücadele eylemlerine uzanan; bu örgütlerin yöneticiliğinden medya patronluğuna kadar savrulan üç kuşak Batı Avrupa solcularının ve onların oğullarının, kızlarının hikâyesini anlatır Jorge Semprum. Soluk soluğa okunacak bu hikâyenin bir kara ayrıntısı vardır: Aniden başlayan cinayetler ve suikastlar zincirinin hedefi olan kariyer sahibi eski solculardan hesap sormaya mı gelmiştir biri?

25 ₺

• KARA KİTAPLAR